

26

8° 0' K

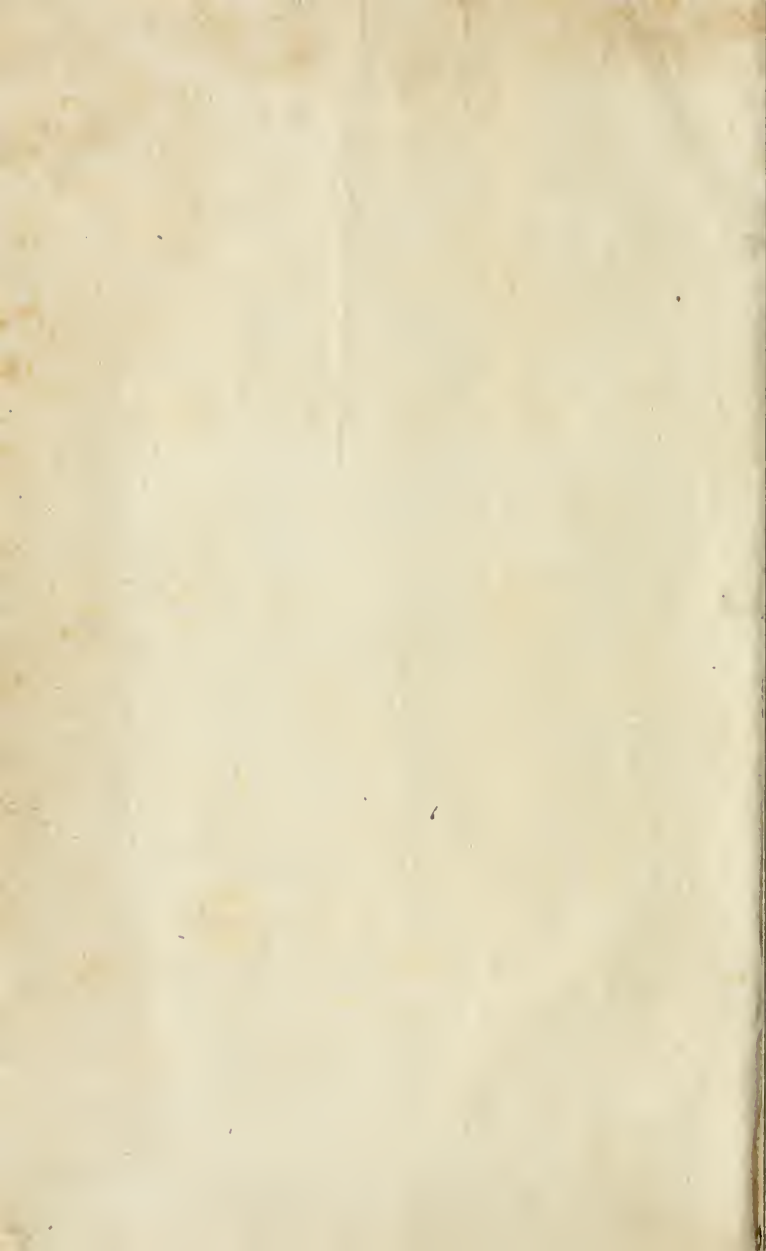
Castro

1 b. 542.952

1-4 1/2
Plate de wood grain
in wood.

Plate egg
1/2 in 1/2 in 1/2 in No 102
1/2 in 1/2 in

1773 1871

De ongemaskerde
LIEFDE DES HEMELS.

Door den Eerw. P. F. Io: à'Castro
 Minder broeder.

t'Antwerpen by de Weduwe van Ioris Willemfens. by den Iesuwiters
 teren in S. Ionatius. met gratie en privilegie.

De on-ghemaskerde
LIEFDE

Des Hemels, tot weder-liefde

Door verscheyden

BEWEEGH-REDE NEN,
Aen-spraecken ende Betrachtighen.

Verciert

Met schoone Sinne-belden

*In het licht ghegeven door den Eer-
weerdighen Pater P.*

F. JOANNES A CASTRO

Minder-broeder Priester Prædicant
en Biecht-Vaeder tot Antwer-
pen ANNO 1686.

Per Castra, astra.

From the

LIBRARY

of the

University of

Cambridge

Printed and Sold by

W. Deighton

at the University Press, Cambridge

1850

Printed by W. Deighton

at the University Press, Cambridge

1850

W. Deighton

Uyt-legginghe, op het Sinnen-Beldt vande Tijtel-plaet.

Met het Op-schrift.

Heeft u Godts liefd' in 't hert ghewondt ?
Tracht hem te treffen oock van stont :
't Is rede dat ghy uwen vrindt,
Die eerst u mindt oock weër-bemindt.

DEn appel schoon van bloos, daer Eva soo op loerde,
Dat sy begerelijck, daer aen, haer hert vervoerde;
En door de listigheydt, van 't vleyende serpent,
Haer' man verleydende, ons i'saemen heeft geschent :
Waar van de vleck noch vast geheght blijft aen ons hielcn,
En dien: noch tot den val, van ons verlostc Zielen;
Als wy in onsen wil, soo seer verduystert zijn,
Dat 't hert het oogh alleen, wilt volgen, op den schijn;
Vvaer door wy van het licht des waerheydts af-gheweken,
In het uyt wendigh schoon, verkeert noch blijven steken;
En voor de tweede mael noch soude licht vergaen,
Ten waer de Hemels-Liefd' ons tegen had gestaen
Ghewaepent met den boogh en soete minne-schichten,
Daer sy ons hert mè treft, en innigh komt verlichten,
Door glans van 't minne-vier, en met een soet gewelt,
Ons uyt het slim bedrogh, in 't licht des Waerheycs stelt.
Siet hier de Hemels-Liefd' in haeren throon geseten,
En schiet haer pijlen af: op dat wy soudcn weten,
Dat sy den minnaer is, die met sijn liefde wondt,
En het gewonde hert, door minnelijcken vondt,
Komt lossen uyt 't gevaer van een on-eyndigh sterven;
Om, door bermhertigheydt, genaede te verwerven,
En sy, tot weder-liefd' door Rede, die haer doet
Versien van waepenen, sou wack'ren haer gemoedt,

Met boogh en pÿlen, om het vierigh hert te treffen
Van haeren Minnaer; soo dat sy oock gaet op-heffen,
Den op-gespannen boogh, en eenen minne-schicht,
Lost recht ten hemel op naer't on-beschreven licht,
Al waer sy't hert geraeckt, dat vreughdigh leeft in wonden,
Die van een minnend' hert, hem worden toe-gesonden.

Sulcx leerde haer de Rëen, die d'oogh voert op de borst,
Den thoom houdt inde handt, en anders niet en dorst,
Als tot sachtmoedigheydt de menschen te verwecken,
En door den Liefdens strijdt, de Ziel tot peys te trecken:

Daerom voert sy dë thoom, waer mē weer houwē wort,
Een on-gestuymigh peerdt, 't welck anders sich verkort,
Door on-gethoomden drift: waer door sy ons wilt leeren,
Hoe hy sich thoomen moet, die sich wilt over-heeren,
En lossen uyt't gevaer van soo gewissen val,

Die hem licht erm oft been oft hals doen breken sal.
Hier toe voert sy een oogh op haere borst met straelen,
Waer door dat het verstaend' moet sijne kennis haelen,
Om door voor-sichtigheydt te kiesē dat betaemt,
En af-te-weren, daer een eerbaer hert voor schaemt:

Op dat den blinden wil, niet blindelingh sou willen,
Maer sijn begeerte sou, naer't licht des Rede stillen:
En die sich inden strijdt van liefde hier bevindt,
Meet met de weder-liefd' beminuen, die haer mindt.

Maer soo den vyandt quam de Ziele te bespringen,
Vyt sijn vuyl-smoockigh hol, om haer tot lust te dwingen,
Van het aen-lockigh vleesch, en met een helschen schichte,
VVou-treffen, 't vierigh hert, en blinden haer gesicht:
Soo komt de Waerheyt met dë Cruys-schildt tusschē beydē,
En doet de logen-tael door haere clærheydt scheidē.

En breckt de vier'ge pyls, op haeren staelen schildt,
En maect al haer bedrogh bekend' en on-gewilt.
VVaerom den heyl'gen Geest op haere cruyn geseten,
Doet haer het diep geheym, self vande Godtheydi weten:

Die sy verkondight by den middel van't Geloof,
 En die haer niet en hoort, dient tot sijns vyandts roof.
 Sy die het Masker ruckt van s'werelts valsche schijnen,
 Doet haeren yd len glans als bobbelen verdrivjnen,
 Sy is, die't helsch serpent trapt onder haeren voet,
 Met al de Maskers, en met al't bedriegh'lyck goet.
 De Ziel Godt soeckende, gewaepent vande Rede,
 Door Waerheyt onder-recht, getroost self met den vrede,
 Begeeft sich tot den strijdt der liefde wel gemoedt,
 Niet sonder slach en wondt, en stortinge van bloedt.
 Hoe? sal de Liefde dan, die soeckt in vre te rusten,
 Oock nemen in't gevecht en doot-slaen, haere lusten?
 Het is den liefdens aert. VVie kan dat wel verstaen?
 VVant daer de liefde is, daer heeft den twist gedaen.
 Doch even wel de liefde heeft oock mannier van strijden,
 Die wonder is en vreemde, die swaer is om te lijden,
 Maer soet is inde pijn; haer wonden gaen in't hert,
 Al is't dat't lichaem niet in't minst' geschonden werdt.
 Daer is noch pijck noch lans, noch zabel, sweert noch degen,
 Van noode tot den krijgh van liefde, die sullen tegen,
 't Beleggh staen vande stadt, van een verliefde Ziel;
 Die noyt in's vyandts macht, als willens, en verviel.
 Het is haer' besten vrindt, die haer komt te bevechten,
 En die haer vyandt is, en kan niet veel uyt-rechten:
 Maer die haer over-windt, die trefst haer met het goet;
 Dat hy mil-daedigh' haer toe-sendt in over-vloedt;
 VVaer mede sy geboeydt, moet blijven sijn slaevinne,
 En daerom niet te min gewapent tot wèer-minne,
 Valt haeren Minnaer toe, oock veerdigh tot het slaen,
 En houdt hem door't geweld van haere waepens staen.
 Hy slaet, en sy slaet wèer, doch't zijn maer minne-slaegen:
 En die verwonnen is, verwindt oock met behaegen.
 Een hajerken vanden hals, een suchije van't gemoedt,
 Een oogh-slach die de bres op stercke wallen doedt,

Sijn wæpenen des liefd , om Godt self t' over-winnen :
ô Vvonderlijke kracht , van't onderlinge minnen !

Hoort , hoe den Minnaer van den hemel sich behaeght ,
In wonden die sijn hert , van sijn Beminde draeght ,
Als hy den minnen-strijdt met haer had aen-genomen ,
Endoor haer schichten had' een' wond' in't hert bekomen :

Cant. 4. Sooriep hy , suster , Bruydt , gy hebt mijn hert gewont ;

Daer sy oock op het woordt van sijnen soeten mondt ,

Cant. 5. Beleyde dat haer Ziel in't liefde-vier onsteken

Ghesmolten was , doen hy van haer was af-geweken.

En hem geniessende , valt inde wachters handt ,

Die haer berooven , en gewondt van allen kant ,

Haer lacten over-doodt , en in haer bloedt beswijcken :

ô Herden minne-strijdt ! wilt ghy meer diër gelijcken ?

Het is aen-merckens weerd , dat ons wort voor-gestelt

En vande heyl'ge Schrift' , soo duydelijck verbeltd.

Gen. 32. Doen Iacob , vol van vrees sijn broeder sou verwachtèn ,

En dat den avondt viel , soo dat hy moest vernachten ;

Naer dat hy sijn gebedt met jver had gedaen ,

En Godt was praemende wel crachtigh met vermaen

Op sijn beloften hem te vooren toe gesproken ,

Gerz. 22. Bepeslight met sijn woordt , dat noyt magh zijn gebroken ;

Dat hy als 't sandt der zee , en sterren vande locht

Sou menigh-vuldigen sijn fact ; en nu gesocht

Ter doot : Godt wesen sou , sijn voor-standt en behoeder

In soo een groot gevaer van Elau sijnen broeder ,

Die hem niet stercke maght gewaepent tegen-quam :

En siet een' Engel die wel eerst den strijdt aen nam

En niet den vromen Helt , viel heftigh aen het vechten ,

Die op soo kloecke borst , niet veel en kost uyt rechten :

En nu den twee-strijdt had geduert een' langen stont ,

Al oft den Engel self sich crachte-loos bevondt ,

En niet verwinnen kost ; in 't cricken van het daegen

Soo badt hy , lact my gaen ; oft 't licht sal ons verjaegen :

Maer Iacob wilde niet sulx sonder zegen doen,
Al had den strijdt geduert noch voordr tot den noen.
Doen wirdt hy mensch genoemt, die Godt vermoght
t'aenschouwen

Israël, id
est Deum
videns.

En niet te min hy moest een kreupel been behouwen,
Geraeckt van d' Engels handt, die hem een zenu had
Verstijft in sijne heup', als hy wirdt aen-gevat.

Vvel aen, ô Ziel! als ghy u nergens kont bevrijden,
Noch eenigh sints te rust kont geven sonder strijden,
't Sy dat het Engels goed' oft quaede sullen zijn,
Die met u worstelen, en quetsen oock met pijn.

Wordt ghy verminckt in't been? ten sal u niet veel letten,
Soo ghy het oogh uws hert, op't wesen Godts kont setten:

Want die Godt wel aë-schout, en kent het eeuwigh goedt,
Is manck in sijn begeer tot't werelts, maer hy spoedt
Sich tot een beter goedt, waer toe hy is geschaepen,
En sonder 't welck ons hert noyt rust sal kunnen rapen.

Is dit niet wel te recht den wond'ren liefdens vondt,
Te vechten met sijn' vrindt, die hy met soetheyt wondt?
Dit Voor-beldt ons verstandt met reën sal onder-rechten,
Hoe dat wy inden strijdt van liefde moeten vechten:

Maer niet in vyandschap, self tegen Godt op-staen,
Gelijck de sondaers, die verkeerde wegen gaen.

Soo wilde Saulus eens sich tegen Godt op-steken,
En aen't geloovigh volck, sich over Christum vrecken
Met vangen, spannen, en met jver on-gehoort,
Trock hy, bemachtight soo, recht naer Damascus voort.

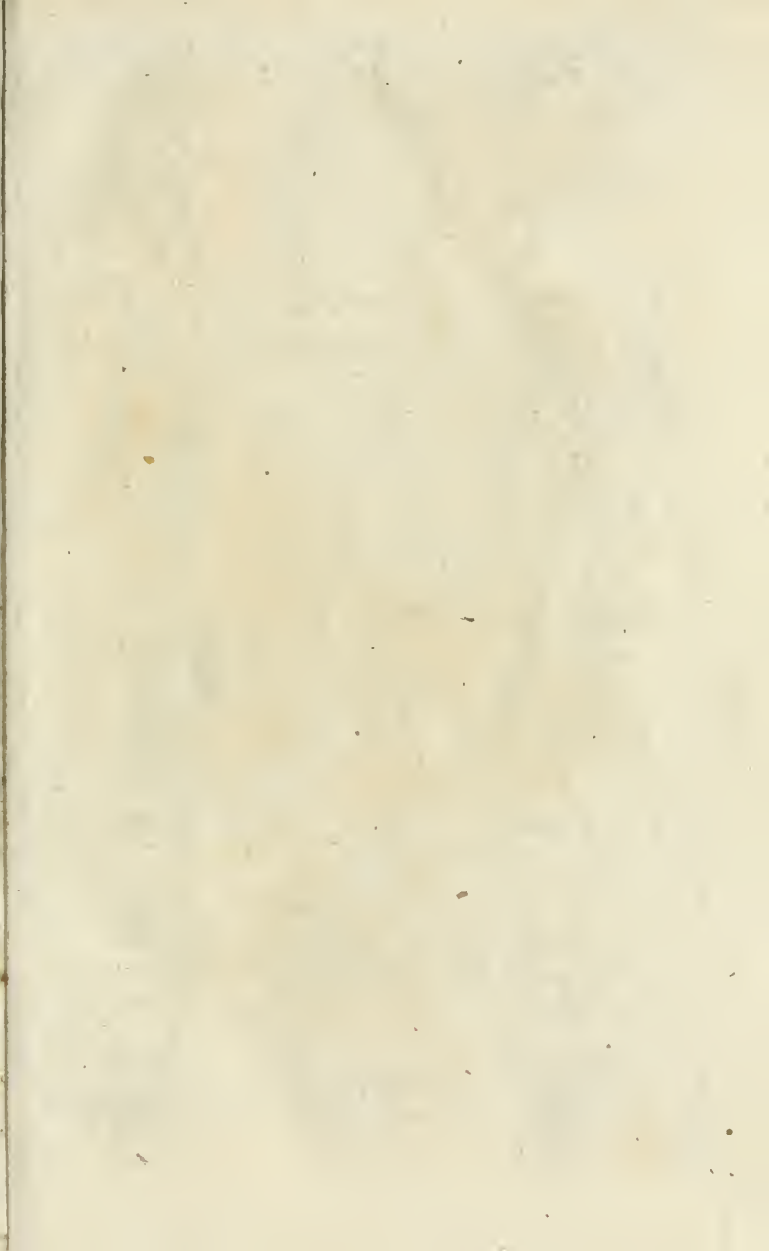
Aff. 9.

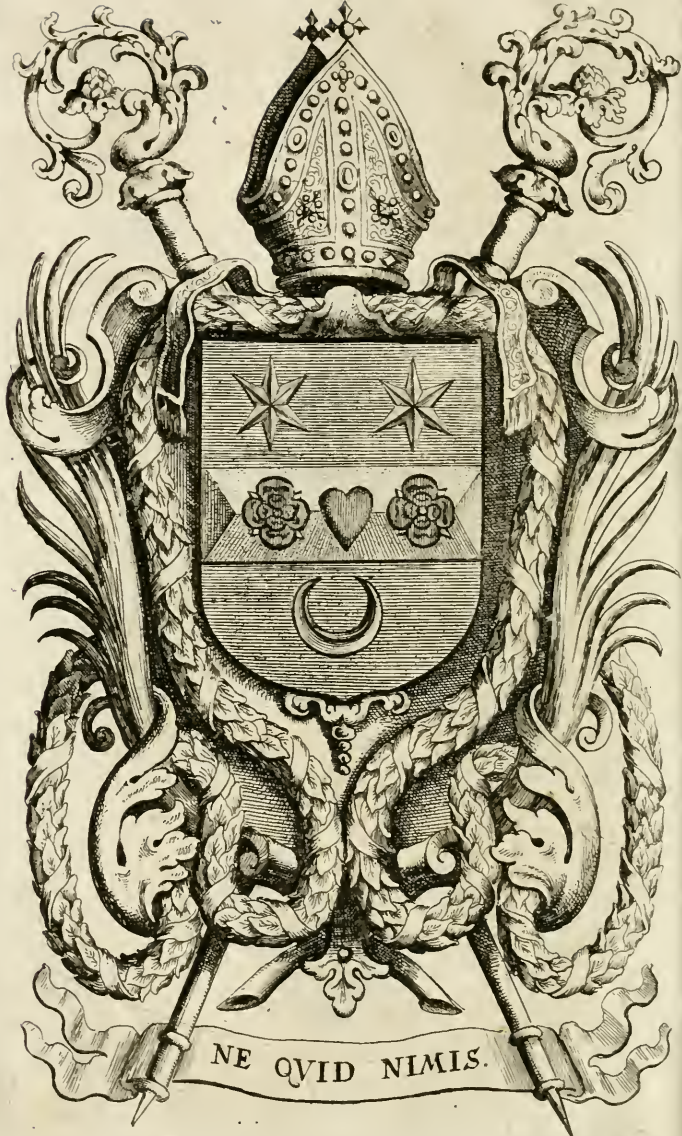
Maer die de oorlogh had met vreetheydt aen-genomen,
En selver soo te veldt, was tegen Christum komen,
Ten cynde vanden wegh, wirdt hy door eenen slach
Des blicxems neer-gevelt, en soo, ter aerde lach,

Alwaer hem Christi-stem van d'oor aen' t hert quam clinckē
Dat hy sijn vreveligb gemoedt sou laten sincken,
En niet vervolgen sou, die hem sal tegen-staen,
Als die met sijnen voet, wou tegen't yser slaen,

Waer op hy inde Ziel verlicht, is op-ghetogen,
 Die blindt door dien slach, geluckigh wirdt bewogen
 Tot af-standt van sijnvreedt, en voor-genomen quaedt :
 Die Christum had vervolght met doodelycken haet,
 En niet was blaefende, als vier en vlam met drijghen
 Des Christen volgers doot, die hy sou konnen krijgen:
 Doch niet hert-neckigh bleef, maer wel tot kennis quam,
Waer om hy oock met rêen, bewogen, voor hem nam,
 De Heyd'nen tot 't Geloof van Christus te verwecken,
 En tot den soeten Naem van IESUS hun te trekken;
 Op dat hy die den strjdt, had vyandtlyck begost,
 Niet in hert-neckigheydt sou blijven; maer verlost,
 Ons leeren sou, dat wy van Godes handt geslaegen,
 Gêen voorder vyandschap tot Godt en soude draegen :
 En niet als Scipio den boosen Africaen,
 Die 't licht des hemels wou, behaetigh tegen-staen,
 En met sijn bogh en pyl het sterre-licht vernielen;
 Geviel het dat sijn pyls recht in sijn oogh af-vielen :
 Alwaer hy tot een straf gerechtigh wirdt geblindt,
 Die vyandt van het licht, den duyfter had bemindt.
Nu dan, ter-weyl dat Godt, ons 't licht heeft toe gesonden.
 Die dan geen haeter wilt van 't selve zyn bevonden,
 Die keert sich tot de Rêen, die hem bewegen sal
 Tot kennisse van 't goedt van den gewenschten Al.

Gasp. Bouttat. fec.

Aen den Eer-weerdighsten Heere
Mijn-Heere

SERVATIUS VAES

*Prælaet, vande vermaerde Abdije
van Everbode &c.*

der Ordere van Præmonstreyt.

Eer-weerdighste Heere.

E heruaerentheydt
leert ons ooghsie-
nelijck, dat daer by
naer allen de vo-
gels, op sijnen tijdt
aen den Schepper,
met hunne wel bethoonde kelen, in
het kricken des daegeraets, ende het
op-gaen der Sonne, hunne danck-
baerheyt schijnen af-te-leggen: alleen
de schoone witte Swaen, als in diepe
bevroedinghe verslonden, blijft soo
langh

langh stil-swijghende , tot dat sy ,
voor-smaeckende haer aen-staende
doodt , door eenigh alder-puerste
bloedt haer hert om-vloeyende , als
dan eerst met eene aen-ghenaeme
soetheydt, haere stem verheft tot een
melodius ghesangh. Wie en sal niet
prijsen ende verheffen den Schepper
vande natuer, die naer sijn goedt ge-
noegen, allen sijne Schepsels hunnen
in-geboren aerdt, elck in het beson-
der heeft in-gedruckt, en on-twijffe-
lijck, niet sonder eenige zedige onder-
rechtinghe der menschen? soo dat
men met reden al-hier sal moghen
seggen : dat hy , die ghedurende den
loop sijns levens, stil-swijghende ,
bevroedt dat eeuwich en hemels is ,
met groot ghejeugh des herte, ten
eynde sijns levens sal soet-stemmigh
mogen singhen, ende met blijfchap
moghen aen-vatten het eynde der
elenden, om te verhuysen van dit
bederffelijck tot een on-bederffelijck
leven.

Wel is waer dat ick in alles de
Swaen niet en begere vergeleken
te wesen; nochtans en wil ick haer in
het geheel niet on-gelijck zijn; waer
om ick haer sterf-gefangh aen-neme,
alsoo daer geen ghesangh aengenae-
mer kan gehoort worden om crach-
tiger ons aen te dienen de Beweegh-
Redenen der Goddelijcke liefde, die
alleen genochsaem is tot gewenschte
Saelicheyd. Doch alsoo ick in twijfel
hangende, beducht was, onder wiens
bescherminghe ick dese mijne leste
gefanghen, soude toe-eygenen; sien-
de, dat meest allen de jonckheydt de
oogen slaen naer de op-gaende Son-
ne, om die te eeren ende te her.kennē;
ick heb liever my tot de onder-gaen-
de te begeven, ende my te keeren tot
sijne Weerdighste Weerdigheyt, die
al is't, dat sy nu schijnt den onder-
gangh te naerderen; niet om dat in
uwe Eer-weerde de verdiensten ver-
slappen, oft den jever on-breke; maer
wel, door beswaerenisse der jaeren

ende

ende verminderingh der crachten ,
door soo veel arebeydt met on-ver-
moeyden gheest , niet sonder veele
suaericheden in dese onse gevaere-
lijcke tijden, ende yfere-eeuwe, geluc-
kelijk onder-staen ende te boven
gekomen , oock lanck, naer dat sijne
Eerw. in de Orde van Præmonstreyt
eenen schoonen tijdt , niet sonder
vruchten heeft over-gebracht , ende
nu de jaerē telt, die oock den sterck-
sten man , niet over-laeten , dan als
Ps. 89. *David* seght , *amplius erroum , labor &*
dolor, arebeydt en moyelijckheydt oft ge-
lijck het spreek-woort heeft, senectus
ipsa morbus est, den ouderdom is haer selfs
sieckte; en dies niet regen-staende soo
en is het niet minder verwonderlijk
als prijsbaer te aen-schouwen den
on-verwonnen drift in een verou-
wert lichaem , en daer de lichaeme-
lijke beswaerenisse den geest schijnt
neer te drucken, dat noch uwen jever
die altijdt boven vlieght , niet af en
daelt, dan als den noot van u Ampt,

fulx vereyscht: daer uwe Eer-weerdigste weerdigheyt in het bestieren der saecken met eene on-ghemeyne voor-sichticheyt u selven noch kont quijten met besondere vol-doeningh in alle voor-vallen: waer door de *Everboorsche Familie* onder-steunt wort, de Abdijs van over lanck haeren aen-was bekomen hebbende, nu verciert is met eene kostelijcke ende uytstekende Kercke weerdigh aen God den Alderhooghten; daer-en-boven sy, in eene schoondere forme met glans verbeteret, sich magh verheugen ende prijsen den ouderdom van haeren Herder, die haer soo vruchtbaer is dienende: aen wien ick oock dit mijn kleyn Boecxken uyt een gunstighert toe-eygene ende op-draege; niet dat ick mis-trouwe, dat het om sijne kleynte, minder van aen-sien en kleynder van achtigh sal wesen: om dies-wille dat de weerde ende de groot-achtigh der boecken, niet uyt de veelheydt der blaederen, maer

wel uyt de nuttigheydt ende menigh-
vuldicheydt der vruchten moet ge-
acht worden. Wat andere van dit
mijn Boecxken sullen oordeelen, is
my on-bekent; maer dat weet dat het
mygeene kleyne spore is geweest, om
mijnen gheest aen te wackeren tot
Godt ende te voeden in sijne suyvere
liefde : over-sulx, Eer-weerdigste
Heer, mijn oytmoedigh verfoeck is
dat dit Boecxken toe-gangh magh
hebben tot sijne goedertierentheydt;
op dat het ten voor-schijn magh ko-
men in het licht onder de uyt-mun-
tentheydt van uwen naem; 't welck
soo het niet en waer schuygende onder
den voor-standt, maght ende autho-
riteyt van sijn Eer-weerdigheydt, ten
soude niet vande haetelijcke beknab-
belingh der quaet-willige benijders
ongeschent aen den dagh komen, al
is't dat het anders niet en behelst als
eenighe Beweegh. Redenen tot de
Goddelijcke Liefde, die ick uyt een
minnende hert, als aen eenen Vaeder

der Seraphinsche Orde, eenen goet-
gunstigen voor-staender, ende eenen
uytstekenden wel-doender der selver
toe-eygene ende op-draege; die, soo
het uwe Eerw: geliefde by tijds toe-
laetinge eens te door-lesen; Godt sal
gunnen door sijn genaeden de ver-
minderingh van alle aerdsche gene-
gentheydt ende eene crachtige bewe-
gingh tot het hemels, met eene sae-
lighe uyt-werckinge des geest, on-ste-
ken door het Goddelijck vier der
Liefde, dat ick sijne Eer-weerde ten
toe-wenschende met eene her-kente-
nisse van te zijn ende te vol-herden.

Eer-weerdighste Heere.

Sijne Eerw: denoyt-moedigētoegenegen Dienaer

FR. JOANNES A CASTRO.

Minder-broeder.

VOOR-REDENE

Tot den Leser.

Ff. 32.

GOedr. gunstigen Leser: heb ick niet redenen genoch, als ick sien, den redelijcken mensch, soo on-redelijck vande redene af-geweken, dat ick hem den dwaesen wel sou moghen segghen, daer *David* af-spreckt: *dixit insipiens in corde suo, non est Deus. den dwaesen heeft in sijn hert gheseyt daer en is geen Godt*: ick gheloof datter veel met den mont beleyden, datter eenen Godt is, maer van herte anders ghevoelen: hunne wercken bethoonen ghenochsaem van wat gheloof sy zijn. Wie en sal sich niet verwonderen, siende den handel der menschen, die gheloovigh gherekent willen zijn, en doen, datse doen? waer is hunne redelijckheydt? waer is hunne wijsheydt? waer is hun Gheloof? is't dat sy segghen datter eenen Godt is, die het hooghste, on-eyndigh, ende on-veranderlijck goet is, dien hebbende al en hadden sy met het minste van het tijdelijck, soudent ten hooghste gheluckigh zijn: dien on-brekende, al besaeten sy de heele werelt met alle haere eere, rijkdomme wellusten, en alles dat sy ons soude moghen aen-dienen, noch soudent sy de elendighste des wereldds moeten gheacht worden: en daer het wereldds goet met soo veel sorgen. moeyt, en arebeyt moet gekoght worden, en selden bekomen wordt; daer het hemels goet, Godt selver, gheschoncken wort als voor niet, sonder gelt, sonder eenighe wisselingh, alleen voor het begeren des selfs: wie en sal niet verslaegen staen, siende de sorgen, ernst, en arebeyt, die de menschen te werck stellen, op hope alleen

V O O R - R E D E N E .

van het tijdelijk goet? hoe veel en zijnder niet, die niet soo seer bebertighen als gelt en goet te bekomen, die den Godt der rijkdommen *Mammon* als af-godisten ghewilligh dienen, die hun meer over-laeden sal met sorgen, als verlichten? de eertijtels, weerdigheden, edeldom worden bemint, die als eene schaduwe verdwijnen: wat isser eydelder? de wulpsche geyligheydt des vleesch wordt ghesocht, die u met naer-berouw sal doen verleen, wat isser vuylder en verfoeyelijcker? de werelt, het vleesch, en duyvel u doodelijcke hoof-vijanden houwt ghy voor vrinden, wat isser schaedelijcker? ja dat meer is, het haetelijckste wort gesocht, ende alder-beste liefde en wordt niet bemindt. De liefde, die ons gheschaepen heeft, ende gheschaepen onderhouwt, ende onder-houwe met soo veel voor-deele begunsticht ende verrijckt, ende deughden-rijck ons belooft het hemels Rijck, die te beminnen; wat isser weerdigher? ende niet tenghen staende, die liefde en wort niet bemindt, die Godt selver is, die alles heeft voort ghebracht, met vol-maectheydt, schoonheydt, soetheydt ende goedtheydt: en sulcken liefde en wordt niet gemindt, die daer-en-boven de voldoeningh is van ons wenschen, de ruste van ons willen, het eynde van ons betrachten: ach on-weerdighe saeck! dit bevroedende onsen *Lucodonus* eenen Discipel van onsen *H. V. Franciscus* eenen man van groote heyligheydt, eenen uyt-laccher ende smaeder des werelts met alle haere eydelheydt, sen konde sijne traenen uyt innelijcke droefheydt niet weer-houwen, maer uyt-loopende door de stadt, suchtende ende met ghehueyl weenende, met alle teecken van mis-baer; ghevraeght zijnde wat oorsaeck hy hadde van sulcken on-gestuymighe droef-

V O O R - R E D E N .

droefheydt , en over-tolligh fuchten , weenen en claeghen ; dede hem jemandt leet oft on-gelijck ? sy fouden hem helpē , 't was te vergeefs gevraeght , daer den ghevræghden niet en antwoort ; want de over-tollighe droefheydt , weer-houwde hem de tongh van spraecke. Niemandt vermoght hem te troosten , die niet wilde ghetrooft zijn ; maer over-wonnen door de ghebeden van vele , naer diep-her-tighe verſuchtinghe , borſt uyt met een droevighe ſtem , ſeggende ; ghy lieden eyscht my af de redene van mijn droevigh weenen ; wat kander droeffe-lijcker zijn en met bloedighe traenen weerdiger be- klaeght , als dat *de liefde niet bemindt en wordt* ?

Wat en betaemt dan niet ghedaen te worden om den menſch te beweghen tot Godts liefde ? wat boecken konnen daer toe ghenochſaem geſchreven worden ? wat beweegh-redenen daer toe bequaem om voor te ſtellen ? en even wel met alles datter ge- leert , gheſchreven , vermaent , ende verkondight wordt , ſoo ſietmen noch dat het tijdelijck goedt meer behertight wordt , ende dat daer niet minder geſocht noch bemint en wordt , als dat het aldermin- nelijckſte is , dat Godt ſelver is , het eenigh goedt van alle goedt. Hier toe wilde ick wel allen de menſchē beweghen , al waer't oock met den ſaelighen *Jaco- bonus* met misbaer en weenende vermaeninge : dan verhope dat deſe weynighe , doch crachtighe Be- weegh-redenen , dat ſullen vermogen met de mè- werckende gracie Godts : waerom ick (kennende dat de liefde en haet het aldermeeste verweckt worden , uyt de kenniſſe der ſaecken ; de welcke , niet ſoo ſeer uyt den uyt-wendigen ſchijn der ſel- ver , moet beſpeurt worden , voor die niet willen bedroghen zijn) raede jeder niet naer de ooght te

VOOR-REDEN.

Oordeelen maer naer de waerheydt.

Hier toe heeft ons over eenige jaeren den Eerw. Pater *Adrianus Poirters*, voor-gestelt het *Masker vande Wereldt*, waer in hy seer claer is aen-wijsende, het groot bedrogh datter schuyt, onder het aen-loc-kigh gelaet vande uyt-wendighe schoonheydt des werelts: on-ghetwijfelt, om dat hy de menschen verhoeden soude voor het bedrogh; op dat sy sou-den uyt hunne ooghen sien ende kennen de on-ge-staedigheydt van het tijdelijck goet, daer-men soo om sorgt en slaeft, sy een beter goet souden be-sorgen, dat standt-vastiger soude zijn, dat hungeent dieven konden ont-stelen, noch van motten met traegen tandt door-knabbelt, oft van rooſt verteert worden, het welck sonder arebeydt bekomen, ende als voor niet ghegeven wordt: en al is het saecken dat uyt sulcken bethooningh van bedrogh ende kennisse van dien, de menschen met redene behoor-den eenen af-keer, ja eenen haet te draeghen aen sulcken goet dat bedrieghelijk is, en on-getwij-felt, daer veele de wereldt met haere ghemaskeerde vuyligheydt om verfoeyt ende veracht hebben: soo is 't nochtans, datmen noch heden-daeghs siet een groot deel vande menschen, met sulck eenen verblinden driift het tijdelijck goet betrachten, als oft het waer het eenigh eynde daer sy toe gheschaepen zijn: niet tegen-staende dat sy weten hoe moeyelijk 't selve is om te bekomen, hoe gevaer-lijck te besitten en hoe quaelijck dat kan bewaert worden, en eyndelingh moet verlaten worden ge-lijck ons *David* betuyght: *quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus: want als hy sal vergaen, soo en sal hy niet alles mede-nemen, noch sijne glorie en sal met hem niet af-daelen.* Dese verblindtheyt

Ps. 48

V O O R - R E D E N .

wordt wel het alder-meeste veroorfaeckt door het noodigh behoef des lichaems, die daerom den arebeyt niet naer stullen laeten in het besorghen van het tijdelijck, om dat sy, hoe wel sy weten de groote moeyelijckheydt, om dat te bekomen, en on-gestaedigheydt, om dat te besitten en te genieten, weten oock wel dat sy daer sonder, niet wel soude kunnen leven: doch niemandt moet sich in-belden, dat als wy het hert der menschen soecken afte trecken van het tijdelijck goedt: dat wy willen leeren dat eenen mensch niet sou mogen besorghen zijn voor het ghewin van sijn daeghelijckx broot, daer hy oock daegelijckx moet om bidden, t sy dat hy rijk is, oft niet: want de rijkdommen en souden hem niet lichaemelijck kunnen voeden, soo Godt de handt sijns zeghens wilde sluyten, daer hy de Velden mede jaerlijcks Graen-rijk maect: dan't is om te leeren dat desen drift van't tijdelijck te besorghen, soo moet gemaeticht zijn, dat hy de eerste plaetse niet en neme; want onsen leer-meester Christus willende ons van over-tollighe sorghe ont-lasten, seyde:

Mat. 6. quærite primum regnū Dei & justitiam ejus & hæc omnia adjicientur vobis. Soeckt eerst-mael het rijcke Godts ende syne recht-veerdigheydt, ende alle dese dinghen sullen u toe-gheworpen worden. Aen-merckt dit woordeken eerst-mael, het welck ons aen-wijst datmen naer de sorghe van het hemels-rijk, noch wel magh den noodt drift des lichaems maetelijck besorgen; soo nochtans dat die forge, ons soo niet en bekomere, dat wy onse Ziel soude vergeten, als wy voor het lichaem wercken en sorghen. Uyt sulcken over-tollighe sorghe voor de noodtsaeckelijckheydt des lichaems, ende dat wy de Goddelijcke voor-sienigheydt

V O O R - R E D E N .

nigheydt niet ghenoch toe betrouwen, die ons be-
 hertight als eenen Vaeder sijne kinderen ; ende
 weet dat wy sulcx alles van noode hebben : soo ge-
 schiet het , dat wy het tijdelijck voor-stellen ende
 minder acht nemen op onse Saeligheydt die in het
 onder-houwen vande Goddelijcke gheboden ghe-
 legghen is , ghelijcker gheschreven staet ; *si vis Math.*
ad vitam ingredi ? serva mandata : wilt ghy in het leven 19.
gaen ? onder-houwt de gheboden : onder welke ghe-
boden het eerste en het meeste ghebodt is : diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Ghy sult den *Deutr. 6.*
Heer uwen Godt lief hebbe uy: heel uwe Ziele &c. Maer
 om dat den lichaemelijcken noodt van den sinne-
 lijcken mensch, die niet en verstaet wat vanden
 gheest is , ghevoelijcker is dan den noodt vande
 Ziele , om dat hy van het sienelijck beter kennisse
 heeft als van het geestelijck dat hy niet en siet ; soo
 staet hy wel toe door her-vaerentheydt dat het tij-
 delijck bedrieghelijck en on-ghestaedigh is ; doch
 even wel en wilt hy niet af-staen van het selve te
 besorgen met alle ernstigheyt, om dat hy weet dat
 het hem dienstigh ende noodigh is , sonder het
 welke hy niet en kan door de werelt raecken: lae-
 tende dan den mensch in eene maetighe sorge voor
 het tijdelijck ; soo is't dat ick voor heb , neven den
 Eerw: Pater *Adrianus Poirters* , die met de vis-galle
 van het on-gestaedigh ende verganghelijck werelts
 goedt , tracht de blindtheydt der menschen te ge-
 nesen, als hy hun het werelts Masker ontdeekt: om
 soo veel my moeghelijck is met aen-genaeme soe-
 righeydt voor te stellen *De on-gemaskerde Liefde des*
hemels, dat is de waere liefde het on-bedrieghelijck
 goedt , Godt selver , die het oorspronckelijck goet
 is van alle goedt , ende wetende , dat van het on-
 be-

VOOR-REDEN.

bekent, geene begeerte is, en Godt, die niemandt siet oft oyt ghesien heeft in dese wereldd, ghelijck hy selver betuyght segghende, *non videbit me homo & vivet, den menschen sal my niet sien, en leven*: daerom oock minder kennisse van Godt heeft, ende vervolgens minder liefde: hier toe dan soo heb ick betracht de bequaemste baenen te openen, om toegangh te hebben tot de kennisse van het waerachtigh ende on-veranderlijck Goedt, om dat den mensch dat kennende, het selve sou beminnen, beminnende eens moght besitten, en besittende genieten in eene eeuwigheydt, tot welcken eynde ons crachtelijck sullen dienen dese *Beweegh-redenen*, die niet anders en besluyten dan datmen Godt moet lief-hebben: soo dat dit Boecxken niet anders en leert oft voor-stelt dan Godt moet bemindt zijn; en misschien sullender wel eenighe zijn, die van het hemels *manna* sullen walgen, oft met de discipelen vanden *H. Ioannes Evangelist*, die in sijnen ouwen dagh, hun gheen ander vermaeningh dede als vande liefde: hier over als verlëet, vraeghde hem waerom hy hun altijd 't selve seyde? die hun wel antwoorde segghende: *dignam Ioanne sententiam, quia praeceptum Domini est; & si solum fiat, sufficit: 't is eene sententie vveerdigh aen Ioannes, want het is Godts ghebodt, 't welck soo 't alleen gheschiet, het is ghenoch*. En laet u dan niet verlëen, niet anders hier te lesen als van liefde: sy is alleen ghenoch ter Saeligheyd hoe wel sy noyt te veel kan gheplogen wesen. Gheniet dan goedt-hertigen Leser dese mijne leste schriften van mijnen ouwerdom, sy en segghen niet als liefde en daerom oock weerdigh aen *Ioannes*,

*D Hieron.
ex comm.
in Epist.
ad Gal.
Lib. 3 c. 6.*

Venerando Patri F. Ioanni à Ca-
stro Amorem meràcum suo
sæculo propinanti.

Quid virtutis apex ? quid majus Speque
Fidequeè

Sonus id (hoc Paulo crede) meràcus Amor.

Quem tibi si cordi est, non fìctum noscere; nosces:

Si legis hunc multâ sedulitate Librum.

Quid legis aio? erro: toto hauri pectore totum,

Atquè salutarì hæc imbibe scripta siti.

Si sapias, hunc imo condes in corde Libellum;

Nam sedem propriam cor sibi poscit Amor.

Eziechielis ibi pota de fonte liquorem,

Atque salutiferis prolue pectus aquis:

Ebrietas hic nulla tibi fugienda bibenti;

Quo plus potus abis; sanior inde redis:

De Salvatoris præcordia fontibus imp'le:

Monstrante huc rectam Patre Ioanne viam

Cuius pro filo Thesei, tibi dogmata sunt,

Discere, si rectè, quid sit amare, velis.

Pace Poëtarum effari fas esto duorum

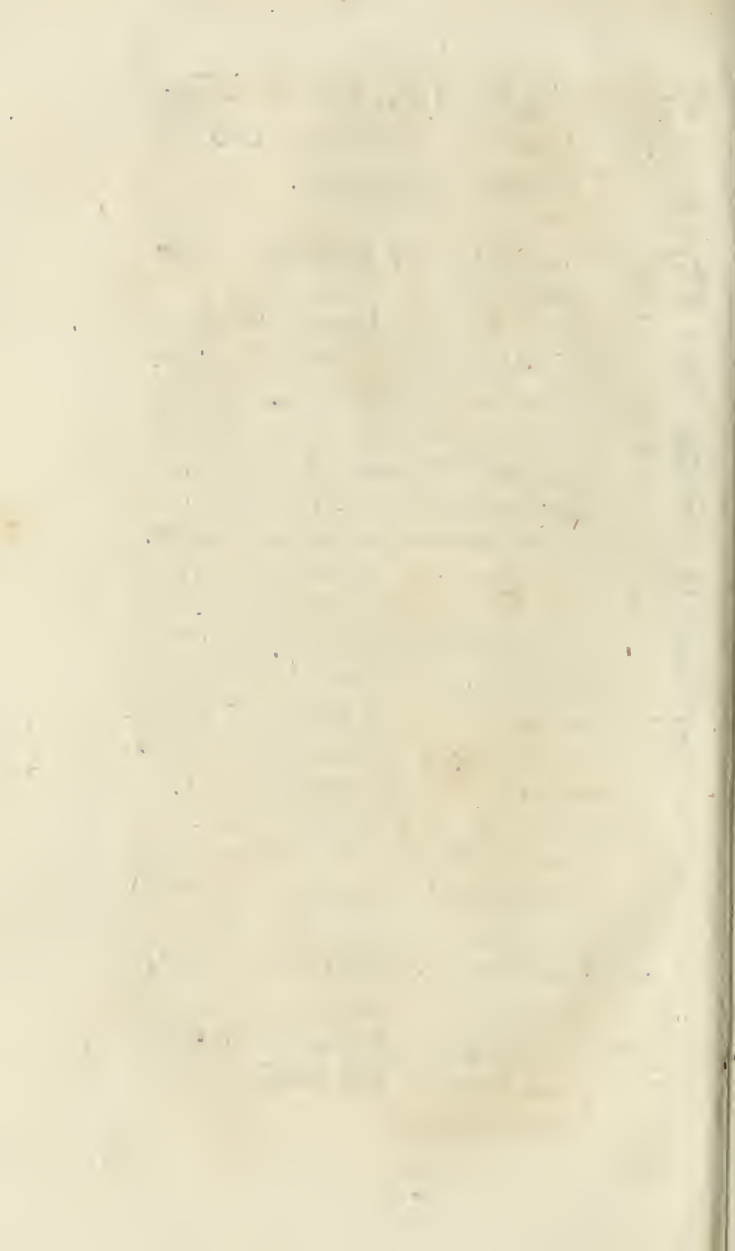
(Quis nil majus habet Græcia, Roma nihil)

Æneis hic cedat, concedat & Ilias ipsa:

Cur ? qui jure licet dicere: vincit Amor.

Pangebatur Sebast. Iacobi

I. V. Licent.

SINNE-BEELT.

J. Maer delin.

Gasp. Boullat fecit.

Op - schrift.

Noyt niet, tot jet, van niet geraeckt,
Maer jet van niet, heeft 't al gemaect.

*{ Omnia per ipsum facta sunt, }
| & sine ipso factum est nihil. |*

Schriftuer

*{ Het is al door hem ghe- } lo. 1.
| maeckt, en sonder hem is |
| niet ghemaect. }
A*

1. Be.

I. Beweegh-redene.

Datmen Godt moet beminnen, om dat hy ons, tot sijne liefde, uyt niet gheschapen heeft.

Orspronckelijcke kracht, en aller wesen,
wesen,

Waer uyt den grooten Al, met schick komt
voort gresen!

Al had ghy by u self, gebleven die ghy waert
Van eeuwigh voor den tijdt; wat sou aen uwen aerde
Meer ofte minder zijn? daer kan u niet bewegen,
Noch 't voor-deel gaet u mè, noch 't tegendeel, u tegen:
Ghy on-veranderlijck, gestaegh den silven blijft
In 't on-begrüpelijck goedt, dat aen u Godtheydt **Mijst**.
Vvreught on-cyndigh is, die ghy noyt kont verliezen,
't Goedt, dat ghy silver zijt kont ghy niet beter kiezen;
Ghy self zijt u genoch, en ghy behoeft niet meer,
Noch meerder, hebben kont: ghy zijt den wond'ren Heer,
Die heerschaft in u selfs in alles naer genocgen,
Die naer uw' wil en wensch kont schicken ende voegen.
Die 't on-geschaepen woordt, dat u verstant bronght voort
Als 't wit van u genoech (ô wonder on-gehoort!)
't wetck van 't beginsel was, met Godt, in Godt gevonden,
En uxt de Godtheydt r'saem altijd in liefde gebonden:
En 't woordt was selver Godt, en was van het begin;
Soo dat van u en 't woordt, uyt onder-lijcke min,
Den heyl'gen lieven Geest, oock Godt, quam voort gedreven;
Dat dry Persoonen doet in eene Godtheydt leven,
Gebonden soo te saem met liefdens bandt alleen,
Waer in bestaet dat ghy zijt Godt dry voudigh-ceni
O Godt! wat rede heeft u moghen soo bewegen
Om buyten u te gaen (als tot jet nieuwt's genegen)

Te scheppen in den tijd, uyt eenen grooten niet
 De wereld, met den mensch, en alles dat men siet?
 Sulckx eyscht den acrdt van 't goet: en gy (terwyl u wesen,
 Denonder-standt van 't goet uoodsacckelyck noot wesen)
 En Selver zijt het goet): hebt door u liefd bethoort,
 Dat ghy me-deeligh zijt van 't goet dat in u woont.
Waerom dan uwen Geest, die niet en is dan minnen,
 Met 's Vaeders wijsheyt of het VVoort, met raedt van binnen,
 Heeft willen uyt gestort in al sijn werken zijn,
 Tot weder-liefde van sijn schepsels groot en klein.
 De over-vloedigheydt van liefde die van binnen,
Was in haer self genoch vol-daan: om meer te minnen
 Heeft, dat sy innigh had, van buyten voort-gebrocht,
 En soo uyt-wendigh oock de minne-stof gesocht:
Want alles van 't begin stont uyt-gebeelt in 't wesen
 Van Godt, en duyd'lyck wirdt door sijn verstandt gelesen;
 Al was het dat den Al in Godt besloten lagh,
 En noch niet komen was in 't wesen aen den dagh,
 En dat hy buyten Godt wirdt eenen niet bevonden;
 Doen wirt door 't Goddelijck woort dē yd len niet van stonde
 Tot 't wesent-jet ghebrocht: hy sprack en 'tis geschiet 1f. 148.
 En alles uyt den niet quam voort op sijn gebiedt.
 Hier staet ghy heel ver stelt, en denckt hoe 't kan geschieden,
 Daer niet van niet en komt, uyt niet sich jet sal bieden?
 Dit is Godts werck alleen, een wonder hoogh geacht,
 Den Eygendom van Godt, het proef stuck van sijn macht,
Waer in d'al mogentheydt cogh-sien'lyck komt te blijcken,
Waer aen dat machte-loos al d'ander macht moet wijcken:
Want die ons jet van niet voort brenghet, en dat vermeerct
 Die wordt met redenen tot eenen Godt vereert.
 Die van de eeuwigheydt genoeght was in sijn wesen,
 Tot dat hy in den tijd, uyt-wendigh heeft bewesen
 Sijn on-gemetten goet, die eenigh is alleen,
 Seer wonderlyck verbeelt in het getal van Een.

4 D'onghemaskerde liefde

Dit wilt ons 't soete wicht in 't Sinne-beelt hier leeren,
 Als 't inde cūfer konst, door nieten doet vermeerren,
 En menigh-vuldigen, een som van groot getal,
 En thoont soo, dat uyt niet, noyt jet voort-komen sal.
 Het is een vrent geheym, en is in 't een gel-gen,
 'T welck hier wordt voor-gesteld, om dieper t'over-wegen:
 De nieten, die ghy veel gestelt siet op een ry,
 En tellen al maer niet: maer soo de Een daer by
 Gevoeght wordt boven aen, lee meer hy nieten stelde
 Hoe 't kindt meer honderden, oft duysenden daer telde.
 O wonderlijcke saeck! de nieten worden jet,
 Wannecr men die gevoeght by 't telligh Een hier siet.
 Godt is 't getal van Een, die door sijn lief-genoegen,
 En door sijn goetheydt sich by nieten wilde voegen;
 En daer van niet, komt niet, maer met dit Een verselt,
 Wordt nu een on-getal van 't wes'lyck jet getelt.
 Den al dan was in Godt van d'eeuwigheydt besloten
 Al was hy daer verbelt, doch had noch niet geroten
 Het wesen, dat hy eens sou aen-doen inden tijdt:
 Hy was dan eer hy was, oock sonder tegen-strijdt:
 Gelyckmen seggen magh, ick kan den boom me draegen,
 Eer hy gewassen is: en soo ghy my wilt vraeghen,
 Hoe dat kan zijn? Ick draegh de keerne die ick plant,
 Die groyt en aen-wast, en een' boom wort naer-der-hant.
 Alsoo den grooten Al, oock eer hy was, voor desen,
 Stondt inde cracht verbelt van 't Goddelijcke wesen,
 Gelyck de vrucht in 't saet, tot dat het machtigh woordt,
 Van sijn al moghentheydt, gebrocht heeft alles voort.
 Op dat hy eer en les met liefde sou ontfangen
 Van sijne Schepsels al; gelyck in de gesangen
 Van David wordt geseyt: dat oock de hemels self,
 Vertellen Godes loff, en 't blinckende gewelf,
 Met sterren dicht besaect, verkondicht sijne wercken:
 En daer en zijn noch spraeck, noch woorden te bemercken,

Van die, door stemmen noyt van jemandt zijn gehoort,
 Al brengen sy geluyt oock stemme-loos wel voort,
 'T welck niemandt kan verstaen, naer aerdt van al de dieren,
 Die soo on-tallick hier het aerde-ryck door-swieren,
 En leven door de Ziel, die met hun sterven sal:
 Wat sal het geven dan aen Godt in dit geval,
 Als hy sijn liefde stort in Schepsels on-gebonden,
 Daer noch verstandt noch reën noch jet wort in gevonden
 Bequaem tot weder-liefd', van die hun't wesen geeft;
 Als dat Gods wysheydt self in sijne Schepsels leeft?
 Die tot een ander eyndt van Gode zijn geschacpen:
 Om uyt hun sierlijck schoon, 't on-sienlijck Godts te rapen,
 En soude voorder tot gebruyck en dienste staen
 Van't red'lijck schepsel, dat door hun tot Godt sou gaen:
 Om Godt te kennen, en gekent hem te beminnen,
 En door de min't geniet van sijnen Schepper winnen:
 Gelijck ick dat hier naer noch breeder thoonen sal;
 Als wy, eerst sullen sien: hoe Godt in dit geval,
 Het puyck-stuck vā sijn werck, had uyt-geselt tot' tleste,
 Dat hem van al het aerds, sou dienen voor het beste:
 Een schepsel uyt-gekeurt, dat niet met stom-geluyt,
 Oft wel on-wetigh sou Godts glori' roepen uyt:
 Maer dat met claer verstandt, vrij-willigh sal verbreyden
 Sijns Scheppers loff en eer, en sich niet af sal schyden
 Van sijne liefde die hem eerst soo heeft bemindt,
 Dat hy sich uyt den niet, nu jet in't wesen vindt.
 Maer soo de liefde niet en is, dan een begeeren,
 Van't wel-zijn van sijn vrint, en't quaet hem af te weerē:
 Doch wie heeft Godt gesien, vervolgens en gekent;
 Die sijn begeerigh hert met liefde hem toe-went,
 En door genegentheyt niet hooger jet sal achten,
 Als't goedt van sijnen Godt in alles te betrachten?
 En hem te clijven aen, standt-vastigh van gemoedt,
 En noyt te wijcken af, om geen geschacpen goedt?

6 D'onghemaskerde liefde

Ick ken van mijnen kant, dat wy gelijk de blinden,
 Niet weten wie ghy zijt, noch waer ghy zijt te vinden;
 En datmen niet en kent en wordt oock niet bemindt,
 Indie het goedt niet weet, waer wil-dy dat hy 't vindt?
 Hier in hebt ghy versien ô Godt! als ghy geschaepen
 Het red'lijck Schepsel hebt; om weder-liefd' te raepen,
 Van hem die ghy het licht uws wesens druckte in,
 Waer door hy wirdt bequacm tot Goddelycke min.

Pf. 4. Soo David songh: ô Heer ghy hebt in my den zege
 Van't licht uws wesens, vast geprint, als eenen regel
 Van liefde in mijn Ziel: waer door sy sich verheught,
 Dat sy haer' Schepper kent, en minnen magh in deught:
 Die, anders on-gerust, on-seker soude swieren,
 Gedreven door den brandt van on-bekende vieren.

Lib. 1. Het min'-vur stuert ons hert (naer Augustini leer)
Confess. Die seyde: al zijn wy naer u geschaepen, Heer;
cap. 1. 't Hert blijft noch ongerust, en nergens vintd' sijn lusten
 Ten sy het inden schoot van u genaed' magh rusten.

Lib. 13. En op ten ander plaets: mijn liefd' is mijn gewicht,
Confess. Waer sy my henen stuert, daer vliegh ick als een schicht:
cap. 9. Want even als wy door lichaemelycke voeten,
 Het lichaem van d'een plaets tot d'ander dragen moeten:
 Soo wordt de Ziele oock met voeten voorts gestuert,
 Die niet als liefdens zijn, waer door sy wordt vervuert;
 Doch met dit onder-scheyt: dat 't lichaem swaer van aerde,
 Door beestelycken drift, sou blijven sonder waarde;
 Soo 't redelycke deel, on-ygen aen een beest,
 Den in-geboren drift niet volghde vanden geest.
 Dus datmen kennen moet, waer toe wy zijn genegert,
 Wat liefdens dat het zijn, die ons al-om bewegen:
 Hier in leynt ons geluck oft wel een droefverdriet;
 Te sien van wat gewicht, den in-druck ons geschiet,
 Wat liefde dat ons stuert, en worden voort gedreven,
 Oft wy ons tot het aerats oft tot het hemels geven:

En soo het Godd'lyck licht in onse Ziel geprint,
 Noch niet genochsaem waer; dat sy van Godt bemint,
 Godt weder-minnen sou? hier volgen vele reden,
 Sterck van betregingb; om ons Ziel niet rappe schreden,
 Te dwingen tot Godts min: die dan niet meer verblindt,
 Door die, licht kennen sal, wie dat moet zyn bemindt.

Aen-spraecke.

PÆDAGOGUS Leer-suchtige THEOSIMA ghelijck
 uwen naem mede-brenght, ende my bekent
 is; dat ghy niet hooger en betracht, dan tot Godts
 kennisse te komen om hem te beminnen: soo heb-
 be ick u hier den gront-steen willen aen-wijzen,
 daer onse saeligheydt alleen moet op gebouwt we-
 sen, van Godts liefde: soo dat den H. Joannes wel
 duydigh derft seggen: *qui non diligit manet in morte:* Ioia 14c
die niet en mindt, blijft inde doot: Ghy moet bemin-
 nen, wilt ghy leven, en dien beminnen, en hem
 alleen beminnen, die u het selve wel uyt-drucke-
 lijk gebiedt: *Diliges Dominum Deum tuum,* ende niet
 sus oft soo maet *ex toto corde tuo &c.* uyt gantscher
 herte en uyt al uwe crachten: soo dat oock al datmen
 buyten hem bemindt, niet anders, dan om hem en
 tot sijn meerder glorie bemindt magh zyn, midts
 alle andere Schepsels voor ons, tot onsen dienst ende
 ghebruyck gheschaepen zyn.

THEOSIMA, Lieven Vaeder, fiet mijne cranck-
 heyt aen ende en stoort u niet, over mijne on-we-
 tenrheydt ende vrijheydt in het vraeghen, die niet
 en soecke als onder-recht te wesen ter Saeligheyt,
 versoekende oytmoedelijck, dat alle uwe leerin-
 ghe my mogen, claer-duydigh wesen, niet te bo-
 ven gaende het kleyn begriip van mijn on-ge-oef-

fent verftandt : want het gene ghy hier eerft voor al, voor-ftelt , loopt soo hoogh ende diep-finnigh , dat mijne hersene-cas in soo een on-gemetene zee, sonder fchip-breuck , niet licht soude door zeylen.

PÆDAGOGUS en zijt soo haest niet beroert, goet-hertige THEOSIMA , vermidts , als jemandt wilt verftaen van hooghe ende boven natuerelijcke dingen : die moet fich oeffnen en sijn verftant sien te openen tot faecken die de natuer niet en leert noch aen-wijft , noch oock het verftandt niet en bevat , ten sy het eerft wort door de eerfte waerheyt veropenbaert, door Propheten voor-seyt, door't Evangelie verkondight , en door het Gheloof wort aengenomen. Nu dan , soo moet het u niet wonder duncken , dat ick hier een hoogh , ja het alderhooghste begin neme hier in naer volgende den H. Joannes Evangelist , die willende tegen Gerinthum ende andere Keters schrijven, die valschelijck leerden, dat Christus, voor MARIAM , niet is geweest, ende vervolgens dat Godt geenen mensch geworden was. Waerom hy genoodtsaect is geweest de Goddelijcke generatie aen te wijfen; soo dat hy in het begin van sijn Evangelie tot Godt vlieght als eenen Arent , thoonende , dat het on-gheschapen Woordt vanden beginne met Godt en oock Godt was, & *Deus erat verbum : ende Godt was het Vwoordt*, door het welcke inden tijdt alles gheschaepen is : *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil : alles is door hem gemaeckt ende sonder hem en is niet ghemaeckt* : en naer den voor-gestelden tijdt van Godt, dat selve Woordt is vleesch geworden : &c. *Verbum caro factum est.*

Ioh. 1.

Ibid.

Altoo ick dan voor-hebbe gheminde in Christo THEOSIMA u ende andere te bewegen tot de liefde
van

van Godt: soo heb ick genoodtsaect gheweest, met den H. Ioannes tot Godt te klimmen, door de voor-gebaende baen, van den H. Ioannes ons aengewesen, om te verstaen: hoe dat Godt, die de liefde selver is in sich selven alle goet besluytende, het welck uyt ingedruckten aerdt door de liefde, niet alleen me-deeligh is in sich selven van binnen: maer heeft oock willen van buyten uyt vloeyen, waerom hy de werelt geschaepen heeft, om alsoo sich mede te deelen in allen sijn Schepsels; maer besonderlijck in sijn verheven Schepsel den redelijcken mensch, begaest met verstandt en willen, ghevornt selver naer sijn goddelijck belt, tot wiens dienst, behoef eñ gebruyck alle d andere Schepsels geschaepē zijn.

Nu dan, ô THEOSIMA!, niet hooger vliegende als ons noodigh is te verstaen, oft te gelooven inde geheymen Godts, wel wetende, dat ons slap ghesicht den hellen glans der Sonne, sonder gevaer van blindtheydt, niet machtigh en is, oogh-sterrelinghs te bekijken, en dat daer geschreven staet: *scrutator Majestatis opprimetur à gloria: den ondersoecker vande Majesteyt sal vande glorie verdruckt vworden.* Prov. 25. Het moet ons genoch zijn te wetē, dat er eenen Godt alleen is, die het beginsel is sonder beginsel, die ons de natuer met alde Schepsels maghtigh is aen te wijzen: ende daeren-boven oock moeten wy beleyden, door middel van sijne open-baeringe, met een ghevangen^wis van ons verstant tot dienste van het Gheloof, dat hy is een van onder-standt, dry-voudigh in persoonen, en al het gene, datmen vanden eenen persoon beleydt het selve oock vande andere sonder eenigh onderscheyt in't Goddelijck wesen moet houwen: maer die wilde weten van waer hy is, hoe wyte uyt-gespreydt hoe maghtigh, en met een woorde

Lib. 2.
 quæst. vet.
 & novi
 testamen-
 ti.

wat dat Godt is? die en sal niet met allen weten: want naer de leeringh van Augustinus, alwaer hy in het beginsel is vraeghende: *Quid est Deus? wat is Godt?* Antwoordt: *hoc est Deus quod nulla attigit opinio; dat is Godt, dat geene meyninge kan genaeckē*: hy is meer, als den mond kan uyt-spreken, oft het verstandt bedencken: Doch laet ons even wel, jet segghen, het welck, al hoe wel het niet genochsaem is, als het maer eenigh-sints over-een komt met het gene weerdigh schijnt aen Godt: want elck natuer, naer de maete van haere bevatinge, heeft enige giffinge van Godt, en voor soo veel d'een van d'andergescheydē is, soo verschillen oock, hunne oordeelen vandē selven, die gelijk hy boven al is, soo is't oock noodigh dat hy te boven gaet het begriip van het menschelijck verstandt voor soo veel het selve sich kan uyt-recken, bespeurende wat Godt is alleen by meyninghe maer niet by vaste wetenschap: De Engelen die boven de menschen zijn, suyverder van geest ende puer verstanden genomt worden, dat sy vande Godtheydt jet bevatten, is buyten twijfel, ende noch meer de Cherubinen ende Seraphinen, al hoe wel sy crachten gheseyt zijn neven Godt, hebben oock van hem hooghier wetenschap oft schoon sy noch niet geheel kunnen bevatten, wat Godt is: *Quia nemo novit Patrem, nisi filius & filium quis novit nisi Pater? vwant niemandt en kent den Vaeder dan den Soon, ende den Soon en kent niemant als den Vaeder.*

Matth. 11.

Nu dan Godt is voor soo veel wy kunnen bespeuren van aerdt, eenen simplen geest, een licht sonder toe-gangh, on-sienelijck, on-waerderelijck, on-cyndigh, vol-maect, die niet en behoeft, eeuwigh, on-sterffelijck, het beginsel vanden grooten Al, weerdigh aen-beden, ghe-eert, bemindt ende
 ghe.

ghevreeft, buyten wien niet en is, inden welcken alles is, oft dat boven is inde hemelen, oft benede op der aerde, oft onder de aerde inden af-grondt, Al-machtigh, rijk in alles, want daer niet en is, dat hem niet toe-behoort, goet, rechtveerdighen bermhertigh

THEOSIMA 't Is waer Eerweerdighen Vaeder, en ick beken dat dit alles magh toe-ge-eygent worden aen Godt, oock sonder verkortingh van sijne on-zyndige weerdicheydt: maer aen-ghesien hy eenen puren geest is, die on-sienlijck en on-begrijpelijk is, ende vervolgens on-kennelijck is, want al dat on-sienlijck is, en van het verstant niet kan bevat worden; hoe wilt gy dat het gekent sy? Wordt het niet ghekent? hoe sal het bemindt worden? en vermits het wit van uwe **BEWEEGH-REDENEN** niet en is als om Godt te beminnen; eer, dat ghy my, de kennisse van Godt, tot eene meerdere liefde wilt aen-dienen, soo dient my voor eerst aen gewesen: oft daer oock liefde is, en wat sy eygentlijck is; op dat ick de liefde verstaende, be-quaemelijck my inde selve moght oeffenen.

PÆDAGOG: Om te vol-doen ô **THEOSIMA** aen u redelijck verfoeck, op dat ghy moght verstaen wat vande liefde is: soo segh ick, dat u verfoeck wel ten deele wijselijck is, maer oock on-wijselijck. Wijselijck, om dat de kennisse daer van ons noodich is: on-wijselijck, om dat de liefde ons in-ge-boren is, en datmen t'huys besit, buyten ons niet moet gesocht worden. Seght gy, in my en is geene liefde; beleydt dan oock dat ghy on-deughdich zijt, daer de liefde on-breckt, wat deught kan daer wesen? want dieniet en mindt, die haet: midts wy door geene andere bewegingh ghestuert worden.

Vraecht ghy noch oft daer liefde is? soo gy niet en mindt, soo en hebt ghy geenen wil; want ons willen is gegront-vast, en neemt sijnen oorspronck uyt de liefde. On-breect u de liefde soo on-breect u wijsheyt, en zijt erger als eenen dwaes, ja selver geenen mensch, want dat den dwaes sonder redene is, dat is den mensch sonder liefde.

Beoal.

Soeckt ghy dan noch voorder ofter liefde is? soo ghy niet en mindt, soo acht ick u doot: het leven sonder liefde en is geen menschelijck leven: Waerom dan wil ick hier langher niet eene doode spreken, als ick niet dwaes wil zijn? Ick sal dan eenen ghestorven aen den dagh brengen, die in sijn scriften noch leeft, dat dan den af-ghestorven dooden aen den doot-levenden selver spreke: hoort wat dat hy seght: Dat den Stier-man in het vaeren is, het hoogh-gefach inde steden, de Sonne inde werelt, dat is onder de menschen de liefde; sonder stierman loopt een schip in't gevaer: sonder bevelhebbers vergaen de steden: sonder de Sonne de werelt stontd verdompelt inde duysternisse: alsoo oock het menschen leven sonder liefde en waer niet levendich. Ghelooft ghy dat? soo her-leest ghy: her-leest ghy? en wilt niet meer soecken, ghy hebt dat ghy soeckt: want daer leven is, daer is de liefde: daer de liefde is daer is Godt, daer Godt is daer is het al; tracht dan te minnen, soo zijt gy ten hooghste gheluckigh.

Voorder tot vol-doeningh van uwe tweede vraegh: Wat de Liefde is? Segge, dat sy niet anders en is, als eenen in-geboren drift, tot alles dat goet en aengenaem is oft daer voor ghehouwen wordt: Waer uyt volght dat sy drij-voudigh is, voor soo veel sy in dry verscheyde Schepsels gevonden

vonden wordt. De eerste ende ghemeyne liefde is eene natuerelijcke ghenegentheydt tot het goedt dienstigh en over-een-komende elck een aen. sijnē aerdt, door welcken liefdens drift oock de on-bezielde voort-gestiert worden tot hunne rust-plaets oft centrum, de steenen daelen af ende het vier klimt op. De tweede is eene ghevoelijcke bewegingh, tot het gene 't ghevoelen oordeelt goedt te zijn, gemeyn aen de beesten. De derde is eenendrift, des verstandts, die voort-komt uyt het beraedt des redens. Het onder-scheydt in dese Liefdens, is, dat de natuerelijcke ghemeyn is, aen alle geschaepene dinghen, doch sy en heeft in haer werckingh geen verkiesen, maer wórdt altoos genoodt-saect, tot een ende het selve eynde, soo dat sy niet werckende is, maer alleen ghestuert wordt uyt cracht van haeren aerdt. De ghevoelijcke liefde, volghet haer genoegen, meer uyt in-beeldinghe als uyt verkie-singhe, sy heeft alleen eene blinde kennisse in haere werckingh, soo volghet den hont sijnen meester die hem goedt doet, ende schroomt voor den stock, daer hy mede gheslaeghen wordt. De verstandige liefde, die het oordeel van redenen volghet, is een uyt-werck vanden wil, eygen alleen onder de aert-sche Schepsels aen den Mensch, vande welke wy hier in het besonder handelen; die twee-voudigh is, de eene van vrintschaftap, de andere van begeerlijckheydt: de eerste en soeckt soo seer niet het wel zijn en alle moghelijk goedt aen haer selven, als aen eenen anderen dien sy bemint. De begeerlijcke liefde stelt haer eygen goet ende wel-vaeren het eynde van haere liefde, niet meer wenshende dan het gheniet van 't gene sy begeert: doch kan oock goet wesen, als het eynde van haer betrachte goedt,

goedt, niet en is als eene vergeldingh van Godt toegeseyt ende belooft aen sijne getrouwe vrienden, en overvloedigh sal voldaan worden in het toe komende leven, soo aen d'een als d'andere liefde daermen nu alleen mede door het gheloof ende eene levendige hope gevoedt wordt: Want de Saeligen die aenschouwen Godt, aen den welcken sy in dit leven, uyt eene vriendelijke liefde toegewenscht hebben alle eere ende glorie en alles dat de Goddelijke volmaccktheydt kan besluyten; daer- en- boven de begeerlijke liefde van eyghen goedt sal in haeren wensch soo vernoeght zijn; dat sy sal moeten beleyden, dat het geniet van haere begeerte meerder is dan sy oyt had kunnen wenschen, ende uyt dese dobbele liefde sal sulcken vreught uytvloeyen: dat waer het saecken, dat allen de vreugden, wellusten, ende de blijchappen te saemen onder een in eenen hoop ghekneet waeren van het hooghste gheluck, soudent geene druppel wesen te verghelijcken aen eene soo grondeloose en ongemeten Zee van vreught, die met het verstandt niet en kan bevat, noch met de tongh, uyt-gesproken worden.

Hier verstaet ghy nu leer-suchtige THEOSIMA datter liefde is, die haest kan ghevonden worden oock in ons eyghen selven, en niet en is als het ghevicht van ons begeerte tot goedt; 't sy dat sy begeerigh is tot haer selven oft vriendelijck tot een ander: die alleen tot Godt moet suyver gestiert zijn; om Godt, tot een ander; door Godt, tot sijn selven; soo sy wilt deughdigh en verdienelijck zijn.

Aen-merckt dan dat uwe vriendelijke liefde tot Godt wel puer en suyver moet wesen sonder mengelingh van andere begeerte tot jet dat Godt niet

en is , heel geestelijk ; om dieswille dat het uytwerck vande liefde niet en is als eene vereeningh vanden minnaer met het gene hy bemindt , die daer jet tijdelijck wilde minnen sou met het tijdelijck oock verganckelijck worden : ghelijck Den H.

Augustinus wel seyde *si terram amo terra sum. si calum*

amo calum sum, illic ero ubi amo, amor meus pondus meum

Beminne ick de aerde ick vvord' aerde bemin ick den hemel

ick vvord eenen hemel ; daer ick minne daer ben ick , mijn

liefde is mijn ghevricht. Volght dan u in-geboren ge-

wicht , dat u rusteloos tot Godt dwinght , dat u

geen beletselen en moghen weder-houwen : want

al ist dat de Schepselen om u en tot uwen dienst

geschaepen zijn, soo moeght ghy wel die gebruycken

maer daer in u genoeghen soo niet nemen, dat sy

souden zijn het eynde van u begeren , die u ten

hooghsten dienstigh zijn , om door hun die siene-

lijck zijn, het onsieneelijck van Godt te bespeuren,

en door de kennisse van het sieneelijck het onsiene-

lijck te leeren lief hebben. Bevroedt dit wel ter

wylen ick u de baen wil openen tot de kennisse,

van door sijne Schepsels (hoe wel dese kennisse niet

ghenochsaem en is tot Saelicheydt; sal nochtans u

dienstigh zijn tot eenen toegangh tot Godt) om

den selven uyt de natuer te bespeuren, door het

Gheloof klaer te kennen, ende door de kennisse

deughdelijck te beminnen.

*Lib. de
mor. eccli.
c. 3. T. 1.
& Lib. 13.
conf. c. 9.*

THEOSIMA, ô Vaeder, ick sal mijn besten doen , om van Godt het noodigh licht te versoecken dat mijne duyternisse moghen verschoven zijn, en ick kennende mijn hooghste goedt't selve magh beminnen, en inder eeuwigheydt genieten.

Betrachtingh van THEOSIMA.

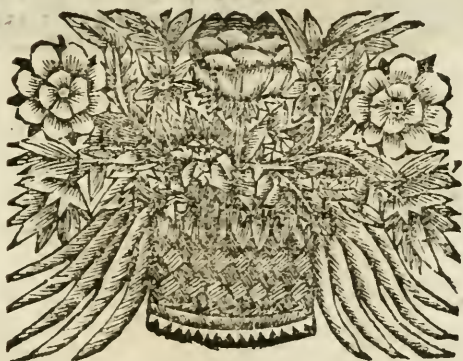
De Godt-soeckende Ziele.

G Rooten Godt, en goeden Vaeder,
 Wijzen Schepper, en bevaerder,
 In 't besonder van het werck:
 Dat ghy vanden niet tot d'aerde,
 En uyt d'aerd' soo slecht van waerde,
 Hebt gevormt, en met het merck,
 Van u wesen vast bezgelt,
 En door vetten wel gheregelt,
 Die geschreven staen in 't hert,
 Vanden eersten mensch verheven,
 In onnooselheydt van leven:
 Die uyt aerdt ghedreven werdt,
 Om sijn' Schepper te herkennen,
 En sijn hert hem toe te wennen,
 Door de reen genoch verlicht:
 Daer hy henen komt ghetoghen,
 Sonder teghen-standt, be woghen,
 Vyt cracht van sijn Ziels gewicht.
 Dan, eylaes! de snoode sonden
 In ons eerste Ouders vonden
 Hebben 't menschelyck geslacht
 Heel verduystert inde reden,
 Door het snoepigh over-treden,
 En tot droefbederf gebracht.

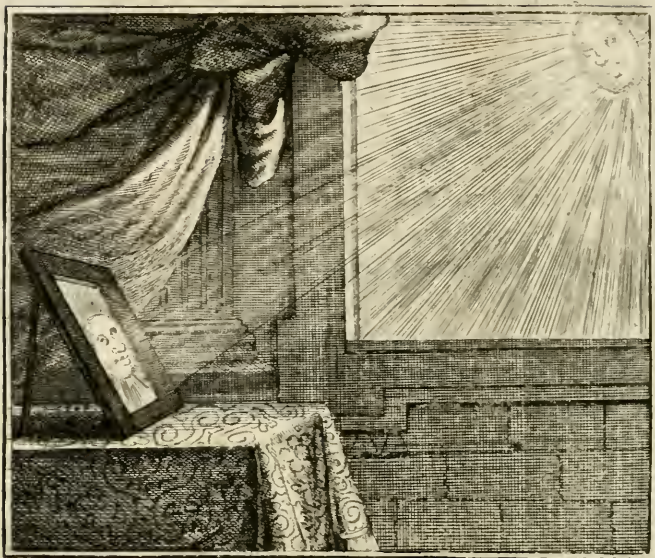
Nu Wy inden aerdt bedorven,
 In gherechtigheydt verstorven,
 In ons crachten soo verswackt:
 Dat Wy, als gheboeyde slaeven,
 Onder 't jock des vyandts draeven,
 Heel in duysternis gestelt.
 Ach! Wie sal ons eens ont-binden,
 Om de vryheydt weer te vinden,
 Vyt het d'wingende geweld?
 Lost myn Ziel vyt desen duyster,
 En bestraelt haer, door den luyster
 (Lieven Godt) van uwen gceft:
 Dat het lichaem, 't welck moet sterven
 Mijne Ziel niet magh bederven,
 Om te woelen, als een beest,
 Met de beesten, hier op d'aerde:
 Daer sy is van hoogher waerde,
 En het Lichaem in-gestort;
 Om soo door de Ziel te leven,
 Tot het hemels mecr gedreven,
 Als een beest, tot d'aerde wordt.
 't Eynde, dat Wy zijn gheschaepen,
 Is niet, om het aerds te raepen,
 Al zijn Wy op d'aerd' ghestelt:
 Al het aerds van wanckel dueren,
 Magh ons Ziele niet vervueren,
 Noch weer-houwen door geweld,
 Van aen-lockelycke dinghen:
 Maer Wy moeten ons bedwingen
 Int begeren, van het goedt,

D'onghemaskerde liefde
 Dat sich aen-ghenaem sal lieghen,
 Om in schyn, ons te bedrieghen,
 Om te trecken ons ghemoedt.
 ô Godt! opent my, de ooghen,
 Bid ick u, wilt niet ghedooghen,
 Dat ick blindt in myn verstandt:
 My sou d'waeselijck in-belden,
 Dat ghy, mijnen geest hier stelde,
 Tot verblijf in't droevighlandt.
 Wy en moghen hier niet woonen,
 Maer als gasten, ons verthoonen,
 Spoedigh naer, een beter woon:
 Daer wy 't eeuwighe licht aen-schouwen,
 En in vreughden ons ont-hooven,
 Tot een wel-verdienden loon.
 Wy zijn al uyt u ghekomen,
 Om den wegh, tot u ghenomen
 Te vervoorderen met vlijt.
 Wy en moghen hier niet slaepen,
 Noch naer d'ydelheden gaepen,
 Maer acht nemen op den tijdt:
 Die ons is, uyt jonst ghegheven,
 Om in d'oeffeninghe te leven
 Van de liefd', een selsaem deught:
 Die alleen is uyt-ghelosen,
 Om aen deughden, deught te wesen,
 Tot verdieninghe vande vreught.
 Nu dan Godt, ick worp my neder
 Aen u voeten: jont my weder
 Mijne verloren, eerste licht.

Dat daer niet my magh beletten,
 Om mijn hert op u te setten,
 En te hechten mijn ghesicht
 Op het eeuwigh, dat ick trachte,
 En met groot verlangh verwachtte;
 Drijft den duyster uyt mijn hert:
 Dat dees Reen my voor-gehouden,
 My de waerheydt doen aen-schouwen:
 Op dat ick soo kennend' wordt,
 Dat ghy zyt mijn cerst beginnen,
 Den bestierder van mijn sinnen,
 Mijnen leydts man, wegh en endt:
 Ach waer ick van't aerdts ontslaegen,
 Moght ick u mijn hert op-draegen,
 -Suyver puer en on-gheschent.

SINNE-BELDT.

G. Maes. delin:

Galsp. BouHals fecit

Op-schrift.

Den Spieghel, die een Son vertboont :
 VVijst ons, waer dat de Sonne woont.

Schriftuer. { *Videmus nunc per Spēculum*
 { *in enigmatē.*
 { Wy sien nu door eenen } 1. cor. 13.
 { Spieghel in een graedt- }
 { sel, } }

2. Be.

2. Beweegh-redene.

Dat Godt moet bemindt sijn , die sich beken
maeckt in sijne Schepsels.

Godt, die den heerscher is van't on-geschaepen wesen ,
Het on-begrijp'lyck goet, dat nimmer-meer vol-presen
Kan vanden mensche zyn, die hy gheschaepen heeft ,
En boven d'andere verstandt en rede geeft :

Op dat hy 't hooghste goet sou kennen en beminnen ,
Vyt 't binnenst' van sijn Ziel , met al sijn cracht en sinnen :

En op dat niemandt hier , aen sijn verbonde plicht
On-schuldigh soude zyn : soo stelt hy voor 't ghesicht
De Schepsels al , die ons vermeeuen in 't besonder ,
En segghen sonder spraeck , dat wy het hooghste wonder
Der wonderen , (ick seggh) den Schepper vanden al
(Oft die ons by ghebreck , van dien , straffen sal)

Ghenoodtsaectt zyn in liefde, ons herten op te draeghen,
En in ons wercken al , niet trachten , als 't behaeghen

Van 't alder-hooghste goet : dit roept de schoonicheydt
Van hemel , Son en Maen : dit seght de glinst'richeydt

Der sterren , dit leert ons den schick-loop der Planeten ,

En met een woordt , dit doen ons d'and' Schepsels weten.

Al dat ick sien , ô Godt ! dat nootd my tot uw' min ;

En soo ick anders de , ick waer berooft van sijn ,

En redclijck berispt , van rede-loose dieren ,

Wiens on-gebonden aerdt , hun leert den Schepper vieren.

Al wat gheschaepen is , ons 's Scheppers liefde thoont ,

En dat de liefde self , in hem on-eyndigh woont

Al wat daer komt ten dagh , al wat daer wordt gheboren ,

Al wat daer leven schept , ofi zomen sal te vâoren ,

Vloeydt nyt de liefdens born' , en wat sijn wesen heeft ,

Alleen nyt liefdens cracht , in 't roerigh leven sweeft :

Soo dat , ten sy de oogh van onse Ziel in 't duyster

Van haer bedruffenis , verdompelt , sonder luyster ,

Waer blindt door eygen liefde ; sy licht bekenmen moet,
 Dat haer , voor al dat oyt geschaepen is , ont-moedt
 Des Schepers liefde ; die een liefde is van waarde ,
 Van meer uyt-stekentheyde , a's alle liefst' der aerde,
 Al waer sy t' saem ghevoeght : soo dat een staelsy is
 Dat vier uyt keyen slaet : ick sigh dat voor gewis :
 Hoe hert, en hoe versteent, een mensch van hert magh wesen:
 Soo hem dit slael geraeckt, soo komt hem in-gerefen
 De ginster van dit vier, en hy sal licht verstaen ;
 Dat al 't geschaepen goedt, tot sijn behoef moet staen,
 Vyt enkel Godes min. Moet d'aerd' haer vruchten geven?
 De liefde is Hovenier : schepick de locht tot 't leven,
 Een tweede oorsaeck kan sulcx van haer selven niet :
 Maer 't is de liefde alleen, die my de gunst aen-biedt.
 Is't dat het waeter dient voor Visschen, en haer vlooden ,
 Van daer sy komen zyn. rap tot de Zee weer spoeden ;
 't Is tot vol-doeningh van het lieffelyck gebodt
 Vyt liefde-voor-geschickt, tot 's menschen dienst van Godt,
 Die 't liefde-vier heeft uyt den Hemel af-gesonden,
 En niet en wilt als brandt : op dat het al verslonden
 Magh wesen in dit vier. Het pluymigh locht gedicrt ,
 Het aerdt-gewas, en 't Vee dat Veldt en Bosch door-swickt,
 De Engels. Hemelen, de Sterren en Planeten ,
 Die lichten ons verstant, om nimmer te vergeten
 De gunst van syne liefde : 't zyn vieren die ons hert,
 Alwaer het enkel Is, doen branden sonder smert,
 Siet hoe de Schepsels al, ons tot de liefde dwingen,
 De Hemels roepen uyt Godts glori', alle dingen,
 En seggen anders niet, dan Godt moet zyn ge-cert,
 Die ons sijn liefde self in al sijn Schepsels leert.
 Die in sijn Schepsels al verthoont sijn Godd lyck wesen,
 En inde selve wordt sijn mogentheyde gelesen,
 Als in een' schoonen beek, geschreven met sijn handt,
 Secr licht bevattelyck aen 't licht van ons verstands :

Oft daer de Schepselen, zijn Spiegels van sijn wesen ;
 Gelyck de Sonne komt seer straeligh afgeresen ,
 Sich in een' Spiegel als een' ander Son verthoont ,
 Alsoo oock Godes glans in jedcr Schepsel woont ,
 En wijst de Godtheydt aen, om voordr niet te soecken ,
 De Schepsels dienen ons voor levendige boecken ,
 Oft Spiegels, die ons wel den Schepper wijzen aen ,
 Gbelijckmen siet de Son verbelt in Spiegels staen :
 Sy is de Sonne niet, maer doet de Son gelycken
 Verbelt gelyck sy is, al moct het beldt verr' wijcken
 Aen 't wesen vande Son : nochtans soo voor-gestelt ,
 Kom ick tot kennisse, van het verbelde belt.
 't En is maer raedtsel al , dat wy hier sien en weten
 Van Godt, soo Paulus seght) 't zijn belden in geseten
 In Spiegels die wy sien, en voor ons ooghen staen ,
 Om door de belden soo tot het verbelt te gaen :
 Gelyck als jemandt wilt, in eenen Spiegel kijcken ,
 Al siet hy 't wesen daer wel van een' mensch gelycken,
 Al is het selver met den mensch, die hy daer siet,
 En maer een' weder-schijn, 't welck ons dē Spiegel biet:
 Nochtans, dat is genoch, dat hy daer uyt, het wesen,
 Van dien mensch daer naer , kan in verbeldingh lesen :
 Soo dat, als hy ont-moedt dien mensch, hy seggen kan ;
 Die ick ghespiegelt heb, dit is, dien selven man:
 Soo oock al is 't dat Godt, verborgen in dit leven,
 Noch achter onsen muer van vlees sich heeft begeven :
 En sich door vensters van sijn Schepsels hier verthoont ;
 Sy thoonen even wel, waer dat den Schepper woont ;
 En die als Spiegels zijn, en Godes glans aen-wijzen ,
 Ons oock genochsaem zijn, om met verstandt te pijsen
 't Verbevent-jet van Godt, door middel van sijn licht,
 Waer van het belt-alleen, verschijnt aen ons gesicht :
 Dus hy moet zijn verblindt, die in soo claren luyster,
 Van al de Schepselen, noch wandelt inden duyster :

Oft hy moet wesen doof, die 't roepen niet en hoort,
 Dat van de Schepselen komt soo gestaedigh voort:
 Oft hy moet wesen stom, die 't uyt-werck niet sal prijfen,
 Dat hem de glori' Godts, alom soo kan bewijfen.
 Oft hy moet wesen sot, die d'oor spronck niet en kent,
 Van al 't geschaepen goet. Wel aen ick maeck een endt:
 Is 't dat oyt Phidias, gekent wirdt aen syn wercken?
 En dat Protogenes, alleen heeft konnen mercken
 Vyt eenen lini-treck, wie dat den Schilder was?
 O! Schepper vanden Al; komt my dit niet te pas?
 Daer niet een beldt, soo schoon, geschildert oft gesneden
 Van Phidias oft van Apelles, dat met reden
 Magh voor een puyck-stuck zijn alhier ten thoongestelt,
 En niet moet wijcken aen het schoon en konstigh beldt;
 Dat Godt geschaepen heeft, gerormt uyt slijck en aerde,
 Naer sijn gelijckenis getroffen, vol van waerde,
 Alleen van eenen mensch, de proeve van sijn konst,
 Den treck van sijne handt, het doel-wit van sijn' jonst.
 VVacr heeft een' konstenacr, een' lini konnen trecken,
 Die 't oogh des sienders oyt heeft beter konnen wecken,
 Tot kennis vande handt die, die getrocken heeft?
 Wat on-schult heeft hy, die een red'lyck leven leeft
 En Godt niet heeft gekent, noch oyt heeft konnen leeren,
 Om hem, als het begin van alles, te verceren:
 Midts dat on-sienbaer is van Godt, door 't sien'lyck werck,
 VVerkenn'lyck aen 't verstant doer innigh aen-geimerck:
 Mijn Ziel, soo ghy in siet, den schick, de maet en d'orden
 Der Schepselen: ghy mocht wel op-gedreven worden,
 En hangen soo ont-geest, verstonnen heel in Godt,
 Die alles soo bestiert, door 't woordt van sijn geboet,
 Dat geen Musieck in thoon, geregelt door maet-slacgen
 Soo konstigh werdt geschickt, om geesten op te jaegen:
 Oft siet de Harmoni, van Hemel ende aerde,
 Sal u met meerder cracht ten waer, gy hers-loos waert?

Af-trecken van het goet gheschaepen engheresen

Heel buyten uwe macht, herwescnt in het wesen

Van uwen Schepper Godt: daer ghy met soeten smaeck,

Sijn wonderheden sout, herknouwen met vermaeck.

En't sou on-mogh'lyck zijn, den Schepper wel te kennen,

En dwaesselijck van hem, u liefde afte wennen:

Ghelijck 't on-mogh'lyck is, dat die sijn wercken siet,

Sich niet ten onder wirp, aen alle sijn ghebidt.

Aen spraeck.

PÆDAGOGUS Leer-suchtighe THEOSIMA, het is eene groote wetenschap, tot de kennisse van Godt te komen ende geene mindere, sijn eygen selven te kennen: Godt te kennen, is hem beminnen, en hoe de kennisse claerder is hoe de liefde oock meerder is: want aen-ghesien het goet het eerste ende eygenste voor-worpsel is der liefde; soo wy dan kunnen verstaen, dat Godt het oorspronckelijck goet is van alle goet: soo en salder geen schijn-goet wesen, dat ons van het waerachtigh goet sal kunnen af trecken.

De Schepsels, gelijk wy ghethoont hebben zijn levende boecken, daer de goedtheydt Godts in geschreven staet, 't zijn Spiegel die Godt verbellden, maer en kunnen niet als met het verstandt ende de ooghen des geest ghelesen oft ghesien worden; 't waer te vergeefs den boeck te openen aen die niet lesen kan noch letteren geleert heeft, noch men stelt den blinden geen Spiegel voor: want, *animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei*. Dat is den vleeschelijcken mensch, oft om eygentlijcker te seggen, den beestelijcken mensch, en verstaet niet wat vanden gheest Godts is. Hy wordt met redene eenen beestelijcken mensch

1. Cor. 2.

mensch geleyt, die het deelt dat hy met de beeste gemeyn heeft, soo in- volght : dat onder de gedaente van eenen mensch , hy sich meer eene beest be- thoont, dan eenen mensch, om dat hy soo beeste- lijk aerds is, dat hy schier, als eene beest, niet en versoect, oft betracht als dat aerds is oft uyt d'aer- de voort- komt, en vervolgens onder de beesten wel magh gherekent worden ; die van aard' soo gebast- raert zijn, dat van sulcken menschen seer wel David geleyt heeft *homo cum in honore esset & c. comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis* : den mensch als hy in eere was, en heeft het niet verstaen, maer is ver- geleken aen de onverstandighe beesten ende is huns ghe- lijk ghevorden. Ende ghelijck de natuer ons aen- wijst : dat, hoe de ghedierten naerder de aerde be- woonen oft dieper in d'aerde vroeten sy oock ver- worpender sijn van forme ende maecksel; als die on- nuttigh acht, schoone litmaeten te genieten, alleen om in de aerde te vroeten, gelijk wy sien de Mol- len, pieren ende andere dier- gelijcke ghewormte : gelijk ons eenen Poët van desen tijdt wel geson- gen heeft, nemende een Sinne- belt vande naeckte pieren met dit onder- schrift :

Siet de arme nackte pieren,

Die hier onder d'aerde swieren :

Siet, hoe hy sich bloodt bevindt,

Die de aerde 't meest bemindt.

Die in d'aerde soeckt te vroeten,

Is meest sonder hand' en voeten,

Sonder ooren, sonder oogh,

Wilt gy't al ? soo komt om- hoogh.

Soo zijnder veel menschen, die de lichaemelijke lidmaeten wel hebben, maer zijn daer van in hun-
nen

nen geeft berooft vande welcke ick wel segghen
 ma. h, dat David vande Afgode leyde : *os habent & Ps. 11.*
non loquentur &c Sy hebben einen mond en sy en sullen
 ni t spreken ; sy hebben coghen, ende jullen niet sien : sy heb-
 ber hanaen en sy en sullen niet tasten ; sy hebben voeten en
 sy en sulen niet vrandalen &c. Sy en hebben noyt ge-
 oefft in gneeweest, noch de letteren geleert, die den
 vinger Godts selver gheschreven heeft inden groo-
 ten openen boeck vande werelt, inde welcke elck
 schepselken, oock hoe verworpen dat het is, ons
 tot letteren dienen, om tot kennisse ende wetenschap
 van Godt te komen: en gelijk hy die noyt letteren
 gheleert heeft, sich wel verwonderen sal over de
 schoonigheydt vanden boeck, wel gesteltheyt der
 letteren, de suyverheyt vanden druck, doch niet en
 kan verstaen wat dat de letteren beduyden : alsoo
 oock die blint van geeft is, siet wel de uyt-wendige
 gedaente der Schepsels, hunnen schoonen schick,
 ja sal die noch wel prijsen, en daer op versot wor-
 den, doch wat sy inwendigh aen d'oogen des ver-
 standts aen-wijzen, daer in is hy blindt gelijk Da-
 vid leght: *vir insipiens non cognoscet, & stultus non intel-* Ps. 91.
liget hac : den onverstādigē mensch en sal het niet kennen,
 ende den dwāsen en sal't niet verstaen. Maer eenen gee-
 stelijcken mensch die de oogen des verstantz gheo-
 pent heeft: als hy uyt-wendigh de goddelijcke wer-
 ken aenschouwt ende die wel bevroeydt, verstaet
 in-wendigh, hoe schoon en wonderlijck dat den
 Schepper is, die sulcken schoonte uyt niet, voort-
 ghebracht heeft : soo dat hy, met onsen H. Vaeder
 FRANCISCUS niet en blijft hangen op de schoonheyte
 die siendelijck is ; maer verheft sich, tot het alder-
 schoonste schoon, daer al wat schoon is, voor d'oo-
 gē op dese werelt, haeren oorspronck vā neemt ende
 uyt-

uyt-vloeydt als eene beke uyt de Riviere, oft Riviere uyt eene Zee; gelijk de H. Kercke van hem singht.

Quidquid in rebus reperit

Delectamenti, regerit

In gloriam factoris.

(Dat is.)

Al wat hy aen-ghenaem

Bewindt in aerdtſche ſaecten,

Daer kan hy ſtof bequaem

Tot s' Scheppers lof van maecten.

2f. 103. Soo dat met reden, eenen mensch, als uyt ſijn ſelven, door verwonderingh ghetoghen, met den Propheet moet uyt-roepen: *Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in ſapientia, fecisti?* Hoe groot-daedigh zijn uvre vvercken Heere ghy hebt het al door uvre vvijsheyt ghemaect. Doch waer het ſaecten dat jemandt ſoo bot waer, dat hy gheene letteren leſen konde; ſoo moghte hy noch wel tot kenniſſe van Godt geraecken, door de Schepfels die ons dienen tot Spiegels inde welcke Godt, door ſijnen glans is uyt-ſchijnende ende verbelt wort, als eene Sonne in eenen Spiegel ſich als een tweede Sonne verthoont, 't welck ick voor ons Sinne-beldt heb aen-ghedient, met het op-ſchrift.

Den Spiegel die de Son verthoont,

Wijſt ons, waer dat de Sonne woont.

Want ghelijck in het Vaeder-landt Godt ſelver den Spiegel is inden weleken allen de Schepfels ſullen verbelt ſtaen: alſoo in tegen-deel, inde loop-baen van deſe wereldt, ſoo zijn alle de Schepfels Spiegels in het beſonder daermen Godt kan in be-
ſpeuren

peuren, hoe wel noch on-volmaecktelijck : *videmus nunc per speculum in enigmate* : vvy sien nu door eenen Spiegel als in een geraedfel, want den Spiegel, alleen maer de verbeldingh van Godt aen-wijst, ghelijck de Sonne sich in eenen Spiegel verthoont om uyt de schoonheydt van het verbelt licht de ooghen hooger te slaen tot de Sonne oft den verlichter selver. Naer het exempel van onsen H. VAEDER FRANCISCUS, die sich verheugende in de schoonheydt der Schepselen, uyt Godts wercken sich verweckte in liefde tot den Schepper, ende als door genoeghelijcke Spiegels verhief hy sijnen gheest, om in kennisse te komen vanden eersten ende levendighen oorspronck van alle dinghen : hy aenmerckte in al dat schoon was den alder-schoonsten, ende door de in-ghedruckte teekenen der Schepsels, achter-haelde hy sijnen beminden : ja dat meer is : hy konde sich eene leer maecken van al de geschaepene dinghen, om op te klimmen ende te om-helsen dien, die geheel wenschelijck is : met eene on-uytsprekelijckeliefde en on-gehoorde toeghenegentheydt des gheests was hy smaeckende de oorspronckelijcke goedtheyt, uyt soo veele beexkens als daer Schepsels zijn, die al vloeyen uyt de levende borne vande liefde Godts : Ende siende de schoonheydt der Hemelen den gheschiekten loop der Planeten en sterren, den glans des lights, den schick van Godt hun in-gedruckt, hunne in-vloedingh in alles dat onder-maenigh is, tot voedtsel ende vervoorderingh van al dat vruchtbaer is, ende dat alles op bequaemen tijdt met maete ende overeen-kominghe als eene harmonie van een wel geregelt Musieck, oock met de teghen-strijdighe thoonen vande Elementen, soo konstigh onder
maal.

1. Cor. 13,

*de gradi-
bus Char.
c. 3.*

malkandere ghemengelt, die niet weynigh dienen om onsen gheest te beweghen ende te trecken. Soo en konde hy niet laeten als eenen anderen David, elck Schepselken in het besonder somweylen op te wecken, om den Schepper te zeghenen, en voor soo veel in hun is, sijnen loff op hunne manier, met gefangh te verkondigen: soo dat het waer is, dat Richardus Victorinus seght: dat eenen volkomen minnaer, al om waer hy sich keert, eenen vriendelijcken vermaendervindt tot Godts liefde, soo hy, al dat gheschaepen is, tot eenen Spiegel wilt ghebruycken, die hem altijt sal aen-dienen het gheheugh ofte memorie van sijnen minnaer: ende daer in verstaende het eynde tot het welcke die gheschaepen zijn; gemoetende dan inde Schepsels niet soo wonderlijck als minnelijck den Schepper, sal wijselijck kunnen oordeelen uyt soo eenen onderpandt van liefde hem toegevoordert, wat erdeel hy te verwachten staet, dat hem belooft is in het ander leven, soo sijne liefde hier suyver is, niet aen-gehecht aen het ghene ons hier tot ghebruyck ghegunt is, en om uyt het verganckelijck, oock het eeuwigh naer te speuren.

THEOSIMA Wel vaeder: soo de Schepsels ons soo claer aenwijzen, datter eenen Godt is: hoe komt het dan, datter onder sulcken on-ghetal van menschen, soo luttel tot de waere kennisse komen van den levenden Godt?

PÆDAGOGUS hier op antwoorde ick in het kort: dat ghy moet weten, dat het waerachtigh Geloof eene gaeve van Godt is, ghelijck ick breeder wil bethoonen in ons naest-volgende Beweegh-redene: onder tusschen bereyt ghy u hert, om het voordeel van Godt af te eysschen tot een vast en boven-

natuurelijck Gheloof ter Zaligheydt.

THEOSIMA, ô Vaeder ick en sal niet naer-laeten
met de gratie Godts mijn beste te doen.

Betrachtinghe.

Lieven Godt, ick staen verstaeghen,
Als ick myne blindtheydt ken:
Daer ick som-wyl met behaghen,
Op u'w' Schepsels spelend' ben,
En niet eens en sou ghedencken,
Waer toe sy gheschaepen zyn:
Dat ghy die hebt willen schencken;
Om, door hunnen schoonen schijn
Ons verstandt, u toe te stieren,
Als tot 't alder-schoonste schoon
Dat de Schepsels, soo kan cieren,
Hier in de es verworpen woon.
Moest ick dan, niet wel bedencken,
Van wat schoonte dat ghy zijt,
Om mijn hert, aen u te schencken,
V te minnen, en altydt
V te stellen voor mijn ooghen,
Als ick u ve wercken sien,
Ende nimmer-meer ghedooghen,
Dat mijn hert van u sou vli en,
Om dat ghy, Godt, uyt-gelesen
Zijt, in schoonheydt, loven al:
Daer geen schoonder schoont' van wesen,
Als ghy zijt, ooyt wesen sal?
Al de Schepsels, die u handen

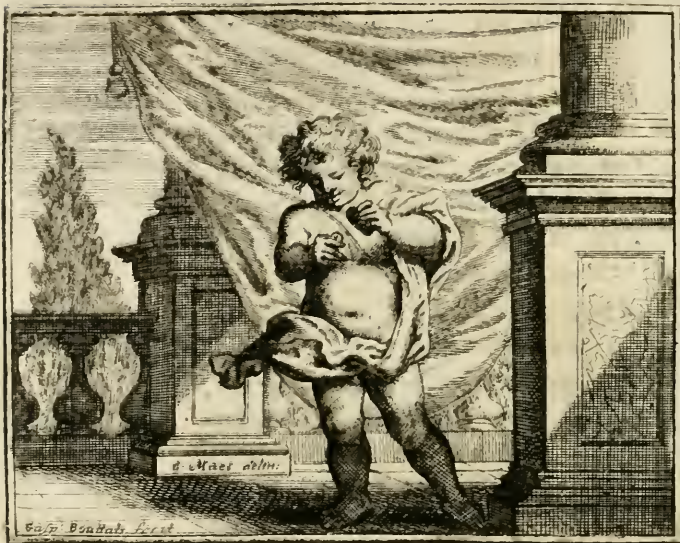
Hebben

D'onghemaskerde liefde
 Hebben op de aerd' gevormt,
 Zijn, u w' schoonheyds-onder-panden,
 Oock het alder-slecht' gevormt',
 Die al goet en schoon van wesen,
 En niet anders konden zijn:
 Om dat sy, uyt u gheresen,
 Deelen-me aen uwen schijn:
 Hoe wel dat sy moeten wijcken
 Aen u wesen, schoont', en goet:
 Dan het is alleen 't ghelycken
 Aen u, dat hun cieren moet:
 Doch, ô Godt! by u gheleken
 Hunne schoonheyd waer niet schoon,
 Hunne goedthyt waer gheweken,
 En hun wesen ydel thoon.
 Eens ghelyck, al wat wy weten,
 By u wetenschap ghestelt,
 Wordt meer, voor een bot-vergeten,
 Als voor wetenschap ghetelt.
 Maer, als ick, al om kan mercken,
 Dat ghy zijt ons hoaghste goet,
 Voel ick sulcken soetheyt wercken
 In mijn hert en teer ghemoet:
 Dat, als ick wil over-legghen
 Hunn' uyt-wendelycken schijn;
 Dat sy stommelinghs my segghen,
 Dat sy uwe maeckfels zijn:
 En dat ick, door 't wel behaegen
 Tot u, soo getrocken ben;
 Dat ick sonder meer te vracgen,

Door hun , uwe goedtheydt ken
 Kan ick u , ô Godt ! dan speuren ,
 Vyt de schoonheydt van u werck ?
 Wat kan my noch meer ghebeuren ,
 Als een suyver oogh-ghemerck ,
 Door u goedtheydt vast te bouwen
 Op u waerheydt , die niet faelt ?
 Om een vast Gheloof te houwen ,
 Vanden hemel af-ghedaelt ,
 Door u Godd'lyck woordt ghesproken ,
 Door Propheten eerst voor-seyt ;
 Lanter , waer , en on-ghebroken
 Door d' Apostelen verbreydt .
 Iont my dat ick magh ghenaecken ,
 Het schoon licht van dese deught :
 Die alleen kan toe-gangh maecten ,
 Tot den in-gangh vande vreught .

24
SINNE-BELDT.

Op-schrift.

Den Toetsteen, die de waerheydt seyt,
De waerheydt van de logens scheyt.

Schriftuer. { *Si veritatem &c.* }
Seghick u lieden de waer- }
heydt, waerom en geloof- } *Iois 8. c.*
de my niet? }

4. Be-

3. Beweegh-redene.

Ghy moet Godt beminnen, om dat wy door 't Gheloof, hem verdienstelijck kennen.

AL hebben wy gethoont, hoe dat de Schepsels prijsen
Den Schepper van den Al die sy ons wel aen-wijzen,
Ghelijck een belt verbelt, in eenen Spiegel staet;

Maer dese kennisse, die niet te boven gaet,
De paelen van natuer, kan niet genochsaem wesen,
Om daer de hooge Deught, verdienstigh uyt te lesen

Toz onse Saelicheydt, die niemant en verstaet,
Dan die daer toe verlicht allen wordt, door genaedt

Vyt 't wel-behaegen Godts: waer in hy 't meest doet blijckē
Sijn on-gemeten goet, waer mē hy komt verrijcken

Ons Ziele met de gunst; dat hy haer alder-meeft,
Geeft boven het verstandt; dat sy door kloecken geeft,

Vyi al de Schepselen van hem te konnen weten:

Maer het geheym, van Godt, in het Gheloof geseten,
Heeft mild'lijck me-gedelt, en soo gheweisen aen,

'T welck boven de natuer, moet hooger sijn verstaen:

En dat soo claer beproeft, met sulcken wonder teeck'nen,
Die d'on-geletterde, oft wel de slechte leeck'nen,

Licht lesen konnen, en bevatten met verstandt,
Al hadden sy nyet School oft Meester aen-gerandt.

'T Gheloof dan sonder 't welck, noyt jemandt sal behaegen *Habr. i.*
Aen Godt, en van 't Geloof de glori'-Croon me-draegen,

Tot sijn verdienden loon, noch oyt met het getal,
Van Godes kinderen, criff-decligh wesen sal)

Seght Paulus wel te zyn: den onder-standt van saccken, *Habr. ii.*
Daer wy wel met ons hoop' verlangende naer haucken,

Die noch niet blyck'lijck zyn: waer aen dat ons verstaent,
Sich heel ten onder geeft, verwonnen sonder schandt,

Ten dienste van 't geloof; soo dat hen wordt ontnomen
De Saelicheydt, die niet tot dit Gheloof en konnen.

Al had ghy door het licht des redens uyt natuer,
 De kennisse van Godt, die ghy beminde puer,
 Om dat sijn goedtheydt ons begunsticht met wel-daeden,
 Waer mē de vlacke aerdt al-om werdt over-laeden,
 En dat ghy daerom hem heel toe genegen waerd
 Met vriendelijcke 'liefd', en dat ghy uyt den aerdt,
 Hem eer, en loff, en dienst gewilligh op wouwt dragen
 Noch waer dit al om niet, ghy sout hem niet behaegen:
 Want die hem niet enkent, van Godt veropenbaert,
 Is buyten het Geloof, Godts Zegen oock niet waert.
 Wie sal dan Socrates en Plato g'luckigh achten,
 Om dat sy door verstandt, tot kennis konden trachten
 Van't Godd'lyck wesen self, daer sy diep-sinnigh af
 Veel hebben voort geleert, naer dat de reën hun gaf,
 Beproeft en houwen staen: want Godt en kan niet vvesen
 Gheel verholē, aen die niet goetd oordcel lesen
 In's werelt openboeck, al waer geschreven staet,
 Hoe machtrigh, dat hy is, die't al te boven gaet,
 Die van al't siem'lyck moet het wesen eerst beginnen,
 Oock sonder sijn begin: oft anders soutmen minnen
 Een Schepsel voor een' Godt: want dat beginnen heeft,
 't Is seker dat het met nyt eygen cracht en leeft.
 Soo hebben sy verstaen, dat daer jet moeste wesen,
 Self-standigh, sonder eyndt, daer't al komt uyt geresen,
 En kende dat voor Godt; maer daerom niet te min,
 Heeft Godt ghelevert hun, tot den verworpen sin,
 Die in gedachten soo zyn eyndelijck verdirenen,
 En't licht des waerheys heeft hun dwaes hert niet beschenen:
 Als sy wel kende Godt: maer soo ons Paulus leert,
 En hebben, niet als Godt, hem dwaeselijck ge-eert.
 't Is waer, 't voor-worpsel van't Geloof: ick moet beleyden,
 Dat het heel duyfter is: maer om dat te verbreyden
 De heele wereltd door, stort Godt soo groote licht
 In dese duyfternis; dat hy oft van't gesicht

Rom. 1.

Ibidem

Maet wesen heel berooft: oft weygeret sijne ooghen

Te opnen aen de Son, en niet en wilt gedoogen:

Dat hem, die't doncker mindt, den al te claeren schijn,

Aen sijn verstuopt gesicht, wel schaedelijck moght zijn.

Sulcx zijn de Heydenen, en kettersehe dwael-geesten,

Die onder mensch-gelaet, hier leven als de beesten,

En weygeren het jock van Christus voor-geset;

Om dat het strydigh is. aen d'in-gebornen wet

Van vleesche:ijcken drift; die ons leert het onthouwen;

En leven naer den geest, en al de fonten schouwen.

Maer die gekettert zijn, die heeft Godt doen verstaen;

Door veel voor-seggingh, al wat Christum raecte aen;

Aen Abraham beloofte, van David voort gesproten,

En door den Heyl'gen Geest, als eenen douw' gegoten,

Ontfangen van een Maeght, in onbevleekten schoot:

Al waer het leven ons, gewisselt met de doot,

Gebaert wordt en gevoedt van sijne lieve Moeder

MARIA, en versien van IOSEPH den behoeder,

Die ons geworden is, den hoeck-steen van sijn Kerck;

Hoe wel d'ouvv. Leeracs hem verworpen uyt het werck. Pf. 11.

Wiens ampt te bouwen is, en't volck te onder-rechten

In zedigheydt en deught, en het verstandt te hechten

Aen der Propheten leer, en schriftelijcken sin,

En Christum soo herkent, doen hy nam sijn begin

In Bethléem Koninghs stadt, soo naer hun by-gelegen,

Soo claertijck uyt-gedruckt, dat niemant kan daer tegen,

Soo sy ons lesen self: en uyt Michas boeck

Hirodem, heel omstelt, vol-deden sijn versoek: Mich. 1.

Waer de geboorte plaets van Christus moeste wesen?

Soo hebben sy de stadt van Bethléem daer gelesen:

Het welck Matthæus ons oock van gelijk vermeldt, Matth. 2.

Als hy den letter-sin aldus heeft voor-geselt:

Ghy Bethleem Iudæas aerd', ghy moght niet zyn gehouwen,

Voor d'alders-minste stadt, die Iudæas Prinscu bouwen:

Vyt u den Leyts-man sal voort-komen, langh verwacht
Die't Israelsche volck, beheerschen sal met macht.

Wat kander claerder zijn? doch even wordt verlegen:

Om dat hy was den steen daer sy hun quetsten tegen,

En hiel verergeret zijn, dat hy de waerhydt seght:

Dat sy aen valschen schijn en eygen baet geheght,

De volck ren sopen-uyt, de waerheydt niet en leerden,

En de geschreven wet, op valschen sin verkeerden:

Hier om soo riefen sy, diên steen en dient ons niet,

Hy is een toet steen die niet als de waerheydt biedt.

En die maer Koper is, sal hy voor Goudt niet thoonen,

Noch dat maer Ten en is, voor Silver doen verschoonen.

Hy is den toet-steen die, het zijn scheydt vanden schijn,

Die proef van waerheyt geeft, daergeen bedrogk kan zijn.

Af. 1.

Dit is den hoek-steen, die de twee vervalle muren,

Van't Ioodts en Heydens doet in eenen bouw vervueren,

Ent'saemen sluyten doet, en maect van twee maer een,

Een al-gemeyne Kerck, Hy is den rechten steen,

Die dient tot Salichheydt, die nergens wordt gevonden,

Als in het waer Geloof van Godt ons toe-gefounden,

Vyt sijn mil-daedigheyt, en liefde sonder endt:

Oock eer hy eenigh goet in ons verdienstigh kent,

Hier blijkt den zegen Godts, by ons van hem genoten,

Die uyt het heylendom, verlegen zijn gesproten,

En soo verkosen zijn, uyt soo een on-getal:

Van Ioden, Heydenen, en die door droeven val,

Van Christum wijcken af, door kettery bedrogen,

De waerheydt laeten staen, en hangen aen de logen;

Die coek ontellick zijn: om soo besonder't woordt;

Dat luster is, en komt self vande waerheydt voort,

Te hooren, en gehoort, recht-sinnigh te ontfangen;

Om door het waer Geloof, met liefde te verlangen,

En trachten met betrouw', naer't toc-beloofde goet;

Dat ons, hier in't gemoect met vaste hope voedt.

't Geloof dan, dat ons wordt door zegen Godts gegeven,
 Gegrondt-vast self op Godt, de waerheydt self, en't leven;
 Moet soo on-roer'lyck zyn, dat daer geen twyfel aen,
 Ofi Godt gesproken heeft: magh met den toe-stant staen,
 Die boven de natuer, wordt heyligh aen-genomen,
 En is den in-gangh, om tot Saeligheydt te komen.

Al waer't een' Engel self des lichts, en hy my wou, ad Gal. 1.

Aen-dienen tot geloof, jet anders, als ick hou;
 Veropenbaert van Godt: ick sou hem vlugs versaecken,
 Als een geest vervloecht, en schandelyck uyt-maecken,
 En geven geen gehoor: Wy moeten dan soo vast,
 En on-beroer'lyck staen; dat ons gemoedt niet past,
 Op reden oft besluyt, hoe crachtigh dat sy binden,
 En niemant in't geloof, ons wanckelbaer magh vinden;
 Maer Abraham gelyck; die niet en heeft mis-trouwt;

Maer heeft oock tegen hop, door vast geloof gebouwt
 Op hope, in een saeck, die strydigh sich verhoonde,
 Van Godt hem toe-belooft: en soo de waerheydt woonde
 In Gods, die niet en lieght oft immer liegen kan.

Waer door hy wordt geacht, een vast-geloovigh man,
 Een' Vaeder des geloofs: maer soo, dat hy door wercken;
 De cracht van syn geloof; noeh meerder doet verstercken;
 Want hy vermeten is die waent dat saligheydt,
 Allecn in het geloof, en niet in wercken teyt.

Die't lichaem vande Ziel eens wilde gaen berooven,
 En seyde, dat het leeft: ick soude eer gelooven,
 Dat hy waer self berooft van reden en verstandt:

Als, dat in sulcken manjer wiff'lyckx waer geplant.
 Gelyck dan door de Ziel, het lichaem blijft in't leven;
 Soo moet oock aen't geloof het wercken, leven geven.

't Geloof den in-gangh is, tot onse Saelichheydt, Iac. 2.

Maer't werck, dat is den wegh, die ons daer henen leydt.
 De duyvels selver, die gelooven ende vreesen,
 Maer sullen sy daerom, noch wel eens Saeligh wesen?

*'Tis zeker, neen: soo dan, is't dat ghy Godt bemindt?
Siet dat ghy met 't Gheloof, oock deughdigh u bevindt.*

Aen-spraeck.

PÆDAGOGUS, Godt-soeckende THEOSIMA; Alsoo ons heel geluck en Saeligheydt gelegen is, aen de kennisse ende beleydenisse van Godt: soo soude men wel licht gevaer-loopen, als wy niet hooger en ginghen, dan de natuer aen-wijst, ende uyt geene andere beweegh-redenen, dan wy uyt de goetheyt ende schoonheydt der Schepselen, die sulcx uyt hun selven niet en hebben, maer ergens beginfel moeten haelen, van daer sy voort-komen en aen-gehangen zijn in hun wesen; het welck wy besluyten eenen Godt te zijn, die niet aen andere ghebonden, maer uyt sijn eygen self-standingheydt, het beginfel is en het wesen van al datter is: ende vervolgens van wat mach, goedrheyt, ende schoonheydt hy is, daer al wat goet en schoon is, en wesen heeft, uyt moet vloeyen; ende dat verstaende uyt de natuer, gelijk het inder waerheydt verstaenelijck is, ende veele Philosophen door besluyt van redenen, hebben achterhaelt, en dat oor-spronckelijck goet ge-eert ende bemindt; ghelijck wy uyt drift vande natuer, begeeren ende lief hebben, al wat wy kennen goet te zijn: maer om dat sy niet te boven gaet de naturelijcke crachten; soo en kan oock sulcken liefde ter Saeligheydt niet dienstigh wesen. Daer moet dan met dese kennisse: jet boven de natuer wesen om Godt verdienstelijck te kennen ende te minnen: want al is't dat de redelijcke Ziel (gelijk wy toestaen inde Heydenen) on-bloot vande boven-naturelijcke gaeve der gratie, met eene naturelijcke

liefde

liefde Godt kan behelfen, nochtans niet verdienstelijk minnen om dat het eynde van het ghewicht vande liefde, niet buyten sich selven en is, oft zijn kan inde natuer, het welck ghy misschien niet wel sult verstaen, soo ghy niet de ongemetene afstandicheyt oft weyt-gescheydenheit vanden Schepper ende Schepselen, wel overlegt.

Den Philosoph dan ongeloovigh, kent Godt uyt de natuer voor het hooghste ende minnelijckste goedt, oock om sijn selve, hoe wel hy het soo niet minnen kan, oft schoon hy dat bemindt: de redene hier van moeten wy haelen, uyt de verscheyde werckinghe van het verstandt ende wil: want het verstandt die de voor-worpsels sich in-belt, in sulcken gedaente als sy haer, die voor-stelt: soo kan het geschieden, gelijk sy van alle dingen eenighe on-volmaecte formen sich kan in-belden; dat sy oock uyt den rouwen, sulckx kan doen van het hooghste wesen, uyt eenighe gelijckenisse aen de geschaepene dingen. De liefde die niet als een gewicht is, door het welke den wil als buyten sijn selven vervoert wordt in eene saeck, van het verstandt voor goedt ghekeurt, treckt die tot haer selven als eene saecke, haer nut en dienstigh, door den wil die het *centrum* is van eygen liefde als tot het eynde van haere begeerte.

Godt is dan wel eenen anderen *centrum* oft rust-plaecte van ons begheerte, die on-eyndigh verschilt aen het in-geboren *centrum* van ons eyghen liefde; tot den welcken ons ghewicht uyt eyghen drift niet kan geraecken, sonder van eene meerdere macht daer toe gheholpen te worden: ghelijckerwijs, dat, waer het saecken, daer noch eene andere werelt ghevonden wirdt boven de onse: de aerde

van dese wereldt en soude niet op klimmen noch toegetrocken worden naer het *centrum* van d'ander wereldt boven haer, maer sou sich stueren tot haeren eyghen *centrum*, daer sy uyt cracht vande natuer naer gedreven wort, Alloo de menschelijcke natuer soo ongemeten af-ghescheyden van haeren Schepper, die den *centrum* is van liefde inde hemelliche Werelt, die boven ons is hangende, en kan door haere diepe af-druckinge, ende swaer gewicht van haer bedorventheydt door d'eerste sonde, het selve haer ghewicht, van liefde, sonder besondere hulpe en macht van gratie, tot het Hemels *centrum* 't welck Godt is, uyt haer eygen cracht niet opheffen om aldaer in hem te rusten, ende aen hem met liefde soo aen-geheght magh blijven, dat sy niet meer af en valt ende vervalt met liefde tot de Schepfels.

Hier kont ghy nu THEOSIMA eenigh-sints begrijpen, datter tusschen de kennisse van Godt bespeurt uyt de natuer, en tusschen die, diemen uyt de gratie bekemt, ende boven de natuer van Godt veropenbaert wordt, een groot onder-schevdt is, die niet uyt verdiensten, noch uyt ons verkiecingh, dan alleen uyt sijne-gunste oft gratie aen jemandt vergunt wert: waer uyt ons af-te-meten staet, wat eene verbintnisse, van liefde wy sonderlingh tot Godt moeten hebben, die soo besonder, sonder onsen toe-doen, onder een on-getal van on-geloovige, tot het licht der waerheyt, toe-gelaten zijn.

THEOSIMA. 't Is waer Vaeder: maer ghy hebt my dat soo hoogh ende diep-sinnigh voor gestelt, dat ick, die in geene Godts geleertheydt, hervaaeren ben; wel al de crachten van mijn verstant sal moeten by-leggen, om dat wel te bevatten.

PÆDAG: Leersuchtighe Ziele ; wy en kunnen niet vande hooghe geheymen van Godt handelen , (die nochtans ons moeten kennelijk zijn, meer om te ghelooven als grondelijk te verstaen ter Saligheydt) oft onse leeringhe moet wat boven het gemeyn bevatten gaen vanden on-geletterdē mensch, ghelijck ick u hier voor bethoont heb in het exempel vanden H. Ioannes: daerom dan, en verwerpt de leeringh niet, soo sy ergens in, u verstant te boven gingh, daer het u ghenoech kan zijn, Godt boven de natuer door de verlichtingh van sijnen H. Gheest te kennen ende suvver sonder op-sicht van eygen baet lief te hebben ; en al dat inde boven gemelde uyt-leggingh u bevattingh te hoogh is, laet dat aen de gheleerde, om voor soo veel het mogelijk is, den gront te verstaen vande kennisse van Godt uyt de natuer, die ter saligheydt niet veel dienen kan, ende die uyt de gratie door open-baeringhe ons dient tot het voorworpel van het saeligh Gheloof, in het welcke veele gheheymen zijn die Godt zijn raeckende ende van ons heylichlijk moeten gheloof worden: als het on-begrijpelijk punct vande H. Drijvuldigheydt, de mensch-wordinghe van Christus, onse verlossinghe &c. Die noyt vande heydenen door hun redelijk verstandt: achter-haelt zijn, en al zyn sy verkondight, van veele niet aen-ghenomen worden: *Prædicamus Christum Crucifixum, judæis schandalum, gentibus autē stultitiam,* 1. Cor. 1. wy prediken den ghecruyften Christum den joden eene vergeringh ende den heydenen eene sotheydt: Soo dat wy in alles dat ons verstandt te boven gaet, het selve, als het vande H. Schriftuer: vande H. Kercke, voor veropenbaert, en als een punct van Geloof voorghestelt wordt; gevende ons verstandt ghevangen

ten dienste van het Geloof, moeten aen-nemen son-
 der daer voordert reden af te eyfſchen , ghelijck
 den Heylighen Gregorius wel ſeyt : *Nec fides habet*
meritum cum humana ratio prebet experimentum : Het ghe-
 loof waer ſonder verdienſten als het door menſchelijke reden
 konde beproeft zijn. De eerſte waerheyt , die niet lie-
 ghen kan , moet ons den grondſteen zijn, van ons
 Gheloof op ghebouwt wordt. *daer*

- Dan alſoo het Gheloof den eenigen toe-gangh
 is tot de Saeligheydt: ſoo zijn ons twee punten,
 uyt-druckelijck , naer de leeringh vanden Apoſtel,

te ghelooven als noodighen middel tot de ſelve , te
 weten : *accedentem ad Deum oportet credere quia eſt , &*
inquirentibus ſe remunerator ſit. Die tot Godt komt moet ge-
 looven dat hy is &c: Ende den H. Ioannes alle twee de

punten te ſaemē voegende ſeght, *Hac eſt vita aeterna,*
ut cognoscant te ſolum verum Deum , et quem miſiſti Ieſum
Chriſtum. Dit is het eeuwighe leven u te kennen den eenigen
 ende waerachtigen Godt, en die ghy gefonden hebt Ieſum Chi-
 ſtum. Die Paulus oock te ſaemen vervat , en is toe-
 wenshende den Colloſſenſen om te bekomen in

lieſde : *omnes divitias plenitudinis intellectus per agnitionem*
mysterij Dei Patris , & Chriſti Ieſu. Allen de rijk-domme
 vande volheyt des verſtands. inde kenniſſe van verholentheyt
 des Vaeders ende van Ieſus Chriſtus : het welck het ghe-
 loof is, daer hy van betuyght : *Iuſtus ex fide vivit* :
 dat den rechtveerdighen uyt het gheloof is levende.

Die dan tot Godt wilt kōmen , ſeght den Apoſ-
 tel , moet ghelooven dat hy is : dit wordeken dat hy
 is, om dat daer de on-begrijpelijckheyt Godts ſchijnt
 onder te ſchuylen , dat ons noodigh is te gelooven:
 al hoe wel ick , daer uyt , licht veele en hooghe
 beweegh redenen tot Godts liefde , ſoude kunnen
 aen-dienen: om kortheydts wille , op dat wy daer
 van

van jet , naer de kleynheydt van ons verstandt sou-
den moghen bevatten ; sullen ons alleen vergenoe-
gen met eene corte bedenckings daer van, uyt den
H. Bernardus seggende. Daer en is niet in Godt ,
als Godt : wy segghen hem groot, goet , recht-
veerdigh, ende duysent diergelijcke toe-eyghenin-
ge, maer soo gy alleen dat, niet een, met Godt, en in
Godt, aen-merckt, soo sout ghy licht eenen ver-
menighvuldighden Godt hebben : *tam non habet hoc
& illud, quam non hac & illa.* Soo seer en heeft hy niet dit oft
dat, als niet, met al datter is: *ipse est qui est & non quae est.*
Hy is die is, ende niet dat hy is. Hy wilt segghen dat
Godt van wesen soo een is, dat hy niet toe en laet
eenige t'faemen bindinghe van deelen, want anders
souden de deelen eerder zijn als hy, en van huumoe-
ten sijn beginfel nemen ! Godt is dan, een, puer
gheheel, volmaect, self-standigh, niet vanden
tijdt, noch van plaetsen noch van alle dingen jet in
sich treckende, noch daer van jet af-leggende, hy
is een, maer niet vereenicht, hy en bestaet niet in
deelen ghelijck een lichaem, noch wort ghetroc-
ken tot bewegingh ghelijck de Ziel, hy en staet
onder geen ghedaenten ghelijck de schepsels ende
soo voorts. Hy is in sijn selven een, en wilt gy we-
ten hoe ? hy en is anders niet ; soo een (soo het kan
gheseyt worden) *unicissimus* dat is den *alder-eenigh-
sten*. Daer en is maer een Sonne want daer en is geen
tweede, maer een Maene, om datter geen ander en
is ; maer dit is Godt in sijn eenigheyt meer : vraecht
ghy wat ? een, aen sijn eyghen selven, en wilt ghy
dat verstaen ? Godt is altijd een en den selven, en op
de selve manier : maer alsoo de Sonne niet, noch
oock de Maen : sv roepen alle beyde dat sy niet een
aen hune eyghen selve zijn. De Son is gheheght aen
haere

D. Ber-
nard. Lib.
5. de con-
sid. 6. 7.

haere beweginghe in ghedurighen loop: de Maen aen haer aen-waſſen en verlieſen, maer Godt en is niet alleen een aen ſijn ſelven, doch oock in ſijn ſelven een.

Exodi. 3.

Deſe aen-merckinghe van Godt, dat hy *is die is*, kan ons aen dienen een groote eer-biedingh aen de Goddclijcke Majesteit, met eene groote veroytmoedinghe aen de ghelovende Ziel, dat ons ſal voor ſtof dienen terſtondt hier naer; maer dit alles van Godt wel te ghelooven, ſoude een doot geloof weſen, ſoo daer geene over-een-kominge waer in onſe wercken aen het gene datmen ghelooft: het welck ick in beſonder wil aen-wijſen tot u baetige betrachttingh.

THEOSIMA ô Vaeder! naer uwe leeringhe ben ick doſtigh ghelijck eenen viſch naer't waeter.

PÆDAGOGUS Lief kindt ſoo ghy oprecht wilt verſtaen wat gelooven is? ſoo volght de korte leeringh vanden H. Anguſtinus: die u ſal af-vraeghen oft ghy ghelooft? *dicis, credo, ſeghdy*, dat ghy ghelooft? hy antwoordt. *Fac quod dicis & ſidis eſt*: doet dat ghy ſeght en het ſal een ghelooft zijn, al oft hy wilde leeren, dat het, in het ghelooft niet ſegghen niet te doen en is, maer de wercken moeten proef van't ſegghen doen, een jeder vande geloovighen, gelooven wel dat waer is; maer niet met waerheydt, want het waerachtigh beleyden des geloofs, is de uyt-werkingh van het gene het ghelooft ons voor-ſtelt, wat ſalt u gheven te gelooven datmen door veel lijdē, moet in-gaen in het rijcke Godts, dat de rijckdomme ſtekende doornen zijn, en dat ghy kont ſchier alle ooghen-blicken het boven maetigh ghewicht van glorie wercken al hier, door een weynigh ſeducts? ghy ontvlucht het lijdē als de peſte, ghy moeft

Aug. in
10. ſerm.
12.

moest schroomen voor over-vloet der rijkdomme
ghelijck voor scherp-stekende doornen, daer ghy
wel voor ghelooft, maer niet voor en houwt; als
ghy die soo soeckt ende mindt. En daer het ghe-
wicht van glorie ons soo goeden koop staet: waer
om dan soo traegh ende vadde ja soo dat voor niet
wilt op-ghedraegen noch nouwelijck sout willen
de handt uyt-steken, om dat te ontfanghen. Hier
in en konde den H. Philippus Nerijs sich niet ge-
noch verwonderen, die ghewoon was te vraeghen
aen alfulcken segh-ghelooovigen, oft het mogelijk
was in Godt te gheloooven, en jet anders beminnen
als Godt? maer H. Man, wat vraecht ghy? dese
verkeertheydt, vindtmen oock onder de ghelooovi-
ghen; die behalven Godt, alle andere dinghen be-
minnen? wat kander dwaeser wesen? eenen uyt-
strijcker, veel goedts toe-segghende en belooven-
de, sal ghelooft worden, ô grooten smaet, en kleyn-
achingh van Godt! de menschen te gheloooven die
logen-achtigh zijn, die u bedriegen konné, en meer-
mael inde daedt bedriegen, ende niet gheloooven
aen Godt die de waetheydt is, die seght het gene u
dienstigh is, belooft dat u wenschelijck is, en
dreyght dat u schroomigh is. Hoe sult ghy onschul-
digh zijn van logens, die gy aen u selven inde mou-
we steckt, als ghy seght, vast ghelooft te hebben
aen de glorie, die ghy inden hemel zijt verwach-
tende ende nochtans om sulcken goet te bekomen,
en sout gy niet willen een wel-lustje alleen derven,
noch uwen quaeden wil eenigh geweld doen, noch
daer voor den minste arebeyt uyt-staen, die om het
vergangelijck, soo geren slaect dach, ende nacht
bekomert sonder rusten, ott slaepen, en dit alles
gewilligh sonder moeyte, sonder claegen, soomen
maer

D'onghemaskerde liefde
 maer bekomt datmen betracht. Is dat oprecht ge-
 looven? dat laet ick u eens over-dencken ende daer
 uyt uwe betrachtigh nemen tot Godt.

Betractinghe.

Goeden Godt , *mijn hert en liefde,*
 Hoe ben ick hier nu benouwt?
 Ach ! waer't dat het u liefde ,
 Ghy my licht vertroosten sout :
 Als ick dieper gaen bedencken ,
 Dat u niemant kennend' werdt ,
 En veel minder u kan schencken ,
 Met behaegh' syn minnend' hert ,
 Die niet eerst en heeft bekomen
 't Waer gheloof , door u ghenaedt :
 Daer geen recht wordt toe-genomen ,
 Door verdienstelycke daedt.
 't Is alleen u milde gifte ,
 Lieven Godt ! die ghy toe-draeght
 Naer u goetheydt en belifte ,
 Aen hem , die het u behaeght.
 Maer magh ick dan niet wel duchten ,
 Daer ick soo verworpen , hier
 Altjdt moet verlegghen suchten ,
 Altjdt , als een' naeckten pier ,
 Soo moet vroeten inde aerde ,
 Die mijn voedtsel soeck in d'aerdt.
 Ach ! hoe ben ick sonder waerde ,
 Door bedorventheydt van aerdt.
 Dat ghy my dan liet verlegghen ,

Lieven Godt ! om dat ghy kent
 My , on-waerdigh aen u' Zeghen !
 Die ghy met meer rede sent ,
 Aen die beter sullen passen
 Op u minnelijck ghebodt ,
 En van deught in deught op-wassen :
 Ach mijn' liefde ! ach , ach Godt !
 Ghy hebt reën my te verlaeten
 Inden duyster , inden niet ,
 By de rest die u behaeten ,
 En nu ligghen in't verdriet :
 Maer ick moet ô Godt beleyden :
 t' Is u liefde , die het doet ,
 Dat ick niet word' af-ghescheyden ,
 Van soo wenschelijcke goet ,
 Onder hondert duysent menschen ,
 En veel meerder , on-ghetelt ,
 Die naer u noyt sullen wenschen ,
 In het heydenschap ghestelt :
 Daer sy van u niet en hooren ,
 Daer ghy niet verkondicht wordt ,
 En in duysternis versmooren ,
 Aen d' aff-goderey gegordt .
 Had ick dan met hun ghebleven ,
 En de waerheydt noyt ghekent :
 Wat belangh , kost u dat gheven ,
 Lieven Godt ! als ick ten endt ,
 Waer met hun , een' meer verloren ?
 Heb ick dan jet meer ghedaen ,
 Als sy , die niet zijn verkoren ,

D'onghemaskerde liefde
 En in't heydenschap vergaen ?
 Dat moet my het hoogst' beweeghen
 Tot her-kennis van het goet,
 Dat ghy my, uyt gunst gheueghen,
 Boven soo veel ander, doet.
 Dit moet my een spoore wesen,
 Tot een liefde sonder endt:
 Dat ghy my hebt uyt-ghelesen,
 En my 't waer Gheloof toe-sendt,
 Dat den in-ganghis, tot't leven,
 En den toe-gangh tot u min:
 Ach! Ick sal my heel begheuen
 Tot u, Heer, met hert en sin.
 Wilt dan my, het hert verstercken;
 Om al dat 't Gheloof my leert,
 Niet te loogheneu, met wercken,
 Vande waerheydt af-ghekeert.
 Iont my dat ick u hoogh achte,
 Vyt een liefde soo opprecht;
 Dat ick u alleen betrachte,
 Nergens zynde aen-ghehecht,
 Als aen u: die Een in wesen,
 In uw' self-standt zyt altijd
 't Seluen, dat ghy waert voor desen,
 En sult zyn, dat ghy nu zyt:
 Soo magh mijne Ziel eens haecken,
 Vyt haer on-ghestaedigheydt,
 Tot haer rust-plaets te gheraecken;
 Daer zy inder eenwigheydt,
 U sal dancken, prysen, dienen.

des Hemels.

51

*En u gheven eer en lof ,
Met de Engels , Seraphinen ,
En met heel het hemels hof.*

D₂

SIN-

52
SINNE-BELDT.

G. Maes delin.

G. P. Boutals fecit.

Op-schrift.

*De liefd' uyt in-gehoren aert,
 Sich met ghelycken altijdt paert.*

Schrijftuer. { *Faciamus hominem ad imaginem,*
 & *similitudinem nostram.* } *Genesis 1.*
 { *Laet ons dē mensch maecken*
 { *naer ons beldt en' gelijckenisse.* }

4. Be-

4. Beweegh-redene.

Dat alle menschen kunnen Godt beminnen, om dat sy naer Goats beldt geschaepen zijn; mits dat de liefde haers ghelijcken soeckt, oft daer toe, haers ghelijcken maect.

Godt eenigh van Natuer, dry-voudich in persoonen
Den Vaeder, Woort en Geest, om sijne liefde te thoonen
Van buyten, oock ghelyck, van binnen by die had:
Heeft in het hoogh beracdt sijns wijsheydt, aen-gevat
Den mensch te brengen voort, die hem sou wel gelijcken,
Die hy met eene Ziel mil-daedigh sou verrijcken,

Die oock een van natuer, dry-voudich wesen sou,
Verstandigh, vry in wil, licht in't geheugs onthou:
En tot een proef; eer dat, den mensch was af-geweken,
Moght sy aen't eygen belt van Godt wel zijn geleen.

Hier moet ons kleyn verstant, 't diep-stanigh oogh-gemerck
Wat hooger nemen, op dat Goddelijcke werck:

Want even als den Soon, van Vaeder wordt geboren,
Van Vaeder en den Soon, den Geest vloeydt, uyt-verkoren
In liefde: van gelijck, den wil komt uyt 't verstandt,
En uyt dees twee't geheugh; te saemen in-geplant
In d'on-gescheyde Ziel: en even als den Vaeder,

Den Soon, den heyl'gen Geest, den Schepper en bewaerder
Van al't geschaepen goet, maer eenen Godt, geen dry
Magh oyt gerekent zijn, maer naer't geloofs beley,
Die dry persoonen in een Godtheyde leert besloten:

Alsoo heeft oock den mensch een wonder Ziel genoten,
Die een is in verstandt, in wil, gheheugh maer een,
Dry-voudigh in haer maght, al is sy maer alleen.

Dit heeft Godt inde wet van liefde, willen raecken,
Als hy die kemelijck, op Sinâas-bergh won maecten,

En sprack tot al het volck; dit is mijn boogh gebodt,
 Dat ghy beminnen sult den Heer en wien Godt,
 Uyt hecl u hert en Ziel, uyt allen uwe crachten,
 Dat is, met u verstandt, wil, en geheugh, betrachten
 Sijn Goddelijck liefd', die door d'uyt-stekentheydt,
 Van Zielens crachten-dry, moet in het werck geleyt.
 Te minnen met verstandt alleen, en sou niet mogen,
 Genochsaem zijn, soo daer, den wil niet by getogen
 Tot liefdens uyt-werck waer: en dat noch meerder is,
 Sy t'saemen niet vol-doen, daer moet geheugenis,
 Die altijd in 't gedacht Godt tegen-woordigh houwt,
 En soo ons minnend' hert hecl tot sijn liefde stouwt.

Gelijck daer vanden tijdt, geen' oogh-slach kan vertijden,
 Waer in, den zegen Godts ons hert niet doet verblijden:
 Soo moet daer oock geen' tijdt, by ons verleren gaen,
 Waer op, sijn wel-daet sou, by ons vergeten staen.

Dit is den grondt-steen van ons onder-linge minnen;
 Waer op ghy met gedicht, moet rijpelyck versinnen,
 En spetren, hoe de liefd' sich aen gelijcken bindt,
 Oft wel gelijcken macckt, soo sy die niet en vindt.

Dus heeft Godt, door de liefd' u mer sijn beldt geschaepen,
 Om sonderlinge liefd', van sijns gelijck te raepen:
 Waar aen nu clærlijck blijktt, dat ghy hem minnen kont,
 Die u den af-druck van sijn eygen wesen jont.

Dit heeft ons Sinne-belt genochsaem an-gewesen,
 Wat uyt-werck in natuer, door liefde komt geseen;
 Hier sult ghy Schaepkens sien, in cene kudd' vergaert:
 Noyt wordt den VVolf met 't Schaep te samen wel gepaert.

Al 't ander Vee van 't vrouwt, en moctmen niet veel praemē,
 Al dat van eenen aerdt is, veeght sich geren t'saemin:
 De Visschen, Vogelen, en al het kleyn gediert,
 Altydts met sijns gelijck, door locht en waeter swiert,
 Den mensch vint sijns gelijck, en moet met menschē paerē,
 Warum sy onder-ten in Steden 't meest' vergaeren,

Oft Dorpen op het landt : 't is een gefelsaepdier ,
 Die cock malkanderen behulpsaem zyn al-hier .
 Soo ghy my vraeght ; waar uyt , den oorspronck wort genomē ,
 Dit uyt den aerdt altyck gelijcken t saemen komeu ?
 Siet ghy niet dat de liefd' ; naer haers gelijcken haect ,
 En soo sy die niet vindt , oock wel gelijcken maecte .
 V'y moeten uyt natuer , een diep geheym ont-graeven ,
 En brengen aen d'n dagh , de Goddelijcke gaeven ,
 Die by den mensch alleen , mil-daedigh hier behoont ,
 Al is 't dat hy op d'aerd , noch aen-gebonden woont ,
 Die Godt , aen beesten , had ten deel' gelyck geschaeppen ,
 Die met de beesten moest , op d'aerd sijn voedsel raepen :
 Waer in hy in 't gemeyn , oock met de beesten leeft ,
 En sijne liefde stelt , op 't gen' hy noodigh heeft .
 Maer om dat Godt niet wou , dat hy sijn hert sou bechten
 Aen 't aerst ; de hem het hoofd ten Hemel op waerts rechten ,
 On-eygen aen 't gediert' , dat 't hoofd buyght naer de aerdt ,
 Die haer geheel vol-doet : den mensch van hooger waerd' ,
 Die Godt had in gestort , den geest , van 't red'lijck leven ;
 Beval , dat hy sijn hert , sou tot den Hemel geven ,
 En soo besorght niet zyn , voor dat het lichaem voedt ,
 Dat sijne toe-maet is , wel wetend' , dat hy moet ,
 Naer 't lichaem zyn gespijst , en daer toe sijnen zegen ,
 Met 't openen des handts , uyt-stort als eenen regen ;
 Dat oock het minste dier , het welck noch saedt oft maedt
 Oock vanden over-schot , genochsaem wordt versaedt .
 Hy soude , dan sijn hert , met al sijn cracht en sinnen
 Begeven , om op 't hooght zijn' Schepper te bemionen :
 Maer midts de liefde niet en bindt als aen gelijck ,
 Oft schoon sijn lichaem wel gevormt was uyt het slijck ,
 Soo doet hy , naer de Ziel , den mensch sich soo gelijcken ;
 Dat hy by naer als niet moet aen sijn Schepper wijcken ;
 Alleen maer dat Godt is , self-standigh uyt sijn macht ;
 Maer 't wesen vande Ziel , moet hangen aen Goats cracht .

Ps. 144.

Dus siet ghy dan ô mensch! dat u niet kan beletten;

V hert met suuyver liefst' op Godt alleen te setten :

Die naer de Ziel alleen daerom aen hem gelijckt ;

Op dat ghy, schuldigh niet van hem oyt af en wijckt.

Geen meerder spijt en smacdt, kan oyt aen Godt geschiedes,

Als dat een red'lijk mensch, on-redelyck sal bieden

Sijn hert aen Schepselen, en die vast klijven aen,

En laeten soo veracht sijn' Godt ter seyde staen.

Om het geschacpen goet sal niemandt ar'beydt spaeren ;

Geen sorgen zijn te swaer, als hy die wanckel waeren

Bekomen kan, oft wel ten minst' de hop' daer van ;

En hy, die wordt wêer-leyt, die alles gunnen kan,

Ia, die ons toe-belooft, soo wy maer zijn te vreden,

Aen hem, oock sonder moeyt, ons liefde te besteden :

Dacr wy van allen kant, soo worden toe gepræmt ;

Dat ons de rede self, met reden maectt beschaemt.

En even wel, soo veel kan Godt op ons niet winnen ;

Dat wy hem als een goet on-endigh souden minnen,

Verachten't tijdelijck, dat ons soo weynigh baet,

En aen de waerde Ziel, soo tegen-deeligh staet.

Wat on-schult sult ghy doen, als hy u af sal vraegen ;

En in den strengen dagh van Oordeel sich beclaegen,

Van u on-acht'saembeydt ? waerom u hert en sin,

In vaste liefde niet gehecht was aen de min ;

Die anders niet en eyscht, als liefde vande menschen ?

Wie sou de wederliefst' tot Godt niet willen wenschen ?

Die anders niet en wilt als onse Saeligheydt,

Wacrer van den prijs alleen in onse liefde leyt :

Dat soo den liefstens prijs in dicrte had gelegen,

Soo moght misschien ons hert, tot liefst' sich niet bewegen :

Vvant soo ons Saligheyt, seer dier moest zijn gekocht,

De Saligheyt en vviydt, van vele niet gesocht :

Die licht on-schuldigh doen van moeyelijcke vvercken ;

Gelijck wy daegelijckx, aen onse tracgheydt mercken ;

En van gelt-middelen, elck-een niet is gelijk,
 Tot koopen oft tot winst van't Saligh Hemel-rijck.
 Wilt ghy den Hemels-loon, door aelmoes doen bekomen?
 Den armen, die 't gebreck heeft selver in-genomen,
 Sal licht zijn onschult doen, en seggen seer belceft,
 Hoe wilt ghy, dat hy geeft, die selver niet en heeft?
 Seght aen den siecken mensch, dat hy sal moeten vasten,
 Wilt hy sijn Saeligheydt? hy sal 'sich licht ont-lasten,
 En seggen, dat het niet, met rede wel bestaet,
 Dat hy nu af-geteert, van honger onder-gaet.
 Oft waer de Saeligheydt, in letter konst gelegen?
 Hoe sou d'een-voudicheydt, die hebben oyt gecregen?
 En die niet lesen kost, noch t'Scholen had gegaen,
 Wat waer, met hem in't punct, van Saeligheyt gedaen?
 Soo sy in suyerbedyt bestondt: wat sou men maecten
 Nu weettelijck getrouwt, en niet en konden raecken
 Het wenschelijck geluck des Hemels? doch men fiet,
 Dat daerom niet te min, met hope het geniet
 Des Hemels, van elck een betracht wordt door genaede:
 Sy vreesen geen belet, als die tot eygen schaede,
 Hun liefde weygeren aen't alderhooghste goedt:
 Wie isser, die met rœen, in't minnen on-schult doet?
 Als't minnen is gemeyn aen allen staet van menschen,
 Sy dat sy rijck oft arm, oft sulcx zijn, als sy wenschen,
 Oft jonck, oft oudt, oft wijs, oft bot en on-geleert?
 Door liefd' alleen wordt Godt bequaemelijck ge-cert.
 Daer is noch tijdt noch plaets, noch jet dat ons kan letten,
 Om in een vaste liefd', sijn hert op Godt te setten:
 Om dat de liefde ons soo eygen toe-behoort;
 Dat niemandt, tegen danck, daer in kan zijn verstoort.
 De kloccke Martelaers, ons dit genoch betuygen,
 Die nimmer aen den wil des dwingh-landts wilden buygen;
 Die hun, van't leven wel, maer van Godis liefde niet
 Beroofden, door de macht, van't dwingende gebiedt.

Die om de liefde Godts, gewilligh wilden sterven,
En lieten 't leven, om de liefde niet te derven:

Om dat de liefde meer als 't leven gelden moet,

Die ons genochsaom is, tot prijs van 't hooghste goedt.
Ick roep dan milden Godt! die ons niet weyt doet loopen,
Met sorge voor den prijs, om 't Hemel-ryck te koopen.

Maer heeft van sulcken waerd' de liefde self gestelt,
Dat onse Saeligheydt, geen hooger munt en gelt.

Wat dunckt u d'raesen mensch, soo gy eens quaemt te stervē
Oft ghy u Saeligheydt niet wel sout moeten derven,
Als ghy niet koopen wilt, dan 'swerelts ydel goedt,
Dat ghy niet aerebeydt, soo dier betaelen moet?

Mat. 11. Is 't Godt niet die u roept, en minnelijck komt locken,
Dat ghy de diere waer, met al de swaere blocken,
Daer ghy mē over-last zijt, eens af schudden sout,
En soo verlicht, voortaeu al 'swerelts lusten schout,

En u begeeft in 't jock, door minnelijck gebieden,
Van uwen Heer en Godt? soo sal het licht geschieden,
Dat ghy niet wijs berædt, alleen voor liefdens prijs,
Sult koopen als om niet, het Hemels Paradijs;

En dat hanght aen uw' wil, om dat ghy Godt kont minnen:
Maer soo ghy waert soo dwaes, dat ghy u ydel sinnen,
Af-keerde van het goedt, om dat ghy niet verstaet,

De weerdicheydt uws Ziels, die door sijn hoogh berædt;
Sijn beldt draeght in-gedruckt; op dat ghy sout bevroeden:
Dat de gelyckenis, tot wêer-liefd' u doet spoeden,

Aen, die wy zijn gelyck? oft soo ghy waert soo grof
Van aerde, dat den geest verdompelt leyt in 't stof
Van on-begrijpelyckheydt, en ghy u Ziel niet kende,

Oft jet dat geest'lijck is, noch wiste, tot wat ende
Sy u waer in-gestort, en ghy dacrom te bot,
Scer kleyne kennishad, van 't geest'lijck, en van Godt?

Nochtans door het geloof, een-vondich wilt beleyden,
Dat daer is eenen Godt, dry-vuldich, on-gescheyden,

En uytter herte mindt, die ghy niet sien en komt,
 Soo heeft de liefde noch daer boven eenen vondt,
 Met wonder aen-gedient: als Godt heeft aen-genomen
 De menscheydt, en als mensch, ten voor-schijn is gekomen:
 Op dat ghy, on-gelkert, misschien soo het geviel,
 Sijn naer-gelaeten beldt, gedruckt in uwe Ziel,
 (Met d'oogen des verstandts alleen te achter-haelen)
 Niet wel bespeuren kost; op dat ghy niet seut dwaelen,
 In liefd' tot uwen Godt, soo dient bequaemer stont
 Om te verhandelen, diën goddelijcken vondt.

Aen-spraeke.

PÆDAGOGUS, De liefde van Godt Ô THEOSIMA,
 is soo groot ende menigh-vuldigh tot ons, dat
 ghelijck hy on-cyndigh is, wy oock met allen onse
 bedenckinge, daer van noyt sullen het eynde kon-
 nen verstaen. My en verwondert niet, dat den H.
 Augustinus soo was wenschende te betrachten de
 kennisse van Godt neven die van sijn eygen selven,
 roepende tot Godt *roverim te, nove me!* ach moght
 ick u kennen ende mijn selven mede! hy wiste ghenoch
 wat hem daer aen gheleghen was: als die sonder
 Godts kennisse hem niet en konde behaegen, veel
 minder den toe-gangh hebben tot de Saeligheydt:
 ghelijck ons den H. Ioannes betuyght: *hac est vita* 10. 17.
eterna, ut cognoscant te solum Deum verum, &c. Dit is
 het eeuwigh leven, dat sy u kennen alleen Godt vvaerach-
 tigh, &c. Niet dathy dese kennisse wilde aen-schou-
 welijck hebben, het welck alleen voor het Vae-
 derlandt op-ghehouden wordt: maer die noodigh
 is aen de Pellegrims in dit ballinghschap van dese
 werelt, die het beginsel is van het eeuwigh leven
 door het Geloof, ende daer naer vol-trocken sal
 worden

worden inde clare kennisse ende aenschouwen van Godt; die ons veropenbaert is ende moet van ons door een levendigh geloof aen-genomen worden, gelijk den Apostel Paulus leert: *accidentem ad Deum oportet &c.* Die tot Godt komt, moet ghelooven dat hy is, ende die hem soecken eenen vergelder is. Godt dan die on-begrijpelijk is; kan eenighsins bevat worden, voor soo veel ons noodigh is, en onse herten kunnen draghen; soo wy kunnen bevroeden uyt het ghene, daer hy sich mede aen de menschen wilt kennelijk maecken, als hy door Moysen geen ander prof-teecken en wilde gheven aende kinderen van Israël van sijne sendinghe tot hen; als dat hy hun segghen soude: *qui est misit me ad vos, die is, heeft my tot ulien ghesonden.*

Hebr. 11.
Exodi. 3.

Dit woordeken: *qui est, die is*: Is van een diep gheheym ons wonderlijk aen wijsende: wat dat Godt is, want al dat van sich selven on-ghebonden kan segghen *ick ben, die ben* die moet Godt zijn, vermits alles watter is, en geen Godt en is, moet bekennen dat sijn wesen niet on-gebonden is maer wel ghehanghen, aen het oor-spronckelijk wesen, het welck alleen kan segghen *Ick ben, die ben*, daer het al noodt-saeckelijk moet van komen: waer uyt dat volght, aen-ghesien Godt in sijn wesentheydt on-begrijpelijk is, datmen beter sal verstaen wat Godt is, door alles watter voor de oogen valt, hoe-danigh het sou moghen wesen in goedtheydt, schoonheydt, kostelijckheydt, &c: van Godt afte scheyden, en te beleyden dat het Godt niet en is: om dat alles on-stantvastigh is ende de veranderingh onder-worpen, ende erghens aen-hanghende is; willen wy dan kennen wat Godt is? soo moeten wy ons in-drucken jet, dat is, en uyt sijn selven is, en dat is Godt.

Maer

Maer sult ghy vraegen, als ick dat alles van Godt moet looghnenen, hoe seggen wy hem dan goedt, schoon, wijs, almachtigh &c. te zijn, dat wy hem toe-schrijven, als sijne Goddelijcke hoedanigheden? Ick antwoorde, in het kort om dat, allen die hoe-daenighden, die Godt: konnen toe-geygent worden Godt niet en zijn, maer alles dat in Godt is, dat is een met sijn wesen; want ghelijck ick met den *H. Bernardus* hier boven gheseyt heb: daer en is niet in Godt, dan Godt: wy segghen hem groot, goet, rechtveerdigh, ende eeren hem met on-talijcke soo-daenighden; doch soo die niet alleen een met Godt en in Godt, aen-merckt en warden; wy souden hem licht eenen vermenighvuldighden Godt maecken. Doch laet ons uyt-swemmen en in dese grondeloose zee niet verdrincken, en dese self-standigheydt van Godt bevattende soo gy jet daer van noch meer wilt weten: hoort wat ons leert den *Paus Eusebius* als hy vraeght wat is Godt? en Antwoordt. *Quod ad universum spectat, finis: quod ad electionem, salus; quod ad se, ipse novit.* Het gene ons allen belanght, hy is het eynde, dat raecht de verkiefsinge, by is de Saeligheyt; maer dat hem is raeckende dat kent hy selver.

*Lib. 1. de
confid. 11.*

Maer het gene ons het alder-baetighste is, en ons het alder-meest bewegen kan tot de liefde van Godt, is, dat wy, uyt de bevroedingh van het alder-hooghste Goddelijck wesen af mogen daelen tot den af-gront van onsen ydelen niet. Want ghelijck Godt van sich selven seyt. *Ego sum qui sum, Ick ben, die is*, soo moet in tegen-deel sijn schepsel beleyden en segghen, *Ick en ben niet*; want ghelijck ons den *H. Augustinus* is segghende: *ô Domine Deus* *Tract. 38,*
noſter, quid eſt quod aīſti &c. ô mijnen Heer Iesu, mijnen *in 10,*
Godt

Godt, wat isset, dat ghy geseyt hebt; ten sy dat ghy-lieden gheloofi dat ick ben? wat isser dan, dat niet en is van alles, dat ghy ghemaect hebt? En is dan den hemel niet? en is dan de aerde niet? en zijn sy dan niet; die inde aerde en inden hemel zijn; den mensch dan selver, die ghy aen-spreckt, en is hy niet? den Engel die ghy sent, en is hy niet? Is dat alles is; dat door u ghemaect is: wat wesen is dat, 't welck ghy u soo toe-ge-eygent hebt, dat ghy aen andere niet gegeven hebt, soo dat gy alleen zijt, die zijt?

Zib. 7.

conf. c. II.

Desen knoop ont-doet hy seer schoon in sijne beleydenisse tot Godt segghende: *inspexi, cetera infrate &c.* Ick heb alles wel in-ghesien, ô Godt dat onder u is, en ick heb ghesien dat sy niet in het geheel als eenen niet en waeren, noch oock in het gheheel jet: Sy waeren wel, om dat sy van u, hun wesen hadden, maer sy en waeren oock niet, om dat sy, dat ghy zijt, niet en zijn: Want dat alleen moet gheseyt worden te zijn, dat aen niemant aenghanghen, uyt sijn eyghen selven is, en gheene veranderingh onder-worpen is: want dat van een ander hanght, is inde maght van dien, die hem oft kan in't wesen behouwen, oft naer sijn gheliefte laeten vernietighen: en die veranderlijk is, besluýt in sich selven, *zijn, en niet zyn*: het *zijn* dat hy nu is, ende het *niet zyn*, dat hy geweest is, en nu in een ander *zijn* verandert, het welck van't Goddelijk wesen niet en kan oft magh gheseyt worden, dan wel van het menschelijk wesen, dat aen Godt ghehangen is, ende alle veranderingh onder-worpen is.

De kennisse dan van Godt, gelijk hy die selver veropenbaert heeft, segghende *dat hy is, die is*, is den spieghel, die ons aen-wijst, wat wy zijn, en dat wy *zijn*, alleen, door hem zijn, ende sonder hem

niet zyn. Dit is seght Granatenlis het hoofstuck vā eene Christelijcke Phylosophie, die in dese tweevoudighe kennisse van Godt ende sijn selven geleghen is. In dese hebben de heyligen het meeste sich gheoeffent: ten was niet alleen den H. Augustinus, die dese wetenschap socht te betrachten, als hy soodickmaels met een versuchtingh des herte tot Godt was roepende: *noverim te, noverim me. ô Heere moght ick u kennen ende mijn selven.* Maer onder andere, heeft in dese oeffeninghe uyt-gestecken onsen alder-heylighsten Vaeder FRANCISCUS, 't was de lesse die hem de alder-diepste oytmoedigheyt gheleert heeft, ende eenen Seraph ghemaect heeft inde liefde van Godt: want soo hy eens inde oeffeningh van sijne oytmoedigheyt met ghebooghde knien ende uyt-gereckte ermen op den bergh van Alverne, inden geest sijnen Godt met sijn gebedt was aenschouwende, riep luyder kels uyt. *Quid es tu &c. Wat zijt ghy mijnen alder-soetsten Godt, en wat ben ick, erm vromken, uwe dienster?* het welck menigh-mael her-haelende schier anders geen gebedt en sprack. Sijnen mede-broeder. Broeder Leo, die bedecktelijck gelet hadde, tot sijn onder-rechtingh, op het doen van sijnen Vaeder, ende gehoort hadde ende verstaen, dat hy die woorden soo vierigh ende soo dickmaels her-haelt hadde, versocht van hem oytmoedelijck, dat het hem soude ghelieven den sin vande selve woorden, hem te openen. Waerop dē H. Man FRANCISCUS hem seyde; mijnen lieven Broeder, weet; dat, als wanneer ghy my hebt hooren de voor-seyde woorden her-haelen, dat als doen my twee lichten verschenen, het eene vande kennisse Godts als, den Schepper vanden grooten Al: het tweede van mijn eygen-kennisse: wanneer ick dan seyde: *quid es tu, & quid sum?*

In speculo
vita s.
Fran. part
1. c. 89.

ego? wat zijt ghy &c : Soo wird' ick als verflonden in mijn bevroedinghe door het licht dat my ontdeckte den af grondt vande on-eyndighe Goddelijcke goedtheyt, en vanden anderen kant, den betweenelijcken put van mijne verworpenheydt; waerom ick oock uyt-berstede in dese woorden *Quid est tu? ô Heere wat zijt gy*, de hooghste wijsheyt, de goedtheydt, de hooghste me-weerlijgheyt, die my gheweerdicht te besoecken, my, die ten hooghsten verworpen ben, een kleyn aerdt-wormken verfoeyelijck, en weerdigh veracht?

Het is seker dat hoe eenen mensch, claerder kennisse kan hebben van het wesen ende hoe-daenigheden van Godt, hoe dat hy claerder oock kan komen tot de kennisse van sijnen niet, en vervolgens met FRANCISCUS bequaemer sal worden, om te om-helsen de noodighe deught van oytmoedicheydt, den grondt-steen van alle andere deughten, ja selver vande Saeligheyt: gelijk Christus? selver leerde aen sijne seer lieve Bruydt de Saelighe Catharina van Senen door eene veropenbaeringe aen haer in haer gebedt gedaen, eer hy haer noch eenige hemelsche geheymen, in het begin van haere aenschouwinge tot haer seggende: *si nosti filia quis ego sum, & quae tu sis; beata eris ego enim &c.* It' dat ghy mijn Dochter, vweet, vwie ick ben, en vwie dat ghy zijt; soo zijt gy Saeligh: vwant ick bendie ick ben, ende ghy zijt die niet en zijt. En daer van voorder redenen gevende seght hy: *hac cognitione fretâ, facile contres omnes laqueos inimici.* Steunende op dese kennisse, soo suldy lichtelijck door-breken ende te niet doen allen de stricken des vyandts.

THEOSIMA: Eerweerdighen Vaeder, vergheeft my, soo ick hier tusschen spreke: uwe leeringhe hier voor-ghestelt is wonder aenghenaem, en een

Lud.
Gran.
Supra.

vervolgh van u voorighe onder-rechtinghe : maer
 ck en sien niet, hoe sy my dienen sal tot de be-
 trachingh uyt u voor-gestelde Beweegh-redene,
 alwaer ghy my uyt de gelijk-formigheydt van
 Godt ende onse Ziele wilt beproeven onse be-
 quaemheydt om Godt te beminnen, die oft onder
 gelijcken moet zijn, oft daer toe gelijcken maect,
 en in het ghene hier voor-ghestelt wordt, wel het
 tegen-deel volgen sou uyt het on-gemete verschil,
 datter is tusschen Godt ende den mensch, tusschen
Niet, ende den *Niet*, tusschen Godts self-standigheydt
 ende onse aen-gehangentheydt.

PÆDAGOGUS, Lief kindt, waert dat u verstandt
 oeter gheopent waer, loo sout ghy licht kunnen
 vatten, waer op dit voor-stel sijn belluytingh sal
 nemen : het was dan, de verworpenheydt van ons
 lichaem eerst noodigh te verstaen, uyt de on-eyn-
 lighe weerdigheydt van Godt; soudent wy wel
 kunnen achter-haelen de weerdigheydt van onse
 Ziele, om alsoo op het hooghsten, uyt de on-spre-
 kelijcke goedtheydt Godts, genoodtsaect te zijn
 tot sijne liefde.

't Is waer, al is ons lichaem verworpen, gevormt
 uyt het stof en slijck der aerde, en eenen enckelen
Niet, ten laet daerom oock niet vereerlijckt te
 zijn : want oft schoon Godts liefde, die hem schier
 niet toe en lier alleen te zijn, maer beweeghde,
 uyt cracht van sijne on-gemete goedtheydt, dat
 hy sich soude uyt-storten in sijne Schepsels, die hem
 soudent weder-minnen en sijnen loff verkondigen,
 elck naer sijnen in-geboren aerdt : onder allen de
 welcken, als eenen vol-machtighen Prins ghestelt
 wirdt den mensch vanden welcken David seght : *Psal. 8.*

omnia subiecisti &c. Ghy hebt het alles onder-vorpen aen

E

sijne

zijne voeten. Soo en heeft hy den mensch niet alleen uyt den grooten Niet getrocken tot het wesen, maer tot een onder-standigh, ende gheen toe-vallende wesen; ende daer-en-boven geen wesen gegeven neven, d'ander gemeyn, oft groyende met de kruiden en boomen, oft groyende ende ghevoelende met de gedierte der aerde ende vogelen des iochts, maer edelder van onderstandt, van een redelijck Schepsel naer de Ziele, naer den lichaem van eenen wonderen schieck in-wendigh ende schoonder van forme uyt-wendigh, leerfaem ende ghevoegelijck tot alle oeffeningh: ende al is het dat de ghedierte hunnen oorspronck nemen uyt hunne ouders, die oorsaek zijn van hun leven, soo naer Ziel als naer lichaem, die te saemen sterffelijck zijn: die Godt alleen ghebruyckt als sijne mede-werckers oft de tweede oorsaek vande voort-teelinge, anders gaet het met den mensch, die wel sijnen oorspronck moet nemen van sijne ouders, die Godt hem als eene tweede oorsaek is stellende, niet uyt noodt, maer om dit Schepsel edelder te maecten, als hy alleen, sonder toe-doen van d'ouders, hem heeft willen in-storten de on-sterffelijcke Ziel.

Bemide THEOSIMA te beschrijven de hoedaenigheden vande Ziel daer toe diende eenen besonderen boeck; 't moet u genoch zijn te verstaen, hoe dat u verworpen lichaem door de Ziel verdeltd is geworden, ende dat Godt in uwe schepingh niet te werck en is ghegaen, ghelijck met d'ander aerdtche Schepsels alleen op het ghebodt van sijn woordt: *ipse dixit & facta sunt*: hy heeft geseyt, en sy zijn gevorden, hy heeft bevolen en sy zijn gheschaepen: maer wel met eenen rijp-sinnighen voorraedt ende over-een-komste vande Alderheylighste

ste Dryvuldigheydt. *Faciam &c.* Laet ons den mensch *Gen. 1.*
 maecten naer ons belt ende gelijckenisse : waer in dan
 dese gelijckenisse bestaet ende hoe naer de Ziele
 met Godt over-een komt, heb ick u in het begin-
 sel van onse beweegh-redene claer ghepoch aen-
 gethoont : waer uyt ghy nu genochsaem sult kon-
 nen bevroeden, dat ghy Godt niet alleen en kont
 beminnen, die aen u eene Ziel hem soo ghelijck
 heeft ingestort tot bequaemigheydt vande liefde :
 maer oock sonder dat de natuer selver eyscht ons
 die liefde af, ghelijckmen siet aen de kinderen tot
 hunne ouders : ja alle wercken soude minnen hun-
 nen konstigen wercker, konden sy het gebruyck
 van wil hebben om te minnen : ick laet u dan mijn
 lieve Dochter, dit alles van herten wel overleggen
 met eene diepe bevroedinge, ende siet wat betrach-
 tinghe ghy daer uyt sult kunnen scheppen.

THEOSIMA lieven Vaeder ick sal mijn beste
 doen, ende bevele my in u goede gebeden om daer
 toe gratie te bekomen vanden alder-hooghten,
 met verlichtingh van sijnen H. Geest.

Betractinghe.

G Rooten Godt, en noyt vol-presen,
 Rijck van Wijsheydt, sonder endt :
 Wiens goedtheydt noyt sal wesen,
 Op een seker maet' bekent.
 Die den Hemel en de aerde,
 Hebt gheschacpen in't begin,
 En hebt my tot hooger waerde,
 Naer't beginsel, door uw' min ;
 Vyt de aerde Willen vormen,

D'onghemaskerde liefde
 In het wesen uws ghelyck ;
 Niet om dat ick , als de wormen ,
 Soude vroeten in het slyck :
 Maer om dat ick sou bekomen ,
 self den hemel tot myn deel :
 Als ick my heb af-ghenomen ,
 't Recht tot d'aerde in't gheheel ,
 En myn hert sal wimmer hechten ,
 Aen het on-ghestaedigh goet ,
 En mijn sinn'lyckheydt met vechten
 Gaats sal brenghen onder voet .
 Hier toe dient my dan te weten ,
 Mijn begintsel uyt den niet ,
 En hoe alles is gheseten :
 Datmen met de ooghen siet ,
 In't begriep van't Godd'lyck wesen ,
 Die de born is vanden Al ,
 Datter komt uyt niet ghesen ,
 Oft nu is , oft wesen sal .
 Hier soo kan ick claer aen-mercken ,
 Lieven Schepper , wat ick ben :
 Die met reën van al u wercken ,
 Voor het minste , my beken .
 Ach ! wat ben ick hier in't leven ?
 Wat is 't , dat ick roer en staen ?
 Wie heeft my , aen my ghegheven ,
 Om myn wesen te verstaen ?
 Ick by my , my niet en vinde ,
 Ten sy dat ick keer tot niet ,
 En kan d'eer geef , die my mirde ,

Dat ick ben van niet tot jet.
 Wout ghy dan van my jet maccken:
 Waerom ben ick niet cen beest,
 Die tot u, noyt kan gheraecken,
 Om haer' rede-loosen gheest?
 Ben ick dan tot mensch verkoren,
 En met reen en gheest begacft?
 Maer waer om, niet lam geboren
 Scheef, oft manck, oft on-versaest,
 Dwaes, uyt-sinnigh, sonder reden,
 On-gheuaedigh, vrecdt en quaedt,
 Weder-spannigh i niet te vreden,
 Met u miltheydt inde daedt?
 Lieven Godt! ick moet beleyden:
 Dat ick sonder u niet ben,
 Vande beesten af-ghescheyden,
 En u door't verstandt her-ken,
 Ick en had u niet gheraeden,
 Noch ghesproken noch versocht:
 Maer u goedtheyt, door gheuaeden,
 Heeft my tot den staet ghebrocht,
 Van een edel mensch'lyck wesen,
 On-bedorven, schoon en recht;
 Daer u beldt wordt in-gelesen,
 Aen het aerds niet vast geheght.
 Van al't goet, moet ick u kennen;
 Maer ons quaedt, komt uyt den aerdt,
 Door het over-tredigh schennen,
 Van u hoogh gebodt op d'aerdt.
 Maer dat my, meest doct bewegen,

D'onghemaskerde liefde
 Dat het al, te boven gaet :
 Is u'w' on-bepaalden Zegen,
 Die my te bevroeden staet :
 Dat ghy my hebt Willen ceren .
 Met een' Ziel soo Zegen-rijck :
 Dat ick licht aen haer kan leren ,
 Hoe de' liefd' maect haers gelyck :
 Op dat sy sou konnen minnen ,
 En sou Worden we'er bemindt ,
 En daer toe een Schepsel vinden ,
 Die haer dienen sou, tot vrintd .
 Ach ! hoe ben ick niet gebouwen
 V te minnen , wat ick magh ,
 En mijn hert tot u te stouwen ,
 V te loven nacht en dagh :
 Om dat ick ben 't werck u'ws handen ,
 Dat ghy door u'w' eygen raedt ,
 Soo verciert hebt met de panden
 Van u Zegen en genaedt .
 Met wie sal ick dan verkeeren ,
 En op wie myn oogen slaen ?
 Wie sal ick met lof vereeren ,
 En met liefd' zijn toe-gedaen ?
 Als den wercker van mijn Wesen ,
 Die my synen geest in-stort ;
 Doen ick nyt den niet geseen ,
 Vyt , het slyck , een lichum wordt
 Van syn handt gevormt , soo konstigh ;
 Dat dit puyck stuck , van syn werck ,
 My vereert , nyt liefde jonstigh :

Staet ten thoon in's wereldts perck.
 Ach! waert dat een Belt ghesneden
 Van een geestigh konstenaer,
 Boven form, sich noch met reden,
 Heel verstandigh, wirdt ge'waer?
 Sou 'dit Beldt met al sijn crachten,
 Voor soo veel het mogh'lyck is,
 D'cer en roem niet gaen betrachten
 Van sijn' meester? 't is gewis:
 Dat het danckbaer sou sich thoonen,
 En hem minnen sonder maect,
 En bedencken, hoe't sal loonen
 Sijnen konstenaer met daect.
 Ach myn Ziel, wat sult ghy dencken,
 Zynde niet alleen het Beeldt,
 Dat u Godt heeft willen schencken;
 Die den af-druck heeft ghestelt
 Self in u, van't Godd'lyck Wesen:
 Op dat ghy, die hem geliyckt,
 (Wacr uyt d'oorsaeck komt geresen,
 Van de liefde, als het blyckt)
 Hem sout minnen, dancken, prijsen
 En op't hooghst' verheffen sout,
 En hem allen dienst bewyisen,
 Die u soo in veerden hont?
 Wat een straf sou my dan wachten?
 Dat ick't goedt aen my gedaen,
 Wou on-danckbaer niet veel achten,
 Oft in het vergeten slaen?
 Lieven Godt, ken waer niet weerdigh,

D'onghemaskerde liefde
Dat de Sonne my bestræelt :
Maer veel eer , dat d'acrde veerdigh ,
My in haeren af-grondt haelt.
Iont my dan , dat ick in-dachtigh ,
Danckbaer ben , aen al u goet :
En dat ick van herten crachtigh ,
Liefd' met liefde , weder-boet.

73
SINNE-BELDT.

Maes. delin:

Gasp. Boullabr. fecit.

Op-schrift.

Godt, die mijn Hert alleen vol-doet,
Alleen mijn Hert oock hebben moet.

Schrijver. { Deo Soli.
Aen Godt alleen. } 1. Timoth. 1.

5. Be-

5. Beweegh-redene.

Dat Godt alleen moet bemindt zijn, die ons
alleen vol-doet.

O Godt! oorspronck'lyck goet, vol-doender vā ons wenschē
In vollen over-vloedt, en niemandt van de menschen,
Die ghy verwerpen sult, van 't on-gemeten goedt,
Dat ghy ons on-verdient, uyt wel-behaegen doet;
Ten sy, dat sy verblindt, sich selven gaen genoegē,
In 't on-gestadigh goedt, en daer hun hert by voegen:
Als on-weer-leggelyck, heeft in de daedt bethoont,
Den Thaumaturgus, die heeft Padua bewoont:
Wanneer hy van den vreck, die 't hert had inde kiste
Van sijnen schat, en van geer and'ren Godt en wiste,
Die hy meer liefde droegh: Ach! riep hy, vrinden siet,
Daer uwen schat sal zijn, daer oock u hert sich biedt.
Den rijcken, die is doodt en inde hel begraven,
Om dat hy heeft veracht de Goddelijcke gaeyen,
Die ons de liefdens born', in over-vloedt uyt-stort,
Daerom, gerechtigh oock van Godt verworpen wordt:
En soo ghy daer een proef oogh-sien'lyck wilt van weten?
Gaet opent sijne kist, siet hoe daer in-geseten,
Sijn hert blijft aen-gheheght, daer het met liefde was,
Doen hy noch leefde, op den rijcken gouden tas?
Neen neen, ô lieven Godt! mijn hert dient u geschoncken,
't Welck ghy hebt aen-gestooct met duysent liefdens vonckē
En nu het is in brandt, door het gewicht van 't vier
Soo vlieghet het naer u toe, 't welck sich verleedt al-hier
In al't gemaskert goedt, dat ons wordt op-gedraegen,
Om op den schijn van goedt, ons in het net te jaegen
Van 't eeuwigh hels verdriet; neen 't on-geschaepen goedt,
Vyt cracht van sijne deught, mijn hert besitten moct.

In suuycr liefde ; niet om dat het my sal baeten ,
 Maer selver om de deught , daer self, die deught behaeten,
 De deught oock tegen danck verheffen , om dat sy ,
 Eẽ deughdich mensch vereert met troost en vreught daer by:
 Soo dat de deught niet moet een andcr op-sicht geven
 Van liefde, als dat sy den geest is van het leyen,
 't Welck uyt syn eygen goedt van jaer moet gewilt ,
 Oft in begeerte noyt , daer sonder wordt gestilt :
 Dit is 't oor-spronck'lyck goet, dat Godt moet noodigh wesen:
 Want al't geschaepen goedt , dat komt uyt hem gescen ,
 En soo dat wordt gewilt uyt liefde tot ons baet ,
 En dat het eynd' daer in, van ons begeren staet :
 Soo zijn wy slecht versien-, dat wy al ons betrouwen ,
 Gaen stellen op een saeck , die geenen standt kan houwen ;
 Vervolgens, daer al dat wordt buyten Godt bemindt ,
 En dient niet, dat ons hert, daer in haer ruste vindt :
 Want schoon ons liefde wordt van aerdt tot 't goet gedreven,
 En hoe het beter is , hoe wy ons meer begeben
 Met wensch tot sulcken goedt : waer isser eenigh goedt ,
 Dat aen u goetdheyt niet, ô Godt ! verr' wijcken moet ?
 't Waer een verkeertheydt, sich ten vollen te vermaccken ,
 En stellen sijn genoegh in tydelijcke saecken ,
 Die alleen tot gebruyck ons dienen, en van't goedt,
 Versien zijn tot 't gebruyck, dat ons genoeghen moet.
 Genoegen in een saeck , is 't hert daer op te bouwen ,
 Uyt liefde tot die self : maer het gebruyck te houwen,
 Van eenigh dingh , en is, soo om de selve niet ,
 Als wel om ander goedt, dat sy me-brengend' biedt.
 Verkerden mensch ! die 't hert vast stelt op ydel dingen ,
 En't selve niet en wilt tot 's Scheppers liefde dwingen ,
 Dan alleen op een' hop' van't goedt, door hem verwacht ;
 Die meer de Schepselen, als self den Schepper acht.
 Is dat den liefdens schick niet stoutelijck verkeeren ,
 En soo syn eygen baet, verr' boven Godt vereeren ?

Wat on-recht kander meer, den Schepper zijn gedaen;
 Als, dat hy in waerdy, moet achter 't Schepsel staen?
 Hy die sijn cygen baet, veel meer dan Godt wilt achten,
 Die moet, on-weerdigh, noyt de liefde Godts af wachten.

Niet dat ick seggen wil, dat Godt niet moet bemindt;
 Om datmen in sijn liefd', ons baet en voor-deel vindt:

Ps. 118.

Soo soude David in sijn Sangh boeck quaelijck singen,
 Als hy sijn hert heeft, om vergeldingh, willen dwingen,
 En voegen onder 't jock van Godt, en sijn bevel
 Heeft punctigh uyt-gevoert, met vrees oock vande hel.
 Dit op-sicht is niet quaet; als 't eynde van ons minnen,
 Niet anders is, als Godt, en om sijn liefd' te winnen.

De puerheydt vande liefd', den toe-val niet belet,
 Als maer alleen op Godt, ons liefd', soo wordt geset:
 Dat, waer het mogelijk, hy ons niet en beloonde
 Met 't wensch'lijck hemelrijck;noch helsche straf ons thoonde:

Vvy souden even wel aen hem ons hert en sin,
 Vry-willigh draegen op, in't vier van suyver min:
 Is't dat den rijcken wel, bemindt een van sijn vrienden,
 Die minder is, als hy, daer hy geen' baet kan vinden,
 Maer 't eynde van sijn liefd', is't voor-deel vanden vrindt
 Die hy goet-gunstigh is, alleen, om dat hy mindt?
 ô Mimmaer van mijn Ziel! sal ick dan dat gedoogen,
 Dat mensch aen mensch sulcx doet; en sal ick my niet poogen,
 Van herte tot u min; om u alleen, en niet,

Om opsicht vande baet, die my, daer voor geschiet?
 't Waer dwaesheydt, soo ick wou, jet buyten Godt gaen vindt
 Daer niet standt-vastigh is, maer vluchtiger als winden,
 Vervlogen is, eer dat ick 't selve wel geniet,

En al t bekomen, moet haest durven met verdriet:

Te meer, om dat ick my daer door noch sien weer-houwen,
 En soo niet wel mijn hert kan tot mijn' minnaer stouwen;

Die eenigh is, en wilt alleen mijn liefde heel:

Sal ick dan on-belceft, hem offren een deel?

Een over-speelster zijn, van hem die my wilt trouwen,
En voor sijn lieve Bruydt met rijke gifte houwen?

Neen lieven Bruydegom: Ick wil verfoeyen al,

Het gen' ick buyten u, al-om ont-moeten sal:

VWant ghy alleen voor my, meer als genoch kont wesen,

En hy u minder mindt, die immermeer voor desen,

It anders heeft gemindt met u, dat hy niet mindt

Om u, om dat het tot u meerder glori' diendt.

Het is een wonder saeck: dat Godt sal zijn te vreden

Met menschen, soosy zijn: maer seght eens, om wat reden

Godt zijnde, dat, hy is, den mensch met Godt alleen

Soo niet vol-dacn en is, dat hy vernoecht, en geen

Den minsten drift en houwt, om buyten Godt te wenschen

Iet, dat geschaepen is? ô dwaesheydt vande menschen!

Is die geen claer bevvys, dat Godt hem niet vol-doet,

Als jemandt, buyten Godt, jet anders hebben moet.

Met rēen, sprack den Propheet: wat wil ick u af-vraegen *Pf. 72.*

In Hemel ende aerd', ô Heer, mijn Ziels behaegen,

Mijns herten Godt, de rust van allen mijn begeer?

Ghy zijt mijn deel alleen, wat wil ick anders meer?

Hy achte't redt-loos, dat jemandt meer sou vraegen,

En die het al besit, sou van gebreck noch claegen.

Alleen die Godt geniet, magh rusten in't gemoedt;

VWant by aen ons begeer, niet als te veel, vol doet.

Aen-spraeck.

MYn Godt-vruchtige THEOSIMA, Ick konde u hier een aen-genacme en meer noodige onderrechtingh gevē in het lanck, doch om dat ick niet te lanck en wil zijn, om dat de naer-volgende Be-weegh-redene het besluyt is van dese voor-stellinghe, te weten dat Godt de rust-plaets is oft *cen-trum* van onse Ziel en alle haer begeerte: soo en wil

wil hier maer in't voor-by gaende alleen een kleyn bedenckingh met korte woorde voor-stellen, op dat ghy sien moeght, soo ghy daer jet op wilt betrachten dat het vande aerde moet vervrent wese, daer ons begeerte noyt sal mede vol-daen worden. En seght my eens; wat sout gy begeren vande aerde, die meerder als de aerde zijt; wiens vaederlandt den hemel is? ghy die d'aerde met voeten bestapt, sult ghy die noch eeren? wat wenscht ghy van haer, die als een schaduwe verdwijnt, daer u ghejont is eene eeuwigheydt om te leven? en wat is't, dat gy van haer eyscht? waert dat gy het bequaemt? soudy niet moeten wenschen om het selven te verwerpen, soo doen de voorsichtighe Religieusen, die siende dat het werelts goet maer packen zijn, die hun souden beletsel doen en weer-houwen in den wegh des hemels, het selven verworpen ende af-legghen: wie en sou sijn beurse niet liever met gout vullen als met aerde? Godt te begeeren alleen, door liefde, is eenen gouden rijckdom: alles te hebben sonder Godt, is het besitten van 't slijck der aerde. Siet dan, THEOSIMA, 't vermaen iskort. Maer het seght veel: doet u betrachtigh daer op, ende het sal vervoorderen u voornemen.

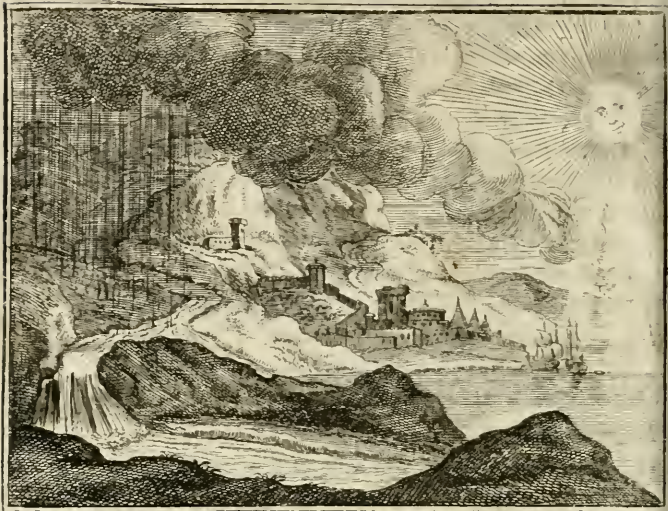
THEOS: Vaeder, Ick sal my bereyden ende den toegangh nemen tot een voordere betrachtigh.

Betractinghe.

O Godt! ick heb u lief op 't hooghst' van al mijn' crachten;
 Maer ick ben niet vol-daen: ick wou wel hooger trachten:
 Om dat sy zijn te kleyn: on-eyndight dan mijn macht;
 Om u on-eyndelijck te mimmen dagh en nacht.

Ach waer het mogelijk dat ick u moght aen-schouwen,
 En my by 't Godd'lyck-sijn, in glori' moght ont-houwen,
 En hadde u vergramt; efi dat ick inde hel-
 Van al de duyvels wirdt gepynight: even wel,
 Ick waer in u genaed: dat sou ick liever kiesē,
 Dan inden Hemel self, u liefde te verliefen.
 Al myne glori is, met u in vrindschap zyn,
 Daer't sondigen alleen, my is een helsche pijn.
 ô Heer jont my genaed', dat ick u magh behaegen,
 En al wat my geschiet daer sal ick niet naer vraegen.
 Is t dat ick vrees voor't quaet, oft schroomvoort helsche vier;
 Ten is niet om de pijn, van duyvelsche bestier,
 Maer wel om dat sy zyn u haeters, die daer woonen,
 Die u mil-daedigheydt met sonden wilden loonen.
 Soo ick den Hemel min; ten is niet om't geniet,
 Van't on-gemetē goedt, dat ons den Hemel biedt:
 Maer wel, om dat al die, daer rusten, zyn Godts vrinden,
 Verskert dat sy Godt noyt vyandt sullen vinden.
 Mijn Ziel, dat sy uw' wensch, betracht doch anders niet,
 Als dat gh'u sonder sond', in liefd' vol-berdigh siet.
 En soecht maer Godt alleen, en tracht hem te behaegen.
 En soo ghy hem bekoimt; en wilt naer meer niet vraegen:
 Want soo ghy Godt becrft, u niet on-breken sal,
 Als ghy met hem geniet, de schat-kist vanden Al,
 Men moet dan red'lyck zyn, met Godt alleen te vreden:
 Want soo ons giericheydt, socht d'aerd' en Hemel meden;
 Godt heeft den Hemel self, en d'aerd' gemaeckt, en meer,
 Ghy hebt al dat ghy wenscht: als ghy mint uwen Heer.

G. Maas delin.

Gasp. Bonhate.

Op-schrift.

Het waeter uyt de Zee genomen,
Kan buyten Zee, geen rust bekomen.

Schriftuer. { *Ad loca unde exeunt flumina, re-*
vertuntur, ut iterum fluant. } Eccl. 1. 6.
 { Tot de plaetse, daer de vloedē
 uyt komē, keeren sy wederom. }

6. Be-

6. Beweegh-redene.

Men moet Godt beminnen, om dat hy het centrum
oft de rust-plaets is, van onse Ziel.

Aldat geschaeppen is, door drift van al sijn crachten,
Vyt in-geboren aert, moet tot sijn rust-plaets trachtē.
Den steen heeft sijn gewicht, dat hem tot leeghte dringht,
Het vier, in tegen-deel, sich altydts op-waerts dwinght,
Het waeter dat van acrdt, moet on-gestaedigh vloten,
Soo't in sich selven niet wilt sticken en verrotten;
Heeft even wel den drift, om in sijn rust te zyn,
Als't uyt sijns moeders schoot, door beetē sonne schijn,
In deeltjens kleyn gelicht, en inde locht verheven,
Wordt eene duyst're wolck, door winden voort gedreven
On seker hier en daer; tot dat een kouwer locht,
Doet weer te saemen slaen, het op-getrocken voght,
Dat in een' regen dauw', door swaerte neer moet steygen,
En soo gevallen, soeckt, om ergens rust te krijgen,
Tot dat het vloeyende, een' beke heeft gmaeckt,
En soo, met meerder hulp, tot een Rivier geraeckt.
Nu zijnde een Rivier, met menigh slingcr-keeren,
Die d'ander beetkens noch, met toe-loop doen vermeerren:
Als dan met groot geweld, altydt on-rustigh vloeydt,
En tot haer moeder wēerde Zee, seer driftigh spoeyat,
Die haere rust-plaets is: ô on-geschaepen wesen!
Die my geschaepen hebt, en in-gestort voor desen,
Een redelijckē Ziel, gevormt sif naer u belt:
Moet ick niet zyn beschaemt; daer alles met geweld;
Sijn rust-plaets soo betracht, van daer het is gekomen,
Hy mijne rust-plaets zijt, en vword' u af-genomen,
Ofi door een slecht belet, tot u niet raecken magh,
Die meer naer d'eydelheydt, als naer de vvaerheyt sagh?
Ik ben ô Godt! uyt u, als uyt een' zee getogen,
En door u heete liefd', ten hemel op gevlogē,

Ghesuyvert door den geest, en van het swaer gewicht,
 Dat my de aerde gaf, omslaegen en gelicht:
 Maer doen ick door den windt, als eene wolck gedreven,
 My in het kouwt geweest des werelts, moest begeven.
 Ô Heer! siet mynen geest, vergroft en heel beswaert,
 In liefde seer verkouwt, verviel wêer tot de aerdt.
 Maer waerom niet getracht (gelijk de waeters vloeyen,
 Door in-geboren drift, om naer de zee te spoeyen;
 Die altijd driffigh zijn, soo langh sy niet met lust,
 In hunnen moulders schoot, genieten volle rust)
 Dat wy naer uwen schoot, als onse zee oock haccken;
 Om in de rust-plaets eens van onse Ziel te raecken,
 Midts onder hunnen drift, en de genegentheydt,
 Des redelijcken mensch, is greote onder-scheydt,
 Sy doen noodtsaeckelijck, en hebben geen verkiefsen,
 Daer hun den drift toe praemt (al souden sy verliefsen,
 Hun goet oft leven self) dat moet van hun gedaen;
 Maer met den vryen mensch, en moet het soo niet gaen:
 Want hy wordt nergens toe, door blinden drift gedreven,
 Die aen de rede plaets, door sijn verstandt kan geven,
 Met cordel van het goet; om dat te nemen aen,
 Met kennis van het quaedt; om dat te lieten staen.
 Al sietmen menigh mensch, berooft schier van sijn rede,
 Die met het schijn-goet hier licht leven sou in vrede,
 En daerom sucht en ducht, bekommert dagh en nacht,
 Midts sonder arebeydt, dat niet en wordt betracht.
 Ô Rede-loosin mensch! ghy soeckt wel dier te kooppen,
 Een waer, die u verlaet, en licht u sal ont-loopen:
 Volght ghy dan die u vlucht? mindt ghy die u behaet?
 Wilt ghy dat u niet wilt? eert ghy die u versmaedt?
 En als ghy 't al bekomt: ten sal u niet versaeden;
 Maer wel met druck des geest, en lasten over-laeden,
 Die ghy niet draggen kont: zijt ghy dan soo verblinde,
 Dat ghy de on-rust self van uwe Ziel bemindt;

En soo veel streeven moet, om 't goedt van bitter lusten,
Om d'eer, om d'ijdelheydt, die ons genoecht ont-rusten?

Ey! werpt die packen af, sien hoort uws Herders stem, Mat. 11.
Die d'over-ludenen soo minnelyck roept tot hem.

Die u vermaecken wilt, en rust des herte geven:

Op dat ghy heet ont-last hier kommer-loos sout leven.

Soo wilde David eens gerust zyn, in syn hert,

Doen hy soo ruste-loos, al-om bekommert werd,

En wel bespeuren kost, dat onder gulde croonen,

Oock scherpe distelen, en doorens konnen woenen,

Van sorgen sonder eyndt, van kommer en verdriet;

Dat aen't gecroonde hoest meer-mael den sceppter biddt:

Ick sal dan (seyde hy) gerust eens mogen slaepen, Ps. 4.

En in den vrede selt, al mijn genoggen raepen:

Om dat ick sonderlingh van Godt in hop' gestelt,

Verachten magh al't gen' my in't gemoet hier quelt:

Doch't heeft syn swaerigheydt; hoe datmen sal bekomen

Den vrede in sich self, die ons soo wordt benomen,

In d'on-gestaedigheydt van's werelts wo'lend' goedt,

Dat menigh hert ont-rust, bedroeft, en suchten doet?

Oft seght my werlts mensch, hebt ghy het selven vonden,

Als ghy in't eydel goedt, begeerigh zyt versonden?

Zyt ghy als dan vol-doen? eyles! 't is verr' van daer,

Hoe datmen meerder heeft, hoe datmen wordt gewaer,

Dat in begeerte noyt ons hert sal komen rusten.

Maer oft ghy had den wensch van al u geyle lusten,

Sout ghy dan in het self, te vre zyn en vol-doen?

Eyneen, den vuylen lust, wilt altijd voord' gaen.

En oft ghy waert in staet van hooge eer verheven,

Sout ghy dan zyn gerust, en in het selve leven?

Neen, sout ghy seggen, ick en wil niet boven my,

Dat jemandt, meer dan ick, uyt-steckt in heerschappy.

Wel seght my David dan, waer dat ghy hebt gevonden,

Den vrede in sich self, doen ghy waert aen-gebonden,

Al d'ongestaedigheydt, van al het hoffs-gewoel?
 Misschien waert ghy ont-geest, oft sin'-loos van't gevoel?
 Neen seyt hy, maer alleen, ick voeghde my naer t willen,
 Van Godt, die mijn gemoedt genochsaem heeft doen stillen;
 Als ick den vrè bequam, die self is't hooghste goedt;
 Daer heb ick, heel vol-daen, gaen rusten in't gemoedt.
 Die door de liefde is alleen in Godt te vinden,
 Daer die van't tijdelijck gewilligh sich ont-binden,
 En soecken Godt alleen, de rust-plaets van hun hert,
 't Welck hier met vrè geloont, daer naer met glori' wert.
 Soeckt Godt dan en ghy hebt den vrede self gevonden,
 Maer zijt alleen aen hem, en nergens aen gebonden:
 Want hoe gy't keert oft went, waer dat gy soeckt oft niet,
 Ghy sult niet, buyten Godt, jet vinden, dan verdriet.

Aen-spraeke.

PÆDAGOGUS, Goedt-willighe THEOSIMA. Ick heb u uyt de voor-gaende Beweegh-redene voor-ghestelt de over-een komste en gelijckenisse van uwe ziel aen de on-gheschaepene Godtheydt, die door drij-voudigheydt van Persoonen, in haere Eenheydt on-ghescheyden bestaet, ghelijck oock uwe Ziele maer een, en on-scheydelijck is, hoe wel drij-voudich in haer crachten: In welke Ziele ick oock bespeure een drij-voudige betrachtinge, die uyt-vloeyt, uyt haere crachten, waer van d'eerste is haer begeerte, de tweede de rede, en de derde, haere gramschap oft beter (voor soo veel de gramschap ghemeynelijck in het quaet genomen wort, om dat sy meer-mael den mensch uyt eenen verblinden drift buyten de rede is vervoerende) een kloeck-moedigheydt magh gheseyt worden. De begeerte des Ziels tracht tot het goedt; haere rede,

ot de waerheydt, haer gram oft moedigheyt tot
 dat laltigh oft ghevaerelijck is. Aen-merckt nu
 ens van ghelijcken, hoe dat uwe Ziele, door dese
 rachten, om selver, de alder-heylichste Drijvul-
 igheyt, waer van sy de ghelijckenisse voert, te
 etrachten, gedreven wordt. De goedtheyt wort
 ande H. Vaeders toe ge-eygent aenden H. Geest:
 nde daer toe wordt gestuert onse ziel-cracht van
 egeerte. De waerheynt komt den Sone Godts toe,
 n is het eynde van ons ziels redelijckheydt: Den
 'ader, die de Majesteydt, maght ende alle glorie
 yghentlijck toe komt: treckt oock tot hem de
 moedigheyt van onse ziel. Wilt ghy nu verstaen
 at gevolgh dit heeft? Hier uyt sult ghy nu be-
 atten de grondt-redene, waer uyt het komt dat
 enen mensch, hier noyt op dese wereldt kan rusten
 in sijn begeerte, oock al had hy de heele wereldt
 a sijn besit, noch en sou hy niet seggen, *sufficit* het is
 ghenoch ick ben verfaedt: want soo langh dese drij
 ziels crachten weer-houwen zijn uyt den *centrum* oft
 rust-plaets van hunnen in-ghedruckten drift, 't is
 on-moghelijck dat de Ziel sal heel verfaedt wesen,
 en in hiere begeerte sal kunnen seggen met David: *Ps. 4.*
In pace in id ipsum dormiam & requiescam. In vrede in
met selve sal ick slaepen en rusten. Want als dan sullen
 wy tot rust komen, als wy jet sullen vinden boven
 et welck wy anders niet meer sullen begeren en
 oecken: dit en kan anders niet wesen dan Godt
 alleen, want buyten hem sal altydt noch jet on-
 oreken, dat gy noch soecken sult, en soo en sult
 ghy niet rusten: de beste rust is met den Alder-
 besten, ghelijck ons den H. Augustinus van sich
 elven betuyght segghende: *hoc tantum scio, quia Lib. 13.*
male mihi est prater te, non solum extra me sed & in me- conf. c. 8.
 ipso.

ipso. Lieven Godt seght hy , dat weet ick alleen , dat het my sonder u quaelijck is , niet alleen buyten my , maer oock in mijn selven; neemt in acht dat hy seght sonder u , als oft hy wilde segghen , dat waer het saecken dat ick besat de heele werelt met al dat daer binnen is , en ick waer sonder u , van u door sonden gescheyden , ten konde my al-te-mael niet vernoeghen noch dienen alstot een meerder quaedt , last ende on-rust.

En hoe moght dit al-te-mael vol-doen dat het on-geoeffent volck van dese werelt , soo verheft op den tijtel van goedt , dat de fortuyn hun bedriegelijck aen-dient ? daer sy soo naer trachten , daer geen en arebeydt toe ghespaert en wordt , gheene kosten ontsien , geene sorgen te veel , geene vernedringh soo verworpen , die sy niet onder-staen , om het vier uyt de affchen te haelen , met een woordt , al dat moghelijk is wordt aen-gevat , om het goedt vande wanckele fortuyn te vatten : en al is het , dat sy jet bekomen hebben , daetelijck het hoeft op-steken , vol van op-geblaesentheydt nu d'affchen niet meer willen kennen , daer sy het vier hebben uyt-gehaelt ; 't zijn al maer wint-blaesen , daer moet maer eenen spel-steeck van een kleyn mis-noegen , als sy jemandt anders van hooger geluck en meer als sy vande fortuyn begunsticht sien : als dan trecken sy hun in , den op-spannen windt vervlieght , sy laeten 't hoeft hangen , waerom ? om dat sy niet vol-daen zijn in hun begeerte.

Onse Ziels begeerte ghelijck sy naer de forme van Godts on-gemetentheydt gevormt is , is al te veel hou wende om van het gemete goedt op-gevult te worden , om dat daer gheen over-een-komingh is tusschen het vat en het ghene bevat word.

wordt. Het kleedt van Zacheus wie sal dat aen de lendenen passen van Goliath? noch eenen Reusen schoen kan niet met een voetje van een naentje gevult worden: al dat aerts is, is kleyn als eenen dwergh: de begeerte des Ziels is groot als eenen Reus, daer om en kan met haer niemandt over een komen als hy alleen van den welcken David seght: *exultavit ut gigas ad currendum viam*, hy heeft sich ver-
 buight als eenen Reus om den vrech te belooopen. Den schoot vande Zee, soo hy waer uyt gedrooght, die en waer met een druppel nats oft twee niet te vul-
 len; sal dan den on-gemeten schoot van onse Ziele, bequaem, om de heele Godtheydt te besluyten, van een druppelken zeems van lusten, oft een klontje aerds oft wat ydele windt kunnen vervult worden? ick bid u behertight eens de leeringh vanden H. Augustinus ende ghy sult by hervae-
 rentheydt bevinden dat hy de waerheydt leert als hy seyt *Va anime audaci, quae speravit, si à te recessisset*, *Conf. l. 6.*
 se *aliquid melius habituram*: vveè! sulcken Ziele, die soo
 vermcten is, dat sy van u vvaer gescheyden, jet beters sou hopen te bekomen. En waer om dat Augustine? beproeft eens seght hy: *versa & reversa in tergum & in latera & in ventrem: dura sunt omnia, & tu solus requies*:
 keert het en berkeert het, op den ruggen op de syden, op den buyck, 't is al bert, en ghy alleen zyt de ruste: al wat de fortuyn sal aen-dienen 't zijn beddens met steenen en doorens op-geschudt, daer ons begeerte noyt sal op rusten: al wat ons aen-genaems vanden geylen lust aer-zepresen wordt, al wat de hooveerdigheydt verhevens voor-stelt, oft de giericheydt oyt sal betrachten, 't is al te weynigh om aen ons Ziels begheerte te vol-doen; want al dat minder is als Godt, is haer te luttel; 't is alleen Godt die haer

ps. 18.

Conf. l. 6.
c. 16.

kan vervullen en haer , in haere begeerte te doen rusten.

Epist. 119.
c. 10.

Ick beken naerden eten is den slaep aen-genaem ghelijck oock naer den arebeydt , de ruste : jder een is uyt den aerdt de rust soeckende als een goedt hem dienelijck , en om die te bekomen sietmen alles hier in't roeren *Amant requiem* , seyt *Augustinus* , *sive pia anima sive iniqua* , *sic an perveniant* &c : sy beminnen de ruste 't sy dat sy goede oft quaede Zielen zijn; maer oft sy sullen bekomen , dat sy beminnen , dat en is aen vele niet bekent. Ia selver de grove on-bezielde swaer lichaemen en eyschen oock anders niet, door hun ghewicht , als dat de zielen door hunne liefdens betrachten : want ghelijck een lichaem soo langh om hoogh oft om leegh ghedreven wordt door sijn ghewicht , tot dat het sijne rust-plaets kan aen-doen : soo siet ghy dat het ghewicht van de olie soo het in de locht ghestelt wordt, neder sal sincken , maer onder het waeter ghedruckt sal trachten boven te swimmen : Alsoo oock onse zielen tot het gene sy minnen daer worden sy toe gedreven , om geene andere redene , als om aldaer te rusten. 't Is waer , veele dinghen behaegen de Ziele : door het lichaem, daer sy aen-gebonden is , maer , sy en zijn noch eeuw-durighe , noch van langen standt , en daerom soo vervuylen sy meer de Ziele ende overlaffen de selve , soo dat haeren ingheboren drift tot het hemels wort neer-gedruckt ter aerde , en van sijne rust-plaets weer-houwen. Vermids dan dat de redelijcke Ziel , haer ghenoeghen gheheel in Godt heeft , alwaer sy haere sekerere, waere ende eeuw-durighe ruste vindt, die sy, buyten Godt in andere geschaepene dingen soeckt, en niet en kan vinden ; om dat Godt den *centrum*

oft rust-plaets van de Ziel alleen is, in den welcken sy als in eene plaets, van Godt haer toe-geschickt, haer rust moet nemen, buyten de welcke sy niet en vindt als elenden ende quellinghe des gheest. Vraecht ghy waerom? De rede is, seght Augustinus: *quia minus ordinata, inquieta sunt; ordinentur, & quiescant; om dat, al dat on-schickt is, is in on-rust, schickt het en't sal gherust zijn*: den schick in alle dinghen bestaet inde liefdens als ghewichten, waer van den selven heyligē Leeraer seght: *providus autem est impetus quidam cuiusque rei velut conantis ad locum suum, het ghewicht van alle dinghen, en is niet anders als eenen drift waer door het tracht om tot sijne plaets te raecken, en alsoo wordt het vier ende locht om hoogh ghedreven, de aerde en't waeter om leegh door hunnen eyghen drift: ghelijck hy oock op een ander plaets van sijn eygen selven is beleydende: amor meus, pondus meum, eo feror quocumque feror. Waer uyt volghet, dat soo onse liefde Godt waer betrachtēde, soo soude sy bekomēde plaetse, die haer toe-geschickt is om te rusten: maer soo sy haer stiert tot iet dat buytē Godt is, soo verkeert sy den schick van Godt ghestelt, soo wordt sy beroert ende blijft ont-rust; waer't dat wy beesten waeren wy souden een vleeschelijck leven, en al dat sinnelijck is beminnen, dat waer ons zen genochsaem goet, daer souden wy wel mede zijn, en wy en souden niet anders versoecken: waer't dat wy boomen waeren wy souden oock on-ghewoelijck beminnen, om dat den in-gebornen drift schijnt te vereyschen al dat kan dienen tot overvloedighe vruchtbaerheyt. Waer't dat wy steenen oft jet anders on-besiel waeren, ons en soude niet on-breken den drift tot onse toe-gheschickte plaetsen om te rusten: ghelijck dan het ghewicht van*

Ibidem supra,

Enarrat in ps. 29.

Confess. 13. c. 9.

liefdens-drift de lichaemen daer sy toe gheschickt zijn, oft door swaerte om leegh, oft door lichtigheyt, om hoog : soo worden onse Zielen ghedreven door hunne liefdens, daer sy ghedreven worden, tot Godt soo sy minnen de ruste, oft jet buyten Godt, dat hun niet en sal vol-doen, ende vervolgens, daer in noyt sullen de ruste bekomen.

Hier om dan soo worden die on-ghestaedighe Zielen, die inde woelende zee van dese werelt soo on-gherust leven vanden Propheet *Micheas* seer wel vermaent, als hy tot hun seyt : *Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. St. et op en gaet, vrant gy lien en hebt hier geene ruste. Wat rust kandt wesen in eene zee met soo veel vlooden ende strijdighe winden altydt woelende, selden sonder tempeest ? daer en is hier geene veyligher haeve om te rusten dan Godt selver : In harete illi, seyt *Augustinus* : qui fecit vos, state in eo & stabitis &c. wilt gy vast geanckert zijn ? steunt op Godt die u ghemacckt heeft, ende ghy sult staen &c. En geen gevaer van het werelts tempeest onder-worpen zijn. Verdoolde zielen waer henen ? 't is al-om rou, scherp, en herdt, waer wilt gy lien wesen, door wegen soo grobbeligh, soo moeyelijk, daer ghy lien swaerigheyt en arebeyt sult vinden sonder ruste ? soeckt ghy lien ruste ? soeckse daer se te vinden is ; 't is te vergeefs buyten Godt gesocht, dat in hem alleen ghevonden wordt : 't waer een schandē dat wyons vande Heydenen lieten beschaemen : hoort eenen van die, die spreken alleen uyt het licht vande natuer : hoort *Platonem*, met reden *divinus* dat is Goddelijk toe-ghenaemt die soo wel van Godt heeft weten te schrijven en te leeren. *Qui bene natus est, seght hy, & qui amator est disciplinarum, non harebit &c. Die welgheborn is ende de goede**

Mich. 1.

Conf. 1. 4.
c. 11.

Plato lib.
6. De re-
pub.

zeden bemint, die en sal sich niet aen-heften, aen het gene het ghemejn volck, sich vervvondert, 't vvelck ons niet en versaedt; maer vervoordert sich sonder vermoeytheyt, om te om-helsen, en sich te vereenighen met het waerachtigh wesen dat Godt is, ende soo sal hy waerachtigh leven, gevoedt worden ende versaedt. Met een woort hy sal waerachtigh rusten.

Dit sy dan u lesse ô THEOSIMA tot u betrachtingh, dat ghy moet verstaen, dat ghy u selven afscheydt van Godts liefde, soo dickmaels als ghy vervalt met liefde op jet dat Godt niet en is, noch om Godt gemindt wort. Laet u liefde al om swieren buyten Godt, niet en sal u ontmoeten als bitterheydt, ende dat het alder-bitterste is, naer dat uwe liefde van Godt ghescheyden, aen de ydelheydt sal aen-ghehegheit gheweest hebben, als dan u Ziel van het lichaem eens sal komen te scheyden, dat de leste scheydingh sal wesen, dan sult gy eerst te laet verstaen dat, u Ieremias sal verwijten: *Scito & Ierem. 2. vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum. Weet en siet hoe quaet en bitter dat het is, uwen Heer ende Godt verlaten te hebben*

THEOSIMA, ô Vaeder, dat verwijt, snijdt my als een sweert door mijne Ziel. Ick vertrouw' dat Godt my ghenaedigh sal wesen door sijnen zegen, dat ick hem noyt sal verlaten.

Betrachtinghe.

't Lichaem.

SEght, mijn Ziel, waer sijt ghy henem?
Waer sijt ghy van my verdwenen?

Oft wel seght, waer sijt ghy dan?
Wijst mij, waer ick u kan vinden?

Waer.

Waer ghy rust? oft by wat vrinden?

En oft ick daer komen kan?

Ick weet wel, dat ghy gedreven

Door de liefd', u hebt begeven,

Daer ghy inde liefde leeft,

En aldær meer wordt bevonden,

Als by my, en u gebonden,

Daer ghy my het leven geeft.

Doch soo ghy wilt naer beliefsten,

Volgen d'in-geboren driften:

Volght niet blindt, naer mijnen lust,

Tegen reden en betaemen,

Daer de geesten sich voor schaemen,

Daer een' geest niet in en rust.

Maer ghy moght misschien wel claegen,

Dat ghy lastigh, moet verdraegen

't Lichaem, dat den geest beswaert:

Waer door ghy, niet kont begeren,

't Welck u d'on-rust af sal weren;

Om't gewicht van synen aerdt.

Soo dat ghy wel eer sout vraegen,

Om daer van te zijn ont-slaegen;

Dat u doet soo groot belet,

Dat't verstandt u niet kan lichten,

Om te schouwen, de gewichten,

Die den blinden wil u set.

Dat den steen moet blijven hangen,

Tegen aerdt als cen' gevangen,

En niet, tot sijn rust-plaets gaet

Is, om dat by wordt weer-houwen,

Ziel.

En't beletsel niet kan schouwen,
 Dat hem altijd tegen-staet,
 Wie is, die my meer kan letten?
 Als ghy selver, die my wetten
 Stelt, naer wien aerdschen sin:
 Soo ick my door u, laet blinden,
 Die met u geen' vre sou vinden,
 Als ick maer het hemels min:
 Gaen ick dan met u verloren?
 Beter waer-dy niet geboren;
 Om dat ghy met on-gedult,
 My belet in Godt te rusten,
 En on-treect my's hemels lusten,
 En verdoemt my, door u schult.
 Ach heb ick u dan verloren
 Die van Godt wel waert verkoren,
 Tot een' aen-ghenaeme Bruydt?
 Maer ghy hadt meer moeten letten,
 Op des vyandts slach en netten,
 Die bedrieglyck hanghen uyt;
 Daer toe sal hy niet versuymen,
 Maer seer' ernstigh blyven luymen,
 Op den slach der Zielen-vangh:
 Daer wordt ghy met lust verhangen,
 Daer wordt ghy met list gevangen,
 Daer blyft ghy in duyvels d'vangh.
 Ghy en hebt niet veel te seggen,
 Om de schult op my te leggen,
 Ick ben aerdts, en d'aerd' betracht:
 Ghy sijt geest, die wordt gedreven

Lich.

Tot het hemels, om te leven,

Niet naer mynen sin oft pracht:
Ghy verlicht zijt, ick een' blinde,
Die alhier geen rust en vinde,

Ten sy dat ghy my geleyt.
Ick en kan u rust niet stooren,
Soo ghy niet, naer my wilt hooren,

En mijn quae geneghentheydt
Inne-volgen: maer met redcn,
Mocst ghy self, tot goede zeden,
My bedwinghen, en tot goedt;
Want ick u moet onder-daen zijn,
En ghehoorsaem aen't vermacn zijn,

el. ~~Lichaem.~~

Dat gh'aen my niet doen en moet.
Keert dan weer en gaet niet dolen,
Dat ghy my, niet wordt ont-stolen;
Sonder u en kan ick niet.

Laet u liefde niet ver-vueren,
Op het wanckel goedt van dueren:

~~Lichaem~~ Dat ons t'saem brenghet in't verdriet.

Ick sal dan voort-aen my voegen,
In't gheheel naer u genoegen;

Nu ick beter kan verstaen,
Door het hertelyck vermaenen,
Van mijn' Meeſter, die met traenen
My het hert doet over-gaen;

Om dat ick met blinde schreden,
Tot mijn achter-deel wou treden,

En mijn driften volgen in
Tot mijn on-bethoonde lusten,

Om in d'on-rust self te rusten,
 Naer mijn' sinnelycken min.
 Neen, mijn Ziel, ick wil me-wercken,
 Nu ick kan soo claer bemercken:
 Dat, al wat de Vereldt biedt,
 Vol van stricken is, en laegen,
 Die sy stopt met't schijn-behaegen,
 Schoon van thoon en anders niet.
 Mindt ghy haer? sy sal u haeten.
 Steunt op haer, ghy zijt verlaeten.
 Wel dan 't is tijdt dat ick keer,
 Vanden duyster tot de claerherdt,
 Vande logens tot de waerheydt,
 Naer mijns Meesters heylsaem leer:
 Om mijn' liefd' aen hem te geven,
 Die tot weder-liefd' gedreven:
 Noyt sijn minnaer niet en mindt.
 Die hem mindt, bemindt de deughden,
 Die hy mindt, vindt al de vreughden,
 Diemen inden hemel vindt.
 Haet ghy hem? ghy gaez verloren,
 Die hy haet; die is geboren,
 Tot de seker helsche pijn.
 't Is het booste hem te haeten;
 Maer van hem te zijn verlaeten:
 Kan daer meerder straffe zijn?
 Lieven Godt ick worp my neder,
 Aen u voeten, en kom-weder
 Tot den thoon van u genaedt:
 Nergens isser rust te vinden,

Theos.

D'onghemaskerde liefde
Dan alleen voor uwe vrienden,
 Buyten u, het is al quaedt.
Wilt my tot vrindinn' ontfangen,
Ghy zijt 't eyndt van mijn verlangen,
 Ghy alleen mijn rust-plaets zijt.
'k Wil alleen aen u behaegen,
Heel myn liefde, u op-draggen,
 Tot den spyt, die het benijdt.

SINNE-BELDT. ⁹⁷

G. Maes delin.

631

Op-schrift.

De Son van goet on-maetigh rijck,
Heeft oock in schoonte geen gelijk.

Schrijver. { *Quid lucidius Sole.* }
{ Wat isser claerder dan } Eccl. 17.
{ de Sonne? } }

7. Be-

G

7. Beweegh-redene.

Datmen Godt moet minnen, om sijn on-cyndighe goetheydt en schoonte.

O Godt als ick de Son, het puyck stuck van u wercken,
 Eens met een rijp verstaat, diep-sinnigh wil aē-merckē,
 En dat ick sien den glans, die d'ooghe niet en draeght,
 Haer miltheyt ende schoont, die ons op 't hooghst' behaeght,
 Die door den aerdt, die ghy haer in-druckt, t' allen kanten,
 De aerdt. maectt zegen-ryck met hondert duysent planten,
 De boven schoon bebloemt, het velt met graen-gewas,
 De bosschen dicht van hout, de beinden vol van gras.
 Al waer ghy d' ooggen keert; soo siet ghy 't goetd met zegen,
 Door warmte vande Son gevoedt, ververscht door regen:
 Al wat komt vande Son, is niet als 't beste goetd,
 Daer al dat leven heeft, sijn leven med behoedt.
 De Sonne die den nacht, doet vanden dazh af-scheyden;
 Die weckt ons uyt den slaep, en maectt ons te bereyden
 Tot alle werck, dat ons noodwendigh dienen moet:
 Het is de Sonne die ons air-brenght alle goetd.
 En dat noch meerder is, soo is sy uyt gelesen
 In eenheydt, ende niet een tweede, haer van wesen
 Sal vinden oyt gelijk; maer. boven al sich thoont,
 Voor al de Schepselen het alder-schoonste schoont'.
 Wat wonder is het dan? soo sy niet waer gelonden,
 Aen haeren vasten loop, maer wel wirdt vry gevonden,
 In haer beweginge; niet worden sou her-kent,
 Self voor den waeren Godt, die soo veel goetds toe-sent?
 Dit heeft veel hydenen tot 't sienelijck genegen,
 Om d'oorsaeck van al 't goetd. soo crachtigh doen bewegen:
 Dat sy, tot kunnen Godt, de Sonne naemen aen,
 En hebben haer ge-cert, en Godts. dienst aen-geden.

Dus waeren sy verdooft, als sy niet wel verftonden,
 't Oor-fpronckelijcke goedt, dat nergens aen-gebonden,
 Vry, on-genoodtsaecht is, gelijk sy niet kan zijn,
 Die op gefetten tijdt ons toe-want haeren schijn,
 De waerheydt ons betuyght: dat daer geen goet kan wesen,
 Als dat uyt Godes jonst, alleen komt af-gerefen
 In al sijn Schepselen: want daer is niemant goedt,
 Dan Godt: oft door het goedt dat hy beleenen moet.
 Al't goedt dat ghy soo acht, en ons de Son kan geven,
 Dat komt de Son niet toe; dat sy ons houwt in't leven,
 Sy is den oor-spronck niet: 't is Godt die haer gebiedt,
 Als't tweede oorsaeck, van het goedt, en voordr niet,
 Waerom ick niet en kan jet eygendor verhoonen,
 Ons tot ein Sinne-beldt: waer in dat schijnt te wroonen,
 Den milden aerdt van Godt, met sijn hoe-dacnigheydt,
 Als dat hy sich in't goedt, als eene Son, uyt-spreydt.
 Godt is 't oorspronck'lyck goedt, van niemant toe-gefonten
 Den onder-standt van't goedt in Gode self gevonden,
 Die 't al met 't goet verrijckt, me-deeligh uyt den aerdt,
 Soo dat sijn Schepsels oock, ons liefde wel zijn waerdt,
 Maer soo, dat onsen min, in hun niet magh berusten,
 Als in het eynde van ons Ziels betrachte lusten:
 Sy baenen ons den wegh, alleen tot Godes min,
 Daer ons begeerte vindi geheel haer rust: in.
 't Voor-werpsel vande liefd', en daer wy toe genegen
 Zijn't vinnghste van aerdt, en't hooghste kan bewegen;
 De heb-suche van ons hert; is alder-meeft het goedt,
 Oft dat, den schijn van goedt, voor't minste hebben moet.
 Jet waer on-mogelijck, dat jemandt soude minnen,
 Dat quaedt is uyt den aerdt van buyten en van binnen:
 Als jemandt quaedt begeert, dat wilt hy niet als quaedt,
 Dan wel, als het bekleedt met goedt van buyten gaet:
 Gelijck een hong'rich Fisch, sijn doot koopt met sijn eten,
 Welck noyt 't aen-lockigh aes gevat had, had 't geweten:

Dat daer den visscher in, verborgen had den haeck;
 Waer mē den slechten visch geslagen door de kaeck;
 Gevangen wordt geclampt. Dit zijn de schalike vonden,
 Des werelts, die altijd haer lock-aes af-doet gronden,
 In dese woeste zee; waer dat de Visschen zijn,
 Secr hong'igh en versot naer't aes van goeden schijn.
 Die soecken niet als eer, oft lust, oft ander saecken,
 Van ydelheydt, die naer de sun'lijckheydt vermaecken,
 Waer in den doot-haeck schuylt, die hun gevangen houwt
 Aen dooselycke schult, die hun de sonde brouwt.
 Ó Mensch! Zijt ghy niet blindt, by Visschen wel geleken,
 Als ghy noch niet en kent, dan list en's werelts trekken,
 Die al haer eydel goedt, op schijn van goedt bedeckt,
 Waer op ghy seer verliest, het haeckxhen binnen-treect,
 Vrydom soo verliest, en blijft soo schandich hangen,
 En tot een duyvels proyt, voor eeuvelijck gevangen?
 'k Weet niet, hoe dat het komt, dat wy die red'lijck zijn,
 Vervallen tot ons leedt, op't goedt van enckel schijn?
 Ó Mensch! Zijt ghy niet dwaes? doet u verstandt eens open;
 Nant kennis' van het goedt; dat ghy eens kont verhoppen,
 Dat goedt met waerheydt is, in waerde on-bepaelt,
 On eyndelijck van deught, en licht'lijck wort behaelt;
 Soo ghy door liefd' alleen het selve wilt betrachten,
 En al't vermomde goedt des werelts, wilt verachten.
 En waerom sou u hert niet staen op't hooghste goedt,
 Dat nyt sijn selven goedt, u niet als voor-deel doet?
 Sult ghy om't schijn-goedt dan het waere goedt verlaeten,
 En om de waerheydt niet, 't bedriegbelijck behaeten?
 Oft 't moet puur boosheydt zijn, vermits de min van't goet,
 Aen ons soo eygen is, als't vier verwerpen doet.
 Sult ghy dan't waere goedt (dat Godt is) af-gaen wijcken,
 Om met een dommigheydt naer ydel goedt te kijcken,
 Dat ons maer dienen moet, en inde Schepsels schijnt;
 Maer lichter als den roock, in ydelheydt verdwijnt?
 Wat

Wat is het goedt, dat in de Schepsels uyt kan steken,
Meer, dan een druppel-nats, uyt volle zee geleken?

Den Schepper die van 't goedt een zee is sonder grondt,
Die in sijn goedtheydt noyt begin oft eynde vondt;
Is weerdigh aen ons liesa', die ons soo kan versaedn,
Met sijn on-eyndigh goedt: dat wy niet rein versmaeden,
Dat valsch is, en beleent, alleen met schijn bedeckt,
Daer niet als droevigh quaet, bedriegh lijck binnen steckt.

En waer dit niet gemoch om onse Ziel te trecken,
Tot liesa' van 't hooghste goet' waer toe ons meer sal wecken

Dat hy den schoonsten is (gelyck ons David seyt) Ps. 44.

Die al de kinderen der menschen over-schreydt,
In d' alder schoenste schont': oft als in haer gesangen,

De minnelijcke Bruydt, hem toe-roept met verlangen:

ó Minnaer van mijn Ziel; hoe schoon en zijt ghy niet? Cant. 5.

Geluckigh is de oogh, die sulcken schoonte siet.

Hoe schoon en zijt ghy niet, uyt duysent uyt-verkoren?

Hoe schoon en zijt ghy niet, in schoonheydt on geboren?

Hoe schoon en zijt ghy niet, door eygen schoonigheydt,

Die u in alle schoont' goet-gunstigh hebt verspreydt?

Dat in u Schepsels oock een' schoonte is gelegen,

Dat hebben sy alleen van uwe schoont' gecregen;

Doch sy is wanckelbaer, en geen en heeft,

Gelyck een blom-gewas, dat heden bloeyend' leeft,

En morgen leyt verslenst: oft als van waeter verven,

Een stuck, schoon in het oogh, dat licht'lijck sal versterven:

Oft worden uyt-gevaecht, om dat het lijme-loos,

Sich niet wel houwen kan: oft als een versche roos,

Gepluckt, door handelingh verslenst wordt en verlegen,

In bloos en soeten geur: oft als een' douw' oft regen,

Die't aen-genaeme groen doet groeyen op het landt;

Maer door de heete Son, haest dorr' wordt en verbrandt.

Doen Ionas wirdt verlicht, met groen-veyl overlommert, Iona. 4.

Daer hy was rustende, bedroeft en swaer bekommert,

Eylaes ! met korten duer, een worinken on-verwacht ,
 Dat knaecht de wortel af, ont-nem de groeyens cracht,
 Van't aen-genaeme loof, dat daet'lyck moest versterven ;
 Soo moest den goeden man, dièn kleynen troost oock derven.

Wat isser scheonder als de Sonne die ghy siet ?

Wie isser die meer goeds ons hier op d'aerde biedt ?
 Soo schoon en is sy niet, soo rijk en over-vloedigh,
 Soo soet soo aengenaem, soo werm, soo goet, soo voedigh;
 Noch moet sy eens vergaen: wat heeft de schoonheydt in ?
 Als on-standt-vasstighheydt, niet weerdigh aen den min
 Van't redelyck verstandt, ô Godt ! ô mijnen Heere !

Heb ick géen rede dan, dat ick my tot u keere,
 Tot een' eeuwdurige, en soo vol-maecte schoon*,
 Daer al dat goet en schoon is, lieffelyck in-woont ?

Judith

16.

Heeft 't soet en lief gelaet, van Judith kommen trecken,
 Om Holofernem tot het minne-vier te wecken?

Hest. 23.

Heeft Hester soo verfoet Assuerum heel gestoort,
 Dat hy op haere schoon* verlieft, haer heeft verhoort ?

Gen. 4.

Was Eva soo versot op aen-genaeme vruchten ;
 Dat sy door 't snoepen, van een' Appel heeft doen duchten
 In veel elenden, al haer volgende geslacht ?
 Is dan de schoonte niet wel eene toover-cracht ?
 't Is waer ô goeden Godt ! in dit vergangh'lyck leven,
 Word' ick wel tot u schoon*, verlangende gedreven,
 Om die t'aen-schouwen; maer dit wordt geweygert, aen
 't Lichaemlyck gesicht, dat hooger niet magh gaen,
 Als sijnen cirkel is, en moet noch onder-duycken,
 En brillen van't Gheloof aen-dachtelyck gebruycken,
 En plonsen soo de Zid, in 't on-geschaepen goet ;
 Daer sy, in al u werck, u schoon* het best' bevroedt :
 Tot dat sy in u licht, het licht eens sal beschouwen,
 Van on-gemeten schoon* ; en daer toe noch behouwen,
 't Geniet van't heoghste goet, den rijkdom sonder endt;
 Om dat sy door 't Geloof niet beters heeft gekent.

Aen -

Aen-spraeck.

Ick heb u beminde THEOSIMA alhier de Sonne voorghestelt tot een sinne-beldt van het alderbeste ende alder-schoonste, dat op dese werelt voor de ooghen kan vallen, niet om dat wy de Sonne souden herkennen voor het beste ende schoonste goedt; 't is verre van daer: de Sonne en heeft niet meer te seggen oft sich te verheffen op al het goet dat uyt haer is vloeyende ende door haer is voortkomende als den hamer daer een konstigh werck mede ghesmeet wordt, oft de ghereedtschappen van eenigh konstigh werck-manten op-sicht vande wercken. Wel is waer den Al-mogenden Godt en heeft geen ghereedtschap noodigh tot sijn uytwerckinge oock hoe konstigh dat het is, maer om dat hy den Schepper is vande natuer, die hy niet en begeert ledigh te zijn; oock tot den Mensch selver, die hy stelde in het aerds Paradijs, uyt eene besondere redene, *ut operaretur &c.* Op dat hy daer sou *Gen. 2.* wercken, ende niet ledigh sou wesen maer onder al dat aerdt-ghewas van boomen, kruyden, blommen hy sijne oeffeninghe sou hebben, om die te snoeyen, te kuyschen, te planten, te voeden, met een woordt, hy wordt daer eenen Hovenier ghestelt om te wercken. Hy wilde dan dat elck Schepsel sijn werck soude doen, daer het van hem toe-geschickt was, hem dienende als een tweede oorsaeck tot onder-houwt ende vol-treckingh vanden voorghestelden duer des werelts.

Nu dan o THEOSIMA, om te komen en te bekomen, het eenighste ende alderbeste goedt, soo moet ghy de ooghen niet alleen slaen op de Sonne

maer boven de Sonne en noch hooger tot den al-
 -der-hooghstē, tot de Sonne van recht-veerdigheyt, die
 het waerachtigh goet is, oorspronck van allegoedt.
 Den hemel is de woon-ste van het waerachtigh
 goet; en soeckt het nergens, als daer: inden hemel is
 het te vinden: kont ghy by hem niet komen met
 voeten, vlieghter met wenschen; hy is by u soo
 gy maer naer hem verlanght, hy is met u, soo gy hem
 bemint, niet alleen door de noodigheyt van natuer,
 door de welcke hy noyt af-gescheyden is van sijn
 Schepselen, maer door de toe-ghenegentheyt van
 sijn gratie, door de welcke hy sich van niemant
 sal scheyden, als alleen vanden on-weerdighen:
 Ps. 54. Seght ghy met David: *quis dabit mihi pennas sicut co-*
lumbæ & volabo? Wie sal my vederen geven als eene duyve en
ick sal vliegen: Bemint, wenscht, begeert, en siet
 ghy zijt ghevlogelt, en ghy kont den hemel be-
 klimmen, ja met den Apostel al daer verkeerē
 ghelijck hy betuyght, als hy gheboeyt lagh inden
 Philip. 3. kercker seyde, dat hy inden hemel verkeerde, seg-
 gende. *Conversatio enim nostra in caelis est*, ick verkeer
 inden hemel, mijn handelingh is met Godt het
 hooghste goet ende de heylighe geesten. Vlieght
 dan op metter herten, bindt u aen het hooghste
 goet, dat u vermoeght door gratie, vereenight
 u met Godt, die, oock om u naer den lichaem,
 niet af ghescheyden te zijn, soo wonderlijck heeft
 willen schuylen onder het H. Geheym des Altaers,
 en een spijsē zijn tot voetsel van uwe Ziel. Wat
 isser dan on-weerdigher aen Godt, als hem af te
 wijcken, die gy, waer het saecken dat hy u wilde
 verlaten, ghy hem met allen ghewelt sout moe-
 ten tegen-staen, en met de banden van stercke lief-
 de aen u vast binden.

En zijt ghy ô Sondaer, dien mensch niet, van

Godt ghesocht, en van hem ghevonnen; soo dier ghekoght en met den prijs van sijn bloedt betaelt, die ghy on-danckbaer verlaet, u ontweldight uyt sijne ghenaedighe handen, om u dwaeselijck te werpen onder het gebiedt ende slavernij van uwen hoofd-vyandt? is het soo niet? thoont dan met wat liefde ghy uwen Verlosser herkent. Waer is de liefde, waer is den dienst die gy hem toe-draeght naer den eytsch van sijne Majesteit, naer het versoek van sijne wel-daeden, naer het vermaen van onse plicht? viert ghy hem met oyt-moedige diensten, met slach-offer van gheduldigheydt, met plichten van danckbaerheydt, met verheffingh van lofsangen, en vierigheydt der ghebeden? Dient ghy soo uwen Godt? den dienst sal kleyn zijn, den loon sal on-gemeten wesen, eenen Heer sult gy dienen, die u van dienaer verheffen sal tot de Heerschappij van alles. Waerom sult ghy, hem twijfelen te dienen, wiens dienst heerschen is: *servire Deo, regnare est?* en weygert niet hem te dienen, die u meer dient als gy hem kont dienen, die u gheheel ten wil is, en u aen-dient een meerder goet dan ghy selver sout kunnen wenschen oft begeren. Eenen Vaeder is goet aen sijnen Soon, die hem, gevallen op-recht. Eenen leyds-man is goet aen den reyser, die hem den wegh aen-wijst om niet te dolen. Eenen leer-meester is goet aen sijn leer-kindt, om in sijn on-weetenheydt hem te onder-rechten. Het broot is goet aen den hongerigen, den dranck aen den dorstigen, het gelt aen den behoefstigen: de droggen oft genees-middelen aen den siecken, de rust aen den vermoeden &c: alle dese goederen sijn verscheyden van malkanderen, maer die vintmen al te saemē vergaedert in een en het hooghste goet.

Godt is dat alleen en noch meer aen jeder mensch; en dunckt het u dan, dat Godt u niet goedt genoch is? hy is den besten, wat kander beter zijn? hy is den al, kander jet meer wesen? sulckx sich in te belden, dat waer een groote vermetentheydt en eene alder-grootste boosheydt: overfulcx, soo ghy jet bemindt, dat u niet kan minnen, soo zijt ghy u selfs behaeter; misschien mindt ghy de menschen die u kunnen minnen: maer waer aen sult ghy weten, dat sy u minnen, oock als sy u beminnen? aen het uyt-wendigh gelaet en hebt ghy geen versekeringh; want somweylen die u dootd-vyanden zijn kunnen u wel de meeste liefde thoonen met een gemaskert hert, om u alsoo het aldermeest te beschaedigen door gheveynsde liefde. Is het u dan niet beter ende baetiger hem te minnen die aileen minnelijck is? oft soo daer jet aen-genaems waer om te minnen, dat moet van Godt ontleenen, dat het minnelijck is? Godt is dan uwen al, die u niet als te veel vol-doet: hy alleen is weerdigh aen heel uwe liefde, die u soo veel als het hem mogelijk was, beminde; hy bemindt u on-eyndigh en niet vermagh, u niet te minnen, soo gy hem bemint: die u minnende, minnelijck maect aen de menschen en aen de Engelen: want sijne liefde doet u goet zijn, doet u sijnen vrintd zijn en aen-genomen worden tot sijn kindt, en vervolgens erf-genaem van sijn glorie en me-deeligh in sijn rijck.

En waer dit niet genoch om Godt te beminnen die ons hooghste goedt is niet bedriegelijck, niet gemaskert, maer dat inde waerheydt is en altijd duren sal; en daer toe den alder-schoonsten is? wat isser dat meer tot liefde kan wecken als schoonheydt? eenen mensch schoon en aen-genaem van wesen.

refen , is een treck-plaester der ooghen, eenen
 roover des herten, eenen beheerscher der mach-
 ighen : wat de schoonte vermagh, heb ick met een
 woordt bethoont in *Judith* en *Hester* : maer wat
 op-sicht heeft eene geschaepe schoonte aen de on-
 geschaepe ? de schaduwe vande Sonne komt naer-
 ter met de Sonne over-een, als alle menschelijke
 schoonheydt met Godt : maer wat fullen wy men-
 schen van Godts schoonheydt kunnen bevroeden,
 die daer soo claer in-sien als den Voghel van *Pallas*
 kan de Sonne aen-schouwen ? wat is de schoon-
 heydt van Godt anders als Godt selver, die niemant
 kan aen-schouwen die niet saeligh is. ô Van wat
 schoonte moet zijn, die de borne is van alle schoon-
 heydt : wiens schoonte, weghe-nemt alle de elenden
 vanden aen-schouwer, wien te sien, is de hooghste
 saligheydt.

Dese schoonte een jeder voor-gestelt, is de heele
 belooningh van onsen arebeydt, de croon van ons
 rechten, den prijs van onse hope, de zaeligheydt
 van ons wenschen en het eynde daer wy toe ghe-
 schaepen zijn : soo dat het niet te verwonderen en
 is, dat in het aen-schouwen van dese schoonte, de
 zaeligheydt van menschen en Engelen gelegen is,
 in datter niet voor d'oogh uyt-stekender kan val-
 len, niet dat machtiger de gemoederen kan bewe-
 en, noch jet dat meer de herten kan in liefde on-
 teken, noch in haere begheerte naer wensch vol-
 doen, als alleen het aenschouwen vande on-ghe-
 schaepen schoonheydt van Godt.

Al het schoon vande werelt, soo het ghestadigh
 aen-sien wort, sal alleenskens verleën : maer Godts
 schoonte, oock den tijdt van eene eeuwigheydt te
 aen-schouwen, sal altoos nieuwt zijn, altoos, ver-
 won-

wonderlijk, altoos aen-genaem en lieffelijk sijt. De Enghelen hebben 't selve nu soo veel duysend jaeren aen-schouwen, en noch en kunnen sy nie verfaedt zijn; sy sullen't inder eeuwigheydt sien en noyt sullen sy verleedt zijn. ô hemelsche schoonte wee dien mensch, die vande selve sal berooft wesen
Job. 10. wat sal hem over-blijven, als de verdoemenisse, *h Landt der elende ende donckerheyt, daer de schaduo des doois, en gheen gheschickheydt, maer den eeuwiggen grouvvel in ne vroont.*

Ach isser dan wel eenen mensch vande menscheydt soo vervremt, die versot op verganckelijck schoonte, het schoon van alle schoonte verworpe sal? wie isser die eenigh ghenoeghen heeft op een belt, dat wel naer het leven ghetroffen, is naer een seer schoone ende minnelijcke maeghet, ende niet meer vervallen sal wesen op de levende maeghet selver? ô God! de menschen zijnden af-druck en hebt naer u wese, geschildert van u handt, waerom s ick u niet meer toe-gedraegē zijn als aen u gelijcke nis ende verbeldinge? is't dat ick Schepsels minn die aen den edeldom van mijne Ziel vergeleken, v geender weerde zijn, en al wat sy schoons in-hel ben niet en is, als beleent goedt van u mijne Beminden; waerom sal ick u in liefde niet voo stellen, die hun alleen tot mijn behoef en gebruyc geschaepen hebt? mijn hert is in het net vande o eyndige schoonheydt verwerret en gevangen: schoonte die wel oudt sijt, maer altijt nieuwt. Adat ick u soo laet ghekent heb, ende niet eerd bemindt! zijt ghy dien niet vanden welcken o minnende Bruydt seght: *dilectus meus candidus*
Cant. 5. *rubicundus, electus è millibus; mijnen beminden is vrit roodt-vervigh verkoren onder duysenden?* en oft schoo

ick uwe schoonte, zijnde noch eenen ballingh in
 dit traenen dal, niet en kan aen-schouwen, gelijk
 sy verthoont wordt inde glorie vanden Hemel,
 den luyfter die sy heeft hier benede in de Schepsels,
 kan my genoch segghen dat den Schepper is, van
 sulcken aen-genaeme schoonte ende goedtheydt,
 maer de Schepsels mede vereert zijn; waer uyt ick
 bekennen moet dat ghy de fonteyne zijt, daer al
 dat schoon is, moet uyt-vloeyen. ô Schoonte son-
 der eyndt! goedtheydt on-gemeten! maer holla:
 waer loop ick henen? mijn lieve THEOSIMA. Ick
 sou soo wel licht u betractingh voor-komen: neen,
 heb ick begoft ick laet u de rest vol-trecken.

THEOSIMA, ô Vaeder ick sal den H. Gheest
 volgen in het gene hy my sal in-geven tot een
 onder-houdt van mijn Ziel in haere betrach-
 tinghe.

Betractinghe.

O Godt! mijn alder-hooghste goedt,
 Dat ick van herte, minnen moet:
 Ghy zijt het eynd' van ons beger,
 Die dat bekort; wat wilt hy meer?
 Een eyndt, in het bekomen't lest',
 In het begeren, 't eerst en 't best':
 Alsoo de liefd', die't eynde is,
 ô Godt! van u gebiedenis;
 Die moet in my te boven gaen,
 Al, dat ghy wilt van my gedaen;
 Gelyck dan't eynd' de proeve geeft
 Aen alles dat ons werckingh heeft;

Math. 6.

En sulcx sal wesen al ons werck,
 Als 't eynde is van ons oogh-gemerck:
 Is dat dan d'oogh een-voudigh is,
 't Heel lichaem sal oock, voor gewis,
 Heel wesen goedt en claer van schijn,
 Oft anders sou 't heel duyster zijn:
 Waer in geleert wordt dat het endt
 Van ons begeerte, 't werck toe-sendt
 Oft goedt te zijn, oft quaedt geacht,
 Sulcx, als den wercker dat betracht.
 Het beste eynde, en vol-maect,
 Daer mijn begeerte soo naer haect,
 Dat sal noch magh oyt wesen jet,
 Als van u goedtheydt een geniet.
 ô Lieven Godt! Godt van mijn hert,
 Dat Willigh u geoffert werdt.
 Siet ick beleyde uwen naem,
 Soo goedt, soo soet, soo aen-genaem.
 Wilt ghy, dat ick u minnen sal;
 Om dat ghy my versiet van al?
 Neen Heer, ick min u, om dat ghy
 Het hooghste goedt zyt; die aen my
 Me-dceligh zyt, nyt milden aerdt,
 En boven diên, my noch bewaert,
 Veel meerder, dan ick wenschen kan.
 Wy minnen wel een destigh Man,
 Oft om sijn deught, oft om sijn goedt,
 Oft om den adel sijns gemoedt,
 Oft om de liefd' die hy ons draeght,
 Oft om dat hy ons scer behaeght

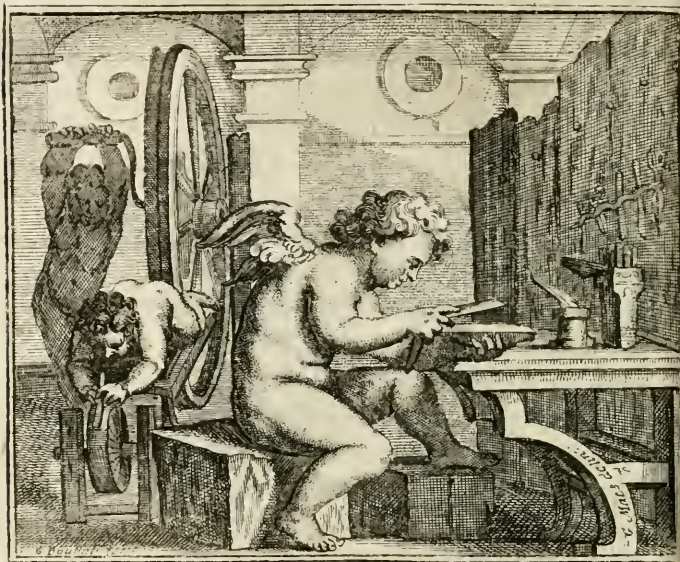
Ps. 33.

Door sijne mildheydt die hy thoont,
 En daer toe noch steekt uyt in schoont':
 Is een, van dese, tot den min
 Genochsacm rede? Ick bevin',
 Dees liefdens rëen, te saem gevoeght
 In u, ò Godt! die my genoeght,
 Sien ick u deught oft wel u goedt,
 Wat isser, dat ick minnen moet
 Met meerder crachten van mijn hert,
 Als't goedt dat noyt ge-eyndight werdt?
 Wie isser edelder van stam,
 Als hy, die geen begint sel nam?
 Maer self den oor-spronck is van al,
 Dat uyt in èeldom, luyf'ren sal.
 Wie isser, die oyt meer bemindt,
 En in sijn liefd' geen oorsaeck vindt.
 Als dat hy self de liefde is?
 Die ons, met een verbintenis
 Aen weder-lief, soo heeft gehecht:
 Dat hy self tegen reden vecht,
 Die niet beminnen wilt het goedt,
 Dat ons met liefd' en wel-daedt voedt.
 En soo daer schoont, tot liefde weckt?
 Dees schoonte met geweldt ons treckt.
 Al had ghy Godt, ons laeten gaen,
 Noch tot ons voor-deel in-gestaen;
 Daer-om alleen wordt ghy bemindt,
 Om datmen u sulcx weerdigh vindt: #
 ¶ Het goedt betracht van beter waerdt,
 ¶ Vermidts de liefde uyt den aerdt. ¶

Hoe't goedt dan beter is van deught,
 En ons genoeg en meer verheught,
 En meer vol-maect is, en in schoont'
 Sich met meer glans uyt-stekend' thoont:
 Hoe't meer gesocht wordt en gewilt;
 Daer nimmer jemandt wordt gestilt,
 In sijn begeerte met een goedt,
 Dat soo geringh verand'ren moet:
 Maer ghy ô Heer! die niet en zijt,
 Aen het vervuliegen vanden tijdt
 Gebonden, die het al verdrift,
 Daer ghy den selven altijdt blyft,
 En zijt het hoogste goedt alleen,
 Dat ick bemin, en anders geen,
 Die't al besluyt, en alles geeft,
 Al wat hier schijn van goetheyt heeft.
 Doet open dan den schoot uws hert:
 Dat u begeerte ruymmer verdt,
 Tot het ontfangen van een goedt,
 Dat onse heb-sucht rusten doet.
 ô Lieven Godt, 'k en vinde niet,
 Als druck en lijden met verdriet:
 Ick moet in liefde leven dan,
 Oft siet, ick hier niet leven kan.
 Min ick mijn self, oft anders jet?
 Noch't een, noch't ander dient my niet;
 Ten waer, dat ick u, goeden Heer,
 In my kost vinden, en niet meer.
 Dat buyten my is, daer den sin
 Verkeert, aen-kleyven wilt met min;

En is niet weerdigh, dat ons hert
 Met liefd', daer toe gedreven werdt :
 Dan boven my, daer ghy my thoont,
 Waer dat ghy inden hemel woont
 En my op d'aerde hebt gestelt,
 Gelyck aen't wesen van u beldt ;
 Ach, ach ! hoe moet hy zyn verkoudt,
 Die sich van uwe liefd' onthoudt ?
 Ach ! hoe verherdt, is sulcken hert,
 Dat in u vier niet sacht en werdt ?
 En hoe on danckbaer is hy niet,
 Die aen u liefd', geen liefde biedt ?
 Iont my dan, ó myn liefde soet,
 Dat ick u min, mijn eeuwig goet,
 En niet magh minnen, als dat ghy
 My voor-gestelt hebt, en aen my
 Gheboden, dat ick hert en sin,
 Alleen sou stellen op u min.
 Soo kies ick niet als't hooghste goet,
 Dat my gestaegh by-blyven moet :
 Die door u schoont ons licht verdeckt,
 En met u oogh ons herten treekt
 Tot u, en soo ons eenigh-goet,
 Door liefde, ons bekomen doet.

Op-schrift.

*Den aerdt van d'Oly sacht en soet,
 Het schaer-mes vinnigh scherpen doet.*

Schriftuer. { *Misericors Dominus, & ju-*
stus. } *Bermhertighen Heer, en* } *Pf. 114.*
 { *recht-veerdigh.* }

8. Beweegh-redene.

Dat wy Godt moeten lief hebben om sijne barmherticheyt ende rechtveerdigheyt.

S Everus Keyser, eens gerracght; wie men moght achten,
Die onder Koningen, het hooghste sal betrachten,
En van hun't alder-meeft, in goedtheyt steken-uyt?
Heeft daed'lijck voor-gesteld, oock met een vast besluit

Beproeft; dat soo een hoofd becroont, het best' moet wesen,
Dat door mit-daedigheyt, aen jeder een bewesen,

Sijn vrinden sich verbindt, sijn vyanden verweckt
Tot vrindschap, en alsoo, tot sich een jeder treckt.

Hier in, oordeelde wel den Keyser, die hul staende,
Dat eenen Koningh, in sijn ampt, te boven gaende,

Sijn onder-facten, oock in acrdt uyt-steken moet,
En met de Goden self, me-deelen in hun goet,

Om door barmhertigheyt goet-gunstigh te ont-fermen,
En den boet-veerdigen te spaeren op sijn kermen:

Maer wat is't noodigh, dit by heydenen gesocht,

't Welck, vāde hyl'ge Kerck wort dicmaels voort gebrocht,

Als sy, met ned'rig hert gestelt, in swaer gevaeren,

Bidt: Godt wiē eygen is barmhertelijck te spaeren:

Door welcken eygendom, sy Godt soo crachtigh raectt,

Dat sijn gerechte straf wêr-houwen, wort gestaectt.

En die, met straffen wou, ons boosheydt vinnigh plaegen:

Jemt in ons droevigh leet, versoent, noch sijn behaegen,

En sent sijn gunsten af, in plaets van herde straf:

Het is Godts eygendom, die't straffen hem neemt af:

Maer soo nochtans, dat als daer jemandt wou mis-bruycken

Sijn goedertierentheydt, en daer op blyven duycken,

Te vryer in den staet, van boosheydt ende sondt:

Als dan moet seker zyn; dat hy door dien vondt,

De soetheyt van genaed', soo vinnigh aen-sou-wetten;
Dat niemandt eenigh stael sal snijdiger op-setten;

Als sijn bermhertigheydt wordt op-gehist tot straf.

Daer sy tot sonden dicnt, die hy tot af stant gaf.

Dit wilt ons 't lieve Kindt, heel vreemdt voor d'oozen stellen,

't welck oock sal tot een les van ond: r-rechtingh gellen:

Doen het sijn schaer-mes, had doen op den meulen gaen:

Om op den rouwen steen, het mes te slijpen-aen,

En wirdt daer toe op 't loot, veel scherper noch geslepen:

Doch bleef noch on-bequaem, tot dat hy heeft gegrepen,

Den oly-steen heel sacht, daer hy door d'oly-vet,

Het alder-vinnighste, sijn mes heeft op-geset,

Oock met de minste moeyt, alleen met soete streken,

Op d'oly, die het rouw met sacht geweld doet breken.

Wie had dat oyt geloofi, dat d'oly sacht en soet,

Door middel vanden steen het stael soo scherp en doct

Maer soo ick 't Sinne-beldt in waerheydt wil doen keeren:

Soo sal het ons den aerdt, oock self van Godt wel leeren

Die onder het gebeym van d'oly wordt gekent;

Als hy uyt liefde ons, genaed' en zegen sent.

o Godt! vermidts de proef van liefde, is gelegen,

Self in het minnen; die ghy ons soo toe-geregen,

Van eeuwig hebt-bethoont: soo dat hier David wel

Verheffende sijn stem, gemengelt met het spel,

Van sijn gesnaerde herp, scer soet ons heeft gesongen

Dat ons den milden Godt, goetd-jonstigh, on-gebonden

Ps. 106. Van sijne eeuwigheyde, bermhertigh sich bethoont,

Oock eer den mensch hier was, oft d'aerde had bewoon

Hy sprceekt dan van Godts liefd', die hy den naem wilt geve

Van sijn bermherticheydt: daer toe met reën gedreven:

Om dat de liefde Godts noyt luydt soo aen-genaen

Tot ons; dan als sy voert, soo uyt-gelesen Naem,

Die my meer kennis geeft van 't hert van den beminder

Soo ick in sijnen Naem van liefde licht kan vinden,

Dat de barmhertigheydt bewegingh is van geest,
 Die sich me-lydend' thoont in anders lyden 't meest,
 En soo veel sy vermagh, nemt d'oorfaeck wegh van 't lyden,
 En tracht een droeve Ziel, verlost, te doen verblyden.
 't Is waer, ô lieven Godt! dat ghy niet lyden kont:
 Maerick verstaen oock wel, wat dat u hert door-wont,
 Door liefdens eygendom: geen' droefheydt kan u raecken,
 Noch den ellendigen kan u, 't hert lydend' maecken
 Midts dat u wesen is, in glori soo vol-maect,
 Dat het on-mogh'lyck is, dat u jet leedts genaect,
 Dat u bewegen kan: maer hier in kan ick weten,
 Den eygendom die in u Godtheydt is geseten,
 Ten op-sicht vanden mensch elendich uyt den aerdt,
 Dat sy heeft volle macht, die hem, in noodt, bewaert,
 En hem uyt liefde kan van alle quaede berrijden,
 En voor-staen in 't gevaer, en helpen uyt het lyden,
 En hem bezegenen met eerclijcken staet,
 En met sijns herte-rust, die't al te boven gaet.
 Ick moet herkennen dan het goet van u genoten,
 Door u barmhertigheydt, die my heeft over-goten,
 Met zegen van u handt, die ghy ons open-doet,
 En ons mil-daedigh hier vervult met alle goet:
 Ghy, die geen schoont' in my, noch rijckdom hebt gevonden
 Om my te minnen; maer wel eerder gants verslonden,
 In 't hooghste van gebreck, elendigh boos en quaet,
 Geheel verfoeyclijck, niet weerdigh u genaet.
 Ick zijnde dan soo krauck, u liefd' wilt my genesen:
 Ick zijnde boos, en ghy, wilt my barmhertigh wesen;
 En zijnde bot en plomp, ghy wilt mijn' leeraer zyn,
 En my verluysteren, met 't licht van uren schijn;
 Ick zijnde arm en bloot, noch wilt ghy my verrijcken,
 En dat het hooghste is: om aen u te gelijcken,
 En erfgenaem te zyn, ghy kiest my tot u kindt:
 ô Wat barmherticheydt, daer ghy ons me-bemindt!

Cant. 1.

Hier om de lieve Bruydt; doen sy had aen-gevanger
 Den lof haers Bruydegoms, en hem met soete sangen,
 In al sijn ledenen beschrijven wou op't best,
 En sijne schoonte ons voor-stellen; keeft op't lest,
 (Naer dat sy hem van deel tot deel had seer gepresen)
 Oock sijnen soeten Naem, geen kleyne eer bewesen,
 Als sy, den selven, heeft aen oly uyt-gestort
 Gelcken: waer in hy op't hoogst' verbeven wordt.
 De oly, die ons is een Sinne-beldt van vrede,
 Verdrift de duysterheydt van ons verblinde rede.
 En dient tot voedsel aen de hongrige Ziel,
 Die door haer sonde in de wet des doedts verviel;
 Maer door haer salvingh licht geheelt wort, in haer wonden,
 Verlost uyt doots-gevaer, en blijft soo on-verstonden,
 Vyt't eeuwigh helck-verniel, door soetigheyt van aerdt,
 Die in Godts Naem voor ons, uyt liefde wort bewaert.
 Gebruyckt dan desen Naem, maer wilt hem niet mis-bruycken
 Oft anders sou het soet, verbittert sich ont-luycken;
 En worden aen-gewet, tot vinnigheyt van recht,
 't Welck den hert-neckigen het eeuwigh vier aen-sicht.
 Gelyck dan d'Oly ons van wonden kan genesen,
 En ons in hongers needt, tot voedsel oock kan wesen,
 Tst licht in duysternis, en rouwigheyt versoet:
 Sulx vindt ghy inden aerdt van't alder-hoogste goedt.
 En daer de oly oock ons dient om aen te wetten,
 Om't vinnighst' op de snè een schaer mes op te setten:
 Alsoo en wort noyt meer de Gedts recht-veerdigheyt,
 Tot granschap op-gehist, en vinniger bereydt,
 Tot wel-verdiende straf; dan als wy in ons sonden,
 Op sijn bermtertigheyt gegront-vast zijn bevonden,
 En dat sijn goedtheyt, die sijn recht te boven gaet,
 Ons vryer dienen sou tot toe-gangh van het quaedt.
 Hier dient ons wel de vrees van Godt, die ons niet tegen,
 Maer wel tot sijne liefd' sal krachtiger bewegen:

Want

Want Saetigh is den man, die Godt uyt liefde vreesst, Ps. 117.

En sijn geboden wenscht met on-versaeden geest,
 alles te voldoen: waer door by Godes zegen,
 Jaer Ziel en lichaem sal, als eenen groeyfaem regen,
 Onsfangen hier op d'aerd, voor hem en sijn geslacht,
 Dat in sterck-moedighydt sal worden hoogh geacht.
 den rijckdom van sijn goedt, de glori van sijn deughden,
 al sijn bezegent huys verluysteren met vreughden,
 En sijn recht-veerdighydt, als alles sal vergaen,
 Die sal van eeuw tot eeuw, eeuw-durigh blijven staen.

Aen spraeck.

PÆDAGOGUS, Godt-vruchtighe THEOSIMA, soo ick wilde allen de hoe-daenigheden van het on-eyndigh goedt, hier voor-stellen, dat waer een werck sonder eynde: het had ghenoch gheweest oethoont te hebben sijne goedtheydt met sijne choonte, om dat ons niet soo kan trecken tot begerelijckheydt om jet te bekomen, dan als het goedt is, ende door een lockende schoonheynt aengedient wordt; welck Goddelijck goedt, eminenter dat is met eene uyt-stekende bevattingh alle ander sijne hoe-daenigheden genochlaem is besluyende: doch om dat de H. Schriftuer sijne bermhertighydt met soo veel getuygenisse verheft boven al sijne wercken, gelijk David singht: *Suavis Dominus universis, & miserationes eius super omnia opera* Ps. 144.
 ius: Soet is de Heere aen een jeder ende sijn bermhertigheden zijn boven alle sijne vvercken: soude met redene hebben mogen vreesen niet vol-daen te hebben aen le goedtheydt Godts, soo ick haere Bermhertighydt, daer sy het alder-hooghste is in uyt munde, stil-swijghende had voor by ghegaen; en
 be-

besonder daer ick voor heb door crachtighe Beweegh-redenen alle menschen tot Godts liefde te trecken, daer niet, crachtigher en is, om die, al zijn sy sondaers, tot Godt te dwinghen, die anders souden schroomen inde handen te vallen van sijn rechtveerdigheyt, dan als sy konnen verstaen dat de barmhertigheyt aen Godt soo eyghen is dat sy te boven gaet sijne rechtveerdigheyt ende alle andere sijne hoe-daenigheden, niet tegen-staende dat sy oock alle on-eyndigh zijn, soo dat *David* seght:

Ips. 32. Misericordia Domini plana est terra, dat de aerde vol is van sijne barmhertigheyt. Waerom hem oock den Apostel *Paulus* noemt: *Pater Misericordiarum & Deus totius consolationis*, eenen Vaeder der barmhertigheden ende Godt van ghebeele troostinghe. Die soo veel te meer den boet-veerdighen sondaer ghenaedigh wilt zijn, als het eerelijcker is, ende hy daer door niet verliest: waerom, sullen wy vrij postiger jemandt licht af-eyfchen, dan jet anders? ghy sult antwoorden, die jet geeft is minder behouwende, soo niet in het licht, die daer door in het zijn niet vermindert wort, die soo het spreek-woordt heeft:

Dat, nec habet inde minus.

Hy geeft, en win het gen' hy geeft;

Hy daerom oock niet minder heeft.

Soo moght gy oock van Godts barmhertigheyt oordeelen: ende hoe wilt ghy dat sijne goedertierenheyt sal barmhertigheyt weygeren aen die hem bidt, die oock den weder-spannigen versoect dat hy hem die sou willen af-eyfchen, niet soo begerende naer den val, swaere pœnitentien, verstervingen, disciplinen &c: als een traentje met droefheydt uyt liefde ghestort, t̄welck genoch is, om een

een on-ghetal van duysende grove sonden uyt te willen ? hier van sal ons Laurentius Iustinianus een-
 ne meerdere proef geven, als hy van een boed-
 veerdigh traentje aldus is sprekende, *ô ! lachrima*
humilis tua est potentia, tuum est regnum, en voorder,
 soo seght hy, *vincis invincibilem ligas omnipotentem &c.* *ô*
 oytmoedigh traentje, de maght is u, en het rijk, ghy en
 vreeft niet de vier-schiel des Rechters, ghy stopt den monde
 aen de vijanden die u beschuldighen, en niemant weer-houwt
 u sot Godt te kowen. Is't dat gy alleen in-gaet, ghy en sult
 niet ydel keeren: wat meer ? ghy verwint den on-verwin-
 nelijcken ende bint den al-mogenden, ghy doet den Soon des
 Maeget buygen, ghy opent den hemel ende boeyt den duyvel.
 Wat heet *Petrum* meyn-eedigh her-stelt inde
 vrintschap, die daer naer, door sijne beleydenisse
 weerdigh ghevonden is, Stadt-houwer te worden
 van Christus, als den vloedt van sijne traenen ? wat
 is het wonder dat de traenen by Godt van sulcken
 cracht zijn, als den verlosser Christus tot onse ver-
 soeninghe sijn dierbaer Bloedt verstoffende in ver-
 geldingh van sulcken liefde, ons af-cyscht onse
 traenen, die het bloedt des herten moghen gheseyt
 worden ? En eertijds plachtmen in teecken van
 vrintschap ende versoeningh het bloedt getrocken
 uyt de aders vanden eenen ende den anderen vrintd,
 onder een te mengen: ons bloedt af te tappen om
 het selve met het Bloedt van onsen vrintd Christus
 te mengen, dat en souden mischien vele niet
 willen toe-staen, daerom is het hem ghenoch, dat
 het sonder wond' oft smert, door traenen uyt het
 hert gheloft, met het sijne gemengelt, ons dienen
 magh tot een seker teecken van versoeningh en
 vrintschap.

Hier in thoont hy sich eenen *Vaeder van barmher-*
tigheden

tigheden, die hoe hy meer verbittert wordt door de menigh-vuldigheydt van onse boosheydt, hoe dat hy minnelijker ons is aen-lockende met wel-daedden, vermaenende tot vrindeſchap, roepende ons tot onse ont-laſtingh: *venite ad me omnes qui laboratis*

Matth. 11.

& onerati estis & ego reficiam vos, komt tot my, allen die belaeden ende belaſt zijt en ick ſal ulien vermaecken; maer lieven Godt, magh ick vraegen, wat belanght u de on-danckbaere weder-ſpannige en over-laede ſondaers tot u te roepen, en dat met ſuicken teere toegenegentheyt, dat den wijsen-man ſeght dat ghy u ooghe ſlaet op hunne herten: *poſuit oculum ſuper*

Ecc. 17.

corda illorum, ghelijck oft ghy erm waert om jet vanden rijcken te ontfanghen tot u voor-deel? en wat heeft het menſchen hert in, anders dan gelijk

Matth. 15,

Mattheus ſeght: *de corde exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta &c.* Van het hert komen voorts quaede gedachten, doot-ſlaegen, over-ſpelen, onkuysheden, dieveryen &c.? Is ſoo een hert wel weerdigh, om de ooge van Godt daer op te ſlaen, oft daer van jet goeds te verwachten, die den menſch en allen de Schepfels had konnen derven, gelijk hy voor den tijdt vander eeuwigheyt ſonder hen heeft konnen vol-herden? ten was hem niet noodigh, die alle goet beſluyt, jet tot ſijn on-eyndige goedtheydt van buyten te ſoecken, hy en heeft de Schepfels niet gheſchaepen noch Sonne, noch Maen, noch Sterren met licht verluystert, noch d'aerde verciert met vruchten en rijckdommen, om daer van jet te ontfangen tot ſijn behoef oft baete, ſoo als de menſchen doen, die in hunnen handel ende over-een-komſte gemeynelijck vieren het on-ghenaemt contract *do, ut des*, ick geve op ſoo ſchoon wed'rom: ſoo dat hy ſijne Schepfels beze-

e zegent, niet tot zijn eygen, maer meer tot hunne baete; maer alsoo die on-bequaem waeren om jne heele goedtheydt te bevatten, soo en was het niet wonder dat Godt sijne ooghe besonder ghe-aegen heeft op het Schepsel, op dese aerde alleen equaem de volheydt van sijnen zegen ende ghe-aede-giften te vervatten, sulcx als onder de Schep-sels het menschelijck hert is; hy heeft dan zijn ooghe hestelt op hunne herten, om hun te zijn niet alleen eenen Vaeder van barmhertigheden om hun te lossen uyt het droevigh ghevaer der sonden, ende het waer gewicht vande schult hun af te nemen: maer aer-en-boven hunte zijn eenen Godt *totius consolationis, van geheele vertroostinghe.*

Den gheduldighen Job seyde wel, als hy over-^{Job. 14.} seyde het menschelijck leven: *homo natus de muliere, brevis*
vivens tempore, ^{repletur} multis miserijs, den mensch van eene vrouw
geboren korten tijdt levende, wordt vervult van vele elenden:
 Die te beschrijven in het besonder soude ghenoch-tem zijn om eenen heelen boeck te vervullen, en noch en soude hy het eynde niet vinden; en wat ou het wesen, ten waer wy ons konde verlaeten op soo eenen Vaeder, die niet alleen in alle elenden ons kan troosten, maer die alles, geheel kan weghemen, dat hy alleen vermagh en hem toe-komt, die alleen vry is van alle quaedt, die het hooghste goedt is, ende uyt wiens wesen de Saeligheyt voort-komt, eenen staet niet standigh met eenige elende.

THEOSIMA Waert dat gy konde bevroeden wat dat is het leven van uwen Heer en Vaeder die in de hemel is, verheven boven alle elenden, zijnde het over ende on-verandelijck gheluck: hoe en fout ghy niet wenschen en verlanghen om onder zijn behoedingh ende troost te schuylen in dit traenen dal

dal van soo veel droefheyt en ghevaeren ?

THEOSOMA, 'tis waer Vaeder : maer soo ick magh spreken , soo vraeghe ick : is het saecker dat Godt maghtigh is allen de elenden van allen de Schepsels van de heele wereltd, wech te nemen waerom en doet hy dat niet, daer hy wilt den eertijtel voeren van *Pater miseriarum*, eenen Vaeder der barmhertigheden en vande geheele vertroostinghe ? waerom dan laet hy toe soo over-vloedigh van allen kanten alle soorten van elenden sonder maete oft getal onder de bestieringh van sulcken barmhertighen Vaeder, vanden welcken ghelchreven is, *misericordiam Domini plena est terra, de aerde is vol vande barmhertigheyt des Heere*, en ick het teghen-deel wel met de waerheydt segghen moght : dat de aerde vol van elende is ?

Es. 32.

PÆDAGOGUS, Leer-suchtighe Dochter, soo ghy de oogen van u verstandt wat wilt beter openen soo sult ghy licht achtet-haelen, dat oock daer in datter soo veel elenden zijn in de werelt, den glan van Godts barmhertigheden het alder-meest in uyt-schijnende : wel is waer, dat Godt vermaght naer sijn believen allen de miserien oock op eenen oogh-slach wegh te nemen, maer alleen wegh neemt die, de welcke sijne Goddelijcke wijsheyd oordeelt noodigh wegh-genomen te worden:maer sijne wijsheydt voor-siet noodigh te zijn voor den mensch, dat sy niet al wegh-genomen worden, en dat het eene barmhertigheyt is somweylen hem eenige elenden te laeten, om plaets te bereyden to eene hoogere barmhertigheyt, soo heeft hy me reden gheweygert aen den Apostel Paulus (oock naer dat hy dry-mael Godt ghebeden had) den prikkel des vleesch hem af te nemen, om dat hy deugh

2. Cor.

12.

deughdiger in sijne kranckheydt en met meer verdienſten moght uyt-ſteken: want *virtus in infirmitate perficitur, de deught vwordt vol-maeckt in kranckheydt.* En ſeght eens, waer het ſaecken datter beproevinghen on-braecken, en't ſtrijden met de vyanden? waer ſouden de zegen-praelen ende glori-croonen blijven, van ſoo veel Martelaeren, Beleyders ende Maeghden? en ſoo daer arebeydt en pijnelijck lijdē on-brack, waer ſoumen de deught vinden van geduldighēdt? ick ſtaen dan toe dat in dit ballingſchap, de aerde vervult is met elenden, waer de ſonden wel de alder-meeste zijn, en dat ſy oock vol is van Godts bermhertigheyt: want de bekeeringe der ſondaren, de verdienſten der heylighen, en ſoo een on-getal van geestelijcke ende tijdelijcke weldaeden van Godt, wat zijn dat anders als geſtaedige bermhertigheden van onſen genaedigen Heere? zijt hem dan danckbaer, dat daer onſe kranckheden ende miserien over-vloedigh zijn, al-daer oock de vertroostinghen door ſijne bermhertigheden noch over-vloediger zijn. En wilt ghy THEOSIMA noch oogh-schijnelijcker ſien ſijne bermhertigheden ten op-sicht oock van uwen perſoon? Ick laet ſtaen dat ghy eens op-ghestaen van u ſonden, met de boole ſondaers in grove ſonden niet meer hervallen zijt, waer in. on-uyt-sprekelijck is uyt-ſtekende Godts bermhertigheyt vergeſelt met ſijne langhmoedigheyt. Hoe dickmaels en ſien wy niet ſondaers, die ſijne genaede ende gratie uyt getrocken, heeft *van den kuul der clende ende van het slijm des dreckx,* ende van kinderen der duyſterniſſe, kinderen gheſtelt heeft des lichts, en daetelijck wederom en wederom en menigh-mael wederom her-vallē in hunnen ouwen slijck-put der ſonden, keerende weer als

honden

Ps. 102.

honden tot hunne uyt-gebraeckte vuylygheyt: soe dat *David* wel van *Godt* is segghende : *miserator & misericors Dominus, longanimis & multum misericors*, genaedigen en bermhertighen Heer, lanck-moedigh ende seer bermhertigh. Noyt Heer tot sijnen dienaer, noch Vaeder tot sijn kindt, sal soo langh-moedigh zijn, als *Godt* is aen de sondaers die geenen tijdt en stelt van versoeninge, als het eynde van 't leven; alsoo, dat waer het saecken enen sondaer vallende en hervallende, hondert jaeren leefde en noch meer, noch waer hy vande bermhertigheyt niet uyt-gesloten by den Vaeder der bermhertigheden, aen wien noyt boet-veerdigheyt te laet komt, soo sy waerachtigh is, en van een nederigh bedroeft herte uyt liefde voort-komt.

Is het saecken dan dat *Godt* goedertieren is, aen soo dickmaels hervallende grove sondaers? denckt dan eens *THEOSIMA*, hoe soet dien Vaeder sal wesen ten op-sicht van sijne kinderen, die eens opgestaen ende de soetheyt gesmaect hebbende van sijne genaede, door geen aen-lockende geweld des werelts oyt meer afgetrocken worden; het gene dat ick van u oock ben vertrouwende; waer in gy oock niet minder sijne wonderlijcke en over-soete langhmoedigheyt sult kunnen bespeuren, die hy daegelijckx over u ende andere rechtveerdighen is gebruyckende.

Godt heeft ons dan, door sijne on-eyndelijcke me-weerdigheyt van vyanden sijne vrienden ghestelt, van knechten, tot kinderen op-genomen, van plichtighe des doots, het leven geschoncken ende gemaeckt erf-genaem van sijn hemels-rijck: ende diës niet tegen-staende, soo groot is onse on-danckbaerheyt, dat wy noch daeghelijckx, voor soo

uyt-

uyt-nemende goedt, hem met quaedt vergellen : want is't dat den Apostel beleydt segghende : *in multis offendimus omnes: in veel dingen mis-doen wy alle.* Iac. 3. Wat sullen wy leggen die noch soo verre zijn schillende vande Apostolische vol-maecktheydt? aenmerckt, wy spreken met Godt in het gebedt, ende terstondt zijn wy vervoert tot andere dingen: wat Prins sal ghedoogen dat jemandt ter audientie toegelaeten, als hy sijn request wilt mondelinghs doen, ende den Prins hem ghehoor geeft; en quaelijck een woort oft twee gesprokē hebbende, aendē Prins het hooft sal af-keeren, om met andere dienaers te klappen? sou hy niet met redenen mis-noeght over sulcken on-weerdigheydt, seer vergramt wegh gaen? maer wat sal ick segghen van allen onse ydele gepeysen, ledige woorden ende onnutte wercken, van on-acbtsaemheden, tijt-verlies, on-maetigheydt in spijs en dranck, traegheydt tot Godts dienst ende duyfent dier-gelijcken daegelijcksche gebrekē, mer de welke wy gedurigh Godt vergrammen? ende nochtans onsen goeden Vaeder, *suavis & mitis &* Ps. 85. *multa misericordia omnibus iuvocantibus eum: die soet is en sach-moedigh ende van veel bermhertigheydt aen allen die hem aen-roepen,* en gedooght noch soo veel on-beleeftheden van sijn kinderen, die oock de menschen van andere menschen niet en souden willen verdraegen.

Doch even wel al is't dat Godt soo goedt is dat hy als eenen Vaeder oft Moeder de vrinde-schap niet en sal breken, om dat de kinderen moeyelijck zijn, en hem dick-maels vergrammen, noch daerom die niet en sal ont-erven; nochtans soo en sal hysē oock niet on-gestraft laeten gaen, soo dat hy oock in sijn oordeel van hun traegheydt, verstroytheden en ydele woordē sal vol-doeningh eyschen, soo dat men die

die niet kleyn en moet achtē, daer veele geen werck mé af maeckē; ja geene stof genochsaem willen herkennen tot Sacramentele ont-flaeningh inde biechte al oft die soo wel niet konde in eene boven-naturelijck leet-wesen komen, en niet soo wel vergrammende zijn aen Godt als de swaere doot sonde: hoort eens van wat ghewicht die ghehouwen zijn gheweest van onsen H. Vaeder *Franciscus*, gelijk ons verhaelt den H. *Bouaventura*, in het leven vanden selven: *graviter se putabat offendere &c.* Hy liet sieh voor-slaen, seght hy, gevaerelijck te misdoen, wanneer hy toe-ghedaen aen het ghebedt met ydele bekommringhe verstroyt wirdt: wanneer sulcx jet gheschiede, soo en spaerde hy de Biechte niet om sulcx daedtelyck uyt te wiffen. Dese studie had hy soo in een ghebruÿck ghebrocht dat hy seer seldom sulcken vliegghen moest onder-slaen. Hy had eens ten tijde vanden vasten eenigh werck ghemaect, om sich te oefenen op dat de over-blijffels des tijds niet verloren soude gaen. het welck soo het in sijn ghedachte spelde doen hy sijn Tertien soude vol-doen, en hem een wÿnigh verstroyde, door jever de gheest on-steken heeft het werck verbrandt segghende, ick sal dat Godt op-offeren, wiens offerande 't selve belet heeft.

Ten is dan soo kleyn schult niet in het ghebedt verstroyt te zijn, als wel somighe hun laeten voor-slaen: maer het is eene on-gemetene bermhertigheydt ende lanck-moedigheydt van onsen hemel-schen Vaeder, dat hy sich daer in ten hooghsten niet verstoort, ende die niet vinnigher en strafe maer daerom en moeten sy niet minder gheacht worden, wānt die het kleyn versmaect valt lich in het groot.

Hier verstaen ick nu waerachtigh te zijn dat on-

*In vita S.
Franc. c.
10.*

Rom. 5.

Paulus seght, *ubi abundavit delictum, super abundavit gratia*, daer de misdadts is overvloedigh gheweest, daer is te

grat

atie noch overvloedigher gheweest. De groote ende menighe van onse boosheydt, doet met meerder lans uyt-steken Godts ghenade.

THEOS: Wel Vaeder hier uyt, sou wel volgen dat elijck het eerelijck is aen Godt groot en menighdigh te zijn in sijn bermhertigheden, alsoo oock ou het redelijck zijn, groote ende over-vloedighe vonden te begaē: want de vergiffenisse van die, is de ere ende verheffinghe van Godts bermhertigheyt: het is de besluyt-redene vanden selven Apostel: *quid Rom, 6;*
quid dicemus: permambimus in peccato ut gratia abundet?

PÆDAGOGUS. Neen THEOSIMA, ick antwoorde met den selven Apostel, *absit*, wyt zy dat van daer; want Godt en heeft ons sulcken teekenen van bermhertigheyt niet voor-ghestelt, om ons den wegh te baenen tot de sonde; maer wel om ons fier van af te trecken; hy wilt alleen, vermits wy canck zijn, en dickmaels sondighen, alle wan-hoghheydt ende de ydele vreesse wegh-nemen, en ons niet vermetelijck maecken, om dies te vrijer te sondighen, om dat hy ghenaedigh is: soo leert ons en H. Augustinus seggende: *ne desperando augeamus peccata, positus est penitentia portus; rursus ne desperando eadem augeamus, datus est dies mortis incertus.* *de utilitate Penit.*
Op dat wy wan-hopende de sonden niet en vermeerren soo is ons ghestelt de haeve van boet-veerdigheyt; en wederom op dat wy hopende de selven niet en vermeerderen, so is ons den onsekeren dagh des doodts ghegeven. Op dat wy alsoo de Goddelijcke bermhertigheyt om vijer sondighen, ons niet sekerder^{en} soude toe-schrijven, als onsen sterf-dagh, ons niet betrouwen souden de sonde, om dat de doot ons alle oogen-blicken kan verrassen; en hebben wy gesondicht niet souden mistrouwen van Godts bermhertigheyt. Maer

terstont met berouwen hope tot de selve ons kee-
rende, soude alsoo weder in ghenaede ontfanghen
worden.

Ende dit is de reden dat den Propheet David op
verscheyden plaetsen de bermhertigheydt met de
rechtveerdigheydt te saemen voeght, op dat wy
souden verstaen dat het misbruyck vande berm-
hertigheydt, het in-vallen is in de rechtveerdigheydt
en ghelijck wy bethoont hebben dat door de sacht-
heydt van d'olij de bermhertigheydt sin-wijs wel ver-
belt wordt, en dat sy oock ghelijck d'oly tot he-
alder-vinnighste op-serten der schaermessen is die
nende, dat van ghelijcken het mes van Godts ver-
bolgentheydt noyt vinniger snijdende wordt, dat
als het op den oly steen van bermhertigheydt aen-
gewet wordt. Ick en soude hier devote THEOSIM-
geen eynde vinden van segghen, dan ick wil daer
meer van, aen u diepe bevroedingh laeten; want so
daer jet tot Godts liefde kan beweghen, soo kon-
ghy hier over-vloedighe stoffe vinden, om die te
betrachten.

Betrachtinghe.

Godt, die van aerdt niet anders zijt,
Als goedtheydt, die voor allen tijdt.
Lach vast in u besloten:
Die ghy bewaert hebt, tot den dagh,
Dat sy uyt u eens vloeyen magh,
Als regen uyt-gegoten,
En vullen al u Schepsels hier
Met Zegen, oock tot 't minste dier;
Maer 't meest tot ons genoeghen:

Die soo wy ons , tot uwen wil ,
 In alles , sonder dwers gheschil ,
 Ghehoorsaem willen voegen :
 Ghy ons verruycken sult met 't goedt ,
 Dat onse Ziel hier leven doet ,
 Naer wenschelijck verlangen :
 Als wy aen u met hert en sin ,
 Ghebecht alleen aen uwen min ,
 Geen Schepsels aen-en-hangen.
 Ghy , die van eenwigh hebt voor-sien ,
 Wat inden tijdt stondt te geschien ,
 En alles hebt gheweten ;
 Miet nieuwts aen u voor-vallen kan ,
 Oft ghy hebt daer u kennis van ;
 Noch oyt jet kont vergeten.
 Ghy die op ons hebt oogh-gemerck ,
 En niet moet wachten naer ons werck ,
 Noch oock niet naer ons wesen :
 Ghy hebt van eenwigh voor-gewent
 V oordeel , dat ons on-bekent ,
 Ten eyndt eerst wordt gelesen.
 Als my yet nieuwts aen d'oogen biedt ;
 Soo denck ick , dat sulckx niet geschiet ,
 Al oft ghy dat eerst wilde ;
 Maer dat het u was voor-gestelt
 Van eenwigh oock in tijdt verbelt ,
 Dat by u niet en schilde.
 Dit is den grondt-steen vanden bouw
 Van Godes liefde , die ick bouw
 Van syn barmhertigheden

Den oor-spronck , en waer om dat hy ,
 Vyt soo veel duyfende , heeft my ,
 (Soo ick verhop' met reden)
 Verkosen tot sijn Wettigh kindt
 Eer dat hy jet in my bevindt

Dat syne liefd'-mocht winnen :
 Hy sagh mijn schult bermhertigh aen
 En dat ick eenwigh sou vergaen ,
 Was oorsaeck van sijn minnen.

Dat hy my crachtigh tot hem treckt ,
 En tot sijn liefde soetjens weckt ,
 Dat doet hy uyt genaede :

Want daer geen raedts-man was die hem
 Van eenwigh , met gewoge stem ,

Voor my goet-gunstigh raede :
 Alleen , om dat het hem behaecht ,
 Geen ander reën hem af en vraecht ,
 Van al sijn doen en laeten ,

Al dat hy doet , is wel gedaen :
 Sijn goedheydt , nemt genaede aen ,
 Die ons alleen sal baeten.

Die dan den roep van graci heeft ,
 Moet trachten dat hy daer naer leeft ,
 Hy wilt ons hier beproeven.

Die alles doet wat hy vermagh ,
 En op sijn in spraek neemt gesach ,
 Die sal sich niet bedroeven :

Maer vast in hope mogen staen ;
 Als hy verkiest de rechte baen
 Van allen sijn geboden :

Want die het leven in wilt gaen,
 En magh geen Wegen nemen aen,
 Als die daer zijn van nooden.
 Nu dan mijn Ziel bevroeydt by tijdt,
 Wat weer-liefd' ghy Godt schuldigh zijt!
 Die u heeft soo voor-komen;
 Dat hy u liefd' gedraegen heeft,
 Oock eer ghy waert, oft hebt geleest,
 Oft hem oyt had vernomen.
 Veel minder, eer ghy kende hem,
 Aen d'uyt-spracck van sijn soete stem
 Om-willigh u te geven
 Met liefd' tot synen dienst gheheel;
 Daer in magh niemandt hebben deel,
 Als hy, die u doet leven.
 ô Godt! bermhertigh sonder endt,
 Die u genaeden ons toe-sendt;
 Noyt is het u berouwen
 Van't goedt, dat ghy ons hebt gedaen,
 Dat ghy ons niet en laet vergaen;
 Maer wilt ons onder-houwen:
 Het lichaem geeft ghy dranck en spijs,
 En voedt de Ziel met onder-wijs,
 En over-vloedt van Zegen;
 Op dat sy soo, door u verlicht,
 En door de waerheyt onder-richt,
 Sou zijn tot deught genegen.
 Is dat u goettheydt niet veracht?
 Dat ghymy tot u liefde wacht,
 En ghy my eerst woudt minnen,

En my verlost hebt, van het quacdt
 Ghetroost, gezegent met ghenaedt,
 Om soo mijn hert te winnen?
 En dat ghy toefde met gedult,
 Tot dat den tyd sou zyn vervult;
 Dat ick, uyt niet genomen,
 Sou worden mensch, die u verheught
 Om dat ghy door u godtheydt meught
 In alles my voor-komen?
 En is dat my geen dobbel schandt,
 Dat ick veel jaeren hier gelandt,
 En u noch niet en kende?
 't Verstandt was ryp, en niet te min,
 Bleef ick aen't quaedt met hert en sin,
 Eer ick my tot u wende.
 En doen ghy my nyt, soeten aerdt,
 V selven hebt veropenbaert,
 ô Schande! magh ick spreken:
 Daer ick u weer-beminnen sou,
 Ick meer noch vande werelt hou:
 En blyf u af-geweken:
 En even wel noch roept ghy my,
 En wilt dat ick u kome by,
 Niet sonder groot verlangen:
 Den hemel sieh verheugen sou,
 Soo ick tot u weer-keeren vou,
 Daer ghy my sout ontfangen.
 Al heeft u liefde geen begin,
 Noch oock geen eynde vindt daer in;
 Doch ick sal wel beginnen;

Maer kort daer naer , Weer af-gekeert ,
 Bewind' ick my in't quaedt vermeert ;

Siet hier mijn ydel minnen :

Nu wil ick , en nu wil ick niet ,
 Soo blijf ick altijd in't verdriet

Van een onnuttigh leven

Noyt is mijn hert tot u oprecht ,
 Maer hanght aen d'aerde vast gheecht
 Tot ydelheydt gedreven.

Maer dat het booste is van al ;
 Ick denck , dat ick my betr'en sal ,
 Als't my eens sal behaegen .

En stel vermet'lyck my in't quaedt ,
 Op u bermhertigheydt , een maet ,
 Hoc kont ghy dat verdraegen ?

ô Godt bermhertigh ! doch ghy zyt
 Rechtveerdigh oock , op synen tydt ;
 Aen die vol-herdt in sonden :

Den aerdt van d'oly , Sacht en soet ,
 Het 't schaer-mes vinnig scherpē doet ,
 Om vinniger te wonden ,

G. Maes delin:

Gasp: Bouthals fecit

Op-schrift.

Die geldts genoch heeft by de handt,
Betaelt hy niet? dat waer hem schandt.

(*Redde quod debes.*)
Schriftuer. | Betaelt dat ghy schul- | *Math. 18.*
(digh zijt.)

9. Be-

9. Beweegh-redene.

Wy moeten Godt beininnen ; om dat wy , door liefde alleen , voor alle sijne wel-daeden hem kunnen betaelen ; waer van wy rijck ghenoch zijn , die wy hem sonder groote schande niet kunnen weygeren.

DE kommerschap loopt meest, op't oncl'ingh betrouwē;
 Dat, diemē geeft gelo f. hy oock sijn woort moet hou-
 En hy die waerē koopt oock moet wel sijn besorgt, (wen!
 Voor de vol-doeningh van de waer , aen hem geborght.
 En daer toe-staen gereedt ! dat als de brieven komen ,
 En ghy den Wissel-brief aen u , hebt aen-genomen,
 Soo moet den Wissel-brief soo daed'lijck zijn betaelt ,
 Oft gy wordt banck-rottier , soo ghy daer inne fact :
 Dat eene schande is , een vleck niet uyt te vegen ;
 Sco dat de kinderen , daer door , oock staen verlegen,
 Wanneer men met verwijt hen in het aensicht vrijft,
 Dat sy zijn banck-rottiers , dat hun soo vast aen klijft ,
 Als 't lit-merck van een wond' , naer dat sy is genesen ,
 En worden soo van eer en staet 't meest af-gewesen :
 Ten waer dat het geviel ! dat jeman't thoonen moght
 Dat hem het on-geluck had on-voorsins gebroght
 Tot een soo groot verlies , daer hy nu mē verlegen ,
 Had , sonder sijne schult , dees swaerighēyt gecregen ;
 En daerom wirdt beclaeght , dat een recht-sinnigh man,
 Sijn schult door dwers gevaer , nu niet betaelen kan.
 Maer 't is een meerder schand' , en erger dan het stelen ,
 Som-wylen sonder noodt , den banck-rottier te spelen :
 Te reynsen groot verlies , alleen op valsch gelact ,
 Die om sijn eer niet geeft , maer acht meer sijne baet ;
 Als hy met dertigh wel ten hondert kan betaelen ,
 En soo een groot gewin magh met sijn schulden haelen.

Wat past hy op sijn eer , die liever schijven siet ,
 En stelt sijn eyghen baet voor ander mans verdriet :
 Maer sulck een Banck-rottier , dient voor een dief gevangen ,
 En in sijn eygen deur gerechtig op gehangen ,
 Oft als den kanker , uyt de kommerschap geroeyt ,
 Oft als een peste van 't gemeyne goetd verfoeyt .
 Dan daer is noch een soort van girrigaerts te vinden ,
 Die aen het blinckend gelt , huij sinnen soo vast binden :
 Dat het on-mog'lyck schijnt , dat hun begerigh hert ,
 Oock voor een' korten duer , daer van gescheyden wert .
 Sy sien hun schatten aen , soo aen-genaem in d'oogen ,
 En dat sy meerdiren , dat mogen sy gedoogen .
 Sy handelen seer sterck , en hebben groot beslach ,
 Met in-te-koopen en verkoopen allen dagh :
 Maer als den leveraer komt om sijn gelt te haelen ,
 Soo' wordt hy uyt-gestelt , men kan hem niet betaelen :
 Niet by gebreck van gelt , daer hy in over-vloedt
 Van schatten is versien ; maer om dat 't pijn hem doet
 Te scheyden van sijn gelt ; soo datmen schier met haecken ,
 Vyt sulcken handen moet , tot sijn betaelingh raecken ,
 Die on-gedwongen noyt sal tellen eenigh gelt :
 En sich gewilligh , soo tot groote schande stelt .
 Wy handelen met Godt een kommerschap met borgen ,
 Maer moeten oock niet min' voor de vol-doeningh sorgen :
 Want daer wordt rekeningh op sijnen tijdt gedaen ,
 Om schult en weder-schult met ernst te over slaen :
 Om dat wy tijdelijck , Godt souden wel betaelen ,
 En ander goederen op nieuwen borgh wèer-haelen ,
 En niemant red'lijck hier onschuldigen sich kan ,
 Die niet geacht wilt zijn , een eere-loosen man ;
 Die tot vol-doeningh niet seer weyt sijn gelt moet haelen ,
 Maer heeft het by de handt , soo hy maer wilt betaelen ,
 Hoe groot zijn schult oock is , voor al't genoten goetd ,
 Een uyt-werck vande litfd' , sijn heele schult voldoet ;

Om dat de liefd' alleen van Godt wordt aen-ghenomen,
 Tot een' gesetten prijs van al dat wy bekomen
 Van sijne milde handt, en hy eyscht anders niet,
 Als dat ons eygen is; en inerder niet gebiedt,
 Als datmen willich sou, en danckbaer hem berkennen
 En met dat gelt gereedt, ons daegelijckx gewennen,
 Te dancken voor het goet, dat ons soo noodich is;
 Ia noodiger veel meer, als't watter aen dan vis.

Doen David met sijn herp, Godts loffeens wilde spelen, Ps. 115.

Om door de minne-konst sijn hert hem af te stelen:
 Soo soogh, by met sijn stem, gemenght met 't snaer geklaugh:
 Gy zijt, ô Heer, mijn deel, mijn wensch, en mijn verlangh.
 Doch, soo ick my beken, al om soo over-laeden,
 Door u goet-gunstigheydt, met Zegen en genaeden:
 Seght my dan, lieven Godt, hoe ick vergelden kan,
 Aen uwe mildicheydt? waer mede? en waer van?
 ô Godt! ô rijcken Heer! wat kan u doch on-breken?
 En soo u jet on-brack? ghy hoefde maer te spraken,
 Daer al wat u belijft, dat kan u krachtigh woort,
 Tot dienst en wel-behaegh, u daed'lijck brengen voort.
 Sout gy, ô goeden Godt, van my dan jet verwachten;
 Daer 't goet dat gy my leent soo weynigh is te achten?
 En ghy dat niet en hebt van doen? ach lieven Heer:
 Al g' s' ick u mijn goet, mijn leven, en noch meer,
 Ick soude niet vol-doen; daer maenders dry te saemen
 My tot betaelingh, soo gedurelijck aen-praemen.

Is't geenen Maender dan, die my, gevormt uyt slijck,
 Den geest heeft in gestort, in wesen, hem gelijk?
 Is't geenen maender dan, die om my t'onder-houwen,
 Den grooten schoonen al mil-daedigh wilde bouwen?
 Is't geenen maender dan, die met sijn eygen bloedt
 My crm verloren schaep, soo dier her-kopen moet,
 Seo dickmaels heeft gekocht, soo dickmaels wilt her-kopen,
 Seo dickmaels als ick my in soude heb verioopen?

En soo ick, naer behoor dêes praemers niet betael,
 't Is seker dat ick straf op mijne Ziel behael.

Ick wil mijn leven dan, danckbaerigh weder geven,
 Aen die my in-geflort den geest heeft van het leven,
 Maer dat is niet genoch ick vind' my mêer beswaert,
 Om dat hy in 't gevaer, soo sorg'h'lyck my bewaert,
 Van noodrufft soo versiet, dat oock de schoone dieren,
 Van die door 't landt oft bosch oft wel de locht door-swieren,
 Oft swimmen door het voÿcht, oft wassen op het hout,
 Ons al ten dienste stelt, tot noodigh onder hout:

Op dat ick dan mijn schult vol-doen, sal ick met reden,
 Mijn leven heel en gants tot sijnen dienst besteden;

Want die den levens-geest ons in-gblaesen heeft,
 Verdient het uyt werck wel, dat ons het leven geeft.

Wel sou ick dan vol-doen? neen: ick ben meer verbonden
 Aen hem, die sijnen Soon tot ons heeft af-gefond'n;

Om door slach-offerand', te lossen ons in noode,

En met sijn dierbaer Bloedt, verboeden vande doodt.

Hoe kan ick hier vol-doen? misschien, soo ick mijn leven,
 Die't sijn voor't mijne geeft, oock t' mijn voor't sijn magh gerē:

Maer wat kan dat vol-doen? die't leven dat ick leef,

Noch al dat 't leven heeft, niet aen myn selven geef,

Maer wordt u af-geleent ô Godt! ick ben bevonden,

Mat. 18. Den grooten schuldnaer, van thien mael duysent ponden,

En wese niet waer mē, dat ick betaelen sal,

Al wind' ick, met mijn vrouw' vercocht met goet, en al.

Dit was het oogh-gemerck dat David dede vraegen,

Hoe dat hy sou voldoen sijn plicht, naer u behaegen:

Ps. 115.

Ick wil (sijd' hy) voortain, vervoorderen Godts eer,

En kan ick hem vol-doen voorts wensch ick danniet meer:

Ibid.

En wat ick heb beloofst, dat sal ick onder-houwen

Voor alle volckeren. ô Heer! in u aen-schouwen,

Hoe kost'lyck is de doodt, van Heyl'gen onder-staen,

Die willigh voor t'Geloof hun bloedt vergieten gaen?

Mat?

Maer midts my dat geluck, met hun, niet is gegeven:
 Sod sal ick anders niet, dan tot verstervingh leven,
 En sterven niet een doot; maer met voer-dachten raedt,
 Soo dick-maels sterven wil, als ick sterf aen het quaedt,
 En leven maer alleen in deughdelijcke wercken,
 Die 't leven vande Ziel, behoeden en verstercken.

Sou ick soo niet vol-doen? neen: daer on breckt noch jet,
 Soo sulx uyt eygen baet, en niet uyt liefd' geschiet.

Dit tuyght ons Paulus wel, die seght, soo ick wou geven, 1. Cor.

Den armen al mijn goedt, tot onder houdt van 't leven, 13.

En boven dien noch, mijn lichaem tot het vier:

Heb ick de liefde niet: en baet my niet een'zier:

Ick waer als een geluyt, van koper oft van bellen,

Dat inde locht vervliezht, gelijk een ydel schellen:

Ten sal niet batten, als de liefde my ont-breect,

't Vaer al maerenckel schijn, daer geenedeughtin-steect.

ô Israël! ont luyckt, u langh-gestopte ooren,

Wilt d'aen genaeme stem van uwen Herder hooren,

Die u bezaligen wilt met den soeten peys;

Soo ghy gewilligh hem vol-diet aen sijnen eysch.

ô On dunckbaerigh mensch! wilt ghy hem niet behaegen,

Die anders niet en eyscht, als liefd', hem toe-te-draegen?

Wat kont ghy minder doen: en meerder wilt hy niet,

Als dat door liefd' alleen vol-doeningh hem geschiet.

Wel volght dan Godt den Heer, en zijt aen hem verbonden,

Nemt op sijn lieff'lijck jock, sijt in sijn liefd' verslonden:

Ghy sult geen vonnis slaen, als in gerechtighheydt,

Ghy sult barmhertigh zijn, om sijn barmhertigheydt.

't Welck al te saemen leys bestoren inde wetten,

Van liefde, soo het blyckt, aen die daer op w'it leiten.

En hoe licht wordt vol-daen, dat in 't goet-willen leyt?

Wilt dan, en uwe min, is Gode toe-geweyt,

Eylaes! 't is verr' van daer: ghy mindt die u behaeten,

Ghy volght u vyandt naer, die u in nootd sal laeten,

Die voor verdiensten, die ghy jverigh hem thoont,
 V met een helche vier, voor eeuwelyck beloont,
 Als ghy vermetlyck wilt, van alles vonnis strycken,
 Als oft ghy, als een' Godt, de herten moght door-kijcken,
 En onder vrinden soo de vrindschap nijdigh breckt,
 Als ghy u valsch beslyt, uyt quaedt-vermoeden treckt.
 Als ghy stout over-treet, de Goddelijcke wetten,
 En tot u vuyt-gewin, al-om spant uwe netten,
 En smeert u met het mergh, den armen uyt-geperst,
 Die ghy den loon ontreckt, schoon hy van honger berst.
 Hy eyscht u liefde, die de sijn' u wilde thoonen;
 Midts 't recht van liefde doet, met wêer-liefd', liefd' beloonē:
 Want aen een minnaer is, het minnen sonder pijn,
 Als liefd' met weder-liefd', oock magh vergelden zyn.
 Maer 't is wel weyt van daer, dat wy hem liefde draegen,
 Die noch op sijn vermaen, noch op sijn wetten vraegen:
 Met rēen hy sich beclaeght, seer droevigh van gemoedt,
 Dat hy soo wordt vofsmaedt van kind'ren die hy vocdt.
 Den Os kent sijnen Heer, de langh-geoorde beeste,
 Haer cribbe, schoon sy bot en lomper is van geeste:
 Sout ghy dan trotschen mensch, niet beter scholen gaen,
 En onder 't onder-wijs, van sulcken meesters staen,
 Als ghy den Heer niet kent, die om u te behoeden,
 Met al't gedierte u doet dienen ende voed n?
 Zijt ghy dan niet beschaemt? dat daer ghy red'lyck zijt,
 Min danckbaer zijt aen Godt, tot meerd'ren smact en spyt,
 Als 't rede-loos gediert? hoe sult ghy dan bedecken,
 Voor d' alder-hooghsten throon de schand' van sulcken vleckē?
 Ten sy dat ghy, als mensch, u redelyck versint,
 En 't alder-schoonste goedt, meer als de beesten, mindt.

Isaie. I.

Aen-spraeck.

PÆDAGOGUS, 't en is niet noodigh Godt-vruchtige THEOSIMA hier langer te draelen op dese Beweegh-redene, vermits dese ende de twee volgende by naer van eene stoffe sijn, alleen verscheyden gestelt, om de saecke berer te onderscheyden in haer deelen, om alsoo elck deel in het besonder met meerder aendchtigheydt te bevroeden, ende bequaemer sijne Betrachtigh daer uyt te nemen, over de groote verbintenis die wy hebben tot Godt, die wy kunnen vol-doen. En oft misschien eenen mensch sijne verbintnisse niet wel en wiste: nemt hier van in het kort een getal van sijne wel-daeden: ten eersten hy heeft u uyt den niet gheschaepen, ende in-gestort eene Ziel, die sijn wesen voert, die door de recht-veetdigh-maekingh, sijne dochter is; door het aen-nemen tot sijn kindt, Godts erf-genaem; door sijne in-wooninge, sijnen tempel; door sijne liefde, sijn vrindinne; door sijne trouwe, sijn bruydt; door haere aen-hangingh aen Godt, wordt sy met hem eenen geeft; door de in-vloedingh vande Goddelijcke gratie, me-deeligh aende Goddelijcke natuer; door haere heyligheydt, den lust-hof van Godt: want hy met luste sijn genoe-gen nemt te zijn met de kinderen der menschen.

Desen op-gehoopten tas van wel-daeden, wat roept hy anders, als de vergeldinge, die ghy Godt schuldigh zijt, uyt soo veel on-sprekelijske wel-daeden die ghy naer der Ziele van hem ontfangen hebt, sonder daer by te voegen, die hy u oock naer den lichaeme gejoint heeft: acht ghy dat kleyn te wesen dat ghy een mensch geschaepen zijt en geen beest,

beeft, noch eenigh ander on-bezielt lichaem; maer met reden en verftandt, door eene redelijcke Ziele begaeft, eenen heerlicher gheftelt te zijn onder allen de aerdfche fchepselen hoe-daenigh die oock zijn, en dat die u altemael moeten dienen tot u behoef ende noot-druft des lichaems? de aerde draeght haere vruchten om u den kost te geven; ten is het fchaepken niet ghenoch, 't welck onnoofel is, dat het fijn lichaem geeft tot spijs, maer draeght oock wolle om u te cleeden; de Ossen dienen u om de ploegh te trecken, en als fy langh gearebeyt hebben dan zijnse noch bequaem om te vetten, en voor ghesouten vleesch het heel jaer door te dienen. De Peerden worden u ghejont om u packen en lasten te vervoeren, oft om daer mede den Ridder te spelen, met groote trotsheydt en glorie: dan wat wil ick elck in befonder hier voor-stellen, dat dienstigh is lichaemelijck aen den mensch? daer niet soo kleyn is, soo slecht, en verworpen tot het minste kruydeken dat oock de mueren uyt-waft, oft het heeft fijn deught, is dienstigh aen de noot-faekelijckheydt vanden mensch: wat fchande sal het ons wesen, wat segh ick fchande? wat staffen, sullen wy af-wachten; soo wy niet dienstigh ende danckbaer bevonden sullen worden, voor soo veel wel-daeden, aen Godt; die ons alles datter gheschaepen is, in de wereldt en boven de wereldt inden hemel, oock niet spaerende sijne Engelen die hy gestelt heeft, gelijk ons Paulus betuyght segghende: *En zijn sy niet allen dienst-baerige geesten, gevonden om de gene die criffenisse der Saeligheydt sullen omf.ingen? soo mildelijck versien heeft? Daer wy hem soo licht kunnen danckbaer zijn ende betaelen, gelijk ghy voorder sult kunnen speuren* inde

Habr. 1.

ende volgende Beweegh-redenen: Waer naer wy
breeder sullen spreckē ende gy THEOSIMA moeght
bereyden tot de alder-beste betrachtigh.

10. Beweegh-redene.

Wy moeten Godt minnen om dat hy van ons niet
anders als liefde eyscht, ende hoe sy hem vol-
doet.

O! Godt van Israël, ô ingemeten goetheydt!
ô vreught der hemelen, ô wenschelijcke soetheydt! *Pf. 72.*
Hoe goet en zyt ghy niet, aen die zyn recht van heit,
En ghy niet weder-liefde van hun vergolden werdt?
Wat zyt ghy liefde dan? van waer, van sulcken werden?
dat Godt niet en vol-daen, en niet en sal aen-veerden,
Hoe kostelijck het sy: is't niet niet liefde' verselt?
Hy acht het niet als roock, oft gelt dat niet en telt.
Hy wilt u silver niet, noch goud, noch schoon juweelen,
noch unen, rijkdom, noch uw' landen oft casteelen,
Noch jet van u besit. Hy eyscht u leven niet,
Noch jet dat aerde' oft Zee, tot levens-tocht u biedt,
noch dat ghy, d'wuschelijck, u selven sout verbind'ren,
oft slachten door het vier, niet vreechtheyt self u kind'ren;
sulckx als den duyvel vreet, wel aen sijn dienaers vraeght:
Die niet als vreechtheyt thoont, aen die hem't meest behaeght.
Heeft Godt aen Abraham, maer niet tot sijn bedroeven,
als sijnen besten vrindt, alleen om hem te proeven, *Gen 22.*
Gheboden tegen aerde', dat hy sijn eenigh kindt,
Den liefsten van sijn hert, den schoonsten, die hy mint,
ou brengen op den bergh, die hy hem aen-sou-thoonen,
let hout en vier en sweert, voek sendt te verschoonen,
Aen eygen vleesch en bloedt, hem doen slach offerandt,
En Isaac sijnen Soon, op-draegen door den brandt?

Het was een swaer gebodt, maer niet om uyt te wercken
Die niet als't vast geloof van Abraham wilde mercken

En hem bezegemen, met allen over vloedt,
Van rijkdom ende staet, van eer en tyd lijk goedt

't Was maer een minne proef; om Abraham te stuyven
Dat hy in Godts verbodt niet sou verlegen blijven,

Rom. 4.

Al moest hy tegen hop', in hop' syn einigh kindt

Slach offiren aen Godt, meer als syn Ziel bemina

Doch even wel syn saet, gelijk d'or-telbaer sterren

Sou menigh-vuldigen, en onder een noch werren:

Om dat hy heeft gelooft aen Godt, die niet en fael

Die on-gestaedigh nyet syn woordt te rugge haelt.

Mauth 3.

Die uyt de steenen self, wel menschen kan verwecke

Maer soo wy't voor bli eens in waerheydt wilden trecke

Wy souden licht'lyck sien, dat dese salsam daedt

By ons noch daegelyckx, elck een ten laste staet.

Want soo daer eenigh mensch waer blindelings vervallen

Op dertelheydt des vleesch, en in den lust wou malle

Oft met een tcerder liefd', syn sinn'lyckbeden voe

Oft dat hy't hert gehecht heeft aen syn tyd lijk goet

Die hert de stemme Godts: want die Godt wilt b. haeg

Sal sulcken kinderen gewilligh hem op-draegen,

En trecken tot den bergh met swert en vier en he

Al waer hy van versterf, den altaer selver bouwt

Om daer syn slach-off'randt, gewilligh, aen te stok

En soo syn sinn'lyckheydt soet-geurigh te doen smoock

Aen Godt, die over-vloedt, van synen zegen ge

Aen synen minnaer, die uyt liefd' verstorven leeft.

't Wonder minne-konst, dat Godt ons toe-gnegen,

Niet als ons liefd' vereyscht, voor al syn goet en zeg

En dat ons liefd' alleen genochsaem hem vol doet

Daer al ons ander goet, aen liefde wijcken mo

Vraeght ghy wat liefde is? van waer sy is gekomen.

Die haeren thron naer wensch, heeft in ons hert genon

Ick spreek hier vande liefde, van mede-weerdicheydt,
Tot Godt, en niet van die, in quae-begeerte leyt,
Want, wat de werelt mindt, begeerte is van d'oogen,
Si wil begeert' des vleesch, oft trots om sich te hoogen: Io. 2.

Eenliefd' die scheydt van Godt, en syn genaed' on-trekt,
En syn verbolgenheyzt op onse Ziel verweckt.

Ick spreek van liefde, die van boven is gekomen,
In haer genoegeu, hier by menschen heeft genomen;

Een Hemels vier dat Godt ons af gesonden heeft:

VVaer in ons Ziel gelijk een' Salamander leeft.

Ick heb (seght Godt) mijn vier op d'aerde af-gesonden:

Oh! waer, naer sijn versoek, ons hert daer in verslonden, Luc. 12.

Gelyck den braem-bosch, die wel brande inde vlam; Exodi 3.

Maer niet verbrande, dan veel meerder luyster nam,

Maeght ghy wat liefde is, en haer waerdig magh haelen;

En naer gerechten eysch, 't ontfangen, te betaalen?

Ick segg: de liefde is Godt; en Godt on-eyndigh is;

Dat hy 't on-eyndigh goet vol-doen kan, is gewis.

Wants alles wat ghy Godt vvilt sonder liefde op-draegen,

Wijst seker, dat het hem, sal nimmermeer behaegen,

Die niet van doen en heeft, en niet sal nemen aen;

Als 't liefde-ged, dat hy, te leen ons heeft gedaen.

WVonder minne-konst! ó ongeboorde vonden!

Maer Godt sich selven mindt, door liefde' ons toe-gesonden;

Als hy sijn liefde heel heeft in ons hert gestordt,

Door sijneu heyl'gen Geest, die daer geberbergh wordt.

En dat noch meerder is, de liefde kan soo binden;

Wat d'een' in d'ander sich, verienicht, kan bevinden.

Is Godt de liefde niet? en die in liefde blijft,

Die blijft in Godt, en Godt in hem gebonden clijft. Io. 16.

En wat gevolg dit is, dat staet ons te bemerken,

Mer dieper in te sien, des liefdens wonder werken:

Hy wordt een Hemels mensch, die Godt oprecht bemindt,

Me-deeligh aen den aerdt, van Godt, als eygen kindt: 2. Per. 1.

Rom. 18. *VWant die, door Godes Geest zijn crachtelyck gedreven
En sich, om sijne liefd', tot alle deught begeven,
Zijn kinderen van Godt, vervolgens erf-genaem:*

*VWacrer toe dat hun de hop', van nu af, maect bequaer.
Siet hier, wat liefd' vermagh: Sy is de heel vol-doeningl.
Voor Godts wel-daeden al, den sondaer een versoeningh,
Die af-standt doet van't quaet, en sich tot Godt bekeer
En boven diën den menscb met 't eeuwich goedt vereen
ô Minne-Godt: die niet als liefd' van ons wilt soecken,
En die u niet bemindt gerechtigh sult vervloecken.*

Pf. 18.

*Hee soet is uwē wet, hoe suyer on-bevleekt!
Die Zielen tot u keert, d'onnoeselen verweckt,
Tot wijsheydt en verstandt: u oordeel is waerachtigh;
Rechtveerdigh in sich self, seer wenschelijck, en machtigh!
De herten oock verbert, te dwingen tot u wet
Van liefde, die in waerd' wordt boven't goudt geset
En wenschelijcker is, als d'alder-êelste steenen,
Die aen den Sonne-schijn, hun glansich licht ontleene
Die't lichaem maer alleen tot een verciersel zijn
Daer liefd' de Ziel verciert verr' boven Sonne-schijn
Al kan het kostelijck gesteent' een menscb verrijcken
Soo moet het even wel, verr' aen de liefde wijcken.*

*En wordt een mensche oogb, getrocken door ci. raet
VWcet, dat de oogb van Godt aen liefd' meer open staet
V'at isser weerdiger als liefd' u toe te draegen?
V'at isser soeter, als te doen naer u behaegen,*

Jois 3.

*Die niet als liefde eyscht? VWant (als Ioannes se
Al die u niet bemindt, in't hert gestorven, leyt:
Om diës wil dat de liefd' alleen ons hert doet leven,
Ghelijck de Ziel den Geest, moet aen het lichaem geven
Dus wilt ghy quijten u aen Godes minne-recht?
Siet, dat ghy aen sijn liefd', met liefd' zijt vast gebee-*

II. Beweegh-redene.

Men moet Godt beminnen om dar wy niet eygen en hebben, om danckbaer Godt mede te vereeren, als alleen ons gewillighe liefde tot hem, die ons alijdt gereedt ter handt is.

En mensch vol van elend, van Moeder hier geboren
 Als een onnuttig vat, die waer al langh verkeren;
 Had hem Godts liefde niet, van't sterven af-ghekocht,
 En hem barmhertelijck, op verschen voedt ghebrecht:
 Als dat hy op het hooghst' tot weder-liefd' verbonden;
 En sijn Verlosser is, en niet magh sijn bevonden

On-danckbaer voor het goet, dat hy geboren heeft,
 En daegelijckx geniet, en Godt noch daegh'lijckx geeft.
 Hier sou den mensch oock wel met David mogen vraegen,
 Wat sal ick weerdighs, Heer, voor u genaed' op-draegen, Ps. 135.

Op dat ick magh vol-doen aen mijne schult en plicht.
 Daer al, wat ick vermagh, al verr' sal sijn te licht,
 Oet ick on-danckbaer dan, aen al u wel-doen wesen,
 Als ick niet weet waer mē, noch my wordt aen-gewesen,
 Wat ghy van my vereyscht, en ick vergelden magh,
 Voor al 't on-telbaer goetd' geboren dagh op dagh?

Hy die rechtveerdigh sijt, en sult met recht en reden,
 Straffen op het hooghst', al ons on-danckbaerheden;

Dus moet ick soecken jet, waer mē gy wordt vol-daen,
 En ick soo magh, 't gevaer van uwe straf ont-gaen.
 Wel Heer, als gy soo mildt, u aen den mensch komt thconz,

En hy niet eygens heeft, om u w.d' rom te loonen,
 Sou uwe mildicheydt, tot straf ons dienen dan?
 Neen neen! ghy sijt te goetd' sulckx ick niet duncken kan.

Sochtans, moet in ons macht jet eygens sijn gelegen,
 Dat tot vol-doeningh dient aen uwen grooten Zegen:

Maer laet ons sien , waer in , diên eygndom bestaet ;
Op dat hy ons bekent , magh dienen tot ons baet.

ô Heer! ken sien niet wel , jet eygens te bekomen:
Ick denck , oft ghy de oogh hebt op mijn goedt genomen
En al dat ick best , en heb beerft voor 't mijn ,
Dat kan in mijn Heerdy oft eygndom niet zijn :

VWant datmen met geweld my licht lijk kan ont-roover
Dat ick dat eygen heb , wie sal my dat gelooven?
Misschien ick heerschappij van 't lichaem hebben magh ,
En waer om niet ? het staet , geheel in mijn gesach ,
Om dat naer mijn genoegh te heerschen en te dwingen
In alles , soo ick wil ? maer die veel meer aen-dringen
Sijn die , die naer beliest , oft wel door listicheyde ,
Vermogen dat mijn Ziel , licht van het lichaem scheidt ,
Oock tegen mijnen danck ; soo dat oock het vermogen
Dat ick op't lichaem had , van my schijnt af-getogen
Door ander meerder macht , die my oft door geweld ,
Oft door gherechtheyde in d'ander werelt stelt.

Doch ick moght van mijn Ziel misschië vry-Heer wel wel
Een deel soo hoogh geacht , soo schoon , soo uyt-gelese
't welck Godt mil-daedigh , in ons lichaem heeft gestort
VWaer door dan mensch een belt , naer Godts gelijcken wort
Maer hy die 't lichaem niet kan heerschen naer genoegh
Sal dan in sijn heerdy de Ziel sich konnen voegen ?

't Is buyten twijfel , neen : want sy van't lichaem niet
Maer 't lichaem wel van haer , den levens geest genie
VWy moeten dit gesbil wat meerder over-wegen ,
VWant veel geheymen zijn in onse Ziel gelegen :

Dat ons met claerder licht de saeck sal leggen-uyt ,
En wat ons eygen is , aen-wijssen met besluyt.

De Ziel is eenen geest , die eenigh , on-gescheyden
En heel sich in't geheel , en oock kan heel verspreyde
In elck besonder deel : nochtans soo wordt bemerckt ,
Dat sy een dobbel ampt in onse lichaems werckt.

En, raecht het onder-deel, het welck wy met de beesten,
 zittē in 't geruym; dat sy met levens-geesten,
 Bevormt en 't leven geeft; waer door het lichaem roert,
 En door bewegens-cracht, tot werckingh wort gevoert.
 Et andr, raecht het deel, dat hooger is ghelegen,
 Waer in het claer verstandt door reen ons kan bewegen,
 Tot al dat billigh is, met kennis van het endt;
 Sy maect oock datmen Godt voor d' eerste waerheyt kent:
 Ervolgens naer dit deel, soo staen wy hoogh verbeven,
 Waer in den af-druck ons van Godts-belt, is gegeven,
 Bequaem tot Salicheydt, en in 't verkiezen vry,
 Veredelt in de Ziel, door selfaem crachten dry.

Doch even wel den mensch, soo eel, soo hoogh gepresen,
 En kan van 't opper-deel oock geenē heerscher wesen:
 Vermits 't verstant, noch oock 't gehengh is in sijn cracht:
 Maer wordt door wil alleen een' vryen Heer geacht.

Dus dat hy met beraedt de macht heeft te verkiezen,
 Of, dat hem diert tot baet oft wel tot sijn verliesen:

Daer waeter ende vier, aer hem words voor geset,
 Magh nemen, naer belieft, dat niemandt hem belet: *Eccles 15.*

Soo wordt den mensch geheel van allen dwanck on-bonden,
 En heeft den eygendom, in sijnen wil gevonden:

Want 't willen in sich self, soo los en vry moet staen,
 Dat, waer het in bedwancck, het willen waer gedaen:

Dus kan daer geen geweld, soo crachtelijck aen-dringen,
 Alleen, om eenen mensch, in sijnen wil te dwingen,

Noch vreecheyt on gehoort, noch dwanck van buit'rē noot,
 Noch al de duyvels macht, noch 't leven noch de doot,

Ia dat noch meerder is; Godt selver wilt vertijden,
 Aen sijn al-mogentheydt, en met geweld niet stryden;

Om 't willen vanden mensch te dwingen door sijn macht;
 Maer al dat hy vereyscht, oft van ons willen, wacht;

Dat sal hy door versoeck, vermaen, oft raedt verwecken,
 En soo door liefde-cracht, tot hem, ons willen, trecken,

Want hy, die ons den wil heeft gunstigh toe-gestaen,
En wilt oock geenen dwanck, aen onsen wil gedaen.
Maer soo daer niemandt magh, jct aen een ander geven,
Hoe seer hy oock tot hem is gunstigh toe-gedreven,
Dan dat sijn eygen is, en soo hy anders geeft;
Verdiert geen meerder loon, als die gestolen heeft:
En daer oock niet een sier, in weyde oft in ronde,
Van al't geschaepen goedt ter werelt wordt gevonde
Dat ons ge-eygent is, dan onsen wil alleen:
Al watmen meerder heeft best-men maer te leen;
Soo dat wy konnen Godt, een gift uyt gunst op draegen,
Van dat ons eygen is, en hem soo meer behaegen:
Want die sijn willen met sijn liefde voeght te saem,
Die doet een offerand' aen Godt seer aen-genaem.
Godt heeft een wet van liefd' de menschen, willen stellen,
Maer heeft den vrijen wil daer mé niet willen mellen:
Om dat hy on-gepraemt, sou in't verkiezen staen,
En sos ons liefde sou, tot Godt, gewilligh gaen:
Want even als de Ziel, aen't lichaem geeft het leven;
Soo moet oock aen de deught, den wil 't verdienen geven.
De deught waer geene deught, soo sy on-willigh waer,
Waer in, wat dat den wil vermagh, bespeurt-men claer.
Vvel aen dan tot besluyt: het hanght aen ons vermogen,
Dat onsen geest tot Godt door liefde komt getogen,
En boven al sijn plicht, voldoet aen liefdens wet,
Vyt soo veel reden ons, gerechtich voor-geset:
VVacr in noodt-saeckelijck, tot meerder Godts genoege,
Den vrijen wil sich moet met onse liefde roegen:
En als, sich soo den wil, aen Godt in liefde geeft,
Soo schenckt hy dan aen Godt, dat Godt self niet en heeft.
Dus sietmen hoe den wil, gestijft door Godes zegen,
De macht heeft om ons hert (hoe wel tot Godt genegen,
Door al't genoten goedt) te stellen tot den brandt;
Der liefde, en de liefd' kan veerdigen ter handt:

Soo worden wy genoodt tot d' alder-beste waeren,
 Die Godt voor vrienden heeft goeds-gunstich willen spaeren,
 En uyt sijn' milden ardi, voor niet te koope stelt,
 Daer't booghste goeds niet meer, als wil en liefde gelt.
 Hoe wel oock, dat den wil moet dienen in't vercrigen,
 Van't tijdelijcke goeds: soo magh ick niet verswijgen,
 Hoe seer het hemels goeds, van't tijdelijck verschilt,
 Daer't aerts wort dier gekocht, en't hemels maer gewilt.
 En soo door wil alleen, wirdt alles haest vercregen,
 Daer ons begeer'lyckheyt is gretigh toe genegen;
 Wie sou in rijkdom hier niet over-vloedigh zyn,
 Als hy die crigen moght, cock sonder moeyt en pijn?
 Doch met wat kommeringh en slaeffelijcke wercken,
 De menschen zyn beswaert, is lichtelijck te mercken,
 Aen allen hun gewoel tot tijdelijcke winst,
 Dat onder-staen wordt, van den meesten tot den minst.
 Wie sal den arebeydt en kommer over-wegen,
 Die in't bebomen is, van't wanckel goeds gelegen?
 Soo dat het s'nceck woordt van de heydenen wel seyt:
 Dat by de Goden niet, als met den arebeyt,
 Te koop wort voor-gestelt, want die voor't werc gaet vluchtē
 Die sal op sijnen tijdt verlegen, moeten duchten,
 On-bloot van goeds en staet: en wilt gy proefdaer van?
 Gaet wandelt eens in't hof, en vraeght een Edel-man,
 Die daeghelijckx met ernst, sijn netten uyt komt hangen:
 Om't voor-deel vanden Prins op't konstighste te vangen,
 Wat arebeydt hy doet, met veynsen in't gelaet,
 Te sluyten naer den mondt, te streelen tot sijn baedt?
 En siet hoe hy alleen gevoedt wordt met te hopen,
 Sijn voorderingh van staet, maer die op't simpel nopen;
 Op't roeren vande pen, in't trecken meertijds mist,
 Gelijck een vischer, die met d'angel roede vist.
 Wilt ghy dan voorder oock, den koop-man ondersoeken,
 Met wat een kommer hy besorgen moet sijn boecken,

En houwen rekeningh van al dat hy bedrijft,
 Eerst inden clad-boeck, en daer naer, in't net uyt-schrijft?
 (Maer dat is't minste noch) en als hy sijne waeren,
 Moet stellen in't gevaer van d'op-gedronge baeren,
 Die 't Schip nu drijven op, nu wier ten af-gromt slaen,
 Soo dat het lichtelijck, 't gevaer moet onder-staen,
 Van ergens met geweld op eene plaet te rucken,
 Oft botten op een rots en slaen in duysent stucken:
 Oft door verkeerden windt wed'rom te rugge slaen,
 Meer mijlen, als het heeft met Zeylen langh gedaen.
 Hoe dickmaels wordt den man benouwt, als hy de winden,
 Hoort huylen met gedruys, en tot tempeest on binden;
 Al leyt hy noch op't bed, hoe meer den wint hem wieght,
 Hoe meer dat hem den slaep, door achter-docht ont-vlieght?
 Dit zy dan hier genoch: 'k en vondt geen eynd' van seggen,
 Wou ick van allen staedt, den arebeydt uyt-leggen.
 Siet hoe den ambachts-man, moet sorgen voor den needt,
 En werckē heel dē dagh, tot winst van 't daegh'lijcx broot.
 Siet hoe den Acker-man, noyt vrij en is van slaeven,
 't Sy dat hy 't landt door-ploeght, oft besigh is in't graeven:
 Nu moet het landt gemest, ge-egent en besaeyt,
 Op hop' dat hy eens 's jaers daer op, sijn vruchten maeyt.
 De werelt is een hol, vol van besorghde mieren,
 Die om den acmen kost door een, soo rust-loos swieren,
 En stellen al hun hop', op hunnen arebeydt,
 Waer in allcen de winst tot hunnen noodt-rust leyt.
 Maer my verwondert seer, de menschen sien te loopen;
 Om met soo dieren prijs het tijd'lijck te koopen:
 En daer het hooghste goedt voor liefde wordt gekocht,
 En met den wil betaelt, soo weynigh wordt gesocht.

Aen-Spraeck.

PÆDAGOGUS. Wat dunckt u THEOSIMA, is het niet een vrende kommerschap met Godt te handelen, die waeren voor niet ons geeft, ende nochtans die soo niet en geeft, oft hy wilt oock datmense koopt?

THEOSIMA. Om de waerheydt te segghen Eerweerdigen Vaeder: ick heb dickmaels in mijn selven denckende geweest, hoe Godt ons door sijnen Propheet Jsaïas is noodende tot sijne wel-daeden ende on-eyndighe schatten daer wy hungerigh en dorstigh behoorden naer te verlangen als een hert naer de fonteynen. segghende, *omnes sitientes &c. Isai. 55.* Al die dorstigh zijn komen tot de vvaeteren, en terstondts voeght hy daer by: *& qui non habetis argentum &c. Emite absque argento & absque ulla commutatione;* en die geen gelt en hebben, dat sy sonder gelt koopen, en sonder eenighe mangelinghe.

Den ghemeynen koop-handel, naer mijn beste verstaen, gheschiedt hier gemeynelijck, door eene over-een-kominghe met gelt voor waeren, dat eygentlijck koopen ghenoemt wordt: en waer voor waere te geven, ghelijck men inde Indische landen plach te ghebruycken, ende noch op vele plaetsen, daer geen gelt ghevonden wordt, het ghebruyck is; dat en is niet koopen maer eygentlijck mangelen; misschien wilt Godt met ons mangelingh doen; om dat wy geen geldt en hebben bequaem om de weerde te betaelen? het schijnt wel neen: want hy seght; die geen gelt en hebben, dat sy sonder gelt koopen, *sine argento*, en dat meer is, sonder eenige wisselinghe: wel hoe sal ick dat verstaen? verkoopt
Godt

Godt sijne waeren ? soo moet het voor gelt gheschieden oft anders en is het geen koopen : geeft hy die om niet ? soo moet het eene milde gifte zijn: en soo hy oock niet en wilt wisselen ? hoe roept hy ons dan om te koopen ? en daer-en-boven noch als ick dan sal eenighe wel-daeden van hem ontfangen hebben die ick niet gekocht noch gemangelt heb , hoe ben ick dan sijnen schuldenaer , als my die gegeven zijn ?

PÆDAGOGUS, Lieve THEOSIMA, hier op antwoorde ick, dat in dese manier van spreken, vande H. Schriftuer een diep geheym ons wordt voor-gestelt ; als sy seyt, dat de Goddelijcke waeren te koop zijn sonder gelt oft wisselinghe; dat, soo veel gescyt is, als voor niet gegeven , ja meer als gegeven, die ons sijne goederen op-dringht ende bekijft, soo wy ons gek aen jet anders willen besteden, oft aen broose waeren die niet en versaeden; oft onse begeerte niet en kunnen voldoen segghende : *quare impenditis argentum non in panibus et laborē vestrum non in saturitate ? waerem ulien gelt besteedt , niet aen brooden , ende ulien aerbeydt niet aen versadinghe*: al oft hy wilde seggen: ermen mensch ! die soo veel vertiert tot eydele lusten en soo arebeyt om het goede vande werelt, en slaeft om den ermen kost, zijt gy niet dwaes , soo dier te koopen de spijsen en waerē die u niet versaeden sullen, noch oyt ten vollen kunnen vol-doen, begeert alleen, ende ghy koopt het on-eyndigh goedt, dat alleen ons versaeden sal : waer uyt verstaen wordt dat dit koopen sonder gelt oft wisselinghe niet en moet eygen verstaen worden maer alleen by gelijckenisse, dat ghelijck de lichaemelijcke waeren met gelt gekocht worden, de gheestelijcke met het gelt van onse begeerte oft

liefde

ibidem.

liefde te koop zijn : waer uyt dat blijcken sal , hoe sy voor niet ghegeven worden ende nochtans ghekocht worden.

Ick vraeghe eens : waer't saecken datmen om lichaemelijcke waeren te koopen gheen ander gelt van doen hadde , dan de begeerte oft liefde tot die waeren , ende met u begeren alleen, ghy moght koopen ende bekomen alles dat u behaeghde ? sout ghy niet segghen , dat u die waeren , mildelijck ghegeven soude zijn, die ghy alleen met begeren konde bekomen ? ô ! dat alles met begeren alleen konde ghekocht worden , men soude geen behoefte arme meer vinden inde werelt : en even wel de hemelsche goederen zijn voor soo goeden prijs te koop : ghelijck ons beruyght den *H. Bernardus* , als hy vande hemelsche goederen seght : *haec nummo propriae voluntatis emenda sunt* : dese goederen zijn te koop niet het gelt van onsen eyghen wil : maer om van desen eygen wil een liefde te maecken die den gerechtigen prijs wordt vande hemelsche goederen , soo voeght hy daer by : *ut communis fiat quae propria fuit ; porro communis voluntas charitas est* : op daer , seght hy, den wil ghemeen worde die eyghen was , want den wil die ghemeen is , is de liefde.

*Serm 1.
de resur-
rect.*

Inde rechtveerdigheyt van koopen en verkopen, soo moet de weerde van het gelt eenighsints over een komen, met de weerde vande waeren, oft gelijk sy steefts gewaerdeert worden, oft ghelijck sy inde gemeyne waerderingh geacht worden, het welck zijn verhoogen oft verleegen heeft naer dat de waeren schaers zijn oft over-vloedigh, en om veel meer andere toe-vallen. Dat dan de Goddelijcke waeren wel gekocht worden, oft schoon sy on-

eyn.

Eps 1.

eyndelijk van weerde sijn, ende met gerechtigen gelt-prijs, betaelt worden, blijkt naer de leeringh vanden *H. Bernardus*, als sy, met ons willen, gekocht worden, welck willen moet gemeyn zijn, dat eene liefde wordt, die Godt is: *Deus charitas est, Godt is de liefde*, en Godt is on-eyndigh, soo volght, dat den on-eyndigen prijs oft gelt wel over-een komen aen de waeren, die oock on-eyndigh zijn. Doch laet ons de saeck hier wat dieper in-sien: en, laet ons het geval stellen, dat de wel-daedige goederen van Godt ons mildelijk gegunt werden, sonder eenighe gelt-koopigh oft wisselingh; sout ghy dan meynen vry te wesen van schult aen uwen mil-daedighen Heer ende Godt? ick voorsekere u, dat neen, maer wel in tegen-deel, als ghy sijne giften ontfaught, met een veel swaerdere schult belast wordt, dan oft ghy die gekocht hadt: want die jet koopt, met dat hy betaelt heeft, en heeft vorder geene verbintenis aen sijnen verkooper; maer van jemandt giften ontfangen, is sijnen vryheydt verkoopen, en sich een slaef maecken van sijnen wel-doender, gevangen en geboeyt, om altijt hem te dienē, te eer-bieden, en sich te voeghen naer sijn behaegen; hebbende geen ander los-gelt, als eene genoeghsaeme vergeldinghe met danck-baerheydt; die hy, soo langh als hy leeft noyt ten vollen sal betaelen,

Twec saeckken bevinde ick, die sonder ghewelt, nochtans het alder-crachtighste kunnen ons ghemoderen trecken ende onse herten binden: de welsprekenheydt ende mil-daedigheydt: de eerste hebben de oude Philosophen uyt ghebelt in hunnen *Af-godt Hercules*, die sy den Godt van welsprekenheydt wilden uyt-belden, als sy hem Schilderden met ketenen uyt sijnen mondt vloeyende, die

de menschen by de ooren gevangen naemen: waer van wy een beter voor-belt souden mogen stellen in Christo den waeren Godt en mensch, want doen de Princen en Pharizeen hunne dienaers hadden uyt-gefonden om Christum te vangen ende hem vindende besigh in het aen-dienen van sijne Goddelijke leeringhe, door sijn wel-sprekentheyde wêer-houwen, wierden selver ghevangen die uyt waeren om hem te vanghen, en gaven aen hunne Meesters geen ander reden, dat sy hem niet gevangen mede brochten, als dat sy noyt mensch soo hadden hooren spreken, *quia numquam sic locutus est homo.* Maer tot ons voor-nemen, van gheene mindere macht moeten de wel-daeden gherekent worden, waer van het spreek-woordt heeft, *qui beneficia invenit, catenas invenit*: oock al waer het uwen doot-vyandt, met wel-daeden is hy nocht te winnen en tot vrindschapt te dwingen; daerom leerde Paulus seggende: *si esurierit inimicus tuus ciba eum &c.* Is 't dat uwen vyandt honger heeft, spijst hem &c. Dit doende soo sult ghy geloeyende kolen vergaederen op sijn hoofst: dat is ghy sult hem onsteken tot u, in liefde.

Rom. 12³

Dit heeft ons in de daedt bewesen den Heydenschen Roomschen Keyser *Vespasianus*, die soo hy tot de Croon verkoren, en verheven was, en dat eenen Prins te Hove quam, dien het rijk, uyt recht van erff-genaem, toe-quam: om welke oorsacck, den Keyser van sijne gunstelingen geraeden wirdt den Prins heymelijck doen van kant te helpen; op dat mischien den Prins met sijne aen-hangers den Keyser self niet souden over-vallen. Dien raedt en beviel den Keyser niet; maer in teghen-deel dede den Prins tot het Rooms Consulaet verheffen met een over-vloedigh in-komen van geldt en goet.

Waer

Waer over allen de andere verwondert, achtende dat dit was waenenen aen-dienen aen sijnen eygen vyandt. Neen seyde den Keyser, ghy lien en verstaet het niet, ick sal hem, sonder bloedt te storten, de handen binden: al waert oock dat hy door sijn adel-bloedt op-gehist wirdt tot de Croon, hy selver om sijn Princelijck gemoedt, soude beschaemt zijn, ende niet vermoghen jet te bestaen tot achter-deel van sijnen soo uyt-nemenden wel-doender.

Met wat schande moet ick dit schrijven tot schaemte van Christene menschen, die niet door wel-daeden van Keyfers, maer door gedurige, en onuyt-sprekelijcke wel-daeden van Godt voor-komen, gelijk zijn aen de waeteren vande Son-borne, daer *Plinius* van verhaelt, dat sy inde aldet-heetste middaeghsche straelen der Sonne, het alder-meeſte ys-killigh zijn. Doch ick verwonder my meer over den aerdt der Christenen, die Son-bornen zijn, door het geloof bestraelt, heet gemaeckt door de brandende straelen vande Sonne der rechtveerdigheyt, vande welke *David* seght; *nec est qui se abscondat à calore ejus*, daer en is niemandt die sich kan berghen van sijne heete. Ende nochtans 't is soo verre van daer, dat sy, door dese heete soudē verwermt, onsteken en in liefde branden, dat sy in tegen-deel noch meer verkillen, en als een ys herder bevriesen, ende werden gelijk aen den Salamander, die door sijn killigh fenijn de werckende-cracht des viers kan wederstaen: dit zijn geloovigen die het hert hebben vergifticht als het hert van *Germanicus* den Vaeder vanden Keyser *Caligula*, het welck in een vierigh forneys gesmeten heel en on-geschent daer in verduerde; om dat het koudt vergiff daer hy mede vergeven was, weder-stondt aen het vier. Alsoo hebben

hebben de fondaers het hert vergifticht door het koudt venijn der sonden; dat sy oock in 't midden vande vlammen van het minne-vier gestooct van soo veel Goddelijcke wel-daeden, vervriesen van kouw, daer de andere van liefde in smilten. Ach on-danckbaere fondaers! hoe is het mogelijk, dat gy niet en herkent uwen Godt ende wel-doender, daer niet eenen oog-en-blick door-slaet inden welcken ghy niet ontfanght sijne Goddelijcke gaeven, en sonderlinge die allen oog-en-blicken u den levens draet kan af-snijden en u soo doen eyndighen in u boosheyt tot u eeuwige verdoemenisse, het welck wel een van sijne meeste wel-daeden moet gherekent wesen? en daer ghy noch gespaert wordt van soo on-eyndigh quaedt, soo blijft ghy noch soo on-danckbaer, dat ghy volhert uwen Schepper te vergrammen, uwen wel-doender te verachten, uwen bewaerder niet te herkennen: ghy blijft onder de vierighe, bevrofen; onder d'oymoedighe, trots en hooverdich, onder de deughdighe, boos en quiet: en wat zijt ghy weerdigh? ghy en zijt niet alleen Godts zeghen en glorie on-weerdigh, maer oock niet weerdigh de aerde te betreden veel minder een redelijck Schepsel genoemt te zijn: soo veel wel-daeden als ghy van Godt ontfanght, soo veel onderpanden ontfanght ghy van sijne liefde; en onder soo veel liefdens; waer is u weder-liefde? ô al te on-danckbaerighen mensch! *crede mihi* seyde den H. Bernardus, *nihil ita &c. geloofst my, daer en is niet, dat*

Godt meer misnoeght, inde kinderen van gratie in de menschen, voor soo veel als ick kan verstaen, als de on-danckbaerheydt. Die is't, die de vvegen op-graefst van genaden en daer die is en kan de gratie geenen toe-gangh hebben. Soo siertmen dat eenen Ackerman meer is toe-gedaen,

D. Bern:
serm. de
7. panib.

om sulcken landt met mest te vetten, dat hy kent van goeden aerdt te zijn, ende besaet, over-vloedigheydt van vruchten voort-brenght: soo spreeckt Paulus vanden levenden acker onser Zielen hoe dien van Godt besaet wordt met sijne Goddelijcke gratien, den welcken soo hy vruchtbaer gevonden wordt, verdient noch over-vloediger zegen: want; *omni habenti dabitur & abundabit*, allen die heeft, salmen geven en hy sal over-vloedigh worden: maer't is vanden on-danckbaerigen mensch te verstaen, & *qui non habet, id quod habet auferetur ab eo*, en die niet en heeft, die on-bloodt is van alle goet en deughden: coek het geene dat hy heeft, dat is Goddelijcke gratien die hem gejonct worden, ende die hyledigh laet, sander daer mede vruchtbaer te zijn, *auferetur ab eo*, die worden hem oock af-genomen. Daer en is niet dat den mensch on-weerdiger maect aen de gratie Godts als de on-danckbaerheyt; die den H. Bernardus noemt: *ventus urens, siccasque sibi fontem pietatis, rorem misericordiae & fluentia gratia*: enen brandenden rvindt, op-droogende de Fonteyne van goedertierenheyt, den douvv van barmhertigheyt, tude vlooden van gratie.

Wy zijn menschen, maer het is een al te groote schande, dat wy, niet alleen van on-redelijcke dieren, maer oock van on-gevoelijcke Schepsels in danckbaerheyt, over-troffen worden, ick gaen voor-by het gene men leeft van Leeuwen, Elephanten &c. De Historien zijnder vol van; de boomen beschaelmen ons, die, hoe sy meer deughts vande aerde ontfanghen, hoe sy met wortelen haer vaster aen-cleyven, ende hunne moeder meer vercierren met hunne groene cruynen, lieffelijcke blomme ende smaeckelijcke vruchten. Dit beclaeghe Godt selver by *Isaias*, dat hy sijn volck in alles versien en

1. Cor. 3.

Matth. 13.

Serm. 51.
in cant.

Isaia 5.

wel bebouwt hadde als eenen wijn-gaert: alsoo dat hy seght: *Quid est quod debui ultra facere Vineæ meæ & non feci? wat ben ick schuldigh geweest, meer aen mijnen VVijn gaert te doen, dat ick niet gedaen en hebbe?* moest ick daerom soo langh vertoeven om haere soete druyven te ghenieten, en nu en pluck ick niet, dan wilde, suer ende on-smaeckelijcke druyven? waerom hy oock soo verbolgen is gheweest, dat hy den selven verlaetende, over gegeven heeft aen de verwoestinghe.

Wie sal dan redelijck zijn ende niet willen betaelen voor soo menighte wel-daeden, als hy ontfangen heeft ende noch daeghelijckx ontfanght, daer hy geen ander geldt toe noodigh heeft, als sijn ghewillighe weder-liefde, die hy soo ter handt heeft, dat oock alleen sijn wenschen hem tot lof-gelt kan dienen aen sijne verbintenis, om te vol-doen aen de plicht die hy sijnen Heer ende Godt schuldigh is, ghelijck ons betuyght den *H. Nazianzenus*, hoe dat Godt die door sijn on-eyndighe goedtheyt, niet soo seer en begeert als onse Saeligheydt, oock sich laet vol-doen met den prijs van ons verlangen tot de selve: *ô miram*, seyt hy, *beneficentia celeritatem!* &c. *ô wonder spoedigheydt aan sijne wel-daedigheydt! ô bequaemen middel van handelen! hy stelt u dit goedt. alleen met den prijs van u willen, te koop: de begeerte self acht hy inde plaets van een groot geldt.* Wat redelijck verstand sal dit bevatten, ende soo vreck blijven dat hy sal vveygheren te koopen ende te betaelen dat alder-hooghste ende weerdighste goedt, sonder het welke alle ander goedt maer lastighe packen zijn, die nouwelijck met on-uyt-sprekelijcken arebeydt kunnen bekomen worden ende meermael met groot geldt moeten betaelt zijn, daer

*Orat. in
S. Bapst-
ma.*

dese , met het geldt van willen gekocht worden ,
 ende met den prijs van liefde betaelt worden , waer
 van hier niemandt kan klaeghen dat hy ghebreck
 heeft om te vol-doen ?

Betrachtinghe.

Lieven Heer, wilt niet gedoogen ,
 Dat mijn traegheydt oorsacck zy ;
 Dat u vrendelycke oogen ,
 Oyt af-keerigh zyn van my :
 Die , om dat ghy , hebt geduldigh ,
 Sonder praemen , my geborgh ;
 Ick te langer u blijf schuldigh ,
 Voor betaelingh on-besorght .
 Maer dat u meer doet verwecken
 Tot verstooringh ende straf ,
 En om my al't goedt t'on-trecker ,
 Dat my uwen Zegen gaf :
 Is myn dwaesheydt , in het loopen ,
 Om bedrieghelycke waer ,
 Vande werelt af-te koopen ,
 Als ick lic u giften daer :
 En mijn gelt gingh slecht besteden ,
 Aen een waer van valschen schijn ,
 En on-danckbaer , sonder reden ,
 Die meer toe-geregen zyn
 Door myn sinnelycke driften ,
 Sonder aen-sien van het goedt ,
 Als de Goddelycke giften ,
 Die ick noodigh hebben moet ;

Om mijn Zaelighydt te Wercken,
 Om te komen tot geluck,
 Om mijn Ziele te verstercken,
 En te helpen uyt den druck,
 Van het droef en vreedt vernielen,
 Door het vier van helsche pijn:
 Daer de Zielen t'saemen krieden,
 En altydt ghepynight zijn.
 En dat 't meest strijdt tegen reden,
 Dat een mensch noch is soo bot;
 Dat den schijn, hem stelt te vreden,
 En daer op soo wordt versot:
 Dat hy geenen kost sal achten;
 Oock hoe groot hy wesen magh
 Noch van arebeyt sich wachten,
 Noch ont-sien van nacht en dagh,
 Over-laeden zijn met sorgen,
 On-bequaem en on-belust,
 Vanden avondt tot den morgen,
 Liggen, sonder slaep, te rust:
 En dat voor soo slechte waeren,
 Soo bedriegh'lyck sonder standt,
 Die ons doen soo quaelyck vaeren,
 En verblinden ons verstandt;
 Dat wy niet en sien de laegen,
 Die de werelt listigh stelt;
 En te laet dan ons beclaegen,
 Als den noodt ons neder-velt,
 Tot een droevigh swaer verliesen,
 Van't waerachtigh beste goedt;

Door een a'waeslyck verkiesen,
 Datmen soo dier koopen moet:
 Daer het hemels is te geven,
 Oft te koop is sonder gelt,
 En wordt, om in rust te leven,
 Als om niet, ons voor-gesteld,
 Ick en moet alleen maer Willen,
 En mijn Willen is den prijs,
 Van hen goet, dat my kan stillen,
 Met vol-doeningh voor den eyfch.
 En wat moeyt kost het begeren,
 Daermen mē den ryckdom koopt,
 Diemen nimmer kan verteren,
 Noch door langen tijdt verloopt;
 En soo ryck, door Godes gaeven,
 En versien in over-vloedt,
 Sonder sorgen, sonder slaeven,
 Sonder on-rust in't gemoedt?
 Anders moeten niet betaelen,
 Aen des gevers mildigheydt,
 Als, in danckbaerheydt t'her-haelen,
 Sijne toe-geneghentheydt.
 En al kan hy niet ontfangen,
 Van ons, dat hy niet en heeft;
 Soo schijnt hy noch te verlangen,
 Datmen hem goet-gunstigh geeft,
 Onsen wil met liefd' genegen,
 Tot het alder-hooghste goet;
 Kan hem licht soo sterck bewegen,
 Dat hy ons meer wel-daedt doet.

Die met Willen is te vreden,
 En ons gunstigh hert aen-siet;
 Oock al Wilden Wy met reden,
 Iet, dat nimmer-meer geschiet:
 Oock al konden Wy noyt voegen,
 Onser Wensch, met daedt te saem;
 Nemt nochtans, daer in genoegens,
 En het is hem aen-genaem.
 Goeden Heer; moght ick dan Wenschen?
 'k Wenschste dat 't geschieden moght,
 Datter niemandt vande menschen,
 Wirdt van Moeder voort gebrocht:
 Die u niet, en sal behagen,
 Loven, dancken dagh en nacht,
 En sijn liefde, tot u, draegen,
 Vyt het binnenst' van sijn cracht.
 Moght ick Wenschen soo veel tongen,
 Als het wout ons blaeders geeft,
 Daer ick mede, on-bedwongen,
 Soo langh, als myn Ziele leeft,
 Al de Schepsels konde trecken,
 Tot u liefde, en niet min:
 Hun tot danckbaerhuydt verwecken:
 Dat waer mynen hooghsten sin.
 Ach! hoe veel ben ick u schuldigh,
 Mynen alder-liefsten Heer,
 Voor u gaeven menigh-vuldigh,
 My gejont, en noch veel meer,
 Om dat ghy u stelt te vreden,
 Met het kleyn dat ick vermagh.

Daer het meerder waer, dan rede,
 Dat ick my een slaeve sagh,
 Soo tot uwen dienst verbonden,
 En aen u soo toe-gedaen:
 Dat in my niet wirdt gevonden,
 Dat niet sou tot voor deel staen,
 Van u glori' onge-meten,
 Van u eer, en lof, en prijs;
 Noch had ick, my niet gequeten,
 In mijn' plicht, naer het vereysch,
 Van u gunsten en wel-daeden,
 Van u over-vloedigh goedt,
 Daer ghy my med' over-laeden,
 Hebt, en daegelijckx noch doet,
 Ick bekenne my dan schuldigh,
 Soo veel, als ghÿ selver gelt:
 Ach! hoe kan ick dan sorgh.vuldigh,
 Tot voldoeningh zÿn gestelt?
 Als ick niet en weet te haelen,
 Weerdigh, om mijn groote schult,
 In het minste te betaelen;
 Als dat ick bid om gedult,
 Met het gen' ick kan op-draegen,
 Ô Godt! mijnen vryen Wil,
 't Beste dat u magh behaegen,
 d'Oorsaeck van al ons verschil.
 Meer en kan ick u niet geven,
 Meer van my en wildy niet:
 En ick wil voor u soo leven,
 Dat ick u, met danck', geniet.

J. Maes delin:

Gasp. Bouttats fecit

Op-schrift.

Siet hoe het quaedt,
My dient tot baet.

christuer. { *Simus quoniam diligentibus De-*
um, omnia cooperantur in bonum. } Rom. 8. 6.
{ Wy weten, dat die Godt be-
minnen, alles tot goet is werc-
kende. }

12. Be-

12. Beweegh-redene.

Wy moeten Godt beminnen . om dat de liefde de voor-proef is vanden hemel , en in tegen-deel , den haet vande helle ; t'welck al ons lijden hier kan verfoeten , en wenschelijck maecken .

Wat redelijck verstandt , verrremt soo vande reden ,
Dat sijne liefde niet sal redelijck besteden ,
Aen sijnen Heer en Godt ? maer tegen sijn gemoedt ,
Sijn hert vast-hechten sal , aen 't wanckel werelts goet .

Hy wordt recht-veerdelijck , tot t'eeuwigh vier verwesen ,
Die liever inden brandt , als in u liefde sou wesen .

Hy is wel over-tuyght , ô Heer , dat hy u haet ,
Die sijn bederf bemindt , en uwe liefde laet .

Wat heeft u Godt gedaen dat ghy hem wilt verlaeten ,
En self u luck en heyl on-sinnigh wilt behaeten ?

En liever branden wilt , als in verkoelingh zijn ,
En voor de rust en vreught , soeckt arbeyt en pijn ?

Wat kander soeter zijn als 't liesselijck beminnen ?

Wat stilt meer ons gemoedt van buyten en van binnen ?

In tegen-deel , daer is niet , dat den mensch meer quelt ,
Als dat hy in 't geluck van ander sich on-stelt

Ghedreven door den haet , om soo met traege beten ,
Te knabbelen sijn hert , sijn selven op-te-eten .

Van sulcken raeserny een weet de liefde niet ,

Die 't goedt van d'ander acht als self aen haer geschiet

Hoe veel en zijnder niet , die 't hier soo boos aen-stellen
Als oft sy wilden doen hun proef-jaer vande bellen ?

't Zijn mensche als een schuym , van 't red'lijck , af-gebrom

't Zijn menschen heel onnut , daer niet als quaet vankomt

't Zijn menschen van gebreck : maer dat is te beclaegen ;
Dat sy , oock tegen danck , soo veel elenden draegen .

Oock sonder hop' van loon : en onder Menschen schijn,
 Geen menschen, maer wel eer gebore duyvels zijn;
 't Is boosheydt wat sy doen, 't is quaet wat sy bedrijven,
 Sy haeten als een spin, sy twisten en sy kijven,
 Sy vechten lijf om lijf, sy slaen malcand'ren doot,
 Sy zijn bedrieghelijck, sy stelen sonder noot;
 Midts sy, uyt vaddigheydt sich tot geen wercken geven,
 En soecken maer alleen, een on-gebonden leven.

Men hoort uyt hunnen mondt, niet als een vloecken gaen,
 Oft lastringh aen Godt, oft aen den mensch gedaen;
 't Zijn duyvels martelaers, die naer soo bitter lijden,
 Verdienende de hel, hun saeligheydt vertijden:

En soo een dobbel quaedt doen sich de boose aen;
 Om dat sy Levende-doodt sonder liefde gaen.
 De liefde die is soet en wilt haer leedt niet vrecken,
 Die met goetd'ertigheydt bedeckt, al de gebreken,
 Van haeren even-mensch, sy soeckt geen eygen baet,
 Sy is niet nijdigh, trots, oft spijghich van gelaet.
 Sy wilt geen weerdichheydt van hoogen staet betrachten;
 Sy wordt niet op gehis tot granschap in gedachten,
 Sy denckt geen quaet, noch sy in on-recht sich verbeught;
 Maer nemt al haer genoegh in waerheydt vande deught,
 Sy is van goeden aerdt, om alles te verdraegen,
 Sy hopt, verwacht, gelooft, en niemant sal sy claegen,
 Wie sou de liefde niet dan toe-genegen zijn,

1. Cor. 13.

Die 't hert soo seer verblijdt, en lost uyt dro'fheyt's pijn?
 Daer liefd' en vrindtschap is by onder-linge vrinden,
 Daer laet sich Godt oock by, met rust en soetheyt vinden,
 - Daer Godt is, is de vreught des hemels voor een deel; :
 Bemindt m'ner, en daer naer, ghy krighise in 't geheel:
 Soo konnen wy ons hier, door lieffelijck genoegh,
 Als inde voor-sael van den Hemel selver voegen.

Ik ben (seyd' David) bly om 't gen' my is geseyt,
 Dat ons den in-gangh is van Godes buys bereydt.

Ps. 121.

Ons voeten staende zyn in't neer-koff vande saelen,
Van't groot Ierusalem, om volle rust te haelen:

Daer sy als een schoon stadt wordt kostelijck gebouwt,

Me-deelende haer vreught, met hop' ons onder-houwt.

En soo ghy vraegen wilt, hoe dat het kan gebeuren,

Dat in dit traenen-dal, sal jemandt sonder treuren,

Blij-hertigh duren, daer niet is als enckel quaedt,

Dat ons aen allen kant gestaegh te liyden staet?

Ick antwoord': dat het niet al quaedt is, dat van quaede,

Voor quaet geschouwt wordt, en gehouden tot hunschaede;

Noch oock, dat al het goedt, dat goedt is inden schijn,

En wordt voor goedt geacht, daer om oock goet moet zyn.

Den Ecchel die ghy hier siet suyghen op myn ermen,

Die my het bloedt af-treect, in sijne grazge dermen;

Wie sou niet achten, dat soo on-versaede beest,

My dient tot achterdeel, en daerom wel het meest,

Om dat hy ons het bloedt af-suyght, dat ons moet geven,

De cracht en onder-standt, soo noodigh om te leven?

En siet, ô slechten mensch! hoe dwaeslijck dat gy siet,

Daer dese vuyle beest, allein' t quaedt bloedt af-haelt,

Het welck seer licht'lijck had al't ander bloedt ontsteken;

Waer door een heete korts, met brandt wel sou door-treken,

En komen on-voorsins te raecken aen hit hert,

Het welck soo door dit quaedt, bevrijt van sieckte wert.

Al-soo geschiet het meer, dat dieven u bestelen:

Eylaes! wat on-geluck? hier gaet men droevigh quelen,

Als oft ons't grootste leedt niet on-recht waer geschiet:

Dat dit u voor-deel is; dat en verstaet ghy niet.

Siet hoe een mensch om't goedt bekommert, soo moet leven;

Dat hy noyt forge-loos sich kan te ruste gevin:

Wat klaeght gy, dat een' dief, ont-draeght u't lastig pack,

Dat u verlossen sal van sorgh en on-gemack?

Al watter komt van Godt, moet uyt de schat-kist komen,

Van't alder-beste goedt, naer dat't werdt aen-genomen,

Soo is het goedt oft quaet: noyt komt van Godt het quaet,
 Macr wel van onsen kant, al datter quaelijck gaet.
 Het quaelt, dat quaet is, en altijd wordt quaedt bevonden,
 En nimmer goedt kan zijn: dat zijn alleen de sonden,
 Die jeder als een pest der Ziele, schouwen moet.
 Aldat daer buyten, quaedt geacht wordt. is oock goedt.
 Ghy zijt dan seer verdooft, wilt ghy uyt 't lijden meten,
 Dat ghy in 't liefde-boeck van Godt sout zijn vergeten:
 Want hy sijn swaerste Cruys, leght meermael ophet kindt
 Dat hy als Benjamin het alder-meeft bemindt.
 Al is de wereltd vol van lijden en verdraegen,
 Dat kan in-wendigh niet de rust des hert verjaegen;
 Een Ziel in wil en vrè, met Gode vast-gestelt,
 En wordt, door al 't gewoel uyt-wendigh, niet gequelt:
 Dus dat het lijden, ons geen macht heeft te verdrucken,
 Noch tot kleyn-moedighydt het hert kan nêer-doen hucken:
 Ten sal geen droefheydt doen, aen een recht-veerdigh man
 Al wat hem over-komt, oft over-komen kan: Prov. 12.
 Hy sal in sijn gemoedt noch ou-berouert verblijven,
 Al sou, het onderste des werelts, boven drijven:
 Want die met vast betrouw, op Godt geanckert staet;
 In 't sterren vande zêe niet licht ten onder gaet.
 Wat heeft d' Apost'elen bewogen, als sy gingen,
 Ten vier-schael waer de Raedt hun boeslijck wou bedwingen
 Met laster ende smaedt te sweren Christum af,
 Op beurte van hun lijf, door d'alder-vreedste straf.
 Die met een meer genoegh, wêer-keerde vande raeden,
 Hoe dat sy waeren meer, met lijden over-laden,
 En weerdigh waeren om vry-willigh en gemoedt,
 Voor IESU soeten naem te storten al hun bloedt?
 Wat heeft Theresia, in liefde soo doen blaecken,
 Dat sy, oft lijden koos, oft wel een eyndt te maecken
 Van 't leven. dat gerust, en sonder tegen-spoedt,
 Haer licht belatten moght, te soecken 't hooghste goedt?
Wat

Vvat heeft Francisco dan al't tijdlijck doen verliefen,
En nu geheel om-bloot, het lijdē doen verkiefen?

En hy, die door de liefd' als eenen Seraph brandt,

Die vondt sich over-last met quaelen t'alien kant:

Soo dat sijn mede-brorr, niet langer kost aen-schouwen,

Het leet van sijnen Va'er, en sich van traenen houwen,

Soo dat hy, tot hem sprack, uyt enckel mede-ly:

Bid Vaeder dat Godts handt, u weynigh lichter sy.

Franciscus seer verstelt, van jever als gebeten,

Heeft sich soo daetlijck ter aerde nēer gesmeten:

En sprack den broeder toe: dat ick niet seker wist;

Dat u onmooselheydt in sulcken oordeel mist:

ICK wilde my voort-aen, uyt u geselschap houwen,

En u vermetentheydt als eene peste schouwen:

Dat ghy soo stoutelijck, hebt derven tegen-staen,

Het oordeel Godts aen my, met volle recht begaen.

Dit seggend' riep tot Godt, en wilt ô Heer! niet spaeren,

Dit lichaem, dat verrot, maer doet mijn Ziel beswaeren

Dat dese kranckheydt my gerechtigh aen-gedaen,

My magh tot suyveringh van mijne sonden staen.

Dit vat de werelt niet, die daer sal mede spotten,

En achten, dat wy zyn, een deel verwaende sotten,

Dat wy verheugen ons, in veel verdriet gestelt,

En meerder zyn getroost, hoe't lijdē meerder quelt

En soecken maer verdriet, en trachten naer het lijdē,

Als oft in droefheydt waer gelegen, ons verblijden:

Maer wie en weet niet, dat het bitter inden mond

Tot voor-deel dienen kan, en maect het hert gesont

De liefd' (seght Lullus) is, den boom van bitter vruchten

Wiens blaed'rē sijn verdriet, wiens blommē sieck-ver-suchtē

Doch even wel daerom, magh niet verworpen zyn,

Om dat de liefde groeyt in aen-genaeme pijn.

Doen Lullus op den wegh eens luyd' had uyt-gesongen,

Ghevræght wat hem daer toe had geckelijck gedwongen

En niet meer op-sicht had, tot sijne deftigheyde?
 Soo heeft hy lachende, tot antwoordt, hen geseyt.
 Een minnaer heeft aen my, mijn willen af-genomen,
 En heeft mijn wijsheydt oock met mijnen danck bekomen,
 En ick hier anders niet als mijn geheugh behou,
 Van hem te kennen; om dat ick hem minnen sou:
 Dus't Saeligh liyden dat ons nergens in kan letten,
 Doet vaster inde hop' haer vruchbaer wortels setten.
 En wat is't liyden weert, ten opsicht van de Croon;
 Die Godt ons heeft bereydt tot een' verdienden loon?
 'Wie sou dan't liyden niet om-helfen met behaegen,
 En hier, ter liefde Godts gewilligh niet verdraegen?
 Daer onse quellingh is in't daeren kort en licht,
 En in ons, wercken kan, van glori', 't swaer gewicht.
 Daer liyden ende liefd' geluckigh t'saemen paeren,
 Daer kan't recht-veerdigh hert in't minst' niet sich beswaerē:
 Want al dat quaet, hier schijnt, werckt mede tot sijn goet
 Aen hem, die liefde Godts in sijne Ziele voedt.

Aen spraeck.

PÆDAGOGUS, Godt-minnende THEOSIMA,
 vermidts het wit van mijn voor-nemen is, u te
 bewegen tot de waere kennisse ende liefde van ons
 hooghte goet; waer in wy noch seer verblindt
 zijn, door bedorventheydt van onsen aerdt, soo dat
 wy met een verkeert oordeel meer-tijds het quaet
 goet seggen ende het goet quaet. Waerom het
 wel noodigh waer, dat wy onse verblinde ooghen
 wat sineerde met de Vis-galle van Tobias waer door *Tobias. II.*
 hy, licht de oogh-pellen af-dreef en sijn ghesicht
 wederom tot het sien bequaem maecte. Seght
 my dan eens lieve Dochter; wat houdt ghy voor
 beter gesont oft sieck te zijn? Antwoordt eens.

THE-

THEOSIMA, Maer Vaeder, wat dat ghy voor stelt? wie soo vervreint van verstandt en redene, di sonder veel daer op te beraeden, niet daetelijck kan antwoorden: dat het veel beter is gesont te zijn dan sieck: daer toe en behoeve ick geen ander proev als den gemeynen gront-regel der Philosophen, die seght: *bonum est quod omnes appetunt: het moet goet zijn, dat van een ieder gewilt wordt: maer een ieder begeert de gesontheydt, ende schroomt voor sieckte en on-gesontheydt; soo is dan vervolgens de gesontheyt beter ende wenschelijcker, als sieckte te zijn te meer; om datmen noyt en leeft, dat Christus jemandt met sieckte gheslaegen heeft, maer wel dat hy de krancken ghenesen heeft, en daer toe ooc maght ghegheven heeft aen sijne lieve Discipelen*

*Matth. 11. convocatis duodecim Discipulis &c. Iesus geroepen hebbende sijne twelf Discipelen: heeft henlieden maght gegeven over de on-suyver geesten, dat sy die uyt-worpen souden, ende ghenesen alle sieckten ende kranckheden. Waer uyt volgt dat de ghesontheydt veel beter moet wesen als, dan sieckte, als Christus voor een groot wel-daedt de krancken sijn ghesonthevdt is gevende: soo dat Plato den Philosoph wel seyde: *optimum est bene valere**

*Plato in
Gordia.*

*Het is het alderbeste gesont te zijn, het gene Plutarchus noemt, *divinum & beatissimum condimentum*; een Goddelijcke ende alder-geluckighste sause: als oft hy segge wilde, dat gelijk de sause de spijsen smaeckelijck moet maecken; dat van ghelijcken ons leven so bitter en on-smaeckelijck wesen soo het vande Godden met de saus van ghesontheydt nieten wirdt opgedist. Waerom *Albertus Austriacus* ghevraeght zijnde, wat besittingh den mensch de alder-aengenaemste konde wesen op dese werelt? antwoordt seer wel, *sanitas, de gesontheydt*, wiens schat soo kostelijck*

Stelijck is, datmen liever alles soude willen verlie-
 sen, als ghesontheydt te derven: soo dat de ghe-
 woonte met redene plaets is grijpende van malcan-
 deren met ghesont-wenschingh te begroeten ende
 onse brieven te besluyten met het wordeken
vale, vacet mel: en soo ick hier wil heylicher ghetuy-
 genisse by brengen: leest *Salomon* die onder ande- Ecc. 30-
 ren lof van de ghesontheyt seght: *non est census super*
censum salutis corporis, & melior est pauper sanus & for-
is viribus, quam dives &c. Daer en is gheenen rijck-
 lom hoven den rijckdom des lichaems ghesontheydt. Beter
 is een arm mensch ghesont, en vroom van crachten, dan
 een rijck kranck mensch, ende ghegeesselt met quaedtheyt,
 wat kanmen dan beter wenschen als ghesontheydt
 onder de welke het leven een langh-durende
 doot magh geacht worden.

Ick acht de gesontheydt eenen on-waerderelijc-
 ken schat, weerdigh om met vierige gebeden van
 Godt af-ge-eycht te worden, ende bekomen, dien
 niet de alder-meeste danckbaerheyte te onder-hou-
 ven; soo dat ick my niet genoch en kan verwon-
 deren, over de groote dwaesheyte der menschen die
 die selve ghesontheyt door over-daect soo licht ver-
 ninderen, verwerpen, bederven, die niet te bed-
 len sullen gaen soo langh sy met spijs en dranck
 niet over-laeden zijn, en soo de maeghe over-lae-
 lende hun ghesontheyt quetsende, voor den tijdt
 naer het graf tijden: want het segh-woort gaet vast.

*Dat d'over-dacdt, meer dooden telt,
 Als die, door 't sweers zijn neer-gevelt.*

Soo dan Eerw: Vaeder ick antwoord' naer
 mijn oordeel, dat ick liever ghesont sou zijn als
 ieck; en niemandt beter kan verstaen wat goet de

Lib. 1. de
utraguo
fore. c. 4.

ghesontheydt is, dan die langh sieck zijn geweest
 soo dat ick met den geleerden *Franciscus Petrarca*
 sou mogen segghen; *ingratissimi mortales: bona vita
 aliter quam perdendo cognoscimus.* On-danckbare sterffe-
 lijcke menschen! wy en herkennen ons goedt niet, dan in het
 verliezen.

PÆDAGOGUS, Ghy hebt wel geantwoordt lieve
 THOSIMA soo veel als de gesontheydt ende sieck-
 op-sicht hebben aen het lichaem, maer niet nae
 het op-sicht dat sy hebben aen de Ziele. Het is we-
 waer dat de gesontheydt een goedt is, dat van ee-
 jeder gewilt wort, ende vervolgens uyt sich selve
 goedt is, oock ten op-sicht vande Ziele, waert da-
 het niet mis-bruyckt en wierde: Doch, wy die
 gheestelijck zijn, ende meer moeten soecken he-
 goedt met voor-deel vande Ziele dan van het lie-
 chaem: soo moet ick bekennen dat het beter
 sieck en kranck te zijn naer den lichaem, als geson-
 te zijn, en dat Christus de krancken genesen heeft
 ende sijne Discipelen daer toe oock gemachtigt
 heeft, en is, soo seer niet geweest, om dat hy
 lichaemen wilde besorgen, die van minder belang
 zijn, maer wel om de Zielen te genesen, en vande
 doot-slaep te ont-wecken der sonden soo seyde he-
 aen den crancken die soo langh voor het water
 badt gelegen had, naer dat hy hem genesen hadde
 fiet, seyde hy; *ghy zijt nu genesen, maer en wilt nu niet
 meer sondigen, op dat u niet erger en geschiede.* Om
 selve oorfaeck had hy sijne Discipelen vereert met
 de genees-macht der lichaemen, om daer door
 Heydenen inde Ziel te genesen, die sy door Mi-
 culen tot het licht des waerheydts soude trecke-
 Uwe redene die ghy by-brenghet bevestigt uyt
 Philosophie ende andere spreucken van deftig-

Iois 5. c.

manne

Mannen, oock van Salomon selver in de H. Schrif-
 ture, en hebben gheen ander op-sicht als het lichaem-
 elijck leven: en daerom neme ick dese proeve
 niet aen, die hier geestelijck alleen vanden geest ofte
 Ziele wil handelen, waer toe ick u wil bethoonen
 dat meermael de lichaemelijcke kranckheyt, dien-
 tiger is, als de ghesontheydt.

Ghy sult THEOSIMA ghelieven te aen-mercken,
 dat Godt den mensch gheschaepen heeft, voor het
 edelste Schepsel vande werelt, begaest met
 reden en verstandt, daer hy in-gheplant heeft de
 Heerschappy vā alle andere Schepsels, *omnia subieci* *Psalm. 8.*
sub pedibus ejus, gy hebt het al onder-worpen aen sijne voeten,
gheschaepen en offen ende daer toe noch de ghedierten des velts,
de vogels des hemels en de vischen des Zees &c. Maer dat
 wil ick oock, dat gy aen-dachtelijck sult bevroeden,
 daer den mensch soo veel weerdiger is als de beestē,
 dat nochtans den Schepper vande natuer den
 mensch soo niet begaest en heeft naer den lichaem
 als de on-redelijcke dieren, die veel gesonder, ster-
 ker langher van leven en soo veel bederfenisse niet
 onderworpen zijn, ghelijck den catijvigen mensch,
 die naer gevoelen vande Aartsen ende genees-mee-
 ders, over de driehondert uyt-wendighe oorfaec-
 ten van siekten onderstaet, vande welckē hy het
 gevaer van sterven niet vrij en is. Dat meer is wan-
 eer eene beeste, die selde sieck is, eenige onstel-
 lenis ghevoelt, sy kent uyt den in-druck vande na-
 tuer haer genees-cruyden ende help-middelen, soo
 hetmen dat honden en katten, als sy gewondt zijn
 een beter plaester gebruycken als hun eyge ton-
 ge, soo sy inde maeghe oft darmen ghepijnicht
 worden, sy kennen hunne kruyden om die te ont-
 lasten. Daer-en-boven soo bevintmen dat de ghe-

Eccles. 38.

dierten met ongelijke meerdere vol-maektheden naer het lichaem begaeft zijn als den mensch. Waer heeft eenen mensch de macht van een Peert, de snelheydt van een Hert, 't gesicht van eenen Valck, den reuck van eenen Hondt, de moedigheydt van eenen Leeuw &c. ? Den mensch soo veel krankheden onder-worpen, weet weynighe genees-middelen, en al is 't dat de Aartsen (gelijk den wijzen man ons leert) moeten ge-eert zijn, om de nood-saeckelijckheydt: nochtans al hebben die, veel jaere belteet, om de crachten der kruyden te onder-soecken ende te kennen, soo en laeren sy daer-om, niet son-weylen mis-slaeghen te doen.

Maer waer-om is Godt soo uyt-gestort in lichaemelijke gaeven aen de ghedierten, ende so spaerigh aen den mensch? ick antwoord, dat sulx sonder het Goddelijck gheheym niet en gheschiet door het welcke sijne voor-sienicheydt alles is bestierende, ende sulcken bequaeme middelen aendient, door de welcken sy het beste oft hun eynde souden kunnen bekomen, die vande Godts-geleerde genoemt wordt, *ratio ordinantis*: de rede van de schicker tot het eynde. Vermidts dat het eynde vande scheppinghe der ghedierten, in het besonder, de dienst is der menschen, waer toe sy noodigh hebbeene sonderlinghe gesontheydt ende cracht, end Godt hun het lichaem niet gegeven heeft tot dienst vande Ziele, maer de Ziel tot dienst van het lichaem, soo en hebben sy niet noodiger tot dien dien van doen als de gesontheydt met sterckte.

Maer wel in tegen-deel, Godt heeft den mensch in dese werelt toe-ghe-eygent aen sijnen dienst ende dat, het alder-meest door de Ziel, die hy, naer sijn eygen belt, hem in-druckte, om dat het lichaem

met de Ziele vereenicht, alle sijne uyt-werkinge
 oude stieren tot Godts dienst ende meerder glorie.
 Nu seght my eens, bid ick u; wanneer is het lie-
 gaem het alder-bequaemste om mede te wercken
 met de Ziel? als het gesont is vet en sterck? neen
 voorwaer; want als dan doet het som-weylen de
 Ziele meer beletsel in het bidden, betrachten ende
 andere heylighe oeffeninghe; om dies wil, dat den
 mensch ter werelt komende blijft houwen, noch
 roock door den Doop niet af en leght, de voncke
 van quade begeerte, een over-blijffel van de erf-
 sonde; soo dat in hem altijd verblijft dien strijdt
 vaer van *Paulus* seght: *caro concupiscit adversus spiri-* *ad Gall. 5.*
um: het vleesch *begeert tegen den geest*: als dan het *c.*
 lichaem wel te pas is, vet en wel ghetoeft, wordt
 den geest soo over-vallen met traeghevdt, soo on-
 teken met lusten, soo verflapt in sijn Godt-vruch-
 tigheydt, dat de genegentheydt tot het quaet licht
 de over-handt heeft, en oft hy ander-sins wel ge-
 hegen waer tot de deught en recht-veerdigheydt,
 nochtans licht kan over-wonnen worden: daer in
 tegen-deel een swack en kranck lichaem, de Ziel
 kan dienen tot meerder bequaemicheydt ende
 sterckte om alle sonden tegen te staen, en crachtiger
 uyt-werkinghe van liefde voorts te brengen, ge-
 lijck ons den Apostel betuyght seggende, *cum enim* *2. Cor.*
infirmor, tunc potens sum; *als ick kranck ben, dan ben ick* *12.*
 sterck.

Nemt dese gelijkenisse: wanneer ghy te Scheep
 zijt in eene Galleye, wie sult ghy meer achten de
 Galleye-boeven, die maghtigh en sterck alléen tot
 het riemen bequaem zijn, oft den stierman: die het
 roer moet bestieren? ghy sult seggen dat den stier-
 man van meerderen aen-sien is; die, daer d'ander

met arebeydt moeten wercken , hy sijn verstant
moet ghebruycken. En siet ghy niet dat ons leven
is als een schip, inde woeste zee vande ongestaedige
werelt met de winden tusschen de op-ghedronghe
baeren aen allen kanten gheslaeghen? dit Schip van
ons leven heeft sijne riemers ende stier-man noo-
digh : wordt u benomen het ampt van te riemen
dat verworpender is , in enckelen arebeydt alleen
bestaende ; keert u tot het gene edelder is , tot het
ampt van bestieringh , de waerachtige ende moe-
dighe kracht des mensche die rust in sijne Ziel, door
sijn verstant : meer doet eenen voor-sichtigen velt
oversten , al is't dat hy de handt niet en stelt aen de
waepenen , als duysent vechtende Soldaeten. Wat
belanght het aen een reylende man oft sijne her-
bergh , van eenen nachr verblijvens , sterck oft
brekelyck is , als hy moet tot een verblijvende
woon-sté haestigh spoeden ? laet dit lichaem vry
swack en kranck zijn, laet ons leemen huys vry in-
vallen , wy zijn maer voor-by gangers , die naer
een vaster huysingh tijdē; en al is her dat de kranck-
heyt af-sienelijck is aen den sinnelijcken mensch ,
soo is sy nochtans wenschelijcker aen eenen ghee-
stelijcken mensch, die beter verstaet, dat de deught
inde kranckheydt vol-maect wordt, om dat sy ons
van meerder quaedt verhoedt ende een meerder
goet veroorsaect; hadde den Evangelischen gigh-
tighen mensch niet kranck gheweest naer den lie-
haem , hy en had van Christus niet ghehoort , re-

Math. 9. *mittantur tibi peccata tua, uwe sonden worden u vergeven.*

c.

Deferedene grijpt oock plaets in alle swaerighe-
den ende on-ghevalen die eenen mensch, in dit le-
ven kunnen over-komen, aen-ghesien sy ons over-
ghesonden worden van Godt die het wesentlijck
goedt

goedt is, ende noyt en kunnen quaedt zijn, als by
 nse aen-neminge, om dat onsen wil niet over een
 n komt met den wil van Godt, want ghelijck het
 oreeck-woordt heeft: *nemo laeditur nisi a se ipso*: mis-
 tant en vrvordt beschaedicht, als van sich selven: wy weten,
 zght den Apottel, dat die Godt beminnen, alles
 ot goedt is werkende. De eenige ruste des herte oock
 n dit leven, is in alleste willen, gelijk Godt wilt.
 Hier in dient ons tot leer-meester den Philosoph
 ipicletus, alleen uyt het licht vande natuer, dat te
 erwonderen is, die leert ons segghende: *melius il-
 lud judico, quod Deus vult, quam quod ego; adhaereo, illi
 t minister & pedissequus, cum illo desidero, cum illo ex-
 pecto, denisque quod ipse vult, idem & ipse volo* 't zijn
 voordien die schier alle Christenen beschaemen
 oock die de vol-maectheyt betrachten. Ick seght
 lien heydenschen mensch) oordiele beter te zijn dat
 Godt wilt als dat ick wil: ick hanghe hem aen als dienaar
 nde voedt-volger, met hem wensche ick met hem verwacht
 ck, en voorts dat hy wilt het selve wil ick oock: leerende
 voorder den middel om het alder-best den wille
 Godts in allen menschelijke ghevalen, in te vol-
 zhen, voeght daer by: *Semper illud potius volo quod fit*:
 ick hou altijdt voor het beste, datter gheschiet: vermidts
 al watter gheschiet, meer als seker is (de sonde uyt-
 ghenomen) dat het door Godts gehengen geschiet,
 met sijnen wille: wy moeten dan sulck x voor het
 beste houwen, wat het is oft niet, oft het ons, oft
 een ander over komt; om dat het van Godt komt,
 uyt wiens schat-kist noyt jet quaedt kan komen:
 soo dat desen Philosoph ons wel vermaent, seg-
 gende: *ne postules ea quæ sunt arbitrato tuo feri sed si sa-
 pis, ita feri quæ velis, ut sunt*. En eyscht niet van al
 datter gheschiet, dat het naer u goedt duncken gheschiede

Rom. 8.

Epist. lib.
4. dissert.
c. 7. circa
medium.

maer zijt ghy wijs? dat alles watter gheschiet. soo geschiet, ghelijck het gheschiet. Hy is wijs die vande noodtsackelijckheyt eene deught maeckt: want die eenigh gheval niet en kan ont-gaen, en het selve met ongedult moet onder-staen, verliest de verdiensten, en verdobbelt sijn quaet: ende *ten seld'n rechtverdighe[n] niet bedroeven al wat hem over-komt*. Alsoo, dat de beproevinge oock van sieckte, hoe sy swaerder is, hoe sy voor-deeliger is: ghelijck ons den H. *Salvianus* betuyght als hy seght: *nequaquam ergo dolenda haec afflictio infirmitatum, quam intelligimus &c.* Men moet dan niet bedroeft zyn over de quellinge der sieckten, die wy verstaen een Moeder te zyn van deughden, naer het segghen vanden Apostel: *als ick krank ben dan ben ick sterck.*

Lib 10. de
Provul.

THEOSIMA, dit kan ick quaelijck bevatten, aengesien de hervaerentheynt my anders leert: want als ick ghesont ben, fris en sterck, dan vinde ick my on-belebbert en bequaem tot alle Godtvruchtighe oeffeninghen, dan kan ick op sijnen tijdt mijn gebeden storten, ghevoeghelijck vasten ende andere wercken van liefde ende deughden aenvatten: maer in tegen-deel als ick sieck ben, en te bedde moet lighen; wat kan ick dan doen, dat deughdigh is? de pijn geeft my dan soo veel werck om verlichtingh te bekomen dat ick onbequaem ben tot bidden vasten ende andere goede wercken.

PEDAGOGUS. Lief kindr, hoe zijt ghy hier verdooft! ghy thoont alhier dat ghy noch seer on-hervaeren zijt in het geestelijck leven niet verstaende waer in de waere deught met haer verdiensten gelegen is, ende dat onsen goeden wil, voor het uytwerck, meer mael by Godt geacht wort, besonder als de on-mogelijckheyt ons verbiet te wercken, ghelijck

ghelijck ons het ghemeyn segh-woordt leert: *si desint vires tamen est laudanda voluntas*, den wil is prijsbaer daer de crachten on-breken.

Oft gelijk den Poet singht :

*Al waer ons kracht geen macht en heeft,
Den wil, ons oock verdiensten gheeft.*

Soo dat ick vrij magh segghen : dat soo wanneer eenen krancken machte-loos te bedde gheslaegen, in zijn lijden over-gegeven is, met gheduldigheyt, inden wil ende wel-behaeghen van Godt, dat hy als dan meer verdient, als dat hy ghesont zijnde, sich oeffende in eenighe deughdige wercken, als hem daer toe den goeden wil niet en on-breckt, naer het gevoelē vanden H. Bonaventura die leert: *per-* *De gradi-
bus virtu-
tum. c. 2.*
fectius est adversas infirmitates tollerare, quam multis op-
eribus insudare : het is vol-maekter, seght hy, de tegen-
spoedighe krankheden gheduldigh te verdraeghen als veel
wercken te onder-staen.

Dit was oock mede het ghevoelen vanden Saelig-
ghen *Egidius* mede-gesel van onsen H. Vaeder *Fran-*
ciscus, die seyde, dat het beter ende verdienstigher
was, te lijden een sieckte, oft on-recht, oft quel-
lingh met lijdtfaemheydt, als voor eenen dagh hon-
dert armen te spijsen; en waert dat de menschen in
sulcken geval sich wilden oeffenen ende gewinnen
in gheduldigheyt, sy souden van Godt groote gra-
tien verwerven en schatten van verdiensten ver-
gaederen, ia souden alreeds den eenen voedt in het
leven stellen.

En dat meer is : ick segh, dat eenen siecken
mensch die op sijn bedde vast gheheght is en handt
noch voet beroeren kan ende daer by geduldigh is,
dat

dat hy den aerdt van eenen Seraphin aen-doet, en Seraphins genoemt magh worden. Dit beproef ick uyt het gheheym met het welcke den Propheet *Isaias* de Seraphinen beschrijft, als hy seght: *Seraphin stabant; de Seraphinen stonden*, bekleedt met les vleughelen waer van de twee hun diende om te vliegghen, de andere om hun te decken: de heylige Vaeders willen dat sy stonden en te saemen oock vlogen, soo aen-merckt den *H. Ambrosius* sich daer over verwonderende: *si volant, quomodo stant? soo sy vliegen, hoe staen sy?* dit schijnt on-moghelijck, te staen en te saemen te vliegghen: in dit gheheym geeft ons den *H. Bernardus* licht aen ons verstandt, als hy ons doet aen-mercken, dat de Seraphinen zijn brandende inde Goddelijcke liefde; ende ghelijck een vlam viers in haer selven schijnt stil te staen, al gaet sy van haer plaets niet, soo is sy nochtans vliegende, van gelijcken de Seraphinen *stabant* sy staen vast voor de Goddelijcke Majestejdt ende vliegen tót hem, met hunne minnelijcke ende brandende begeerte, dit zijn sijne woorden: *vide flammam quasi volantem & stantem simul; nec miraberis cum Seraphin stantes volare, & stare volantes: sicut de vlamme als te saemen vliegende en staende; en gy en sult u niet verwonderen dat de Seraphinen staende vliegen ende vliegende staen.* Te weten ghelijck een vier dat vast staet waer van de vlamme om-hoogh vlieght: ende alsoo seggen wy dat de geduldighe die met pijnelijcke sieckte vast te bedde ligghen met de vierighe liefde onsteken soo hoogh in Godts dienst zijn vliegghende, dat sy oock mogen aen-randen de vol-maecktheyt vande Seraphinen: nemt het exempel van onsen *H. Vaeder Franciscus* die in Godts liefde ende deughdighe oeffeninghen soo hoogh ghevlogen heeft, dat hy

*Isaia 6.**Lib. de Spir. c. 22.**D. Bern. Serm. 4. de verb. Isaia.*

doek op dese aerde den tijtel verdient van eenen Seraphin. En vraecht ghy waer door hy soo hoogh konde vliegen, met de vlugels van liefde, in eene langh-durighe sieckte, niet alleen met gedult maer doek met vreught-en danckbaerheydt die te onderstaen, soo dat hy som-weylen was sijnghende dese woorden *tantum est bonum quod exspecto, ut omnes dolores mihi suaves sunt*, dat is.

*Soo groot is mijn verwachtte goedt,
Dat al mijn pijn, my soetheydi doet.*

Betrachtinghe.

Grooten Heer, en Godt van wonder.
Ick geef my geheel ten onder,
Aen u oordeel on-bekent:

't Is gewis, dat ick sal missen,
Iet van 't goedt of 't quaedt te gissen,
Dat ghy hier den mensch toe-sendt:
Daer wy sien, dat ghy den quaeden,
Wilt, met voor-spoet over-laeden,

En hem goedt doen t'allen kant:
Daer in tegen-deel, de goede,
Zijn gegeesselt met de roede
Van verdruckingh, smaedt en schandt.

Die het Cruys hier moeten draegen,
Sonder van hun leet, te claegen,

En te thoonen droef-mis-vaer;
Daer sy zyn beswaert met quaelen,
Die hun cleyven aen, en draelen
Daegen, maanden, ende jaer.

Altijdt zijn sy in het liden;
 En noch siet-men hun verblyden
 Met een minnelijck gelaet;
 Daer sy Godt noch voor bedancken,
 En niet claegen als de krancken,
 Die het liden tegen-staet.

Die niet over zijn gegeven,
 Om naer Godes wil te leven,
 Zijn met dobbel pijnen kranck,
 Want daer niet ons kan on-stellen
 En meer in't gemoedt ons quellen,
 Als te liden tegen danck.

Het sijn grouwelycke plaegen,
 Als ons sinnelijck behacgen
 Wort van allen kant belet,
 En dat wy niet kunnen komen,
 Tot ons willen voor-genomen,
 Daer sich jeder tegen-set.

Wat sal dan het goedt ons geven,
 Alsmen niet gerust kan leven?

't Is een hell' hun toe-bereydt;
 Die van spijt hun vleesch verteren,
 Als sy sinnelijck begeren,

Dat hun meer-mael wordt ont-seydt:
 Maer sich self in all's te stillen,
 Met genoeghe in Godts-willen;

Is de voor-proef vande vreught,
 Die de Saelighe genieten,
 Naer dat sy het leven lieten,
 In beproevingh vande deught.

Het sijn pijnen vande hellen,
 Die den mensch hier machtigh quellen,
 Als wanneer het niet en gaet,
 Naer het voor-stel van sijn Willen,
 Soo en is hy niet te stillen,

Daer den kop in Werringh staet.
 Ick acht hem al't quaedt ont-komen,
 Die sich selven heeft ont-nomen

't Willen, naer sijn eygen sin:
 En die niet sal doen in wercken,
 Datmen straffbaer kan bemercken,

En sich over-geeft met min:
 Om geheel, naer Godts genoegens,
 Sich in Godes Wil te voegen,

En te leven soo gerust:
 Daer wy anders niet behoeven;
 En ons niet en kan bedroeven,
 Als te Willen, dat ons lust.

Lieven Godt! Wat sal ick vrægen
 Anders, dan u Wel-behaeghen?

Geeft my sieckte geeft my pijn,
 Geeft my voor-spoedi oft verliesen;
 'k Wil noch't een noch't ander kiesens;

Dat ghy geeft sal't beste zyn.
 Want het staet in u believen,
 Alle menschen te gherieven.

Naer den eysch, van u bekend:
 Om sich denghden-ryck te maecten,
 En tot Saeligheydt te raecten,

Naer het wanckel-levens endt.

Maer soo ghy my wilde gheven,
Dat ick hier naer wensch moght leven:

Ick en wou geen ander baen,
Als de her-baen van het lijden,
Daer al die ten Hemel tyden,

Noodigh moeten inne-gaen.
Desen wensch was het betrachten,
Van Theresia, door crachten,

Van haer vierigh minnend' hert:
Die riep, ick wou liever sterven,
Als het lijden hier te derven,

Ick en voel geen meerder smert;
Niet, dat my meer doet versuchten,
En met achter-docht doet duchten,

Dat Godts zegen my verlaet,
En dat ick noch van sijn wegen,
Sal af-dolen, en verleggen,

Zijn, als't al voor-spoedigh gact;
Dat het lichaem, door't vernocgen
Door de wereld' sich sal woegen,

Naer de wet van mijnen geest:
Want men moet de macht verflappen,
Van sijn' vyandt; die hem stappen

Wilt, met voeten, als een beest.
Dan ick kiese, niet te kiesē:

Op dat ick niet sou verliesē,
't Deel, van't hemelsche geniet;
't Welck voor't meeste is gelegen,

Dat wy Godt sijn toe-genegen,
En ont-komen soo't verdriet,

Dat den eygen Wil kan broidven;
Daermen sich van moet ont-houden:

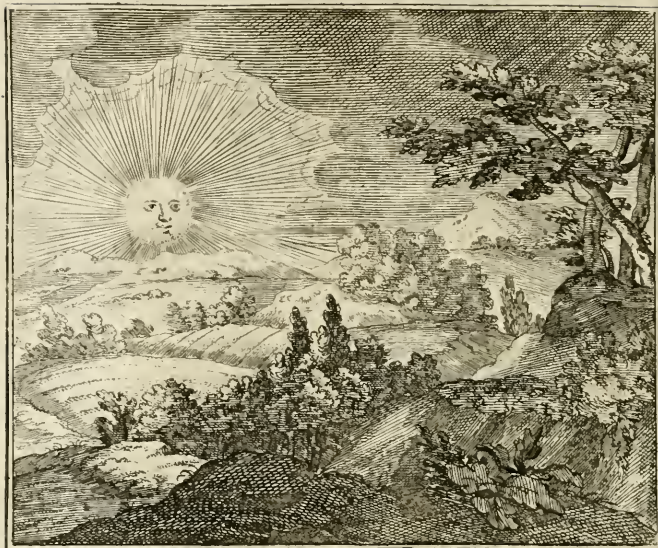
En al willen dat Godt wilt:
Soo en sullen wy niet sehillen,
Aen het Goddelycke Willen;

Dat al ons begheren stilt:
Daer't geluck leyt in besloten,
Van den hemel, en genoten

Wordt, met on-gehoorde vreught,
Kont ghy meerder jet verdencken,
Als een volle maet te schencken,
Aen al, dat ghy wenschen meught?

192
SINNE-BELDT.

J. Maes delin.

G. N. Houhats

Op-schrift.

o Mensch 't is tijdt, verlaet u quaedt,
De Son komt op, 't wordt daegeraet.

Nox precessit, dies autem appropinquavit, abijciamus ergo opera tenebrarum.

Schriftuer.

Den nacht is voor ghegaen, den
dagh is aen-gekomen, daerom laet
ons af-worpen de wercken der
duyfternisse &c.

Rom. 13. G.

13. Be.

13. Beweegh-redene.

Wy moeten Godt lief hebben, die ons soo be-
mindt, dat hy ons sijnen eenighen Soon heeft
ghegeven tot onse verlossingh.

O Heer! ô onsen Heer! den naem die wy u geven, Psalms. 8.
 Is wonder op de aerdt: hoe hoogh en hoe verheven,
 Is u groot-daedigheydt! ghy uwen lof vol-treect,
 Self uyt den kind'ren-mondt, die tot vernietingh streect,
 Van al u vyanden, die u met laster haeten,
 Die ghy niet on-ghestruft in boosheydt hier sult lieten:
 ô Gedt! de uyt den aerdt niet anders zijt dan goedt,
 Die tot u miltheydt maer u handen open doet;
 Die alle Schepsels vult, met over-vloedt van zegen,
 Die u mil-daedigheydt uyt-stort met vollen regen.
 ô Godt! met reden wordt ghy wonderlijck genaemt,
 Van al u Schepsels, die u loven als 't betaemt,
 Ja self de hemelen, u glori' ons verbaelen, Psf. 18.
 En 't firmament kan oock u handt werck ons vertaelen:
 Dus u groot-daedighydt al om verkondight wordt,
 Die ons tot danckbaer liefd', niet rede-loosen port,
 Maer uwe mildcheydt wilt haere gaeven storten,
 Eer sy gebeden wordt; om dat-men geen verkorten
 Sou aen u miltheydt doen, die vry en on-gepraemt,
 Aen u groot-moedigh bert, tot meerder eer betaemt:
 Want als men door gebêen, tot wel-daet moet geraecken;
 Soo schijnt het, dat 't versoeck, vā miltheyt schult kan maeckē.
 Severus Keyser (soo men in sijn leven leeft)
 Is een' groot-moedigh Vorst en mild van aerdt geweest.
 Waerom hy, soo het scheen, met rede sich beclaeghde,
 Als jemandt quam tot hem, en hem geen gunst af-vraeghde:

Wel hoe? (sprack hy hen toe, niet sonder kleyn geklijf:
 Wilt ghy oock naer mijn doot, dat ick u schuldigh blyf?
 Dit is wel loffelijck, maer 't is vry meer te achten,
 Dat men een milde-bandt magh, ongevraecht af-wachten:
 Hier in den luyster meer uyt-schijnt van eel gemoedt,
 Dat het, oock sonder bè, aen jeder wel-daet doet.
 Waer kander dwinger meer, ter wereldt zijn gevonden?
 En die my soo begaest; houwt my, aen hem verbonden,
 Berooft my van mijn seif, en my sijn slaeve maect,
 Die sander 't los-gelt noyt in vrydom weder raect
 Van syne danckbaerheydt, en moit sich altydt draegen,
 In liefde en in dienst, in alles naer't behaegen,
 Van sijn wel-doender-Heer: en waer't dat ick vermocht:
 Ick wenschte dat ick soo, had jeder af gekocht,
 Hun vryheyt door mijn gunst, en ick den last mocht schouwen
 Van jemandt schuldich zyn, en soo mijn vryheydt houwen.
 Dit wordt ons niet vergunt; maer Godt alleen toe-staet,
 Die, niet als menschen ons, wel doet op eygen baet.
 Al is 't oock, dat hy wilt, dat wy ons hert besteden
 In Goddelijcken dienst, met vierige gebeden;
 Soo is 't nchtans dat hy ons wel-daet heeft gedaen,
 Eer dat wy met verdienst' sijn ergens voor-gegaen.
 O Godt! doen ghy eens hebt, u oogen neer geslaegen,
 Daer wy verduystert, in doodts-schadure noch laegen:
 Was daer wleenen mensch, die sich naer u genoegh:
 Tot deught begeven had, en liefde tot u droegh?
 Hoe menighe en zyn van u niet afgeweken,
 Die haeters van het licht, in 't duyster bleven steken?
 Al-waer sy vroeten in hun vleeschelijcke schandt,
 Begerigh onversaect, met oorlogh, moordt en brandt
 Daer ghy door daegeraet den duyster doet verdwynen
 Tot dat ghy als een' Son komt claerder uyt te schynen
 En't licht geeft aenden dagh: soo dat aen mensch beschaem
 Sou eer'lijck wandelen, als in het licht betaemt;

En mogen door het licht, de boosheydt leeren kennen,
 En soo syn aerme Ziel van alle schult af-wennen,
 En wachten sich met schroom, voor al't venijnigh quaet,
 Sich keerende tot Godt met bidden om genaedt,
Wat heeft u, lieven Godt, soo crachtigh doen bewegen:
 Dat ghy den snooden mensch, tot alle quaedt genegen,
 Door de bedorven:heydt van sijnen boosen aerdt,
 Aen sijn verdiende straf; alleen niet hebt gespaert,
Maer daer-en-boven noch, hem liefd' hebt toc-gesonden,
 Diên ghy voor al u goedt, on-danckbaer hebt bevonden?
 Als liefde, (soo ghy self door Malachias seght) Malachi.
 Ick heb u seer bemindt: waer op ghy weder-leght,
Waer in hebt ghy u liefd', den volck'ren willen thoonen,
 Ghy claeghte, dat ghy hebt met Israël willen wonen,
 Die even wel u niet herkenden als hun' Heer,
 Noch als hun' Vaeder u bewesin dienst en eer:
VVaerom ghy oock verwirpt al hunne offerande,
 En u beclagende van smaect en groote schande,
 Met reden vraegen meught, aen jeder met verweyt:
VWat heb ick u misdan, dat ghy u van my scheyt?
 Die u soo heb gesocht, als ghy my hadt verlaeten,
 En ghy voor weder liefd', betaeldé my met haeten?
VWat had ghy doch verdient, dat ick u liefde droegh;
 En socht u wel-vaert oock self tegen u genoegh?
 'k En wacht van u geen baet, waer me ghy my sult loonen,
 't Is maer mijn suyver liefd', die ick aen u wil thoonen.
 'k En heb 't uw' niet van doen, maer ghy behoeft het mijn,
 Dat ick u gunst' thoon' is; om dat ghy wel sout zyn.
 Ick roep, ick klop, ick wacht; op dat daer niet verloren,
 Sou gaen, van al dat leeft, en is van vrouw' geboren.
 't Gevallen heff' ick op, den droeven ick verblij,
 En die gesondight heeft, die kome weer tot my,
 Die niemandt en verstoot, maer wensche met verlangen,
 Om al de sondaers in genaedt te ontfangen.

Siet hier; hoe dat den mensch in Godes Zegen stont,
 Eer dat hy deught in hem, weert van verdiensten vondt.
 Dit was den daegeraet, die in den dichten duyster,
 Verscheen van 't oudt Verbont, seer weynigh noch van luyster;

Alleen aen Abraham beloofst en sijn geslacht,
 Dat eene claere Son, sal worden voort-gebracht,
 Die met haer sraeligh licht, sal heel de werelt lichten;
 En sal een nieuw Verbondt van liefde komen sichten:

10. 3.

VVaer van men leeft, dat Godt; soo lief de werelt; heeft;
 Dat hy sijn' eenigh Soon, goetd-gunstigh, aen haer geeft.
 Maer 'k wil dit wootje, Soo, wat meerder over-wegen;
 VWant ons Beweegh-reen daer 't en hooghst' is in gelegen.

Soo, seght hy, 't welck behoont de on-gemetentheydt
 Van liefde, die gēen mensch noch Prins in weerdigheydt
 Gestelt, noch Engel; maer Godt self, die toe-genegen,
 De wereldt heeft bemindt, versien met sijnen Zegen:

Hoe wel oock on-versocht: de werelt, boosen quacdt,
 Die mindt de duysternis, en 't licht der Sonne haect.
 Die geeft hy sijnen Soon, van d'ysent uyt-verkoren,
 Niet eenen van meer Soons, maer d'eenigen-geboren,

Gegeven niet tot Croon oft Scepter van 't aerdts rijck;
 Op dat hy heerschen sou met macht, noch van gelijk,
 Dat hy in lust naer wensch al-hier sich sou vermaecken,
 Oft in groot aen-sien, sou by al het volck geraecken:

Dat was de rede niet, maer wel om het randtsoen,
 Dat niet betaelt kost zyn, ten vollen te vol-doen.

Soo, heeft hy dan bemint de werelt, 'k segg de kind'rē
 Van Adam's groot geslacht, dat door het snood' verhind ren,
 Van d'eerste ouwers schult, nu moest verloren gaen,
 En had den wond ren vondt van liefde niet gedaen:

Dus wilde 't eeuwigh VVoordt den vuylen sack aen-treken
 Van onse sterflijc'heydt, om 'oo te over-decken

Sijn Godt'heydt, die ons vleesch uyt liefd' sou nemen aen:
 Op dat soo Godt en mensch vereenight, sou bestaen,

in Christo, die sijn self tot offerand' sou geven,
 op dat wy door sijn doot gekocht, wèer sonden leven,
 Gestelt op verschèn voedt: ô wonder liefde werck!
 Vaer in sich inden geest verheught de heyl'ge Kerck;
 In dat den duyster is, met al het quaedt verschoren,
 'soo tracht sy met dit liedt, den grooten Godt te loven.

Se nascens, dedit socium,
 Convescens, in edulium,
 Se moriens, in pretium,
 Se, regnans dat in præmium.

Dat is geseyt.

Hy wilt geboren, ons, tot me-gesel hier zijn;
 Die ons in't Avont-mael, voedt onder broot en
 wijn.

Hy loft ons door den prijs van't pijn'lijk bloedt-
 vergieten,

en laet ons, stervende, sijn croon, met hem
 genieten.

En soo geluckigh sijn; met hem die ons bemindt;

Soo hy ons in het licht, en niet in duyster vindt.

W'il in't besonder dan elck een van dese reden,

et mèer verweckingh van ons liefde, gaen besteden:

Want hy en waer geen mensch, die rede kan verstaen,

Die in dit vier gestoekt, niet licht in brandt sal gaen.

Aen-spraeck.

Eer-suchtighe THEOSIMA, tot noch toe hebben
 wy onse Beweegh-redenen ghenomen uyt de
 besondere hoe-daenighedē vande hooge Majesteit
 in Godt: door de wëlcken hy bestraelt ons ver-

standt, om te komen tot sijne kennisse, ende hem kennende als eenen oorspronck oft fonteyne van alle goet beminnen souden wy niet (soo wy redelijk zijn, gelijk wy moeten zijn, en wy by de beesten niet willen vergeleken zijn) behooren, al en waer daer geene andere redene, om tot Godt ghetrocken te zijn, hem te betrachten boven alle geschaepe dinghen, hem te minnen uyt alle crachte der ziele? want, soo het goet, uyt lijnen ingedruckten aerdt, machtigh is, om ons begeerte te trecken als eenen Magneet-steen het ijser is wonderlijk treckende ende sich selven doet aen-hechten: waer om sal het hooghste goet van minder cracht wesen? en daer wy al begeerigh tot 't goet zijn, uyt ons in-geborentheyt, om ons herte te doen verwecken en aen-clijven aen het alder beste goet dat on-eyndigh is, en Godt selver is?

THEOS: 't is waer beminden Vaeder, en ick staen beschaemt, als ick dit licht van redene in my selve bevroede; ja, ick en kan selver niet wel verstaen, hoe dat ick jet kan begerē van al'r geschaepene goet, daer ick het ongeschaepene, Godt selver, veel lichter kan bekomen en besitten, als het tijdelijk werelts goet: dan alleen, om dat ick een aerds menschen; uyt d'aerde ghevormt naer den lichaem, en met de beesten in een deel over een kom, ghelijck den Apostel seyt, *den vleeschelijcken mensch en bevan niet dat den Geest Gods aen-gaet*; te meer; om dat wy bedorven van aerdt, in het geestelijk verblindt; vervallen licht, van het geestelijk dat wy niet en sien, op het tijdelijk, dat wy sien, waer toe he aen-clevvende ghebreck des lichaems, gevoelijcke verweckt, ende oorfaeck geeft, dat wy het geestelijk licht vertijden; soo dat wy wel met den Apo-

1. Cor. 2

stel souden mogen wenschen : ramp-saligh mensch *Rom. 7.*
 ick ben ! *wie sal my verlossen van dit lichaem des doodts ?*

PÆDAGOGUS, Lieve Dochter, ghy hebt dat wel
 aen-merckt, die blindt is, sal licht dolen en strunc-
 kelen : hier in verthoont sich de on-eyndige goet-
 heyd Gods, ende sijn over-groote liefde tot ons,
 dat hy ons sijnen eenigen Soon toe-gesonden ende
 gegeven heeft, die het licht soude zijn des werelts,
 daer sy verdompelt lach inde duysternisse der son-
 den, sonder eenigh licht van gratie, ende noch niet
 het Goddelijck woordt, vanden Vaeder des lights;
dat het licht worde, sijn gheestelijck uyt-werck ghe- *Gen. 1.*
 noten had : over sulx, soo en was het niet wonder,
 dat ick magh segghen, *de aerde was ydel en ledigh* *Ibidem*
ende de duysternisse waeren op het aen-sien des aerde : soo
 langh daer geen licht van gratie en schijnt inden
 mensch, den mensch is aerde, niet soeckende dan
 aerde; want soo hy ydel is van het hemels, en be-
 tracht hy niet als ydelheydt en wordt oock voor
 ydel van Godt geacht : hy is een aerde maer ledigh
 die noyt vruchten des Geest voort-brenght, ende
 daer-om by Godt van minder waerde gehouwen.
 Hy wandelt inde duysternisse en is een kindt der
 selver. Hy is eenen aff-grondt in wien de boosheydt
 gheen en grondt kan vinden; ende vervolghens,
abyssus abyssum invocat, den eenen aff-grondt aen- *Psalms. 4.*
 roept den anderen, den aff-grondt van sonden, den
 aff-gront der elenden, die beyde schier gronde-loos
 zijn. Wat is het wonder dat de menschelijcke na-
 tuer, ende met haer de heele werelt was als een
 ander Gast-huys gheworden, ghelijck aen den
 schaeps-poel oft water-badt ven Jerusaleem, inden
 welcken lagh een groote menighte van crancken
 ende creupelen &c, Maer alsoo daer noch niet ge-

komen was eenen mensch door den welcken de blinde sien de creupelen wandelen &c. Ende dat den Sone Godts noch geenen mensch gheworden was: soo hadde wel jeder mensch in het besonder mogen roepen, *hominem non habeo*: wee my, dat ick geenen mensch en hebbe, die de macht heeft om my te helpen, vermidts dan in het heele mensche-lijck geslacht *vande plante des voedts tot den toppe des hoofts geene gesontheydt was*, soo was het noodigh, dat in desen Schaeps-poel sou af-daelen, niet eenen Enghel, maer Godt en mensch selver, die de liefde is.

Isaia 1.

Daer waeren nu meer dan veertigh eeuwen ver-
loopen datmen was roepende ende verlaughende
niet sonder traenen naer dien mensch, en noch en
was hy niet gekomen: daer was wel hope, dat de
Sonne haest soude op-staen, nu den daegeraet door
de voor-seggingh der Propheten van sijne komste,
begoft te cricken, het welck hun verlanghen noch
meer dede on-steken in on-geduldicheydt; soo dat
sy wenschten dat den hemel moght bersten, en de
wolcken scheuren, ende den Recht-veerdighen
moght ten voor-schijn komen gelijk hy by *Za-*
charias, onsen voor-Vader *Abraham* en lijn naer-ko-
mende saet gesproken had, dat hy sijn selven ons
soude geven, om sonder vreesse, de handen onser
vyanden ont-komen hem mochten dienen in hey-
licheydt ende recht-veerdigheydt allen de daegen
ons levens.

Luca 1.

Wel aen dan, de ure is gekomen, ende den tijdt
was vervult, naer dat hy mensch gheworden, nu
negen maenden was ghedraeghen gheweest, inden
maeghdelijcken schoodt van *Maria*, dat hy wilde
verschijnen aen den dagh en wordt geboren als een
sprac-

spraecke-loos kindt geleyt in een cribbe op het hoy
 in eenen stal ruffchen de last draeghende beesten.
 Dit is nu den ghewenschten dagh van versoeningh
 des Heere, als wanneer hy *peysende ghepeysen des vrede* *Ierem. 29:*
ende niet van lijden, de droeve werelt heeft verhoort,
 ô diepe gheheymen! kan dan Godt mensch wor-
 den? geboren worden in eenen stal? gewentelt in
 arme loeckens, suygende de borsten sijns Moeders?
 om thien-hondert-duysent werelden grooter, beter
 en schoonder dan dese tegenwoordige, en behoef-
 de maer een enckel toe-staen van sijnen Goddelijc-
 ken wil: maer dat soo eenen maghtigen te wegen
 sal konnen brenghen, eenen Godt te zijn en t'lae-
 men mensch te worden, niet af-gaende dat hy was,
 mier aen-nemende dat hy niet en was; wat ver-
 standt sal dat bevatten, dat eene Maeght sal Moeder
 zijn ende eene Moeder, maeght sal blijven? wie
 heeft oyt sulck gehoord, dat Godt den Soon, van-
 der eeuwigheydt geboren van Godt den Vaeder,
 inden tijdt sal geboren worden van eene Moeder?
 is daer wel eenen hemelschen gheest, die met sijn
 verlicht verstandt sulcx kan bespeuren, wederom,
 dat eene vrouwe op eenen oogen-blick sal worden
 Godts dochter sijne Braydt ende Moeder? dat is het
 on-begrijpelijk gheheym dienende tot verwonde-
 ringh en onder-gevevingh des verstantsten dienste
 van 't Geloof. Wat dunckt u THEOSIMA? is dit met
 stof om dieper te bevroeden?

THEOSIMA: Vaeder ghy hebt my soo veel
 voor-ghestelt, dat ick werck sal hebben om alles
 wel te over-legghen, ende mijn betrachtigh daer
 uyt te nemen: met uwen zegen gaen ick tot mijn
 vertreck-plaets, om mijn ziele in dit forneys te
 doen blaecken.

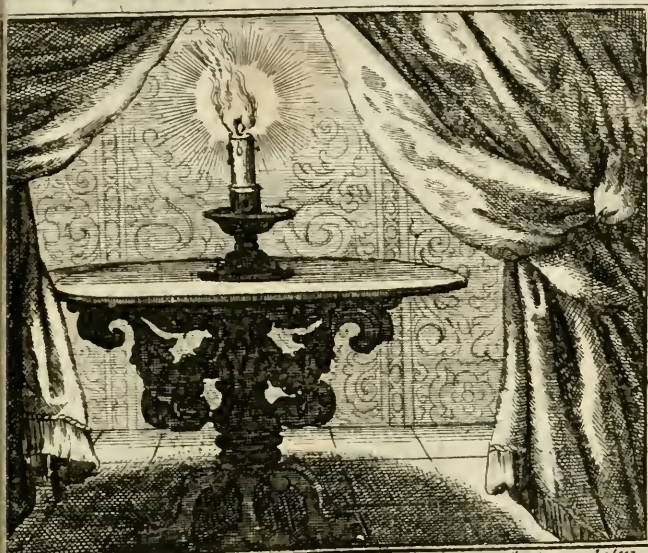
Betrachtinghe.

Ach! mijn Ziel, ont-sluyt u oogē,
 Daer de Sonne schynen magh;
 't Waer u schande te gedoogen.
 Blindtheydt in den vollen dagh.
 Dat d'ouw-vaeders, met verlangen,
 En met weenende ghesicht,
 Inde duysternis gevangen,
 Haecten, naer het heyl-saem licht:
 Die nu hadden langh geseten,
 Inde schaduw' vande doodt,
 En voor-seyt was, door Propheten,
 Dat Messias, uyt den noodt,
 Haest hun sou, verlossen komen,
 En verschynen als een' mensch,
 Met de menschydt aen-ghenomen,
 Hun vol-doen op hunnen wensch.
 Hier toe hadden sy wel rede,
 En, wie sou verlangen niet,
 Om te komen, tot den vrede,
 Daer den vrindt sich vyandt biedt?
 Maer wat heb ick hier te claegen,
 Die hem niet verwachten moet?
 Die my selver met behaegen,
 Komt vry-willigh te gemoedt?
 Ach! wat schande? dat ick blyve,
 Met dit licht in duysterheydt,
 Daer ick't aerds soo vast aen-clijve,

En hier vroedt in ydelheydt,
 Dat ick niet en kan aen-schouwen,
 't Sonne-licht, dat my bestraelt?
 'k Wil van't vodd'-goedt my ont-houwen,
 Dat ons niet als droefheydt maelt.
 'k Wil het Sonn'-licht gaen besoecken,
 Daer het leyt heel over-deckt,
 En gewentelt in syn doecken:
 'k Weet wat hem daer toe verweckt.
 't Zijn allien sijn minne-trecken,
 Dat hy sich soo stoppen gaet:
 Om dat hy ons sou verwecken,
 Te betrachten sijn genaedt.
 Hy en wilt ons niet verblinden,
 Met den glans van synen schijn,
 Om dat wy hem soude vinden,
 En met hem ghemeynsaem zyn.
 Hy verberght sijn heete straelen,
 Die ons door den grooten brandt,
 Souden licht tot asschen maelen,
 Soo hy bloot wirdt aen-gerandt.
 Neen ô Liefde! laet dit steken,
 'k wensch van u te zyn geblindt:
 En van't tijd'lyck goedt geweken,
 Soo waer ick van u gemindt.
 Laet u heete vlammen schijnen,
 Dat ick in u vier verblind,
 En mag branden sonder pijnen,
 Als ick my in liefd' bevind,
 Wee my! dat ick niet verstonders,

*D'onghemaskerde liefde
In u liefde sterven magh.
Nu mijn' minnaer'k heb u vonden,
Daer ick hier int duyster lagh.*

Gasp. Bouhuys fecit

G. Maas delin

Op-schrift.

Met branden gaet een keers te niet.
 Sulx aen een Minnaer oock gheschiet.

Schriftuer. { *Semetipsum exinanivit,*
 { Formam servi acci- | Philip. 2.
 piens.
 { Hy heeftsijn selven verne-
 { dert de gedaenten van ee-
 { nen knecht aen-nemende. }

14. Be.

14. Beweegh-redene.

Datmen Godt moet minnen , om dat hy sijnen
Soon ons ghegeven heeft tot me-ghesel, door
sijne mensch-wordinghe.

2. Reg.

13.

DOē Amnon Davids Soon, door blinde liefde vervallē,
VVou met sijn Suster self, in geylen lust eens mallen,
En geenē middel sagh te komen tot 't geniet,
Van sijnen vuylen wensch; bestierf schier door 't verdriet,
En als de sneeuw verdwijnt door 't heet sich Sonne-schijnen:
Soo schein hy door dit vier van liefde te verdwijnen.

VVacrom dat Ionadab , hem siende soo ont-stelt ;

Hem seyde : seght my Prins, zijt vry, seght wat u quelt ?

VVat hebt ghy Koninghs Soon, dat u de kaccken smallen,
Het aen-sicht, soo verbleeckt, de oogen in-doet vallen,

En soo vermaegert wordt, en in u self vergaet ?

VVat let u, Geefst my rêcn, van soo een terigh quaedt ?

ô Vrindt hebt ghy verstandt ? moet ghy my sulx af-vraegen?
En kent ghy niet mijn quael, on-lijd'lijck te verdraegen?

En siet ghy niet mijn hert gestockt door 't minne-vier,

En on-gebluft, hier wordt, als een slach-offer-dier,

Geslaegen op d' Altaer, van on-geduldigh minnen :

Soo dat ick moet vergaen: om dat ick heb mijn sinnen,

Geheght op 't schoongelaet van Thamar, die mijn hert,

Soo seer onsteken heeft; dat het vernietight werdt ?

En vraeght my dan niet meer : wat my komt te on-breken,

Ick min, en 't is geroch, om in d'ees quael te steken.

Dit vier genochsaem is, tot 't pijnelyck verniel,

Van mijne crachten al, en 't scheyden van mijn Ziel.

Doch waer toe dit verhael van vleeschelijcke lusten,

Die op de geyle min, alleen van Venus rusten :

Die

Die niet en brengen voorts, als quellingh inden geest,⁴
 En die een red'lijck mensch, her-vormen in een beest?
 Dan soo't lichaemelyck, wel kan een op-sicht geven,
 Aen't gen' dat geest'lijck is: soo heb ick dit beschreven:
 Op dat wy souden sien, en kennen liefdens cracht;
 Die, als sy Godd'lijck was, Godt self ten onder-bracht:
 Siet hier een hemels Prins', den Soon van Godt den Vaeder,
 Self Godt, en vanden Al den Schepper en bewaerder:
 Hoe kan hy meerder zyn in weerdigheydt van staet;
 Als dat hy is een' Prins, die't al te boven-gaet?
 Nu siet den selven eens vernieticht in sijn wesen,
 Kranck, machte-loos, tot ons ter aerde af-gerezen
 Bekleet met eenen sack van onse sterflijckheydt,
 Die hier in eenen stal verselt met beesten leyt.
 En vraeght hem; seght my Prins; hoe light ghy hier verlegen,
 Vermaegert, uyt-geteert? wat macht kan u bewegen
 Tot de verworpenheydt, van menschelijcken staet,
 Die vol elende is, en op-gehoopt van smaect?
 Zijt ghy een hemels Prins? waerom wilt ghy vertijden,
 Vw' eer en uwerdicheydt, en daer toe laster lijden,
 Daer ghy den hooghsten zijt en niet met Godt verschilt,
 Vernedert u tot knecht, en knechten dienen wilt.
 Wel seght hy: siet ghy niet, wat my heeft nêr-geslaegen?
 Kent ghy mijn quael dan niet, dat ghy my sulx komt vraegē?
 Siet ghy niet dat ick brand', in liefdens vinnigh vier,
 Dat my a n t hert gestoockt, en my verblindt al-hier,
 Vernielt mijn weerdigheyt, mijn macht werpt onder voeten,
 Mijn schoonheydt af-geteert, doet my ter aerde vroeten;
 Als eenen naeckten worm? de liefde heeft die cracht,
 Alleen om dat ick min: geen ander antwoorde wacht:
 Als dat ick minnaer ben: soo ghy in meer gevallen,
 My hong'rich, crach-teloos, oft kranck, oft boven allen,
 Met laster en met smaect, my over laeden siet:
 Weet dat het om de liefde van Thamar, my geschiede.

't Is Thamar mijn vrindin, mijn suster, mijn verkoren,
Mijn alder liefste Bruydt; waerom ick hier geboren,

Ligh op het boy en stroy, in een' verworpen stal,

Met kommer en gebreck die Heerscher ben van al.

't Is Thamar, 't is u Ziel ô mensch! die met de banden,
Van liefde weder houdt de macht van mijne handen.

De liefde heeft my hier in doecxkens vast gechecht,

De liefde tegen Godt, hier met verwinningh vecht:

De liefde van meert gewelt houdt Godt hier seif gevangen,

En doet hem door gebreck, tot ender-standt verlangen,

En bidden met geweën ô Liefdens groot gewelt!

Die den al-moghenden hier macht'loos heeft gestelt.

Laet nu den ouderdom den zegen-prael uyt-blaesen,

Van liefdens wonder macht: houdt op't zijn vife-vaesen,

Al wat de Faem daer van, roem-ruechtigh heeft verhaelt.

Wat dient daer, naer het feyt van Hercules getaelt?

Die door de liefdens cracht vervallen op de vrouwen,

Wordt selver soo vervrouwt, dat hy sich gaet ont-houwen,

Met sijn Omphalis, self gekleedt in vrouw-gewaet,

Werpt af sijn leeuw-buydt, en syne knos verlaet,

Laet sincken sijnen moedt, en tot veel meerder schanden,

Nemt als een ander wijf, den spin-rock by de handen.

Swijght sulcken beusel-mert, en wat daer meer geschiet,

Oft meer geschieden sal; ten is soo wonder niet,

Als dat d'al-mogentheydt, aen liefdens macht moet wijcken,

En machto-loos het zeyl moet, voor een ander strijcken,

Dit was den minne-vondt, die verr' te boven gaet,

Al't menschelijck verstandt; die Godt alleen verstaet,

Die self de liefde is: om tot ons doen te komen,

Sijn eeuwich Vcort, het welck heeft menscheyt aen-genomē.

Op dat hy mensch, gelijk aen menschen soude zijn,

En met hun handelen in waerheydt, niet in schijn:

Maer als een ander mensch, aen-sicnelijck van wesen,

En door sijn soet gelaet in schoonheydt uyt-gelesen:

En dat wel alder-meest , om ons in onsen noodt ,
Met syn vergoten bloedt , te lossen vande doodt.

Maer 't was oock liefde-werck , om dat hy door 't verkeeren ,

Met menschen als een mensch , de menschen soude leeren :

Dat hy gekomen was uyt liefde in dit dal ,

In kennelyck gelact ; om soo in dit geval ,

Noch meer te zyn bekem , wanneer het soude blijcken :

Dat hy in menschen aerdt , aen menschen sou gelijcken ,

Hy had syn wesen wel in onse Ziel gedrukt ,

Waar in de weder-liefd' niet wel en was geluckt ,

Eer't on-geschaepen Woort ons vleesch had aen-genomen :

En daer in kleyn ghenoech van menschen had bekomen :

Die sinnelyck niet licht bevatten , hoe den geest ,

Moet wercken door 't verstandt on-eygen aen een beest ,

Die niet betrachten kan , dan dat sy met de sinnen ,

Alleen bevroeden magh , en sienelyck beminnen.

Doch even soo den mensch meer naer 't gevoelen gaet ;

Om dat , verborgen meer , den geest , als 't lichaem staet :

Soo heeft Godt hem gelyck aen't lichaem willen wesen ,

En zyn , sijn me-ghesel dat hy niet was voor desen ,

En soo aen hem gelyck , en kennelyck voor-geset ,

Hy meer bemindt sou zyn , als inde oude Wet.

Vermidts de liefde niet wel kan te saemen binden ,

Dat sy ghescheyden hier sal onder een bevinden :

Daer was groot onder-scheyt , hier voor-tijts tusschē Godt

En den verworpen mensch : Godt wijs was , en hy bot :

Godt suyer geest , hy aerdt : Godt eeuwigh , hy van duren

On-staedigh , die Godt kan van stontd tot stontd vervuren :

Godt is on-sterffelyck , en hy al levend' sterft :

Godt rijk is , en hy arm , die meerder niet be-erft ,

Dan dat Godts mildicheydt hem toe-staet om te leven :

En boven allen dat ; Godt heeft hem willen geven ,

Vyt on-gemete liefd' , syn alder-liefste kindt ,

En daer voor niet en eyscht , als dat hy weder-bemindt.

ô Liefde on-gehoort en niet om uyt-te spreken!

Ghy, zijnde die ghy zijt, neemt aen al de gebreken,
Van onsen broesen aerdt, door u behaegb'lyck Kindt,
En van den mensch niet vraeght, dan dat hy u bemindt.

ô! Groote minne-konst, dat Godt nemt syn behaegen,
Om als een ander mensch, elenden te verdraegen;
En wort soo met ons, mensch, en een goet-berigh Kint,
En cyscht geen and'ien loon, als datmen hem bemindt.

ô W'onder liefdeus-plicht! dat Godt nemt zyn genoegen,
Om sich in's Moeder schoot met rust en lust te voegen,
En aen haer soete borst, te suygen als een Kindt,
En wilt van ons niet meer, als datmen hem bemindt.

ô Liefde, segg ick noch eens! wie beeft hier niet van wonder,
Dat ghy de Godshydt self, soo moedigh brenght ten onder,
Dat hy geboren wordt, gelyck een spraeck-loos Kindt?
Wie isser soo versteent, dat hy u niet bemindt?

Wel aen dan, ick u min. en ick sal u betrachten,
Ter weyl ghy minn'lyck zijt; om u niet af te wachten
Gewraepent met den schrick van u verbolgentheydt,
Oft met gerechte straf den boosen toe-bereydt.

*k En vind hier inden stal het minst' niet om te schouwen,
Noch geen om standigheydt, die myk in wed. r. houwen
Den toe-gangh tot dit Kindt, den stal heel open leyt,
Het Kindt gebonden is, en van elende schreyt.

*k En sien hier niet als hoy en stroy en Cribb' en bresten,
D'om-staenders zijn verselt met al de hemels geeften,
Hier vind' ick Ioseph en Maria Moeder maeght,
Met eene Herders-rey, die haere gift op-draeght,
Aen't rieu geloren kindt, met vreught en soete sangen:

ô Mensch! waerom getoef? waerom niet met verlangen,
Gespoedt naer dien stal, daer ghy niet vreesen meught?

Daer u de liefde, sal doen smilten inde vreught,
Als ghy Godt uws gelyck, aldaer sult mogen groeten,
Die selver, daer soo leght, om voor u schult te borten?

En vreeft niet voor een Kindt dat daer leyt spraecke-boos,
 Draeght hem u liefde op: al waert ghy noch soo boos:
 Ghy vint hem hier als mensch; maer uyt sijn wonder werckē,
 Sult gy hem incēr dā mensch, maer i' saemē Godt aen-merckē.

Daer niet als honigh vloeydt, uyt synen lieven mondt,
 De handen zegen rijk, met 't hert door liefd' gewondt.

Waer-om dan cwaes u mensch en sult ghy niet beminnen,
 Den minnelijcksten mensch der menschen, en soo winnen,

Oock sōder wisselingh van gelt u saligheydt,
 Te koop, schier als om niet (gelijck Ioannes sērt)

Wy hebben hem gesien (en loopt ghy noch verloren)

Io. 1. e.

Als 's Vaeders liefsten Soon, den eenigen geboren,

Vol van genaden, en met waerheydt op-gevult:

Soo ghy hem niet en mindt? ghy seiver hebt de schult,

Aen-spraeck.

Goedt-hertighe THEOSIMA, ick en twijfel niet, oft de voorighe Beweegh-redene, sal u bewoghen hebben; was het niet om gheheel in 't vier te blaecken? 't was ghenochsaem, om verwermt, en het naeste toe-ghestelt te worden, om vier en vlam te vatten.

THEOSIMA. 't Is waer Vaeder; maer soo langh het hout noch groen is, soo vat het quaelijck vier: ick hadde wel ghewenscht, in het minne-vier te branden, konde ick maer mijn hert af-trecken van het begeerelijck vier, ick segghe, vande heb-sucht van het tijdelijck goedt, daermen het lichaem moet mede onder-houwen.

PÆDAGOGUS, Teer kindt! als ghy zijt, soo ick hoor, noch weynigh in het geestelijck herwaeren, ende seer kleyn van geloof: heeft dan de waerheyt

Matth. 6. u niet ontflagen van't over-tolligh sorghen als sy ons seyt: *soeckt dan voor al het rijk Gods en sijne rechtverdigheydt, ende dese dinghen sullen u toe-geworpen worden.*

Ont-last u dan van sorghen, ende liet uwen Saeligh-maecker, de selve behoefstighheydt oock aennemende met onse ghebreckelijcke natuer, heeft

Matth. 8. sijnen rijkdom gestelt in d'alder-hooghste armoede: soo dat, daer de vogels des hemels hunne nesten hebben, ende de aerdtische beesten hunne holen;

den Sone des mensche, als hy soude geboren worden, in dese wereldt, niet en hadde, daer hy sijn

Luce 2. hoofd soude neer-leggen, *non erat ei locus in diversorio, hy en vondt nergens plaets inde herberge:* soo dat hy ghenoodtsaecht was, de beesten hunnen stal ende cribbe te ont-leenē, soude hy hier ergens mogē schuylen.

Lief kindt: stelt sulcken ydele sorghen wat vande handt, die het hemels wilt betrachten, en wilt met u verstandt wat dieper bevroeden, de over-groote

wel-daedt aen ons gheschiet door de mensch-wordinghe Christi om daer door beter sijne liefde te bekomen. *Soo*, seyde den *H. Chrisologus*, *wilde hy*

Serm.
158.

geboren zijn, die wilde bemindt zijn, te weten in eenen stal verworpen onder de beesten, en die als eenen

maghtighen verheven Koningh, konde verschijnen, heeft liever gehadt te komen, als eenen knecht oytmoedigh ende minnelijck, verkiesende daer

toe eenen ver-worpen stal: wat segh ick ver-worpen stal? neen neen, maer eerder eenen neer-ghebooghden hemel van allen kanten open om ons

den toe-gangh niet te beletten tot de hemelsche vreughden: is het dan niet weerdigh dat wy ons woon-plaets verkiesen in den stal? soo wy minnaers

zijn, 't is onsen hemel: want soo den hemel is eene

plaetse

plaetse daer de Enghelsche Chooraelen met soete stemmen lof-sangh singhen aen den alderhooghten ; waerom en sal desen stal , van gelijcken geenen hemel zijn, al-waer, inde ronde van het cribbeken eene groote schaere der Enghelen den lofsangh singhen van glorie. *Gloria in excelsis Dei &c.* *Glorie sy Godt inden alderhooghten &c.* Is het saecken *Luca 2;* dat den hemel de plaetse is van alle vreughden ; waer om sal desen stal minder den hemel moghen gheseyt worden, al waer, *MARIA* de Moeder, *Ioseph* ende de Herders sich verheugen inde blijfchap hun aen-gedient vanden Enghel : *siet ick verkondighe u- liden eene groote blijfchap die aen alle volkeren sal sijn?* *Ibidem* Is het saeckē dan, dat den hemel is de plaetse alwaer de on-eyndige schoonheydt, sijn aersicht verthoont aen d'Engelen en de saeligen ? 't en sal dan gheenen verlegghen stal wesen , inden welcken Godt een kindt gheworden , sich verthoont , en onder dit kindts-gelaet sijn glorie ende bermhertigheydt uytdeylt : soo veel dan my belanght, 'k en wilde niet met mijn ghedachten nergens beter verkeerē , als in den stal : oft, om beter geseyt, in den hemel , daer hy van sijne Moeder is neer gheleyt in eene cribbe seer oytmoedigh, met bequaemen toe-gangh voor een jder ; al waer hy vande liefde ghevanghen, gebonden leyt sonder eenige trotsheydt van Majesteit, die den toe-gangher moght verschricken: daer en is niet dat een verheven hert meer kan veroytmoedighen , de maghtighe hoogheydt vernederen , de strafheydt breken , ende af-worpen de Majesteit, als de liefde : want de liefde en kent geene weerdigheydt : is het saecken dat oock de Koningen van dese werelt , al zijn sy selver maer aerdt-wormen , ghelijck aen d'andere menschen , soo sy verheven

siaen op hunnen thron , toe-gherust in hun Koninghlijk ghewaet , soo af-schijnen in weerdigheydt en Majesteydt , dat sy hunne toe-ganghers doen schricken en van benouwtheydt hunne spraeck doen weer-houwen : soo dat sy in dat gheval , noodigh hebben hun versoeck Schriftelijck over te geven : wat sou het wesen dat wy tot Godt moesten komen voor den thron van glorie daer selver de Enghelen des licht voor schudden en beven ? is't dat alleen de schaduwe van sijne Majesteyt , doen hy , hier voor-tijds in't landt der Philistijnen , inde Arcke , besloren schuyelde hen sulck eenen schrick aen-dede , dat sy riepen : *wie sal mogen staen inde tegen-woordigheydt van desen heyligen Godt ende Heer ?* maer nu een minnaer gheworden zijnde , vervallen op het menschelijck gheslacht : de liefde heeft hem af geworpen tot den staet , daer ter werelt geenen verworpender kan bedocht worden , gheleyt in een cribbe in den stal der beesten ; dat is d'uyt-muntende wel-daedt , die de gheestelijcke Bruyd van haeren beminden was versoeckende :

1. Reg. 6.

Cant. 8.

wie sal my, seyde sy, vergummen, dat ick u mijnen Broeder suygende de borsten van mijne Moeder, magh buyten vinden, ende u minnelijck soenen ? ach mijnen alder-liefsten, die inden setel van uwe Majesteydt, soo verr' van my af-gheleghen , in macht en glorie zijt glimmende , wiens teghen-woordigheydt ick niet en kan met voeten ghenaecken , daer selver de hemelsche Colommen voor dreunen : wie sal my gheven, dat ick u op d'aerde mijns ghelijck , mijn broeder, een suygelinck hanghende aen de borsten van u alder-liefste Moeder, magh om-heisen, ende soete kussiens in-drucken, en u mondt aen mondt als aen een kintje, ghetronwelijck toe-spreken ?

ô wat

Ô wat gheluck ! de redene dan, dat hy sich heeft in
 zenen verworpen stal, als een suyghelingh sonder
 pracht laeten vinden, is niet alleen gheweest onse
 Saelighevdt ; maer op dat wy af-legghende alle
 vreesse, hem souden met betrouwen naerderen :
 want niemandt sal vermeyt zijn, een suygende en
 weenende kindt by te komen. Ô Hemel aen-ghe-
 naem ! Ô prael-stal vande liefde ! Ô Adel-huys van
 Iesus Ô fonteyne duyfent-mael wenschelijcker als
 de waeteren uyt den borre-put van Bethleem,
 naer de welcken *David*, soo dorstigh was welende. 2 Reg.
23.
 Ach lieven Iesu ! uyt u springhen de waeteren des
 levens, en soo wie die sal drincken, en sal niet meer
 dorstigh zijn, en leven inder eeuwigheydt. Ô Be-
 thleem ! Ô geboorte-plaets der liefde ! Ghy zijt het
 broodt-huys, waer de Engelen gevoedt, on-sterf-
 lijk leven. Ach Bethlehemfche Schuere, wat een
 terve zijt ghy bewaerende tot voedsel van d'uyt-
 verkoren ! Ô Iesu ! Ô kintje ! Ô liefde ! Ghy onder
 de stroy-aëderen van u Cribbe, zijt eene aër, verr-
 overtreffende de schoonheydt ende vol-heydt der
 seven Pharaonische aëren. Ghy zijt den terven-
 schoof staende inden Acker van dese werelt, duy-
 sent-mael rijcker ende weerdigher, als dien van
Ioseph, voor den welcken de schooven van sijne
 broeders moesten ter aerde buygen : want voor u,
 sittende op den schoodt uws Moeders, moeten al
 de hemelsche, aerdtfche ende hellsche kniëen buy-
 ghen.

In desen hemelschen stal hoortmen de liefde sin-
 gen, niet sonder wonder ; want al die daer binnen
 zijn komen over een, met stemme en maet-slach
 in een soet musijk : al wat de herders segghen tot
 malcanderen, en *Ioseph* tot de herders ; al dat de En-

gels boodtschappen en singen, dat MARIA de Moe-
der bevroedt ende uyt-boeseint, en den kleynen
Godt der liefde is weenende; en is niet als een her-
monie der liefde uyt het stalleken, met den wèer-
galm gheslaeghen aen de ooren van ons hert, die
ghestaedigh is roepende; dat wy de liefde soudē
lief hebben. Wat dunckt u THEOSIMA, hebt ghy
noch geene vlogels om der waerts te vliegen?

THEOSIMA. Wee my! Vaeder, dat ick geenē
arent ben, om tot den hemelschen Arent te vliegen,
maer verblijde ick my, dat hy sijnen nest, niet
inde hooghde, maer in de leeghde ghestelt
heeft, daer wy licht onsen toe-gangh moghen
hebben, om met de herders verselt, tot hem te
trecken doch niet om met hun terstondt, wegh
te gaen, dan wel om te verblijven tot onsen on-
uyt-sprekelijcken troost. Wel aen dan, met uwen
oorlof, wil ick sonder toeven daer naer toe-loopen.

PÆDAGOGUS: Soo doet mijn Dochter: maer
weet, dat desen vryen toe-gangh tot hem, niet
alieu en is om ons te troosten maer oock om ons
een voor-beldt te wesen, hoe-daenigh wy moe-
ten verkeerē onder onse me-ghesellen, hoe oyt-
moedigh hoe sacht-sinnigh, hoe arm van gheest,
hoe on-vermoeyt in den arebeydt: op dat ghy dan
niet sout moghen claeghen en segghen: ô Heere,
hoe wilt ghy, dat ick sal oytmoedigh zijn, en ge-
ren veracht zijn om uwe liefde; daer gy u eer en glo-
rie soo bejvert, dat ghy oock de Enghelen, die u
daer in wilde te kort doen, als eenen blixem hebt
af-gheslaghen tot den af-grondt der helle. Ghy
wilt dat ick sacht-moedigh vergevende ben aen
alle mijne vyanden oft die my leet doen, daer ghy
den eer-tijtel voert vanden *vrekenden Heer en Godt*, die

als eenen Leeuw op-gehist wordt in gramschap, die niemant magh weder-staen. Ghy eyscht van my de armoede, die soo rijk zijt, dat ghy segghen moeght, *den cirkel des werelts is mijn*. Ghy versoeckt van my dagh en nacht te aerebeyden, die met sulcken glorie rust inden hemel: Heer, dit is soo veel, als oft ghy my wilde doen vliegen daer ick vlogeloos ben. Hebt wat ghedult, en aen-merckt hoe dat Godt, dat schoon suyver papier van de menschelijckheydt ter handt ghenomen heeft, ick seggh den Persoon van sijnen Goddelijcken Soon, ende daer in gheschildert heeft allen de deughden ende vol-maecktheden die ons noodigh waeren: en claeght niet meer, dat Godt hooghmoe-digh, schrickelijck, maghtigh en rijk is ende in het ghenoeghen van sijne glorie is rustende; maer laet u haestigh vinden in den open stal, daer sult ghy stof vinden, van alle de deughden die u noodigh zijn, ten vollen uyt ghedruckt in het kleyne kindt Iesu die u sal dienen tot een exemplae, om die naer te volghen en te betrachten.

Pf. 94.

Betrachtinghe.

O' *Wat spijt komt my verwijten,
En my in't gemoedt nu bijten,
Dat ick niet ben te gemoedt,
Snel geloopen, tot de Moeder,
En tot Ioseph den behoeder,
Daer sy om te baeren spoedt,
En socht herbergh met verlangen:*

Maer

Maer sy nergens werdt ontfangen,
Om te baeren met ghemack:

Maer verstootten en verleggen,
Niemandt was hier toe-genegen,
Die haer jonck plaets oft dack.

Wel waer heb ick dan geseten?

Hoe heb ick my soo vergeten,

Dat ick niet en heb betracht,

Haer te bidden, en te vraegen,

Dat sy sou, naar haer behaegen,

Om haer vrucht, soo seer verwacht,

In mijn hert te komen baeren,

Liever dan in veel gevaeren,

Van een' open, slechten stal,

Daer van alle kant de Winden,

Hen met sturen kouw' bevinden:

En het kindt doen hinder aen?

Ach had hy mijn hert verkoren,

Om daer in te zyn geboren,

'k Had al sijn gerief gedaen.

Doch misschien heeft hy niet willen,

My, in dit mijn wenschen stillen:

Maer gesocht groot on-gemack.

Hy die self van's hemels gecsten,

Wordt aen-beden, woont met beesten.

En becleedt met eenen sack.

Van ons sterffelijcke broosheydt,

Om te decken al ons boosheydt,

Slecht versien, half nacckt en bloodt:

Soo dat hy van kouw' moet beven,

En tot Weenen sich begeven,
 Door gebreckelycken noodt.
 Iesu, dat kost ghy verhoeden,
 Soo ghy u hadt lacten voeden,
 Van u Minners, in myn hert,
 Daer geen, on-rust is door't raesen,
 Daer geen kouwe Winden blaesen,
 Dier ghy niet gequelt en werdt
 Van gebreck, dat u doet weenen,
 Dacr ghy selwer moet opt-leenen,
 't Goedt van is te leen gedien,
 Aen de menschen on-genaedigh.
 En in liefde on-gestadigh,
 Die in noodt u, lacten staen.
 Neen ó Iesu! wilt vertrouwen,
 (Wout ghy u by my onthouwen)
 Dat ick u aen-dienen sal,
 Al mijn midd'len, en oock derven,
 Wat ick heb oft kan beerven,
 Tot behoef in dit geval.
 Neen! ó Minnaer 't zyn u vonden,
 Ghy wilt anders zyn gebonden,
 Aen mijn hert door liefdens bandt.
 Ghy wilt nu by my niet woenen,
 Om dat ghy my sout bethoonen,
 Hoe u vier van liefde brandt:
 Als ghy self in my wilt leven;
 Midts dat ick my weer sal geven
 Heel aen u, door liefdens vondt.
 Ach! ick wensch: mocht het maer wesen,

D'onghemaskerde lief de
Dat ick uyt myn self geresen,
Eens in u verflonden slondi d

221

SINNE-BELDT.

G Maes delin

Gasp Boullats fecit

Op-schrift.

De kracht des viers, en anders geen,
Maeckt van het goudt en koper een.

	<p>{ Qui manducat meam carnem &c. }</p> <p>{ In me manet & ego in eo. }</p> <p>{ Die mijn vleesch eet &c. }</p> <p>{ Blijft in my en ick in hem. }</p>	<p>{ Iois 6. cap. }</p>
Schriftuer.		

Be-

15. Beweegh-redene.

Men moet Godt minnen, die zijnen Soon tot een spijs geeft, van onse Ziel.

Wanneer de Min eens mint, en mint haer wel-beminden,
Soo kan de Min geen maet noch eynt in 't minnē vindē:

Want hoe sy meerder mindt, sy meerder minnen wilt,
De min-sucht, is den dorst, die 't drincken, niet en stilt.

Was 't niet genoch dat 't voort voor onswort mensch gelorē,
Om te verhoeden dat wy niet en gaen verloren?

Dées liefd', was niet alleen genoch, maer buyten maet:
Doch die geen maet en houwt in liefde, hooger gaet.

'k Laet staen dat hy uyt liefd', is uyt den hemel komen;
Om met sijn sterven (soo hy hadde voor-genomen)

Den mensch te helpen in on-helpeijcken noodt;

Midts niemant anders hem kost lossen vande doodt:

Vaer toe, soo nu den tijdt seer naer begost te naecken,
En dat de liefde wou een lucksaem eynde maecken:

Heeft met voor-sichtigheyt, voor eerst een Avont-mael
Rijck doen verveerdigen in een beryde Zael,

Aen sijn Apostelen: al waer hy naer den eten,

En naer een soet vermaen, gewilt heeft dat sy weten,

Wat liefde hy hieldroegh: dus heeft hy hun ont-deckt
Sijns hertens diep-geheym, en heeft hem al verweckt,

Tot onderlinge liefd', nu hy van hun moest scheyden,

Sy tot vervolgingh sich wel soude toe-bereyden,

't Welck si aerviel op hun berst maer si vaerder op het hert

Van Christus, dat door liefd' gestiert, seer strydigh wert,

'Ach! hoe stondt hy verselt, als hem de liefde seyde,

Dat hy moest gaen ter doodt, en van d' apostel's scheyden,

En hy weer-houwen wirdt van eenen and'ren kant,

Dat hy noch blijven sou geheght aen liefdens bandt?

Nu

Nu ginght by , en bleef staen ; by dichte gaen ick sterven ;
 Soo moet ick het vermaeck van myn apostels derven ;
 En sy , als herder-loos , met droefheydt over-last ,
 Staen , tot gewiss: proey , te worden , aen getast
 Van vrede wolven , die in mijne cudde vaeren ,
 En aen mijn scharpen , niet hun tanlen sulien spieren :
 En even wel den noodt , die dwinght my om te gaen ;
 Want anders , soude noyt , den hemel open gaen
 Hoe wel de liefde my geheght heeft aen mijn vrienden :
 Dit sal het teecken zyn , dat sy my sullen vinden ,
 Van hooger liefd' , als sy van my verlaeten zyn ;
 Hoe wel mijn scheyden niet sal wesen sonder pijn :
 Want allen hun geluck , daer in sal zyn gelegen ,
 Dat ick by mijnen Vaer , voor hun verdien den zegen ,
 Als door de weerde ; van mijn nyt gestorte bloedt ,
 Daer anders geen en wegh is tot het eeuwigh goedt.
 Wel aen dā-siet ick gaē , maer ach'k word noch weer houwē
 Want mijn bewinners , wou ick wel gest. regh' aen-schouwen
 En tegen-woordigh zyn : geen Vaeder , by syn kindt ,
 Dat hy , met Iacob , als een Benjamin bemindt ,
 Vindt meerder vreught , dan ick : doch om het selve minnen ,
 Moet ick gescheyden zyn , oft ick en kan niet winnen ,
 Hun saligheydt , door prijs , van mijn vergoten Bloedt :
 Soo dat ick een van twee , oft doen oft laeten moet ,
 Wat sal zyn liefde hier gaen laeten oft beginnen ?
 En staende soo ver stelt , aen-dachtigh in't versinnen :
 Soo vindt hy eenen vondt , hoe dat hy blijven sal
 Met hun , die hy verlaet , tot troost in dit geval :
 O Goddelijcken vondt ! die met sijn noodig' scheyden ,
 Ons by sijn' Vaeder giet , een seker plaets bereyden :
 En 't saemen blijvende , spreckt syn Apostels aen :
 Soo langh de wereldt niet ten eynd' sal onder-gaen ,
 Sal ick met ulien zyn : sulcx kan de liefde vinden ,
 Met wonder en tot troost , van mijn getrouwe vrienden .
 En

En sijt dan niet bedroeft, dat ick nu scheyden moet;
 Dat is den liefdens eysch tot een veel hooger goedt.
 Ick schey dan sienelijck, en gaen het werck vol-trecken,
 Dat, tot de Sacligheydt van jeder mensch kan strecken:
 Laet ulien droefsheydt nu een wat gemaetight sijn:
 Daer in gedaente van het broodt, en vanden wijn,
 Voort-aen ick schuylen sal, en tegen-woordigh wesen,
 Met lichaem en met Ziel; maer niet gelijk voor desen
 aen-sienelijck voor d'oogh, maer geestelijcker-wijs
 Bedeckt, en dienende de Zielen tot een spijs:
 Om dat ick niet alleen met uliën soude blijven,
 Vyt-wendigh, maer al 't quaedt sou uyt 't gewis verdrijven,
 En soo vereenight sijn; en met hem boven al
 Die oyt-mijn vleesch en Bloedt, gewecrdicht, eten sal,
 ô! Liefde on-geboort, waer is oyt sulx bevonden,
 Dat in de Godtheydt self, een mensch sal sijn verflonden?
 VWant die u lichaem nut, en drinckt u dierbaer Bloedt,
 Die blijft in u, en ghy in hem oock blijven moet.
 VVel kan de liefde dan, noch hooger jet bespeuren?
 Houwt dan van weenen op, en spaert al 't droevigh treuren,
 Als ghy-liën weerdigh wordt. te dienen tot een deel,
 Van 't lichaem, daer ick 't hoeft sal wesen van 't geheel;
 Dat door dees liefdens-spijs, sal worden onder-houwen,
 In eenigheydt; waer op ick mijne Kerck sal bouwen,
 Die niet gescheyden, maer van een Ziel, wil, en hert
 Met liefdens stercken bandt te saem gebouden werdt.
 ô Mensch! staet ghy hier niet van wonder als verflonden,
 En denckt, uyt wat verstandt dit wonder is gevonden:
 Dat Christus inden mensch, den mensch in Cdristo moont?
 't Is strydigh aen de réen; hoe wordt dit hier bethoont?
 Aen-merckt maer hoe het vier hier in ons kan verlichien,
 En 't hemels uyt het aerchts, aen ons verstandt berichten.
 VWas 't niet een slechtigheydt, die wilde dat het goudt
 Gemengelt met een deel van koper, t'saemen houwt?

Io. 6.

't VWas

Was al verloren moyt, ten moght noch lijn verdraegen,
 Noch jet dat bouwen kost, noch oock door hamer-slaegen,
 Gevoeght sijn onder een; alleen een vinnigh vier,
 Kost dienen met sijn cracht, in dit geval al hier,
 Een goudt-smidt met geblaes ded' haest de kolen gloeyen,
 En stuck den Croes in't vier, soo dat de stof moest vloeyen,
 Gesmolten onder-een, en't koper nam den schijn.

Van goudt aen, en schein self met't gout oock gout te zyn
 Verloren in sich self, en wordt als goudt bevonden,
 Om dat het minste leyt, in't meeste als verslonden:

Want al dat sich met stof vervoeght van hooger waerd,
 Wordt meer gesuyvert, en veredelt in den aerdt.

o Mensch! van vuyle stof verworpen en verlegen!

Hoe quaelyck ghy bevat den Goddelijcken zegen:

Wat zijt ghy in waerdy, by't Godd'lijck goudt gebrocht?

Ghy zijt geen koper weerd, op alle Mert gesocht.

Soo slecht en zijt ghy niet, noch kont ghy, met genoegens;

In't goudt dat Godd'lijck is vereenight u wel voegen.

Vraeght gy, hoe dat kan zyn? wat middel en wat macht,

Soo on-gelycke stof, oyt heeft in een gebracht?

De duysternis en't licht te saemen noyt versaemen;

Het water en het vier, waer wonen die te saemen?

Godt is een puren geest, den mensch van aerde is:

Dat sy meer schillen als het licht aen duysternis,

Oft waeter aen het vier; daer moet geen proef van wesen:

Doch even wel het Woordt uyt Gode af-gerefen,

Dat mensch geworden is, en heeft met ons gewoont;

Heeft ons dees mengelingh seer wonderlijck betoont,

By middel van het vier van liefde, soo on-steken;

Dat oock de Godtheydt (in haer weerdigheydt geweken)

Heeft de gemeynsaembheydt met menschen on-derstaen.

Die onse menscheydt self, uyt liefde had aen-gedaen.

Maer daer mē niet genoch, al wilde hy betoont,

Dat hy met wnschen als een ander mensch wou wonen;

Soo heeft hy noch gewilt, dat 't Goddelijcke goud
 Met 't mensch'lijck koper, sich te saem vereenicht houwt.
 Niet dat de Godtheydt sich kan inde menscheydt keeren:
 Maer neemt ons menscheydt aen, om ons alsoo te leeren,
 Dat wy niet als een mensch met d' Engels spijs gevoedt
 Nu dienden Enghelen te wesen van gemoedt.
 Ick, seyde Christus, ben een spijs, ghy sult my eten,
 En niet verand'ren sal in u, gelijk wy weten,
 Hoe 't lichaems spijs in ons, tot onder-standt sich keert,
 En die de selve nut, in aen-was stil vermeert.

Maer ghy moet zijn in my her-wesent en niet wesen
 Diën, die ghy hebt geweest, oft hebt geleest voor desen,
 Eē cranck, een wanckel mensch, maer wel in mensch gelaet:
 Een' Goddelijcken mensch, die boven menscheydt gaet.
 Dit is het uyt-werck van dees geestelijcke spijsse:

Dat sy ons Godd'lijck maeckt, gelijk ick hier bewijse
 Door vaste proef, ons hier, oogh-merck'lijck voor-gestelt
 Doen Paulus in sich self her-stelt wirdt met geweld
 Die een vervolger was, van Christus self geslagen,
 En naer hy was bekeert, sich vierigh heeft gedraegen,

ad Gal 2.

Ick leve (seyde hy) en nu en leef ick niet,
 Maer Christus leeft in my; wiens leven ick geniet.
 Soo kan oock wel een mensch den ouden mensch uyt-schieten
 Met sijn bedorventheydt, en sonder te verdrieten,
 Geheel verstorven zijn, en trecken Christum aen,
 En soo her-wesent in de form van Christus staen:
 Gelyck oogh-sien'lijck is, voor desen wel bevonden,
 Als aen Franciscus wirdt een' Seraph toe-gefonden:

Met soet en lief gelaet: die door den heeten brandt
 Sijn wonden heeft van liefd. Francisco in-geplan
 Soo dat Franciscus doen, van Christo als niet scild
 Want soemen Christum eens sijn Cap aen-trecken wild
 Hoe sou hy niet verdoot hier in sijn gisingh sijn:
 Als hy oordeelen sou uyt-wendigh naer den schijn

Want Christus sou gecapt Francisco wel gelijcken,
 Franciscus sou on-bloot, niet weyt aen Christo wijcken:
 Dit is het liefde werck, dat sy gelijcken maect,
 En die Godt seer bemindt, gelijck aen Christo raect:
 Waer van hy voert den naem, en waer seer wel beraeden,
 Dat hy hem niet alleen in naem, maer oock in daeden,
 Een-vormigh konde zijn. dit waer den hooghsten wensch
 Van Christus, die sijn self tot spijs geeft aen den mensch,
 En wilt door liefdens bandt sich heel aen ons besteden,
 't Welck hy sijn Vaeder heeft wel eer-tijds af-gebeden:
 Dat sy vereenight zijn, gelijck ghy Vaeder zijt, Iois 17.
 In my, en ick in u, en sy in ons altydt,
 Te saem een mogen zijn. Siet hier het groot vermogen,
 Van liefsil, als tot ons komt den hemel af-getogen,
 Daer wy als Engelen gevoedt met 't Engels broodt,
 Als Engels moeten zijn, van 't aerchts-begeren bloot,

Aen-spraeck.

PÆDAG. Siel-jverighe THEOSIMA ick had u
 geren gelaeten inde soete betrachtigh uyt de
 bevroedingh vande mensch-wordingh van Godt
 den Sone; ten had geweest, dat hy Godt zijnde die
 voor soo veel als hy Godt is, niemant aen-schou-
 wen kan en leven, en om sijn aen-genaem ghe-
 noeghen te vol-doen met de kinderen der men-
 schen, selver wel mensch geworden was, deckende
 de glans van sijne Majsteyr met het vloers van onse
 menscheyd, zijnde onsen mede-gesel geworden;
 om dat wy te vryer met hem souden mogen han-
 delen: maer dit niet ghenoch zijnde, soo heeft de
 liefde hem aen-gewesen, hoe dat hy mensch ghe-
 worden zijnde, ons soude Goddelijck kunnen maec-
 ken: waer in gy stof kont vindē vande alderhoogh-
 ste betrachtinge.

THEOSIMA: Lieven Vaeder, ghy maectt my beroert, had ghy my ghelaeten inde soete omhel- singh van het lieve kindt van Bethleem, mijn hert sich door vreught verbreydende, soude misschien niet alleen mijn ribbe als aen den *H. Philippus Neri*, ghebroken hebben, maer 't selve licht door benou- heyt van het inwendigh minne-vier, doen bersten, alwaer ick een soete doodr van liefde had moghen sterven: besonder, doen ick overdachte: hoe den *H. Ambrosius*, in dit selve sournays van liefde ontste- ken roepende was: *Ghy hebt gewonnen soeten IESU, gy hebt ghewonnen lieven Heer, ghy hebt my verwonnen ende mijn hert my onstolen.* Ick had oock moghen in dit ge- val een slach-offerande worden van liefde, ghelijck *Ioanna Religieus* van d'Orde *S. Dominicus*, dese ver- liefst op het nieuw-gheboren kindeken IESUS van sijne Moeder MARIA, toe-gelaeten het selve te om- helsen ende minnelijck te soenen, die door de minne konst van het lief kindeken ghevraeght wort: mint ghy my? voor seker lieven Iesu, dat ick u minne. IESUS wederom: hoe veel mindt ghy my? waer of sy, meer als mijn hert. Het kindeken met meer te vraegē meer onstekende het onnoosel vier van haer hert: vol-hert noch meer te vraegē, hoe veel meer; sy hem minde als haer hert? ach! onder-soeck van on- uyt-sprekelijcke soetheyt; ach liefde alles wetende vraeght ghy naer het gene u soo bekent is? ô min- nelijck bedrogh! gy ghelaet u hier den on-weten- den, om alsoo noch meer gemindt te zijn. In die gelijcke onder-soeckinghe, had sich den *H. Petrus* teer wel ont-last, seggende: ghy weet het Heer want ick u bemin: maer dese Maeghet, voorder antwoorde: nu als in liefde smiltende, seyde: ick en kan het niet segghen, dat mijn hert selver spre- ke

Balingen
24. Iulij.

e : Ô wonderlijcke antwoordt ! te boven gaende
 e antwoordt van *Petrus* ; een antwoordt , aen alte
 raeghen vol-doende : maer die t'faemen haer lic-
 aem vande Ziele soetjens ontbindende , dede haer
 an liefde minnelijck ont-geesten, als wanneer haer
 ert , door minne-cracht gheborsten, schein eenen
 ondt gheopent te hebben om de liefde te beant-
 voordden ; ende soo gestorven zijnde ; sachmen dat
MARIA, dese onnoofle Ziele op-nemende in haeren
 choedt als eenen roof van liefde Zegen-praaligh
 eest in-gevoert inde glorie. De Religieusen ver-
 vondert over dese on-verwachte doot, willende
 veten de oorfaeck van dit hastigh sterven, het lic-
 aem openende, hebbē in een open wonde van haer
 ert, met letteren uyt-ghedruckt ghevonden dese
 voordden : *Ick minne u Iesu meer als my, om dat ghy my
 geschapen hebt, verlost hebt, ende met wel-daeden begaest
 hebt.* Ach Vaeder ! wie en sou soo niet willen ster-
 ven ?

PÆDAGOGUS : Godt-vruchtighe Ziele, soo ick
 mercke, ghy en kont noch geen waeter in uwen
 wijn doen, en sout by naer de jonghe dronckaers
 lechten, die nauwelijck bier oft wijn wel geproeft
 hebben, ende terstondt wanckel-beeningh gaen :
 ick segh, ghy hebt noch quaelijck kennis, wat dat
 vanden geest is, ende wilt al-reeds gaen vlieden, eer
 ghy ghevlogelt zijt : niemandt en springht met een
 sprongh op den top van eenen hoogen bergh, maer
 moet alleenkens op-klimmen : dese saelighe Re-
 ligieus, daer gy van vermaent, had on-get wijffelt
 sich door langhe oeffeninghe bequaem gemaect,
 eer sy dit ongemeyn voor-deel van liefde verdient
 heeft : daerom mijne lieve dochter : sulcken exem-
 pels, zijn meer te verwonderen, dan naer te volgen.

Tracht altoos de oytmoedigheydt, aen de welke alle verheventheydt toe-gheseyt wordt: hebt kleyn ghevoelen van u selven, ende kent u onweerdigh aen verheven Goddelijcke dingen: maer doet u besten om wel te bevroeden ende te doorgronden de Goddelijcke gheheymen, op dat een vonxken van het hemels vier magh vatten in uwe Ziel, ende den H. Geest de selve op-blaefende, eens moght tot meerderen liefden-brandt onsteken worden, gelijk ons geleert heeft den *H. Augustinus*, sich selven aen-sprekende met een kennisse van sijn eygen verworpenheydt, die hem dochte onweerdigh te wesen om Godt te minnen oft van Godt ghemindt te zijn, segghende: lieven Godt, *quid mihi sum ipse &c.* Wat ben ick doch aen mijn eygen selven, dat ghy van my wilt ghemindt zijn, en ten sy, ick het doen, soo dreyght ghy my met groote elenden? dunckt u dat kleyn, soo ick hem niet en minne? wilde Godt gemindt zijn? hy heeft soo veel hemelsche sackels van Cherubinen en Seraphinen onsteken ende inde eeuwighevyt brandende, dat het niet noodich en was tot sijne weder-liefde te eyschen menschen, soo ys-kout en schier bevrosen, en dat meer is; hy soo besorght is met on-gehoorde vonden de selve af te vreyen, en dat door een wonder voetsel, daer de spijs, naer het getuygē van den *H. Bernardus*, is een liefde van alle liefdens, daer het soet van alle soeticheydt in besloten is, en dat om gēen ander redene, dan om ons aen hem te verbinden met eenen sterckeren bandt als selver de Cherubinen en Seraphinen: en om ons vinnigher te onsteken inden brandt der liefde: ô ongehoorde liefde! wat konde hy meerder doen? als dat den *H. Chrysostomus* betuyght: *cum suum in nos amorem &c.*

*Lib. I.
confess. c.
5.*

*Serm. 46.
d. cana
Domine.*

Soo wanneer Christus in ons sijne liefde wilde doen
 olijcken, soo heeft hy sich, door sijn selven in ons
 ghemengelt en een ghemaect, op dat het lichaem
 met het hoofd soude vereenicht zijn: *hoc enim vehe-*
menter amantium est. 't Is een liefde alle liefdens te
 boven gaende.

Horn. 46.
ad populu.

Godvruchtighe Ziele, sout gy hooger jet kon-
 nen wenschen, ofst een beter goet vanden hemel be-
 geeren? wel-aen dan volght my met u bevroedende
 verstan: *ego ostendam omne bonum tibi.* Ick sal u thoo-
 nen alle goet op dese aerde, het welck, als ghy
 gevonden sult hebben, moeght ghy wel met *Petrus*
 roepen: *bonum est nos hic esse, het is ons goet hier te*
zijn. Het eenighste dat ons tot liefde dwinght is het
 goedt, en soo het goedt uyt sijn selven minnelijk
 is, het alder-minnelijkste van alle goet hier op de-
 se werelt is, het alder-hoogh-weerdighste Sacra-
 ment des Altaers: hier sout ghy wel seggen met de
 eyghen woorden, maer niet met den eyghen woor-
 den-sin. dat dien rijcken seyde by *Lucas Anima mea*
&c. Mijne Ziele ghy hebt veel goedts in veele jae-
ren op-gheleyt, rust, eet, drinckt ende brast &c.
 Seght dan van gelijken: mijne Ziele ghy hebt wel
 veel goet van dese taefel des Heere, veel goedt, maer
 ick en segghen niet ghenoch, ick had moeten seg-
 ghen met den wijlen-man: *venerunt mihi omnia bona*
pariter cum illa. Alle goedt komt my door dese spijsse,
 ghelijck ons den *H. Ambrosius* betuyght, *wy hebben't*
al in Christo, en Christus is den al in ons: ghy hebt hier
 veel goedts, ja alle goedt af-gheleyt by *Christum*
 en ghelijck ghy weet, *dat hy maghtich is uwen pandt te*
bewaeren, en dat meer is, niet alleen ad annos plurimos
voor veel jaeren, maer voor eeuwige jaeren: zijt dan
 vrij gherust versekert op soo eene borghe, die nim-
 mer faelen kan.

Exodi 33.

C. 12.

Sap. 7.

Lib. 3. de
virginit.

2. Timot.

10.

Ach hoe en zijt ghy niet altijs besorght, als eene andere *Martha*, in veele saecken, om een goet te vinden, het welck ghevonden hebbende, al dat quaedt is, sout moghen verwerpen, ende niet dit gevonde goet, sout mogen goet zijn; siet hier een goet, een spijs, die wesentlijk goet is, die alle smaeckelijckheyt in sich selven bevat, die ons verlaeden kan ende niet de verfaetheyt geene walghen en verweckt, maer eerder onsteeckt eenen nieuwen honger: een spijs van het eenigh goet in het welke alle goet te saemen gevonden wordt: een spijs vanden hemel af-gesonden, schuytende onder de ghedaenten van broodt en wijn, in het H. Sacrament des Altaers: eene spijs ghecockt inde maegdelijcken schoot van sijne Moeder *MARIA*, en u, in allen u begeerten sal doen rusten: seght vrij met

Ecc. 24. den wijsen-man. *Ick heb al om ruste ghesocht, maer te vergeefs, sult ghyse soecken, ten sy ghy die wilt vinden in het erf-deel des Heere, voor soo veel als ghy hier in het H. Sacrament moght ontfanghen den erf-ghenaem van Godt, door den welcken ghy opgenomen wordt tot een kindt van Godt en vervolgens me-erf-genaem van Christus: hebt gy dan te clagen, soo ghy zijt me-erf-genaem, dat is deel te hebbē met Christo aen het hooghste hemels-goet? misschien sout gy seggen, dat ick hier anders niet noodigh hadde, soo moght ick my ghenoeghen en rusten inde sekere hope van het toe-komende; maer dat verworpen, arm, elendigh lichaem heeft soo veel van doen, om het selve van noodtsaeckelijckheyt te besorghen ende te versien dat ons gemoet daer door niet als te veel ontrufft wordt. Ghy kleine van geloof, magh ick daer op seggen: en weet ghy niet, dat alle noodt-wendighe dinghen, alleen*

den

den toe-worp zijn op het hooghste goedt? en heeft u de waerheydt dan niet geleyt: *quarite primum &c. Soeckt eerst het rijke Godts en sijn rechtveerdigheydt, en dit alles sal u toe-geworpen worden?* en wilt niet mis-trouwen, als ghy met u, en in u IESUM mocht ont-fangen, hoe sult ghy met hem te saemen niet alle goedt genieten?

Matth. 6.

Daer IESUS, is daer is alle goedt; daer alle goedt is, en kan niet on-breken: zijt ghy hungerigh? hy sal u spijzen; zijt ghy naeckt? hy sal u decken; in vermoeytheyt, is hy rust; in lijden, troost; by-stant in u wen strijt, de Croon in u verwinningh; en naer de doot, het eeuwigh glorieus leven. Wien te dienē, is een baetigh voor-deel; onder-worpē te zijn, eerelijcke weerdigheydt; hem te beminnen, is heyligheydt; te vreesen gerustheydt; hooren, weten-schap; verstaen, wijsheydt; onder-daen te zijn, is voor-sichtigheydt; te volgen, glorie; te bekomen, heylsaemheyte; te aenschouwen, het gheniet van vol-komen Saeligheydt: met een woordt, IESUM te hebben, is het besit van alle goedt: het welck den *H. Franciscus* over-weghende, was, daer in soo met liefde on-steken, dat hy, niet besittende op dese werelt, achte sijn selven, den alder-rijksten der menschen, sich genoegende met IESUM alleen, ende uyt een danckhaerigh hert, heele nachten, Godt danckende hadde anders in den mondt niet, dan *Deus meus & omnia, mynen Godt en mynen al.*

Aenghesien dan dat IESUS besluyt alle goedt en datvoor jeder mensch; waer om sal hy in alles en bo-ven al, van allen de menschen niet bemint worden? sou dan wel jemandt, jēt wenschelijcker kunnen betrachten, oft inden hemel oft op de aerde, ende niet met *David* roepen: *quid autem est mihi in celo &c.* Ps. 72

cordis mei & pars mea in aeternum. Wat is my dan in den hemel, en van u, wat heb ick begheert op de aerde? Ghy zijt den Godt van mijn hert ende mijn deel inder eeuwigheydt. Siet hier eenen hemel buyten den hemel, die ick hier kan ghenieten als ick in Christo ben en Christus in my, met schier geene andere onderscheyt als datmen hier in het gheluck noch niet ghegront-valt en is, soo datmen vande gracie kan af-vallen, datmen inden aenschouwelijcken hemel niet en kan. Met redene dan alles dat van Godt geschaepen is; soo het van tonge versien waer ende spreken konde, wat soude het anders segghen, roepen ende vermaenen? als datmen IESUM beminnen moet: *undique mihi dicunt* (seyt den H. Augustinus) *ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles*: hemel en aerde en alles datter in is segghen my, ô lieven Heer dat ick u minnen sou, ende sy en houwen niet op van een jeder in het besonder daer toe te vermaenen: soo dat sy niet te onschuldigen en zijn, die u niet beminnen. En hoe sal ick mogen veronschuldicht worden, voor den welcken het Woordt is vleesch geworden, my dienende tot voedsel van mijn Ziel, ende tot randtsoen van mijne verlossinghe, en niet eervoor hemel en aerde ende alle andere schepselen beschuldicht (soo ick u boven al, door den welcken alles gemaect is, niet en beminne) sal moeten beschaemt blijven, daer ick noch soo veel meer boven andere Schepsels tot u liefde verplicht ben, als ick beter door 't verstandt u kan kennen, als de rede-loose dieren ende sinne-loose Schepselen: soo dat ick oock met soo veel meerder recht mijn selven u gheheel schuldich ben, voor soo veel ghy lieven IESU, meerder zijt dan ick; voor den welcken

ken ghy gheboren , u selven geheel hebt tot mijn gebruyck uyt-gestort en schier vernietight.

ô IESU ! dien ick niet genochsaen ben , oock voor een de alder-minste van uwe wel-daeden, aen my bewesen (al waer 't oock dat ick jeene eeuwig-wigheydt daer toe moght besteden) te vol-doen : wat sal ick dan doen, voor soo veele wel-daeden, die groote on-ghemeten , in menichte on-telbaer zijn ? Ten minsten dan, ô Heer IESU, jont my dat , al het gene u toe-komt door de scheppinge , ende ghy her-stelt hebt door u mensch-wordinge , ende onder-houwt door de spijs van u vleesch ende Bloet, ick u magh toe-eygenen door liefde.

THEOSSMA. Lieven Vaeder : 't is ghenoch ; het begrijp van mijn verstandt en is soo weyt vattende niet , om soo veel redenen van liefde te saemen te over-slaen, veel minder om die door diepe bevroedingh in mijn Ziel te drucken. Ach ! dat mijnen geest noch niet ghenoch gesuyvert is van het aerds om sonder eenigh beletsel te verstaen wat vanden geest Godts is, wee my elendigh mensch ! wie sal my eens lossen van dit sterffelijck lichaem ? wee my ! dat het ghehemelt van mijns herte-mondt soo bedorven is , dat het niet en smaect de soetheyt van soo een hemelsche spijs. ô Vaeder , die ick achte mijnen gheestelijcken onder-wijser , op den welcken ick my magh vertrouwen, geeft my u gewoonelijcke onder-rechtingh , naer de welke ick my hebbe te voegen , ghy kent mijne ktanckheyt.

PÆDAGOGUS : Leer-suchtighe Dochter, die begeerigh zijt om tot kennisse te komen van verheven saecken des geests : weet , dat het selve u niet sal moghelijk wesen, soo langh ghy jet sinnelijckx wilt betrachten ; den gheestelijcken smaect en komt

komt niet naer ons ghelieven, hy vereyscht eene bequaemigheydt, daer wy ons moeten toe-bereyden, door het af-legghen van alle sinnelijke ghenegentheydt, en alsoo geduldigh souden af-wachten het wel behaegen des Heere, met alle oytmoedigheydt, ons on-weerdigh kennende tot sulcken voor-deel; en als wy hier in eenighe gunste ghenieten, soo moeten wy niet al te begeerigh zijn om noch hooger te betrachtē de geheymen Godts die ons verstandt te boven gaen, gelijk geschiede aen de vierighe *Ida* Religieuse, die, wanneer haer dese H. Spijse aen-gedient wirdt, om dat sy inden gheestelijken sinæck meer soude ontsteken worden, soo heeft Christus de spijs herwesent in de gedaente van een lieffelijk kindeken, dat tot haer seyde: siet mijn alder-liefste, ick onbloot my van het decksel des broodts, daer ick onder-schuyldē, niet dat ick twijfel aen u geloof, maer om mijn liefde tot u, hier door meer kennelijck te maecken: Sy hier door als in het vier van liefde smiltende, versoeckt daer toe noch, hoe wel onnoesel, sijne Godt-heydt, claer te mogen aen-schouwen, eene saecke

Exodi 33.

on-eygen aen dit leven, *non videbit me homo & vivet*, geenē mensch sal my sien en leven seyde Godt aen *Moyse* in dier gelijcke begeerte, dit wordt aen het toe-komende leven op gehouwen: en daer om in haer versoeck niet verhoort, verloor oock terstont het genotē voor-deel, soo dat het lieve kint sich, tot haer onder-rechtingh, ont-uam uyt haer ghesicht ende verdween; hoe wel sy naer het nutten van het H. Sacrament des Altaers is voertigh daegen, met een on-uyt-sprekelijcke soetigheydt in het binnenste van haer gemoedt, vernoecht gebleven.

Dit zijn de wel-lusten daer Iesus sijne vrinden

aen

aen sijne Tafel mede spijst, de voor proef alleen vanden eeuwigen maeltijt, waer op hy ons al is noodende. Dit zijn de genoegen uyt de welcke de alder-soetste bedenckingen voort-komen, om de alder-vierichste betrachtigh voort te brenghen. Nemt dan hier stoffe om uwen gheest te voeden; maer weest altijd vol-standigh ende oyt-moedigh, denckende dat ghy geen voor-deel weerdigh zijt, maer en laet daer-om niet vol-herdigh te zijn want dat ghy nu niet en bekomt, kont ghy daer naer eens vercrijghen als het uwen Minnaer, het alder-bequaemste gelieven sal.

THEOSIMA, Vaeder bidt voor my, en met uwen zegen sal ick mijn beste doen.

Betractinghe.

Iesu, wie moght oyt bedencken,
 Dat ghy my soo weerdigh acht,
 Dat ghy my u self komt schencken,
 Tot een eer-gift, onverwacht,
 Van u Mayesteit geschoncken,
 Vyt een on-gehoorde min,
 Die myn Ziele doet ontsoncken,
 En verlaegen staen van sin,
 Meer als Hildebertus dede;
 Doen, een seker Koninghin,
 Hem een eer-gift schonck waer mede,
 Sy hem thoonde haeren min.
 Hy dit puyck-stuck, hoogh van waerde,
 Schoon van konst en rijck van stof,
 Int ontfangen, haer verclaerde;

Dat

Dat de Waerde en den lof,
 Van't ju'reel, meer was te achten,
 Dat het van soo hooge handt,
 Wirdt geschoncken met betrachten,
 Hem te doen den onder-pandt,
 Van haer liefde, die sou blycken,
 Vyt soo mildt en gunstigh hert,
 Dat noyt gift van diër gelycken,
 Lief aen lief geschoncken werdt.
 Maer wat heeft deës gift te seggen,
 Aen een gift, die Iesus geeft?
 Wat verstandt, kan over-leggen,
 Konst en Waerde, die sy heeft?
 Wordt een gift' in Waerd verheven,
 Naer des gevers Waerdicheydt?
 Siet een gift aen my gegeven,
 Vande hooghste Majesteyt,
 Aller Koningen, een Koningh,
 Aller, Heeren, hooghsten Heer,
 Die den hemel heeft tot Wooningh,
 Mijnen Bruyg'om en noch meer,
 Mynen Iesus, die sijn liefde,
 Met sijn' liefdens onder-pandt,
 Aen mijn' kleynigheydt beliefde,
 Te vergunnen uyt sijn handt:
 't Is een on-uyt-spreck'lyck wonder,
 Eene gifte on-gehoort,
 Broodt en Wijn, daer hy schuyt onder,
 Door de cracht des Pristers woordt;
 En alwaer hy wordt bevonden,

Eenen circkel uyt-gemaect,
 Van het goedt, dat in de ronden,
 Van't een goedt in't ander raect,
 En altijdt sich soo sal keeren,
 Door een mildelycke daedt;
 Soo ons Hugo Wilde leeren,
 Hoe sijn goedt niet stil en staet.
 Die niet seght in sijn wel-daedt,
 Som-tijds wil ick, som-tijds niet,
 Maer al-tijdt van mijn genaeden,
 Wil ick datter gunst geschiet,
 Ach wie sal oyt eens bevroeden,
 Al de gunsten my gedaen?
 Ick sou redelyck vermoeden,
 Dat de heele Zee sou staen,
 Vyt-geschept, en in-gegoten,
 In een kuyl van kleyn bevat,
 En daer binnen zijn gesloten,
 Eer't verstandt kan vatten, dat
 Self de Godtheydt on-beschreven,
 Inde Ziel van eenen mensch,
 Sich sal storten, en daer leven,
 Tot vol-doeningh van sijn' wensch.
 Desen af-gront on-gemetten,
 Niet te vatten met 't verstandt.
 Sal ons blijven, buyten weeten,
 Soo langh wy hier zijn gelandt.
 Ick segg, wie sal het door-gronden,
 Dat in liefd' geer' grondt en heeft?
 Ick blijf Iesu hier verslonden,

In het goet dat ghy my geeft.

Ick magh met Chrisippus seggen.

Doen hy voor een' diepte stondt:

Kan ick u niet wel uyt leggen,

Noch bevatten uwen grondt?

Riep, geheel ontstelt van wonder:

Ghy sult my vervatten dan,

o Ghy af-grondt! ick val onder,

Als ick u niet vatten kan.

Lieven Iesu, ick segh't selven,

Diepen af-grondt van mijn goet!

Ick wil my in u gaen delven,

Als ick hier beleyden moet,

Dat ick noyt en sal door-gronden

Uwe gunst, soo ick van stondt,

Inden af-grondt niet bevonden

Wordt, van uwen minne-vondt.

G. Maes delin:

G. P. Houffals

Op-schrift.

*Het Schacpken om een anders quaedt,
Onnoose! tot slach-offer staet.*

(Sicut ovis ad occisionem ducetur.)

Schriftuer. | Hy sal als een Schaep ter doot | Isa. 53
(geleyt worden. |)

Be

16. Beweegh-redene.

Dat wy Godt moeten minnen, die sijnen eenighen
 Soon, tot vol-doeningh van onse schuldt, een
 bloedighe slach-offerande heeft laeten worden
 aen den galghe-boom des Cruys.

O Et ick hier spreken wil, ofi spraccke-loos wil blijven,
 Daer my't gepeys allie tot schric en schroom kā drijvē,
 Van't Treur spel, dat ick hier, wil stellen in vertoogh,
 Een saeck van diep geheym, en on-beratt'lyck hoogh;
 Daer de verstanden self der Engelen op botten,
 Dat hunne oogen doet in bitter traenen vlotten;
 Die sy met vlogelen soo bilden over-deckt,
 Tot teecken vanden rouw, die al hun vreught on-treect.
 De Some kan oock niet, soo vrede feyt gedoogen,
 Wacrom sy't straeligh licht, oock weygert van haer oogen,
 Soo dat de werldt; heel, berooft van haer gesicht,
 Met duyster over-deckt, door't schricken had wel licht
 Gelooft den onder-gangh, soo voor de handt te wesen:
 Wanneer de Maen oock quam, soo droevigh op-gerefen,
 Dat sy bloedt-vervigh scheen tot stervens toe-gewondt,
 En dat het aerde-rijck, geheel in roeren stont,
 En soo was schuddende, met morselingh van steenen;
 Dat jeder stont verstelt, verschroomt met droevigh weenen,
 En sloegen voor de borst, en riepen om genaedt,
 En seyden, siet voor waer, de werelt onder gaet.
 Maer waerom soo verschroomt dat daer een schaepgeslaegen,
 In syn onnooselheydt, aen Godt wordt op-gedraegen;
 Soo, als hier sienelijck, ons in een Sinne-beldt,
 Tot hooger sin, van ons verstandt, wordt voor-gestele?
 Wat kan meer aen-genaem, al-hier aen Godt gebeuren,
 Als, dat hy wordt versoent, door lieffelijcke geuren,

Van soo onnoosel dier, 't welck door slach-offerandt,
 Geheel op den altaer, tot sijn genoegen brandt?
 Waer in wy alder-meest, hem eenen Godt betuygen?
 Voor wie de Schepsels al gewilligh moeten buygen,
 En hem herkennen als een Heerscher inde daedt,
 In wiens handt het recht, van dootd en't leven staet.
 't Is waer; het Sinne-belt dat ick voor't oogh wil wennen,
 's aen-genaem, en dient ons wel, om te her-kennen,
 Godts hooghste heerschappij, maer ghy hebt wel geseyt,
 Dat het op hooger sin, 't verstandt wordt voor-leyt.
 Soo gy dan het geheym van't Sinn'-beldt wilt door-gronden?
 Siet hoe den mensch van aerdt een sondaer wordt bevonden:
 Soo dat het noodigh was, dat hy versoeningh gaf,
 Aen den verbolgen Godt; op dat hy soo de straf,
 Van sijn mis-daeden moght noch tydelijck ont-komen,
 Die meer-maels op de daedt, van Gode wirdt genomen,
 In het Verbondt van vrees: al waer die ouwe Wet,
 Tot Godts versoeningh had slach-offerand' geset;
 Om door de dootd en't vier, van goede suyver dieren,
 Ons beden om genaed', alsoo tot Godt te sieren,
 En moghten plichtigh soo, die straf des dootds ont-gaen,
 Door't sterven van een dier, dat niet en heeft mis-daen,
 En stellen soo te saem' ons hert tot offeranden,
 Om, aen het quaedt gedootd, in't liefde-vier te branden.
 Maer allen dit en moght ten vollen niet vol-doen,
 Aen Godt, noch hem geheel verrecke tot den soen,
 Van het on-eyndigh quaedt; daer wy zyn in geboren;
 't Was wel voor't tydelijck: wy waeren al verloren,
 Soo dit, ons Sinne-beldt, getrocken uyt d'ouwe' Wet,
 Niet niet de waerheydt wirdt vol-bracht, en voor-geset,
 Het welck my schroomen doet, als ick wil uyt-gaen leggen,
 't Geheym van't Sinne-beldt, en wat het ons wilt seggen:
 Hier toe dient wel aen-merckt, wie dat het Lammagh zyn;
 Voor wie het sterven moet: wat dootd, en niet wat pijn.

Dit Lam, dat Christus is, van eene Maeght geboren,
 Godts Soon, Godt ende mensch, der menschen uyt-verkoren;

Die uyt een suyver liefd', sich op-gedragen heeft,
 Aen sijnen Vader die met hem vereenight, leeft:

De menscheydt voor den mensch geboorsaem aen-te rangen;
 Om den verloren mensch te lossen uyt't verlungem,

Van eens te zijn verlost van duyvels slaverny;
 Het welck was toe-beloofst aen Abraham; daer hy,
 En anders niemandt meer, de macht had te betaelen
 Aen Godt voor sulcken schult, waer voormen niet kost haelen,

Oft riuden by de handt; als dat hy wirdt verwacht,

Die een slach offerand', voor 't menschelijck geslacht
 Gewilligh wesen sou; om daer door te genieten,

De eerste vryheydt, door sijn bitter bloedt vergieten;
 Welck bloedt, on-eyndigh in sijn waarde, aen de schult

On-eyndigh in het quaedt, vol-doet en 't recht vervult.

On-sprekelycke liefd'! die voor den mensch wilt lieden;
 Om hem van slaverny des duyvels te bevrijden.

Waer't dat een Engel waer? dat waer noch jet oft wat;
 Maer een verworpen mensch een boos, en sondigh vat

ô liefde on-gehoort! wat is den mensch van waerde,
 Om soo gemindt te zijn. ô Godt! als't slyck der aerde

In on-gestaedigheydt, gelijk een wanckel riet

Dat sich tot allen kant, op't-windigh blaesen biedt.

Van wesen; brallende als bobbels op-geblaesen,

Aen-sijnigh inden schijn, veel brooser als gelaesen,

Die morsclen van een, oock doer den minsten val:

Hy is een velt-blom die wel haest verslensen sal.

En wilt ghy meer it't kort? ghy sult in hem niet vinden

Als on-gestaedigheydt, in standt gelijk, de winden,

Oft als den mist, oft roock, oft inden schijn van jet

Dat maer is eydelheydt, en in de waerheydt niet.

Maer dat noch erger is; hy is verkeert in't willen,

En in begerte niet, met over-vloedt te stillen:

Hy soeckt met grootc moeyt sijn schaedelijckste goet,
 En sloot sijn eenwigh heyl, als acht loos metten voet.
 It is hy door het quaedt, verswackt in sijne crachten,
 In is daer-om niet min roem-suchtigh in gedachten.
 Vermeten inden geest, seer veerdigh tot mis-bruyck,
 Vol-doende aen den lust, een vrintd van sijnen buyck,
 On-danckbaer voor het goet, on-bonden, on-gepegelt,
 Versot op sijn bejach, in sinnen on-geregelt,
 Een minnaer van sich self, een haeter van vermaen,
 Vveer spannigh als hy moet de straffen ondrstaen
 Van sijne oversten; die niet en is om dwingen,
 Maer met een blindt geweld, hert-neckigh door sal dringē,
 En die hem tegen-staen, en raeden tot het goet,
 Door-breckt hy, als een beest, die dul is en verwoedt.
 Ick swijgh' de rest: 'o Godt! en wilt ghy hem gedwoen,
 En op dus-dienigen ont-luycken noch u oogen?
 Vvat is't dat u beweeght, en u van herten treckt?
 Vvat is't dat u soo sterck tot mede-ly verweckt,
 Aen een vervuylde romp, een Gast-huys van elenden,
 Dat ghy u liefften Soon ten hemel af wilt senden,
 Om geyselaer te zyn, van sijn gemaeckte schult,
 Die hy niet kan vol-doen? en wilt ghy met gedult
 Door u vergoten bloedt, hem selver af gaen loopen,
 Waer toe ghy niet en gaet, maer driffigh schijnt te loopen?
 't Is waer, seght hy, daer-om den mensch ick niet en acht,
 Als oft ick baet van hem, oft eenigh voor-deel wacht:
 Ick heb hem niet van doen, noch oock om sijn verdiensten,
 Die niet als boosheydt heeft; en niet het alder-minsten,
 In deught verdienen kan, ten sy door mijn genaedt;
 Soo dat hy min als' niet, by my in waerde staet.
 Een sieck die my beweeght, is; dat in hem bevonden,
 Een Ziel wordt met den bandt des levens aen-gebonden,
 Mijn af-beldt, dat ick hem uyt liefde druckte in;
 Op dat hy nimmer-meer sou scheyden sijnen min

Iob. 34.

Van sijnen Schepper-Godt, die hy nu had verlaeten,
 En daer geen middel meer, en 'w is die hem moght baeten;
 Als dat ick selver hem, en voor syn schult vol-doen,
 En aen mijn' Vaeder hem, uyt liefde, soo versoen.
 Een Ziel is my soo weerd'; dat ick noch mez behaegen
 Sou willen noch een-mael, de vreedde doot verdraegen,
 Voor haer allcen, die ick heb pijn'nlijck onder-staen
 Voor d'ander, als sy niet wou door haer schult vergaen,
 ô Al te groote liefd! ô IESU! magh ick spreken?
 Ach, Ach, ick ducht dat my de droefheydt 't hert sal breken;
 Als ick het minste, van u lijden over-legh:
 Den schroom doet my bestaen, en nenn mijn crachtē wegh
 ô IESU! wat is dat? ick sien u in't bevroeden
 Allcen van uwe doot, die ghy niet moeght verhoeden;
 Soo bleeck en soo benouwt, soo bangh en soo on-stelt;
 Dat ghy door enckel vrees ter aerde wordt gevelt.
 En worstelt met de doot, als ghy u sout bereyden,
 Om moedigh naer u wensch van't leven af te scheyden.
 Mijn Ziele, claeght ghy self, is droevigh tot de doot
 En nemt u toe-vlucht, tot het bidden inden noot.
 Maer zijnde niet verhoort, mit droef-heydt over-vangen,
 On-stelt en setr benouwt van herie door het prangen,
 Van leet en kouwe vrees; soo wirdt ghy soo geperst;
 Dat u't gemengelt siveet met bloedt, al-om uyt-berst,
 En vloeydt het lichaem af, meē beken langhs de aerde,
 Daer by, ghy d'ooghen niet aen bitter tracnen sprerde.
 ô Minnaer van mijn Ziel! zijt ghy soo seer on stelt,
 Dat u 't gepeys alleen ter aerde neder-velt?
 Wat sal dan zijn de daedt, ô Iesu, van u lijden,
 Sod schroomigh, on-gehoort, daer uwe Ziel in't stryden,
 Stont in het hoogst' gevaer, om van het lichaem af
 Te scheyden, en den schrick schier't eyndt aen't leven gaf?
 Ach goeden IESU! moet ghy dan soo droevigh weenen,
 Dat d'ooghen niet ghenoch, maer wilt daer toe ont-leenen,

Noch soo veel oogten als sweet-gatjens open slaen,
 In't lichaem, die ten dienst sijn, vandit bloedt-getraen.
 Weent, lieven Iesu weent, en wilt niet weder-houwen,
 De traene-beken, die ghy stort, in het aen-schouwen,
 Van t schroom'lyck lijdén, dat u nu te lijdén staet :
 En dat u is bekend, met wat een kleyne baet ;
 Als daerom niet te min ; een on-getal van Zielen,
 Gewassen in u bloedt, vervuyt daer sullen krielen,
 Gewilligh in't verderf, vart' eeuwigh hel'sche vier :
 Ach, docht gy wel met reën: wat baet my't sterven hier ?
 Ô Iesu! vlucht dan wegh: waerom u dan in handen,
 Gelevert vande beuls; die u met soo veel schanden,
 Als eenen schelm oft dief, oft moorder tasten aen,
 En met een vreedt geweld, gebonden neder slaen,
 En sleuren als een beest, en trecken tot de raeden,
 Daer u geen recht geschiet; maer om al u wet-daedén
 Sijn bachtigh op-gchist, verwoeyt en dul van spijt,
 Niet soecken, als u doodt, door hunnen vreedén nydt ?
 Daer wordt ghy als een Lam, still-swijgende geslaegen,
 Van eenen snooden boef: ô smaet! niet te verdraegen,
 Voor een soo eer'lyck man: daer u wordt af-gevraecht,
 De waerheydt op de eer, die ghy aen Godt toe-draecht :
 Oft ghy Godts Sone zijt? oft openbaer beleyden,
 Wie dat ghy zijt oft niet, eer dat sy wildén scheyden ?
 En ghy soo uyt-gemaent: seght met een woort: ick ben't;
 Daer roeptmen over-lyt: hoort hy het self bekend,
 Dat hy, Godts lasteraer, sich selven Godt wilt maecten,
 Wat dienter dan gedaen, seght mannen in dës saecken ?
 Sy roepen dan gelijck; hy is, naer't Godd'lyck rechte,
 Straf-schuldich met de doodt, die aen Godt laster seght.
 Dit vonnis dan geseyt: gelevert aen de boeven,
 Wat hart, soo seer versteent, dat sich niet sal bedroeven,
 Te sien't onnoosel Lam, gelaeten aen den wil,
 Van d' alder-vreedtste beuls, die heel den nacht niet stil,

En stonden noch versaedt van lasteren en smaeden,
 En den onnooselen met quelligh t'over-laeden?

Wat Christus diën nacht, voor ons heeft uyt-gestacn;
 Dat blijft by Godt bekend, tot dat wy sullen gaen
 Ten oordeel; om al-daer de boecken door te lesen,
 En kennen wat een liefd' door Godt ons is bewesen.

ô On-danckbaerigh mensch! die, daer ghy dit vrrstaet,
 Noch d'oorsaeck niet geheel van sulcken quaet, behaet.
 Maer halta, 'k loop te weyt, ick moet my wat besnijden,
 W'vil ick in dit verhael van lijden, niet doen lijden,

De Leser: het waer't best', in't kort te overslaen,
 En vanden hier en daer, een merck'lyck puntje aen.
 Met dat den nacht verschoof, en dat de Son in't kricken,
 Van haeren daegeraet, bleeck-straeligh quam te blicken:

't Scheen dat sy weygerigh wou komen aen den dagh;
 Om dat sy, haeren Heer soo seer mis-handelt sagh,
 En dat hy werdt geseurt, tot soo veel boose Rechrers
 Die't recht niet voor en staen, noch thoonē hun voor-rechters
 Van het onnoosel Bloedt; gelijk hier inde daedt,

Blijckt aen't onnoosel Lam, dat hier te rechte staet,
 En spraeke-loos niet wordt tot sijn bescherm bewogen,
 Al wirdt het valschelijck van Iodische volck belogen:
 Soo dat Pilatus self betuyghde valsch te zijn

Al hun beschuldige, en niet en had den schijn
 Van't quaedt hem op-geleyt: waerom hy oock sijn handen
 Ginck wasschen voor al't volck niet willende de schanden,
 Dat hy't onnoosel bloedt, t'on-recht vergieten souw'

Doch even wel ick hem onnoosel niet en houw':
 Die met den mondt ont-slaet, daer hy met on-genaeden,
 Gebit mē't soete Lam, met geessels t'over-laden,
 Dat soo, tot meerder smaedt, gepurpert met sijn bloedt,

W'ort tot een Koningh met een doorne Croon begroet,
 En geven hem een riet tot Schepter in sijn handen
 En wordt soo als een' Nar. met spot, schimpē, en schanden,

Belachelijck ont-haect, den volck'ren soo verthoont,
 Ten keus van hunnen Voorst soo pijnelijck becroont.
 Doch kiesfen in sijn plaets een' moordenaer te spaeren,
 En datmen tot de doodt van Christus voort sou vaeren,
 Op't recht van dreygement; waer om den Rechter swack,
 Het vonnis vande doot, door dwangh van vrzes uyt-sprack.
 Terstondt moest hy sijn Cruys self op sijn schouwers draegen,
 Tot op Calvari-bergh, van allen kant met slaegen,
 Gedreven als ein beest, en daer aen't Cruys geheght
 Met plompe naegelen, soo wordt hy op-gerecht,
 En stikkende van dorst, tot Saelichydt der menschen,
 Waer in hy had gelaest geweest in al sijn wnschen:
 Doch hem wirdt aen-gedient, den edick ende gal,
 Waer van de bitterheydt geproeft niet smacken sal
 Tot een voor-teecken, dat hy die soo dorstigh snackte
 Naer onse Zaeligheydt, en nu door dorst verstrackte
 In sijne levens cracht: die voor ons Zaelichydt,
 Geen ander laffenis, bekomt als bitterheyde
 Van edick ende gal, vol-herdinge van sonden,
 Tot een vermeerderingh van al sijne bitter wonden;
 En moet alsoo niet eens de Cruysingh onder-staen;
 Maer noch voor elke sond' die dood'lyck wort begaen.
 Doen riep hy 't is gedaen: en met het neder-boogen,
 Soo gaf hy sijnen geest, en sloot alsoo sijn oogen.
 Al waer in dit verthoogh, de Son geen licht meer gaf,
 Maer keerde haer gestrael van sulcken grouwel af.

Aen-spraeck.

PÆDAGOGUS. Alder-lieffste THEOSIMA. Wy
 zijn hier gheraectt inde roode Zee, soeckende
 te ont-vluchten de vrede maght vanden helschen
 Pharaõ; en al is't dat den grooten Godt, door sijn
 macht dese wateren op een steyght, om dat hee
 volck

volck van Israël daer door droogh-voets souden door gaen, soo nochtans dat wy daer niet willen door komen met drooge ooghen, alleen biddende dat de golven niet en moghen over-een slaen, en wy daer in moghten versmachten, eer wy ont-komen de handen des vyandts, gelijk hy selver daer in verdroncken en versmacht is. Wy sullen volgen onsen leydts-man die ons de baen aen-wijst van lijden, en ons den in-gangh opent van het landt van beloften: daer wy sonder mede-lijden van onsen voor-ganger, die met het vergieten van sijn Bloedt, en het onder-staen van een vrede doot, betaelende voor onse schuldt, niet hadden konnen geraecken: ghelijck den Apostel seydt: *si tamen compatimur, ut & conglorificemur: is't dat vvy mede-lijden op dat vvy mede geglorificeert mogen worden*: ende toe dien eynde, uyt een over-vloedighe liefde was af gedaelt vernietigende sijn selven, aen-nemende het wesen van eenen knecht, als hy was in sijn Goddelijck wesen gelijk aen Godt, de on-eyndighe wijsheydt, des Vaeders, den glans van glorie ende het beldt sijns wesens: soo machtigh dat David seydt: *qui respicit terram & facit eam tremere*, dat sijn gesicht alleen de aerde doet leven: ende de selve liet blijcken soo in 't beginsel als in het eynde van sijn lijden: wanneer-men hem met maght van volck, ende gewapender-hant wildē aen-tasten, hy liet sijn Goddelijcke maght blijcken met een woortje, *ego sum, ick bent*, 't welck ghenochsaem was om al die ghewaepende over-rugghe te slaen: wanneer hy stierf, de on-ghevoelende Schepsels gaven teekenen van droefheynt al oft sy hadde ghevoelijck gheweest.

Rom. 8.

Heb. 1.

Ps. 193.

Siet hier THEOSIMA. Sijne weerdigheynt en wilt

wilt ghy bevroeden het gene hy geleden heeft? ten is niet ghenoch te lesen het gene ick in ons dichten Historischer-wijs over-loopen heb, maer laet ons daer van de pijnen wat inniger met bevroedingh behertighen. Ick magh segghen, soo langh de werelt ghestaen heeft, datter noyt mensch schrickelijcker pijnen heeft uyt-ghestaen: de redene is, hoe de crachten edelder zijn, hoe sy oock crachter ende meerder me-deelen vande voor-worpsels, vervolgens, hoe sy teerder is van *complexie* dat is t'saeme voegingh der deelen, hoe sy ghevoelijcker is: de slagen op het hoofd, zijn van levendiger gevoel, als die op de beenen oft op andere grover litmaeten des lichaems, eenen rouwen landt-bouwer en sal soo licht vanden kouw niet gheraect worden als een teer edel-man: ghemerckt dan dat onsen Sac-lighmaecker IESUS wel den alder-teerste van *complexie* was, als daer oyt jemant ter werelt geboren is geweest oft wesen sal, om dat sijn H. Lichaem bovē de naturelijke cracht door het toe-doen vanden H. Geest gevormt is inden maeghdlijcken schoot van MARIA, ende dat de boven naturelijke werken te boven gaen die vande natuer: waer uyt volcht, dat oock de kleynste wonde in het lichaem Christi on-gelijk pijnlijcker in zijn ghevoelen is gheweest, als een grootē swaere wonde in het lichaem van eenigh ander mensch. Wie sal derven seggen dat de steenen van *Stephanus* en van *Laurentius* den Rooster op de gloeyende kolen, daer den eenen den hemel by open-sagh, en den anderen sich liet voor-staen op een sacht en gheblomt beddeken met aen-genaeme verkoelingh te liggen, hun soo pijnlijck zijn geweest, als aen Christo zijnde met sweepē en roeden van allen kanten verscheurt met grou-

welijcke wonden , het hooft met scherpe dorens door-dronghen ende niet , met eenen *H. Laurentius* gheleyt op een sacht wel gheschudt blom-bedde , maer met plumpe naegelen vast gheheght op het houte-bedde des Cruyce , en niet en moght seggen met *Stephanus: ecce video calos apertos , fiet , ick sien de hemelen open ;* waer van hy sich beclaeghde eer hy sijnen geeft gaf : *Deus , Deus meus ut quid dereliquisti me ?*

Mat. 27. ô Godt mijnen Godt vvaerom hebby my verlaeten ?

Bevat ghy nu **THEOSIMA** de pijnlijckheyt die uwen Minnaer uyt-wendigh in het lichaem gheleden heeft, soo moet ghy oock u verstandt waerlaeten spelen op de tormenten die hem inwendigh inde Ziel gepijnicht hebben, want is het saecken (gelijck wy boven geseyt hebben) dat oock de in-beldigh alleen van het gene hem te lijden stont, hem dede, niet alleen het killigh sweet uyt-breken, maer het bloedt mede, als sekere ghetuygen , van sijne over-groote droefheydt ende benouwtheydt totter doot toe ? en dat meer is hebbende daer by de kennisse van het schroomigh quaedt der sonde, en te saemen wetende, wat een on-getal van sonden geschiet zijn, geschieden , ende noch geschieden sullen, die al-te-mael elck in besonder vol-komen oorfaeck zijn, van sijn on-maetigh lijden, ende daer by den schroom die hy hadde vande sonden, die soo veel meerder was; hoe hy meerder was achtende de cere van sijnen hemelschen Vaeder, die hy on-eydelijck beminde; waer uyt volghet dat den haet ende den schroom die hy aen de sonden droegh , van ghelijcken oock on-eyndigh moest wesen : wat was het wonder, dat sulcken droefheydt sijn Ziel sou ghedoodt hebben , waer't dat sy had sterffelijck geweest ? wy en soude hier geen eyndt

konnen maecken in het beschrijven van dit droevigh treur-spel : daerom laet ick de rest in u daeghelijckliche bevoedingh; op dat ghy moght verstaen de waerde vanden prijs, die hy stervende, voor u, tot los-geldt betaelt heeft: dit sal u wesen een altijd brandende forneys van liefde, om u hert in weder-liefde te doen branden; op dat Christus alsoo in ons het eynde van sijn lijden, aen ons door sijnen Apostel voor-ghestelt: *pro omnibus Christus mortuus est. ut &c.* Christus is voor ons allen gestorven, op dat, die leven niet voor hun selven leven, maer voor hem, die voor hun gestorven is. Dit is een eynde dat de oorsaeck van voorder lijden van Christus wegh-nemt, ick segh de sonde om de welcke hy geleden heeft, en inde oorsaeck noch daegelijckx is lijdende, en beweeght ons tot medelijden waer uyt de hope volght van onse Saeligheyt ter glorie *si tamen compatimur &c.* Want soo wy medelijde, soo sullen wy me-gloriere.

Door dit eynde dan, en mogen wy die leven, niet voor ons selven leven, maer soo leven dat wy met den selven Apostel mogen seggen *vivo ego &c.* Ick leve, en nu en leve ick niet, maer Christus leeft in my. Nu en leeft de werelt niet meer in my, want al ben ick inde werelt, soo magh ick seggen *ego non sum de mundo, ik ben van die werelt niet*, die metter herte haer verlaete, verfoey al haere eydelheydt ende behaet haere bedrieghelijckheydt, en achte niet te leven, dan geestelijck: het vleesch en leeft niet meer in my, al leve ick inden vleesche, naer dat het voort vleesch geworden is, nu moeten in my versterven, *quae sunt carnis* allen de eyghendomme des vlees, haere hooveerdigheydt, nijdigheydt, geyligheydt, giericheydt &c. dat nu geene sonde meer heerschap in mijn sterffelijck lichaem, maer dat daer in leven, de deughden van Christus sijne suyerheydt oyt-

2. Corin.

5.

Gal. 2.

Iois. 1.

Io. 1.

moedigheyt, sacht-moedigheyt &c. Christus leve geheel in my mijn handen, in mijn oogen, ooren, wil, lichaem ende Ziele; op dat ick niet magh, doen hooren sien oft spreken, ja oock niet peysen dat niet dienelijck en is tot sijn meerder glorie ende verwecksel tot sijne liefde.

Dit is het eynde waerom Christus gheleden heeft, ende moet het eynde wesen van alle menschen die de Saelicheydt verhoppen door Christum; want die dit eynde behertight, die sal licht met den lijdenden Christus mede-lijden, als hy wel sal overleggen, en van herten bevroeden wat Christus Iesus, niet alleen voor allen de menschen, maer in het besonder gheleden heeft voor hem, alsoo, dat het wel-daet van verlossinghe, gheimeyn aen het heel menschelijck geslacht, hy sich selven in het besonder magh toe-eygenen, en met Paulus segghen: *in fide vivo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit se ipsum pro me: ick leve in het Geloof vandy Sone Godts, die my bemint heeft ende sijn selven voor my geleverd heeft.* Inder voegen dat, waer het saecken den Sone Godts noch inden schoot sijns Vaeders vander eeuwigheyt voor-sien hadde ende gheweten dat ick maer alleen soude mensch geweest hebben op dese werelt, ende van hem had af-gevalen door sonde, hy sou hebben willen onder-staen voor my alleen, dat hy voor al het menschelijck geslacht geleden heeft. Dit te gelooven is dat niet met ghewelt dwingen tot sijne liefde? en even wel met allen dat, wy hem quaelijck minnen, die om de Saeligheydt van eene Ziel alleen soo veel had willen lijden, gelijk hy gheleden heeft: ach on-danekbaeren mensch! ô onsterffelijcken Godt! is dan een Ziel by u, van sulcken weerde, dat oock voor mijne Ziele Saelicheyd
de

de Ziele van uwen alder-liefſten Soon, met ſulcken vrede doot van het lichaem heeft moeten aſcheyden? acht gy my dan van ſoo hoogen prijs, dat ick magh gellen de weerde van het Bloedt en het leven Chriſti? hoe is't dan moghelijk; dat ick mijn Ziele ſoo dier gekocht, tegen alle recht u ſal on-treken ende de vyanden ſal over-leveren voor eenen bedriegelijcken niet, aen die, my noyt jet goeds gedaen hebben, noch ſullen doen; maer ſoo ick my aen hun ten dienſte gheve, my ſullen be-loonen, met de eeuwich-durende tormenten des viers; daer in tegen-deel mijnen Godt my niet en thoont dan wel-daeden, ende my ſijnen eenighen Soon ghegeven heeft gheheel tot mijn ghebruyck, die voor eenen kleynen dienſt, naer dit leven my ſal vergelden met de on-eyndighe vreught vanden hemel? Ach! de woorden on-breken my hier, om het ghevoelen van mijn hert voor te ſtellen, den honigh-vloeynden Bernardus ſal voor my ſpreken: *Tractat. Quod ſi totum me debeo pro me facto, quid &c.* Is't ſaecken, *de diligendo Deo.* leght hy, dat ick my gheheel ſchuldigh ben, aen Godt, voor dat hy my ghemaect heeft, waer mede ſal ick hem vol-doen voor dat hy my hermaect, en ſoo licht niet heeft hermaect als ghemaect; Want die my eens en met een woordt ſegghens heeft ghemaect, heeft voor-waer veel gheſproken, wonder ghedaen, en niet alleen herde ſaecken verdraeghen, maer oock on-weerdighe. Wat ſal ick dan aen mijnen Heer *Pf. 115;* vergelden voor alles dat hy my ghegeven heeft? In het eerſte werck, heeft hy my, aen mijn ſelven gegeven, (on-getwijfelt om dat ick my met gunſtighe weder-liefde, aen hem ſou weder-om toe-eygenen, om niet voor my te leven maer tot ſijnder glorie, die my uyt niet geſchaepen heeft) In het tweede, gheeft hy my ſijn ſelven, en daer hy ſijn ſelven my gegheven heeft, gheeft hy my mijn ſelven

selven wederom ; ghegheven dan ende wederom ghegheven ,
 soo ben ick mijn selven schuldich voor mijn selven , en twee-
 maal schuldigh : wat sal ick dan voldoen voor hem ? tot hier
 toe den H. Bernardus.

Lieve THEOSIMA. Ghy moet wel bevroeden ,
 dat Christus in sijn bitter lijden sich soo heel aen u
 ghegheven heeft dat hy niet en heeft willen voor
 sich spaeren , noch Ziel noch lichaem noch goet ,
 noch bloedt , noch gheheel sijne liefde : waer uyt
 den Apostel besluit dat wy ons selfs niet meer en
 zijn *jam non estis vestri* ; zijn wy dan ons seis niet ? aen
 wie komen wy dan toe ? aen hem die ons soo dier
 ghekocht heeft : ghelijck den Apostel seght *empti
 enim estis pretio magno ghy zijt al ghekocht met eenen groo-
 ten prijs* en tot wat eynde ? *glorificate & portate Deum
 in corpore vestro : eert ende draeght Godt in ulien lichaem* ,
 wat is dat Godt te draeghen in zijn lichaem , ende
 hem te glorificeren oft te eeren , als den sinnelijc-
 ken mensch soo af te legghen dat wy nu ons selfs
 niet meer en zijn , maer meer Goddelijk , hem toe-
 ge-eygent in allen ons gepeysen woorden en wer-
 ken , soo dat wy niet en dencken , spreken oft doen ,
 dat niet dienelijck en is tot meerder eere ende glo-
 rie van hem die ons met den prijs van sijn bloedt
 af-ghekocht heeft vande slavernij des duyvels.

Nu dan THEOSIMA. Over-denckt eens , en siet ,
 oft ghy oock soo gheheel nu aen uwen beminden
 Christus toe-ge-eygent zijt dat ghy nerghens in u
 selfs meer en zijt : ist datmen tandt voor tandt ,
 oogh voor oogh , gheheel voor gheheel moet be-
 taelen ; oft ghy wel oyt de ooghen af-keert om de
 ydelheydt niet te sien : hebt ghy het niet gedaen ?
 soo hebt ghy hem die gheweygert : zijt ghy wel in-
 dachtigh dat ghy oyt u handen ter liefde van sijne
 door

oor-naeghelde ende vast gehechte handen aen het Cruys, van het on-ge-oorloft hebt ont-houwen ? hy hebtse hem on-trocken, soo dickmaels als ghy sie tot het quaet-doen hebt uyt-gesteken. Sout ghy velderven seggen dat gy uyt op-sicht dat Christus, die de tongh vergalt heeft ghehadt, u tonghe hebt veer-houwen van laster, leugen, sweren, achter-lap, en vuyl kouten, &c ? seght ghy neen: soo hebt ghyse Christo ont-stolen. Met een woordt: besiet u in't gheheel van buyten en van binnen, en seght my eens jet, van het gheheel dat ghy zijt, en besluyt, 'twelckgy Christo hebt danck-baerigh toe-ge-eygent: ick sou wel duchten, dat voor soo veel alser in u lichaem lidtmaeten zijn, dat ick soo veel waepenen soude kunnen tellen, daer ghy teghen hem zijt mede op-ghestaen. Siet hier de vruchten van sijn droevigh sterven, is hy daerom tot ons soo goet, om dat wy quaedt souden zijn ? ach ick vreesse dat het op ons luydt dat Paulus tot de Gala-

Gal. 4.

en schreef: *timeo de vobis, ne sine causa laboraverim in vobis. Ick vreesse van ulien dat ick te vergeefs onder ulien ge-crebeydt hebbe: soo moght Christus wel sonder vreesse versekert klaegen, dat allen sijnen arebeyt, met het vergieten van sijn bloet ende bitter sterven wel in ons te vergeefs moght wesen, siende met droefheyt het kleyn voor-deel dat hy daer mede ghevrocht heeft. ô Elendighe menschen: aen de welcke dese over-vloedige verlossingh sal dienen tot eene meer-derere verdoemenisse: 't waer beter dat sulcken menschen noyt hadden geboren gheweest, als dat Christus voor hun te vergeefs gestorven is: om dat my, noch u THEOSIMA, Sulcx niet en gheschiede laet ons, ons selven soo gheheel hem toe-eygenen, dat wy voortaan niet en willen leven, peysen, spreken*

R

oft

ofc wercken dan tot sijn meerder eer en glorie: onder-tusschen laet u verstandt in dese on-cyndighe zee sonder eynde spelen, die gy noyt en sult doorgronden al waert dat ghy noyt anders dede u gheheel leven door, en dat ghy hondert duysent jaeren en noch meer moght leven, ghy sult ghenoch stof vinden om uwen wil aen te wackeren tot mede lijden; ter weyl ick gaen bedencken de stof om u aen te wijzen, wat vergeldingh ons Christus sal zijn in glorie, ghelijck den Lof-sangh heeft vande H. Kercke, *Se regnans dat in premium.* Dat is geseyt.

*Hy geeft sijn selven wenschelijck,
Tot een vergeldingh, in sijn Ryck.*

Betrachtinghe.

VLocyt soo traenen uyt mijn oogen,
Dat sy nimmer op en droogen;
Daer de droefsheydt boven maet,
't Binnenst' van mijn Ziel door-gaet.
Ick en ween niet om u lijden,
Dat my, eerder doet verblyden,
Lieven IESU, om dat ghy,
Soo geleden hebt voor my;
Die soo dier my wilde koopen,
Als ick u was af-gelooopen,
En my wed'rom hebt her-stelt;
En verlost, door't bloedigh gelt;
Over-vloedigh uyt-ghegoten;
Daer ick't voor-deel van genoten,

Ick my weer tot boosheydt geef,
 Heel on-waerdigh, dat ick leef.
 Wat magh anders my gebeuren,
 Als een on-gemaetigh treuren,
 Om te weenen voor mijn schult,
 Die u soo met lijdē vult:
 Dat ghy meer gevoelt mijn sonden,
 Als de smerten van u wonden:
 Om dat sy, soo dier u staen,
 En soo licht verloren gaen;
 Als ick my van somt niet wachte,
 Noch u bitter lijdē achte;
 Maer on-danckbaer wijck u af,
 En is dobbel lijdē gaf?
 IESU siet ick kom dan weder,
 En ick vorp my droevigh neder
 Aen u voeten, om genaedt,
 Voor dit mijn verdobbelt quaedt.
 Zijn mijn sonden menigh-vuldigh?
 Noch zijt ghy veel meer geduldigh,
 In het lijdē van het quaedt,
 Als ghy noyt, met on-genaedt,
 Eenigh sondaer sult ontfanghen,
 Die boet-veerdigh, met verlangen,
 Tot u, om genaede gaet,
 Die met armen open slaet,
 En om-helst hun met genaden,
 Die met sonden over-laeden,
 Komen op u roepen aen
 Tot u, om den last t'ont-gaen,

Vande groeve, swaere packen,
 Daer hun leden mē verswacken,
 En hun Ziel noch meer gepynt,
 Tot een droeviger quaedt cynt.
 Niet en kan ons meerder s'haeden,
 Als wan-hop' van u genaeden:
 Want hy doet Godt self te niet,
 Die van Godt wan-hopigh vlicdt;
 En de sonden van sijn leven
 Meerder houwt, als Godt vergeven
 Kan, door sijn barmhertigheyt:
 Dat met laster wordt geseyt.
 Godt on-eyndigh in sijn' zegen
 Is altijd ons toe-genegen
 't Quaedi noyt over-treffen sal,
 Daer het goedt, gaet boven al.
 Waer-om wil dan wan-hopen,
 En in't sonde-diep versopen
 Blyven liggen, als ick magh,
 Met een woortje aen den dagh
 Vyt den slijck-put licht geraecken,
 Als ick't bert kan rouwigh maecken,
 En uyt liefde segghen, Heer
 'k Heb gesondicht, sonder meer?
 Godt, die my ghenaedt doet vraegen,
 Sal hy my dan gram verjaegen,
 Als ick komen wil tot hem,
 En gehoor geef aen syn stem?
 't Wordt niet wel te saem ghebonden,
 Ons bederf, met Christi wonden;

Die voor ons geleden heeft ,
 Wenscht dat ieder voor hem leeft.
 Sal ick dan, soo gaen verloren?
 Beter waer ick niet geboren ,
 Daer het quaedt van my begaen ,
 Syn genaed' niet stil doet staen.
 Altoes meer kan hy vergeven,
 Als ick quaedt doen kan mijn leven ;
 Hy en heeft geen eynd' in't goet,
 Dus ick noyt wan.hopen moet.
 Soeten IESU magh ick vraegen?
 Voor wie hebt ghy't al verdraegen ,
 En gheWilligh onder.staen ,
 Al het leet u , aen-ghedaen?
 Is't voor u? ghy hebt gheen s'nden.
 Is' voor my? ick ben vol wonden ,
 En gheboren in het quaedt ,
 Die heb noodigh u ghenaedt.
 Ghy hebt willen meer betaelen ,
 Als ick schulden kan behaelen :
 Leght betaelingh by de schult ,
 En besiet, oft u gedult ,
 Niet in prijs, sal over.wegen ,
 Door barmhertighejdt en zegen ;
 Om dat sy on-eyndigh is?
 Dat is seker en gewis ;
 Dat het minste van u lyden ,
 Al de menschen kan bevryden ,
 En betaelen voor hun sond' :
 Al waerd't saecken dat-men vond'

In elck' mensch in het besonder
(ó Wat on-bevroede Wonder!)

Al de sonden en het quaedt,
Dat soo langh de Wereldt staet,
En gestaen heeft. Lieven Heere!
Is 't niet rëep, dat ick my keere
Tot u, om barmhertigheydt,
; Die sich van geen' sondaer scheidt :
Oock al ben ick over-laeden;

Ick en kom daer noyt te spaeden;
Als ick met een rouwigh hert,
Door de liefd' ghedreven werdt.

IESU, ick moet noch eens vraegen,
Waerom dan so o veel verdraegen?

Als een drup' ghenochsaem was,
Waer toe dan soo grooten plas,
Van u heyligh bloedt vergoten?

Waerom d'aeders al ont-sloten,
Door de geessels on-getelt,
Van het Iodtsche vreedt gewelt?

Het is waer, hoor ick u seggen;
En ick' kan het niet weer-leggen;
Met een drup' moght ick ghestaen,
Maer mijn liefd' was niet vol-daen:

Mijn hert door de liefde moedigh,
Doet my liyden over-vloedigh:

Pf. 129.

Soo als David had voor-seyt,
Dat ick uwe zaeligheydt,
Over-vloedigh sal nyt-wercken:
Soo, dat ghy licht kont bemercken,

Wat een liefde ick u draegh :
Soo ghy leeft naer mijn bebaegh.

SIN.

R 4

G. Maes delin.

Gasp. Bouchard sculp.

Op-schrift.

Godtijnen Soon met glorie croont,
 Waer me hy oock sijn minders loont.

[Veni, coronaberis.]
 Schrifstuer. | Komt ghy sult ghecroont } Cant. 4:
 [worden.]

Be-

17. Beweegh-redene.

Wy moeten Godt beminnen die ons sijnen Soon
geeft tot vergeldingh der Saligheydt.

O IESU! mijnen Godt, verlosser-Heer, belooningh,
Mijn deel, mijns Ziels vreught, mijn rust-plaets en
mijn wooningh,
Mijn liefde, mijnen wensch, en troost, en toe-verlaet,
Die my voedt en beschermt, besaelight met genaedt:
My, die een sondaer ben, en u heb over-laeden,
Met 't lastigh pack van al mijn boosheydt en mis-daeden.
Ach IESU! seght my eens; wat ghy in my bevindt,
Dat ghy my niet en hebt verlacten, maer bemindt?
Wat goedertieremheydt, heeft u soo seer bewogen,
Dat ghy om mijnen 't wil, den hemel af-getogen
V self, tot mijn gebruyck, gejont hebt in 't gebeel,
En dan naer 't leven noch, wilt dienen tot mijn deel,
Dat ick in 't hemels rijk, voor eeuwig sal be-erven.
Soo ick u maer bemin, en deughdigh kom te sterven,
En mijne Ziel gereedt in mijne handen draegh;
Om die, in u genaed', te lev'ren met behaegh.
En daer ick ben soo quaedt: wat moght u dan bewegen,
Dat ghy mijn boosheydt draeght, en my zijt toe-genegen?
't Is u barmhertigheydt, die u bewogen heeft,
't Is d'over-groote liefel, die u den jver geeft;
Om dat ghy met u doodt, mijn quaedt sout over-winnen,
En ghy my spaeren wout, om dat ick u sou minnen,
En soo altydt met u in volle vreught sou zyn,
Als ick eens wesen sal versaedt in u aen-schijn
Met on-versaeden lust, die nieuwen lust sal wecken,
Die, hoe ick meer geniet, hoe meer by my sal trecken
Tot meer begeerte, in 't genoegen van 't geniet,
Dat sich niet meer in wensch, maer in 't besit my biedt.

Dit is de groote hop', die ons al-hier moet voeden,
 En ons aen-wackeren, om tot die vreught te spoeden,
 Die ons wordt voor-gestelt tot een gerechte Croon
 Van onsen Rechter van recht-veerdigheydt; den loon,
 Voor allen, die met liefd' sijn konste hier verwachten,
 En door deughs-cesseningh, hun Saelicheydt betrachten:
 En soo ghy weten wilt; waer in dat sy bestaet?
 Wie sal dat seggen, 't welck soo verr' te boven gaet
 't Begrijp van ons verstandt, dat Godt heeft willen spaeren
 Tot dienst van het geloof; om daer naer i' open-baeren,
 Als ons verstandt bequaem eens sal verheven zyn
 Tot de bevattingh, van den on-bepaelden schijn
 Van Godd'lyck eeuwigh licht: het welck ons tracht te thoonē
 Ioannes als hy seght: wat aen-raeckt het beloonen,
 Dat weet ick, Broeders niet: maer wel, wy weten al,
 Dat wy Godts kind'ren zyn; en wat dat wesen sal?
 Dat konnen wy alleen genochsaem hier bespeuren
 Dat als 't ont-deckt sal zyn: dat ons sal d'eer gebeuren,
 Aen hem gelijk te zyn: vraeght ghy, hoe dat geschiet?
 Dan sullen wy hem sien gelijk hy is, en niet
 Meer over-deckt met 't floets van waerheydt te gelooven;
 En ons verstandt daer toe van reden te berooven,
 Daer wy sijn aen-sicht sien, een aen-sicht claer en schoon,
 Met het geniet; waer in, den wesentlijcken loon,
 Gelegghen is, beloof't, voor al die wettigh strijden,
 Die om sijn liefde hier veel over-lasten lyden,
 Den duyvel tegen-staen, en al het wanckel goedt,
 Dat hun de werelt biedt, verstoeten met den voedt;
 En slerven aen het vleesch, en hunnen geest verstercken,
 Om hunne Saelicheydt oyt-moedelyck te wercken,
 Gelyck ons Christus heeft geleert, en voor-gegaen,
 En tot ons eeuwigh heyl, ge-opent heeft de baen.
 Die Godt heeft self gelieft met glori te becroonen;
 En om hem meer van macht, en eere te behoonen;

Io. 3.

Hab. 2.

Soo heeft hy alles hem geworpen onder voet ,
 En dat , op sijn gebodt , oock alles buygen moet :
 Want Godt , die alles heeft gemaect sijn onder-sacten ;
 En heeft van sijn gebiedt , oock niemant vrij gelaeten :
 Maer wy en sien noch niet , wat onder hem al staet ,
 Daer hy vernedert hier , wat min als d' Engels gact.
 Heeft Godt hem (om sijn dootd gewilligh aen genomen)
 Soo hoogh in weerdigheydt en glori weer doen komen ;
 Dat hy van Godt becroont , oock self sal zyn de croon ,
 Voor de recht-veerdige , tot den gerechten loon ?
 Is't dan niet rede , dat wy Godt ons hert op-draegen ,
 Om hem met weder-liefd' ten hooghsten te behaegen ?
 Die door den over-vloedt van liefd aen ons bethoont ,
 Ons tot vergeldingh noch ; met sijnen Soon becroont ;
 En seoghyt niet verstaet : hoe Christus ons kan wesen ,
 Een crooningh , naer dat hy is vande dootd verresen ?
 Soo ghy maer jet verstaet : wat vanden hemel is ,
 Die wy verwachten al , naer ons verrijffenis :
 Ghy licht bevatten sult : hoe hy sich heeft gegeven ,
 Tot den verguldighs-prijs aen ons in't ander leven ,
 Het welck een blyschap is , die uyt de waerheyt vloeyt ,
 Waer in dat al't gejeugh van heel den hemel groeyt ,
 Waer uyt dat claer'lyck volghet , dat al het bly vermaecken ,
 Al waer't dat al de vreugt des werelts t'saem moght raeckē ,
 En met al haer geluck in een gesmolten zyn ,
 En jemandt toe-gejont ; dat moght noch niet den schijn
 Graecken , vande vreught , die in't geniet sal wesen ,
 Van d' alder-minste vreught , uyt waerheydts troost geresen :
 Soo dat mē uyt de vreught , van 's werelts vreughdē-schijn ,
 Voor vreughden niet bekomt , dan naer berouw' en pijn .
 Nu Christus is den Wegh de Waerheydt en het Leven ,
 Voor al , die inden wegh van Christum sich begeven ,
 En komen tot de vreught , die hun het leven geeft ,
 Dat op de waerheydt self gegront-vaft staet , en leeft .

't En is geen waere vrucht, daer jet konit aen t'on-breken,
 Gelyck ons geeft het goet, dat soo licht af-geweken,
 Van sijn besitter is; als is, de vreucht van't goet,
 Waer mè de werelt hier, al haere minnaers voedt.

Waer't dat ghy onder al, een goet soo moght betrachten,
 Dat alle goet beslyt, en wouwt de rest verachten?

Sout ghy niet saeligh sijn, die alles in een goet,
 Kont hebben, dat uw' wensch, ten vollen soo vol-doet,
 Dat ghy niet meer en wilt, oft meerder sout vermogen,
 Te willen, daer ghy noyt sult wesen in bedrogen:

Want in't waerachtigh goet, daer alle goet in-steekt
 Is een vol-komen goet, daer noyt jet aen-breekt.

De waerheydt een plant soen, 't welck inden hemel bloeyde,
 En op de aerde niet, voor Christi tijd en groyde;

Wort door het vleesch oft bloet, by menschen niet gevoet,
 Noch ons oock het gheheym des waerheydts open-doet;
 Eer oyt de waerheydt hier was uyt den hemel komen,
 Soo had de leugen-tael, haer setel hier genomen:

De werelt schein een bol, vol duysterheydt te zyn,
 Daer niet eene spleet was, geopent aen den schyn,
 Van waerheyt's suyer Sonn': men wirdt al om bedrogen,
 Aen het vermomt gelaet, van't goet dat ons met logen,

Vyt-wendigh voor de oogh wel schoon aen-lockigh schijnt,
 Maer eermen't wel geniet, in ijdelheydt verdwijnt,
 Daer was noch troost noch vreugt met staedighyeyt te vinden,
 Maer alles licht vervloogh, on-standiger dan winden,

Daer was niet daer het hert met rust op bouwen moght;
 Van't gen' de werelt ons niet list te voren broght.
 Den aertschen mensch, die in het aerts schein vast te rusten,
 Die had oock geen geest, tot hemelsche wel lusten:

En soo daer niet een vonck van waerheydt binnen was:
 Soo vondmen van gelyck, geen ginster, op dat pas,
 Van Goddelijcke liefd'; tot dat daer af quam daelen,
 De schoone waerheyt's Sonn', die met haer glanssich-straelē,

De duysternis verdreef, als eene doncker wolck,
 Verlichtende het hert, van sijn geloovigh volck,
 Dat in de schaduwē des doodts langh had geseten,
 Op dat sy, naer dat sy sich hebben wel gequeten,
 En inde vredebaen, hun voeten wel gestiert;
 Eens in de rust des vrē, met glori schoon verciert;
 Daer sullen waerheydts vreught, gestaedich blygenieten,
 Als sy van't doodt lijck rif ont-slaegen, en't verdrieten
 Ont-komen met den geest in Christo t'saem gevoeght,
 Die self de waerheydt is, heel sullen sijn vernoeghit.
 Dit heeft hy ons beloofst, als hy door sijn droef sterven,
 Ons macckte erff-genuem, om t'saem met hem te erven;
 Dat hy ons wesen sou de langh-gewenschste Croon,
 Die hy sijn Minnaers geeft tot een' verdienden loon.

Aen-spraeck.

G Odt-minnende THEOSIMA tot noch toe heb
 ick u aen-gedient stof, tot bevroedingh en-
 de redenen tot bewegingh om te komen tot eene
 oprechte liefde, van het alder-hooghste goet: en
 vermits, de kennisse van het goet, het alder-meest
 de begeerte tot het selve is verweckende; al hebben
 wy daer toe vele bondighe redenen voor-gestelt,
 nochtans, ten is maer alles ghelijck den Apostel
 seght, *per Speculum in enigmate*, door eenen spiegel in 1. Cor. 13.
 eenger. uedtsel: want Godt te kennen die het hoogh-
 ste goet is alleen door sijne Schepsels, is soo veel
 als blindelingsh naer het ey te slaen; hem te kennen
 door het Geloof, is sijn verstandt gevangen te ge-
 ven en te ghelooven datmen niet en siet: het selve
 te verstaen door sijne hoe-daenigheden van sijn
 goedtheydt, schoonheydt &c. En is niet om te
 thoonen ghelijck sy zijn, dan wel om hem lief te
 hebben

hebben, als wy kunnen weteu dat goedt en schoon is die uyt hunnen aerdt minnelijck zijn, en soo veel te meer als wy van het hooghste goedt soo veel wel-daeden naer Ziel en lichaem, niet alleen daeghelijckx, maer oock allen oogen-blicken de tijds sijn ghenietende: die wy kunnen weder-minnen, ende aen allen sijne wel-daeden met gheen andere munt kunnen betaelen, dan met liefde; die Godt soo hoogh is waerderende, dat hy ons daer voor boven allen sijne wel-daeden in dit leven, noch toe-belooft de glorie van het eeuwich leven. Wat dat die glorie is, daer allen de geesten naer verlanghen, die de menschen vervult, de zielen verfaedt, en onse begeerte doet rusten: wie sal dat seggen? waer het saecken dat ick de oogen had van eenen Arent, diemen seght, aende claer-schijnende straelen der Sonne niet te wijcken? noch en soude ick niet mach-tigh zijn om het alder-minste straeltje, sterr-oogigh te aen-schouwen veel minder inden grondt te bespeuren, om dat te verstaen, ende daer van te spreken, veel minder te leeren eene saeck van het diepste geheym, die het licht Godts is, die het licht

1. Tim. 6. bewoont 't welck geenen toe-gangh en heeft; eene saeck de alder-verhevenste, om dat sy is het hooghste goedt, dat te boven-gaet al ons hopen en ghe-

Philip. 4. looven: nochtans en soude ick, niet geren hier swijghen, want daer van te spreken, is eene saecke de alder-baetighste, om dat sy het eynde is van alle onse betrachtighe: ick en wil dan hier geen door-snuffelaer zijn vande Majesteit, om niet ver-smacht te zijn vande glorie, gelijk die willen met weecke ooghen sterrelinghs de claere Sonne aenschouwen, met verblinde ooghen, ten minsten voor eenighen tijdt, daer af keeren; alleen wil ick voor-stellen dat

ons

ons de H. Schrifruer daer van voor-stelt, met het ghevoelen daer af van veele H. Vaeders en het gene datmen daer uyt by goedt gevolgh kan besluyten.

Dat wy hier vremdelinghen zijn in dese wereldt noch geene verblijft-plaets oft woon-stadt en hebben, betuyght ons opentlijk den Apostel Paulus *Hebr. 16.* seggende *non habemus hic permanentem civitatem sed futuram inquirimus, wy en hebben hier geen blyvende stadt maer wy versoecken eene toe-komende.* Nu seght my eens THEOSIMA; isser wel ergens eenen vremdelingh, die quaelijck geharbergh is die nietsal sijnen wegh soecken te vervoorderen en te spoeden naer sijn Vaeder-landt, daer hy weet, dat hy wel sal ontfangen zijn en in over-vloedt van alles versien sal zijn? maer die daer geenen treckt toe en heeft 't is seker dat hy geene kennisse en heeft van sijn Vaeder-landt ende niet en weet dat allen sijn geluck en wel-vaeren daer gelegen is, daer hy schat-rijck sijn erf-deel moet besitten; want de waerheyt betuyght *Matth 6.* ons: *daer onsen schat is, daer sal oock ons hert sijn.*

Soo langh dan als wy hier sullen ballingen wesen, soo en sullen wy noyt in onse begeerte te vol-len vol-daen, wesen oft kunnen seggen, het is ghenoch, al-waer 't oock soo dat ghy alles besittende waert dat inde heele wereldt te vinden waer. Alle dingen (Godt uyt gesloten) kunnen wy bevatten, maer daer niet mede versact zijn. 't Is Godt alleen, *qui replet in bonis desiderium ejus, die met goedt sijnen Ps. 102.* wensch vervult, te weten vanden mensch; waer op hy moet bekennen met den Propheet David seggende: *satiabor, cum apparuerit gloria tua: Ick sal versact worden als my verschijnen sal uwe glorie: Maer dese vervul-lingh oft versaedigh en kan niemant bekomen, ten sy dat sijn hert tegen-woordigh ende vereenight is met*

met de versaedende saeck , die geene andere en is oft wesen kan dan Godt selver , die ons noch niet in glorie tegen-woordigh is , noch vereenicht en onscheydelijck aen ons verschijnt , vervolgens soo en zijn wy hier noch niet saeligh , want dese vervul-lingh ende vereeninghe wordt op ghehouden tot het ander leven, ende en is anders niet als de saelig-heydt des Ziels door het aenschouwen ende ghe-nieten van het Goddelijck wesen , die noyt inder eeuwigheyt sal eyndighen ; soo dat onse saeligheyt inde twee edelste deelen des Ziels gheleghen is te weter: in het aenschouwen, van het verstandt, en in het genieten inden wil: alwaer in het gheniet bestaet deliefde, en de vreught, want het genieten en is niet anders als inde beminde saeck sijn volle genoegh te nemen. Want naer de leeringh van *Augustinus*: *nemo beatm est, qui eo quod amat non fruitur*: niemant en is sae-ligh , die niet en gheniet , dat hy bemindt.

Lib. 8. de
civ. c. 3.

Ps. 15.

Ps. 35.

Dat de saeligheydt in het aenschouwen ende ghenieten bestaet, dat betuyght ons de H. Schrif-
ture op vele plaetsen soo singht. *David*: *adimple-
bis me letitiâ cum vultu tuo*. Ghy sult my met blijfchap ver-
vullen met u aenschijn. Met sulcken vreughden en
blijfchap, daer ick boven mijnen wensch niet alleen
in sal vernoecht zijn, maer ten vollen versaedt, en
dat soo over-vloedigh, dat den seven Propheet daer
van is segghende: *Inebriabuntur ab ubertate domus tua
& torrentis voluptatis tuae potabis eos: quoniam tu es fons
vite &c.* Sy sullen droncken worden vande over-vloedig-
heydt uws huys, ende met den vloedt uwer wellustigheydt
sulc ghijse droncken maecken want by u is de fonteyne des
leven, ende in u licht sullen wy het licht sien, als oft hy
wilde seggē, ô Godt gy zijt de borne van het ee-
wigh leven, ende door het licht, dat van u als ee-

ne over-vloedighe fonteyne , stroomt in onse Zielen , soo sullen wy u aen-schouwen , die zijt het on-eyndigh on-gheschaepe eerste licht , waer door gheschieden sal , dat wy door de soetigheyt ende menigh-vuldigheydt van u Goddelijck goedt soo droncken sullen worden , als oft wy sonder maete uyt te stroomende rieviere van alle wellusten ghedroncken ha'le.

Is 't dat ghy my vraeght , wat dat wy sullen sien in het saelich aen-schouwen van het on-bescreven Goddelijck licht , oft aen-schijn ? ick antwoorde : dat en sal u niemandt segghen die het niet geproeft en heeft , want dat en kan niet gheseyt worden dat hier noyt oogh ghesien heeft , noch oore ghehoort heeft , noch in het verstandt der menschen af-ghe-daelt is , den *Heylighen Augustinus* is van ghevoelen segghende : *tanta est pulchritudo justiae &c.* Soo groot is de menigh-vuldigheydt van rechtveerdigheydt , soo groot is de vreught van het eeuwigh licht , dat is , vande on-veranderlijcke waerheyt ende wijsheydt , dat , waer het saecken dat wy in die vreught niet langer moghten verblijvẽ als alleen den tijdt van eenen dagh , wy souden daer voor geren , ontelbaer jaeren van dit leven vol van allen wellusten , ende over-vloedigh van tijdelijcke goederen met redenen versmaeden : want ten is niet ydelijck oft valschelijck gheseyt : *quoniam melior &c.* Want *Pf. 83.*
beter is eenen dagh in uwe voor-saalen , boven duysenden.

Hierom seght den *H. Augustinus* , dat het aen-schouwen van Godt van sulcken schoonheydt is , dat waer het saecken , dat de verdoemde , die voor eenen oogen-blick konden aen-sien ; allen hunne tormenten souden in glorie , de duysternisse in licht , den schroom in aen-genaemheydt veranderen ja , met een woordt , de heele helle soude haest herwesent zyn in een para-

*Lib. 3. de
Lib. arb. c.
25.*

*In manu-
ali. c. 2.*

Luc. 16. *dij.* Wilt gy hier een proef van uyt het Evangelie? Den rijcken vreck, tusschen de helsche vlammen wordt toe-ghelaeten den verachten *Lazarus* te sien inden schoot van *Abraham* in glorie te rusten: waerom hy oock was versoeckende aen *Abraham*, dat hy ghedooghen sou, dat *Lazarus* sou moghen hem komen verkoelen, al waer het maer met een druppeltje waeters dat aen sijnen vinger in't waeter gesteken sou blijven hanghen om daer mede den brandt van sijne tongh te blussen, dat hem redelijck gheweygert wirdt, om dat hy gheweygert hadde den hongher te verflaen met de afvallende brevelinghe van sijne taefel, aen den selven *Lazarus*. Sult ghy niet achten, dit een dwaes versoeck te zijn? wat kan hem een druppeltje helpen in sulcken vlamnich vier van het helsch forneys? is dat niet wel een kleyne bè? neen seker, soo ghy de saeck wel wilt in sien: hy versocht een druppeltjen uyt de borne van het eeuwigh leven, de welke genochsaem is niet alleen om sijn tonge te laeven, maer om den heelen brandt uyt te blussen vande helle; hy eyscht dan een druppel vande beke der wellusten, daer Godt mede sijne uyt-verkoren droncken maect: hy begeert een druppel vande stroomende rievier die de stadt Godts verheught: van welke druppel den *H. Augustinus* legt: *tanta est dulcedo futurae glorie, quod si una gutta &c.* Soo groot is de soetigheydt vande toe-komende glorie: dat waer het saecken, dat daer van maer een druppel vloeyde inde helle, allen de bitterheden vande verdoemde souden versoet wesen: vermaghe endruppelken soo veel? ick laet u bevroeden wat vreughden wy ghenieten met volle teughen daer van te drincken uyt die altijs vloedende rievier: allen dese vreughden staen wy te ghenieten voor eene ewigheyt

ibidem.

wigheydt uyt het aen-schouwen van het Goddelijk aenschijn in wiens schoonheydt de Engelen door verwonderingh als verslaeghen, hun daer in soo vernoegeen, dat sy, die de selve vanden eersten cogen-blick hunner saeligheydt, ende voorts nu soo vele eeuwen ghenoten hebben, de selve noch soo nieuw ende verwonderlijk bevinden, en soo wenschelijck daer toe ghetrocken worden, dat sy sich tot andere dinghen daer niet vermoghen af te trecken: ende sulcx sal oock wesen onse oeffeningh inden hemel.

Maer misschien, oft noch jemant soo grof waer van verstandt dat hy niet en kost bevatten wat vanden geest Godts is, en naer sijn sinnelijck verstant sich in-belde dat wy on-roerelijck daer sullen staen als vast-gegronde Pilaeren, het gene ons werckende ghemoet eer verdriet als vreughden moght veroorsaecken: hier om vraeght den *H. Augustinus*: *Lib. 2. de* wat dat wy daer sullen doen? hy antwoordt *fortasse* *symb. c.* *quod scriptum est vacate & videte: zyt ledigh en siet,* seght *12. ps. 45.* Godt, *want ick Godt ben vacatio ipsa contemplationis erit opus nostrae actionis* die ledigheydt van beschouwinge, sal de oeffeningh zijn ^{van} ons wercken: al waer wy niet meer met de handen slaefelijck sullen moeten wercken, maer wel met den geest in het verstant, het welck meer stilte en ledigheydt vereyscht, dan, het roerigh aerebeyden, gelijck een verstandigh man met de Philosophen wel magh seggen, noyt ben ick minder ledigh dan als ick ledigh ben, noch minder alleen, dan in mijn eenigheydt. Soo moet gy verstaen dat dese ledige aen-schouwingh ten uytterstewerckelijck is.

Dan, vermidts, mijn voor-nemen is de menschen te bewegen tot Godts liefde; ende het goedt

uytijnen aerdtsich minnelijk maeckt, als het voor soo-daenigh ghekent wordt en vervolghens hoe een goet meerder is en beter gekent wordt, meerder oock tot liefde verweckt; soo en is niet dat ons crachtigher kan trecken als het hoogste goet aen hetwelcke niet en onbreckt, noch jet meer kan by-gevoeght worden: soo bevinde ick niet onbilligh te zijn hier by te voegen jet vande lichaemelijke Saelicheydt in het kort; voor soo veel de on-geleerde daer beter jet van sulen vatten, die daegelijckx soo arebeyden tot het wel-sijn van het lichaem; 't sal wesen om hun beter aen te wackeren tot alle deughdelijke wercken uyt eene liefde tot Godt die hun oock naer den lichaem soo veel on-uyt-sprekelijk goet toe-bereydt heeft, dit was de spoor daer *Franciscus* sijnen traeghen esel (soo noemde hy sijn lichaem, *frater asine*, broeder esel) mede was aen-wackerende, niet alleen om den vuylen lust daer in te dempen; segghende, *aja frater asine sic te decet manere, sic subire flagellum, soo broeder esel; soo dient u te blijven, soo dient u de sweepe, te onderr-staen* maer als hy wilde vasten, waecken en bidden, gevoelende de tegenwortelinge end traegheydt des lichaems, bracht het selve aen het werck, thoonende dat het noodigh was, wilde het lichaem eens me-beloont wordē met glorie, dat het sich oock vanden arebeyt niet en mogh on-trecken: naer de leeringh vanden *H. Gregorius* *delectat ergo mentem magnitudo premiorum, sed non deterreat certamen laborum.* behaeght u de groote van vergeldingh, dat u dan niet en verschrickt den strijdt des arebeydts.

Hom. 37.
in EVANG.

Om dan te verstaen van wat glorie ons lichaem naer de verrijffenisse verciert sal wesen: soo moeten weten, dat door de rechtveerdigh-maekinghe

Christus

Christus heeft in-gegaen een houwelijck met sijne lieve Bruydt de Ziele ende by mede-voegingh met den heelen mensch: ende gelijk naer het gebruyck van houwelijcken, de Bruydt wel-verciert ende ghedoteert van haere ouders den Bruydegom over-ghelevert wordt, ten waer, dat de Bruydt erni zijnde, den Bruydegom rijk en maghtigh niet siende naer goetd oft gelt, verliest op haere schoonheydt, hy die selver wilde vercieren ende begiftigen; ende soo geschiet het hier met de geestelijcke Bruydt aen de welcke den Koninghlijcken Bruydegom seght *sponsabo te mihi in aeternum, ick sal u aen my trouwen inder eeuwvegheyt*, ende met haer getrouwt zijnde verciertle self met Koninghlijck gewaet gelijk *David* betuyght seggende: *asciit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata variatibus: de Koninginne heeft gestaen aen sijne rechte handt, in een gonde cleet om-hangen van allen kanten met verscheyde ciersels: de ciersels vande 'Ziel hebben wy hier voor eenighsints aen-gewesē: die het lichaem naer de verrijssenisse met de 'Ziel weder vervoeght wesende, sal genietē, zijn de vier uyt-nemende gaeven daer sy sal mede vereert worden de subtiylheydt, on-lijdelijckheydt, snellicheydt ende claerheydt: welcke gaeven den H. Apostel te saemen vervat, als hy seyt: 1. Cor. *seminatur in corruptione, surget in incorruptione &c* het 15. wordt gesaet in de bederffelijckheydt ende sal op staen in on verderffelijckhsydt: siet hier de on-lijdelijckheyt: het wordt gesaet in on-edelheyt, ende staet-op in glorie: siet hier sijne claerheydt: het wordt gesaet in cranckheydt, en sal op-staen in mogentheydt, daer hebt gy de subtiylheydt, het wordt gesaet in een vleeschelijck lichaem en't sal op-staen in een geestelijck lichaem; hier hebt ghy sijne snellicheydt, het welck nu niet meer beswaert om*

Ose 2.

Ps. 44.

1. Cor.

15.

de Ziele te over-laiten: maer alle aerdtsheyt af-leggende den aerdt van eenen geest is aen-doende. Dit zijn de cer-giften die Godt geeft naer den lichaem, wiens Zielen hy verkoren heeft tot een Bruydt van sijnen lieven Soon, op dat sy sou een-vormich wesen aen sijne beltenisse, gelijk den Apostel segh: :

Rom 8.

quos & prescivit, hos & predestinavit conformes fieri imaginis filij sui &c. Die hy te voren gekent heeft, heeft hy oock te voren geschickt, gelijk-vormigh te worden aen het belde van sijnen Soon.

de gaerve
vā clær-
heyde.

Om dat wy dan souden sien de gelijk-vormicheydt die wy staen te verwachten naer de verrijf-nisse: soo heeft Christus op de bergh van *Thabor*, sich verthoont in een voor-beldt van een glorieus lichaem, aen sijn Apostelen ende Discipelen, herwesent in sijn lichaem inde gaerven van clærheydt, als sijn aen-sicht clær gheschenen heeft als eene Sonne ende sijne kleederen zijn wit geworden als de sneeuw. Waer in *Petrus* alreets soo ver-noeght stondt dat hy geene meerdere Saelicheydt oyt soude gewenscht hebbe als eens te aerschouwen een straeltje van een glorieus lichaem, soo dat hy seyde *Dominus enim est nos hic esse*, *Here het is goedt hier te kijjn*, en soude geren sijne verblijf-plaetse daer genomen hebbe hadde Christus hem aldaer toe-ge-staen tabernaculen te bouwen.

Philip. 2.

Hier in sal vol-brocht worden dat *Paulus* schrijft *reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae &c.* Hy sal her-vormen't lichaem van onse verworpenheyt, vergeleken aen het lichaem van sijne clærheydt. Dese clærheydt sal voort-komen uyt de Ziele wiens glorieusen glans sal het lichaem doorschijnen als eene Sonne door een gelas *nunc*, segh *Matthews*, *fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris sui; dan*

Math.
3.

ful-

sullen de rechtveerdige blincken in hun's Vaeders rijk.

En al is 't dat desen glans claerder sal wesen ende helder sal schijne als self de Sonne, soo en sal dat licht niet moeyelijk aen d'ooghen wesen, maer ons verheven en gesuyvert: en het gesicht sal daer in ten uystersten sijn vermæeck nemen, ghelijck in den gloet van schoone Diamant-steenen ghelijckse van *Io. mines* daer by vergeleken worden *slurati lapidis*, aen den glans van het gesteente.

Apoc. 21.

Die lichaë dan dat gesaet in on-edelheyt in glorie op-staet, sal oock gesaet inde bederffelijckheyt, on-bederffelijck op-staet; hier van geeft ons Christus het exemplær in sijnen persoon. Wie en weet niet wat elenden, kranckheden, en pijnelijckheden hy heeft uyt-gestaen, die onse kranckheden gedraegen heeft, ende voor ons de bitter doot des Cruys heeft onder-staen? maer seyt *Paulus Christus resurgens à mortuis &c. Christus verrijffende vande dooden*, nu en sterft hy niet, die doot en sal niet meer beer-schappen over hem.

gaeve vā on-ljdt-saerheyt.

Wy sterffelijcke menschen zijn al aen de bederffelijckheyt ghebonden, door onse bedorven natuer die door de sonde ter doot is verwesen gheweest, moeten wy daegelijckx sterven gelijk den *II. Gregorius*: het uygt seggende *quid est quotidianus defectus corruptionis est aliud, quam quædam prolixitas mortis?* wat is het ghebreck vande daeghelijckse bederffenisse anders, als een langh uyt-gherecke doot? dan hier in worden wy ghettoot door den Apostel: *oportet corruptibile hoc in duere incorruptionem & mortale hoc induere immortalitatem*, dese bederffenisse moet aen doen de on-bederffnisse ende dese sterffelijckheyt de on-sterffelijckheyt. Het welck dē *H. Prosper Aquitanicus* claer uyt-leggende seyt: *humana natura erit ibi perfecta &c.* De menschelijcke natuer sal aldier vol-maect wesen, soo dienigh, dat sy in bet er

Rom. 6.

Hom 17. in Evan.

1. Cor. 15.

Lib 1. c. 4. de vita cont. em-plat.

nocherger, niet meer sal kunnen verandert worden: wiens onderstandt verheven tot de ghelijcknisse vanden Schepper, al haer naturelijck goet dat sy ontfanghen hat, ende door de sonden bedorven was, sal met eene vebetringh herstelt worden: het verstandt sonder doringh, het gheheugh sonder vergetenheydt, de kennisse sonder twijffelingh, de liefde sonder bedrogh, de sinnen sonder misdaeden, de gesontheidt sonder pijnelijckheydt, het leven sonder doot &c. Want alles dat inde menschelijcke lichaemen ghebreckelijck sal wesen, sal alles doorde verrijffnisse herstelt worden. Aenmerckt nu wat een onuyt-sprekelijke blijfchap den lichaemelijcken mensch aldaer sal ghenieten als sijn lichaem ghesaet zijnde, dat is in het graf ghestelt tot bederffnisse, eens sal opstaen onbedorven schoon, verluystert, blinckende als een Sonne.

de snellig-
heydt des
Lich.

De snellichevdt des glorieus Lichaems sal een cracht des geests wesen, door de welcke het lichaem sal verplaets worden in eenen ooghenblick al waer het sal willen wesen: soo lesen wy van Christus, dat doen hy sich onbekent liet vinden van sijne discipelen, gaende naer het kasteeltje van Emmaus ende met hen aentaefel sittende, sy hem ghekent hebben in het breken des broodts: maer in den selven ooghenblick soo sy hem kende, seght de Schriftuer, *evanuit ex oculis eorum hy is verdwenen uyt* Luc. 24. *hunne oogen*. Soo langh wy menschen hier leven, al hebbē wy een roerelijcke ende werckende macht, sy is nochtans niet seer vluchtigh, maer door de aerdtliche mengelingh seer traegh en beswaert, wy en voeren geen vlogels als de vogels, noch ons litemieten en zijn niet tot het loopen ghestelt als de herten, haefewinden ende diergelijcke viervoetighe ghedierte die, ghemeynelijck veel snelder in't loopen

loopen zijn dan de menschen; maer naer de verrijf-
 senis wordt vande saelighe ghelesen *qui autem sperant* *Is. 4.*
in Domino, mutabunt fortitudinem assument pennas &c.
 Die inden Heere hopen, seght *Isaias* sullen hunne sterckte
 veranderen, sy sullen vlogels aen-nemen gelyck de arents; sy
 sullen vliegen en niet arebeyden, sy sullen loopen ende niet ael-
 machtigh worden. Wy die ghelijck de Engelen sullen
 wesen, sullen veel minder als op eenen oogh-slach
 vanden hemel op de aerde konnen tegen-woordigh
 zijn; weet ghy niet van wat rappe vluchtigheydt
 eenen Engel is die *Abacuc* vervuerde tot *Daniel* van *Danielis*
Judaen tot in *Caldeen* daer hy sat inden kuyl der leeu- *14.*
 wen? sulcx sal oock onse snelheydt zijn waer van
Hugo de S. Victore seght *veloces sunt beati &c.* De saelige *Lib. 4. c.*
 zijn wel snel; want waer benen, den geest wilt zijn, daer is *15. de ani-*
 oock het lichaem: sy zijn allemael versckert van sulcken *ma,*
 blyschap, van sulcken saeligheydt; die sy sonder eynde sonder
 verminderingh, sonder beletsel sullen hebben.

De subtyllygheydt, die het aerts lichaem als ver-
 geesten sal, als het sal op-staen in een gheestigh *de subtyl-*
 lichaem: *surget in spirituale* en is niet dat den Apo- *ligheyt dos*
 stel wilt seggen dat het eene puren geest sal wesen: *Lich.*
 dat betuyghde Christus naer sijne verrijfdenisse, als
 de Apostelen sich verschrickte ende verbaest ston- *Lucas 24.*
 den, meynende dat sy eeren geest saegen, soo heeft
 hy hun gheseyt, besiet mijne handen ende voeten,
 want ick het self ben, *tast ende besiet*, want eenen geest
 en heeft geen vleesch, en beenderen ghelyck ghylien my siet
 hebben: *spiritale* seght *Paulus*, dat is de natuer, by *1. Cor. 15.*
 naer, van eenen geest aen-nemen; waer door het
 bequaem is gheweest om *clausis ianuis*, daer de doo-
 ren ghesloten waeren inde Zael te komen daer de
 Apostelen vergaedert waeren, en al is het saecken
 dat wy niet konnen vatten, hoe een lichaem dat
 ghe-

ghevoelick is sonder teghen-standt de muren kan door-dringhen dat gheven wy aen de almoghentheydt Godts, die oock niet kunnen verstaen hoe dat selve lichaem inden schoot ghekomen is van sijne lieve moeder ende sonder slot-brekinghe daer uyt ghekomen is.

Ons lichaem dan naer het exempel van het glorieus Lichaem Christi sal oock geestelijck op staen, geen en puren geest zijn, maer in alles vol-komentelijck de geestelijcke werckinghe vande Ziel onderstaen, want de sinnelijcke werckinghe sullen dan, als noode-loos, op-houwen gelijk *Ioannes* seght, *non esurient; neque sitiunt amplius neque cadet super illos sol neque ullus aestus, sy en sullen niet meer hongeri gh oft dorstigh zijn noch de Sonne en sal ophēnjet vallen, noch cenige hitte.* Maer het lichaem sonder spijs, sonder vermoeytheydt sal Godt gestaedigh dancken en loven gelijk *David* seght: *beati, qui habitant in domo tua Domine in saecula saeculorum laudabunt te, de Saeligen die in u huys wonen ô Heer, die sullen u van ceuwe tot eeuwen loven.* De subtiylheydt der lichaemen sal oock me-brengen eene onsprekelijcke maght, uyt de beheerschingh des Ziels, die haer in-stort, in het lichaem waer door het lichaem geestelijck gheseyt wordt. En soo maghtigh, dat al is het saecken dat ons de maght der beesten verre te boven gaet, in het toe-komende leven nochtans soo en isser niet soo sterck, dar ons sal kunnen tegen-staen, al-waer het oock om een heele werelt om te keeren souden daer niet meer moeyte in vinden als in het openen oft toe-slaen van sijn oogen. Waer in wy oock Christo ghelijck sullen zijn, die naer sijn verrijssnisse af-daelende ter helle, tot den Kercker der oudt-Vaederen, heeft als een maghtigen Koningh de

Apoc. 7.

Pf. 83.

de staele poorten gemorfelt ende de yfere grendels gebroken, & *eduxit eos de tenebris & umbra mortis & Pf. 106. vincula eorum discupit*, en heeftse soo nyt-gebrocht nyt de duysternisse ende schadue des doodts versebeurende hunne bande, wel is waer dat hy gheene mindere maght voor sijn verrijfenisse hadde: die hy bethoonde als hy wette stelde aen de on-stelde zee ende winde die hem daetelijck onder-daenigh waeren: en in het leste van sijn leven alsinen hem quam vangen met een stercke ghewaepende maght, alleen met een woortje *quem queritis? vrie soeckt ghylien?* sloegh allen de ghewaepende Soldaeten achter over ter aerde: maer heeft naer sijn doodt oock willen proef geven van sijne mogentheydt, om ons aen te wijzen, van wat maght wy sullen sijn, als wy naer dit leven, een-vormigh sullen zijn aen hem, aen het wesen vanden Sone Godts.

Dit zijn de Bruyd-stucken ofte gaeven vanden hemelschen Bruydegom aen sijne beminde naer den lichaem: dat ick u nu wilde voor-stellen den lust-hof daer hy haer ont-haelen sal, de hovelingen daer sy mede verkeeren sal, den lust, en het vermaeck van alle haere sinnen in het besonder? Ick en soude gheen eynde vinden. En denckt dan niet dat ons den tijdt van d'eeuwigheydt wel licht moght verdrieten in het gedurigh aen-schouwen van het Goddelijck wesen, en vermidts dat sal geschieden met het verstandt het welck de Enghelen ghestaedigh doen, ende daerom *intelligentia* dat is verstandighe ghenoeemt worden: wat isser werkelijcker als het verstandt? en al is het saecken dat eenige sinnelijcke oft lichaemelijcke wercken die niet meer noodigh en zijn voor dien staet (ghelijck wy boven geseyt hebben) alle andere lichaemelijcke

lijke wercken en sullen niet wegh-genomen worden, als hooren, sien, sprecken, kennisse draeghen &c. Om dat ons crachten daer van niet sullen vermindert, maer on-ghemeten meer verbetert ende crachtigher sullen zijn: wy sullen, dan als het ons sal gelieven den glans van glorie in onse lichaemen laeten uyt-schijnen, als het ons sal ghelieven den selven oock in houwen ende becleedt met het wit kleedt vande oorspronckelijke recht-veerdigheyt eereijck met malkanderen verkeerren, aen-spreken; de ouders sullen hunne kinderen kennen, de kinderen de ouders, de vrinden malkanderen: ende alsoo genieten de Saeligheyt die niet en is als een goet aen het welck niet en on-bréckt. Denckt eens en bevroedt wel, wat dat den hemel is, daer wy soo veel kunnen af segghen *absque eo quod in-trinsecus latet*. Sonder dat wy weten wat noch van binnen schuyt. Ick laet u, THEOSIMA, daer op voorder u betrachtigh nemen.

Betractinghe.

N*V my den hemel open staet ,
 En dat 't verstant daer binnen gaet ;
 Al is't dat 't lichaem , dat hier leeft :
 Daer in , noch geenen toe-gangh heeft.
 Soo word' ick in mijn self' gewaer ,
 Dat mijne Ziel geraeckt al daer ;
 Die meerder is , daer sy bemindt ,
 Als daer sy sich , in't leven vindt.
 Ach Ziel ! waerom verlaet ghy my ?
 En daer ghy vlieght , dat ick daer by*

Niet

Niet komen mach , soo langh den bandt ,
 Ons houdt gebonden hier te landt .
 Waerom den bandt dan niet ont-daen ,
 Dat ghy wat tydts voor my moght gaen :
 Het is hier langh genoch vertoest ,
 Daer niet als quaedt dat ons bedroeft ,
 Gevonden wordt op valsch gelaet :
 Dat schoon in't oogh bedrigh'lyck staet .
 En ick aen d'aerde vast geheght ,
 Noyt sonder u , wordt op-gerecht :
 Om jet te smaecten van het soet ,
 Daer ons den hemel me vol-doet ,
 Wanneer sal het geschieden dan ,
 Dat ick't gevaer ont-komen kan ,
 Daer soo veel laegen zijn geset ,
 Waer op den lossen menscb niet let ,
 En raectt soo in't bederf gheheel ,
 Daer hy vertijdt syn hemels-deel ?
 Moet ick dan langer in dit dal
 Der traenen leven , en voor al
 Mijn slaeven , sorghen met verdriet ,
 Voor soo bedrieghelycken Niet ,
 Als ons de werelt , op den toogh ,
 Fraey op-gedaen , voor-stelt aen't oogh ;
 Die sy soo dier van prijs verkoopt ;
 Dat sbier ons leven heel verloopt ,
 Ecr jemandt gelt genoch op-haelt ,
 Daer hy mē dien Niet betaelt ,
 En voor geluck , niet anders houdt ,
 Als eydel hop' met naer.berouwt ?

Neen,

Neen, neen, niet meer soo slecht en dwaes,
 Dat ick soo seer voor't wormen aes
 Sal sorgen, slaeven dagh en nacht
 En laeten soo, heel on-geacht,
 De schoone Ziel, van Godt bemindt;
 Daer sy haer gants verlegen vindt,
 On-bloot van alle deught en goedt;
 Waer door sy droevigh treuren moet:
 Daer't Licham weeldrigh wordt versaet,
 De Ziel, van armoed' schier vergaet.
 Ach! hoe verleedt my nu de aerdt
 Met al haer goedt al daer vergaert,
 Als ick mijn ooghen op-Waerts slaen,
 En sien maer't hemels wêlfsel aen,
 En sien, den schoönen glans van verr',
 Al waer't maer vande minste sterr';
 En nu, by naest' jet kan verstaen,
 Als ick bevroede, het vermaen,
 Dat my al-hier wordt aen-gethoont,
 Hoe Godt sijn Bruydt daer naer beloont,
 Voor soo veel, als men vatten kan,
 En ons de waerheydt schrijft daer van.
 Ach IESU! ach mijn eenigh goedt!
 Wee my, dat ick noch derven moet
 V tegen-woordigbeydt in vreught:
 Daer ghy, tot u, my haelen meught,
 Als't u beliest, en wel-behaeght:
 Ach liefsten! 't dient u dan geclacght;
 Dat ick soo langh moet ballingh zyn,
 Met swaer verdriet, met druck en pijn,

In dit elendigb traenen-dal,
 Daer my noyt jet genoegē sal-
 Ick wensch u IESU, duysent-mael,
 En duysent-mael den wensch her-hael;
 Op dat ghy tot my komen moght,
 En my, by u, in glori brocht.
 Ghy weet wel, dat ick nergens rust,
 Kan vinden, inden wylen lust;
 Die my ghemaskert hier aen-biedt,
 De werelt valsch, vol van verdriet.
 Ick ben de duif, die Noë uyt-sondt,
 Die buyten d' Arck geen plaets en wondt,
 Waer dat sy met haer pootjens op,
 Moght rusten ergens, op den top,
 Van heuvel, bergh, ^{of} op het landt,
 De waeters vloeyden t' allen kant:
 Soo dat sy weer genoodtsaecht was,
 Te keeren tot de Arcke ras.
 ó Godt! mijn Ziel eens uyt-gegaen,
 Van u, waer salse blijven staen?
 De wereldt is vol over-vloedt,
 Van on-lust, aen een kuys gemoedt,
 Waer vildy dat ick rusten sal,
 Daer't nat en wyel is over al?
 Ick keer dan wederom tot u,
 Ick ben't langh-vliegen hier te nu.
 'k Vind' nergens beter mijn behaegh;
 Als, dat ick my te ruste draegh
 In u, die mijne rust-plaets sijt,
 En my van alle quaedt bevrijt.

Niet buyten u bemindt magh zijn,
 Al heeft het eenen schoonen schijn:
 't Is maer bedrieghelijck gelaet,
 Die als een' bobbel licht vergaet.
 Mijn liefde is van sulcken aerdt;
 Dat sy hier nergens mede paert,
 Dat niet vol-komen is in't goedt,
 Oft, by gebreck, ont-leenen moet.
 Godt is't vol-komen goedt alleen,
 Dat ick bemin en anders geen:
 Mint buyten Godt, al dat ghy wilt,
 Siet, oft u wenschen wordt gestilt?
 Ghy sult daer mèn niet zijn vol-daen;
 Maer sult terstondt naer ander gaen,
 En als ghy ander hebben sult,
 Noch blijft ghy even on-vervult:
 't Is Godt alleen, die ons vol-doet;
 Daerom is hy ons hooghste goedt:
 Om dat dan niet in Godt on-breckt,
 Soo is't dat hy sijn goedt uyt-reckt;
 Gelyck de liefde uyt den aerdt,
 Sich acn haer minnaer niet en spaert,
 En wenscht met hem te zijn verselt:
 Daerom heeft hy ons plaets ghestelt,
 Daer wy met hem eens sullen zijn,
 Vereenight, en den glori-schijn
 Aenschouwen, met het soet geniet,
 Van hem, die sich, tot loon, ons biedt.

Bestuyt-Redene van het heel werck hier
voor gestelt.

PÆDAGOGUS: Siel-ijverige THEOSIMA, tot noch toe heb ick u en alle Godt-vruchtighe Zielen, met Redenen soecken te bewegen tot eene saecke, die de noodighste is ende de alder-beste; maer, dat te beclaeghen is, van vele menschen on-redelijck het alder-minste ghewilt. Ick en twijfel niet, daer ick u redelijck ken, oft dese redenen zijn genochsaem gheweest, om u niet alleen te bewegen tot Godts liefde: maer oock, om u daer soo vast aen te binden, dat ghy door geen gheschaepen geweld, daer af te rucken zijt, ende lichtelijck door jver ontstekē, wel sout met den Apostel Paulus, alles der-ven uyt-eyschen en beroepen, segghende: *Quis enim separabit nos à charitate &c. Wie sal ons vande liefde af-scheyden?* dit moet de vrucht welen van allen mijne voor-stellingen, daer ick u ende uws gelijcke Godt soeckende Zielen heb toe willen beweghen, om soo vast aen Godt ghebonden te zijn inde liefde; dat, ghelijck de liefde de herten vereenight, ulien herten met Godt soo moghen een sijn, dat sy noch hier noch inder eeuwigheyt mogen ghescheyden zijn, gelijk onsen Saelighmaecker aen Godt sijnen Vaeder versocht heeft, *ut sint unum, sicut & nos, op dat sy een zijn*; te weten met ons, ghelijck wy, een en on-gescheyden zijn onder malcanderen: maer alsoo dese on-brekelijcken bandt, door de liefde moet gheschieden, ende de liefde sonder kennisse van den beminden niet en kan bekomen worden; soo heb ick dese kennisse

Rom. 8.
10. 17.
T willen

Ezech.
47.

willen aen-dienen , om ulien herten tot de selve te beweghen , achtende , dat niemandt , die sal weygeren aen te nemen : doch ick gheloove , dat ulien wellicht moght over-komen't welck den Propheet *Ezechiel* her vaeren is in't eynde van sijne hemelsche openbaeringe. Desen Propheet , soo hy inden geest op-getogen wirdt inde stadt des Heere , heeft onder andere gheheymen , die hem veropenbaert wurden al-daer oock ghesien eene fonteyne uytbortelen van onder den dorpel des Tempels , die ter rechter-handt was vloyende , naer den oosten , die sich alleenskens soo was verbreydende , en door de op-ghedronghen waeteren soo verdiepende , dat het schier on-moghelijck was sonder verdrincken daer door te komen , ghelijck hy beleydt , seggende *torrentem quem non potui transire* , eene beke die ick niet heb konnen door gaen. Uyt redene seght hy : *quoniam intumuerant aqua &c.* Om dat de waeteren vaude diepe beke op-gheheven waeren diemen niet door-gaen en magh : Soo dat het noodigh was , dat hy van lijnen leydts-man eenen Engel in een mans gelaet over-gevoert wirdt tot op den oever , die hy van beyde de Zijden in het om-keeren , beplant sach met schoone vrucht-baerighe boomén ; eene veropenbaeringhe niet sonder schoon gheheymen dienstigh tot ons voor-nemen.

My dunckt , Godt-vruchtighe THEOSIMA , al ben ick geen Engel in mans gedaente , om u inden gheeste gheleyen , ick soude u en uws ghelijcken wel gebrocht hebben in dier gelijcke breedde , diepe , ende sterck-stroomende beke , daer wy inde waeteren licht souden versmooren , soo wy met de voeten van ons verstandt wilden , daer door-gaen ende niet gheholpen zijn , van den Goddelijcken geest , die ons daer door kan brengen.

Maer

Maer nu ghy, leer-fuchtighe Dochter, op den oever van dese beke door Godts geest gheholpen zijt: ick bid u, wilt nu in u geheugh her-vatten; hoe ghy daer door ghekomen zijt, en ghy sult bevinden, dat de diepe beke, daer *Ezechiël* met behulp van sijnen Engelschen leydts-man door ghekomen is; het voor-beldt is geweest vande breedtvloeyende beke die ghy en alle Godt-soeckende Zielen moeten door-gaen, willen sy tot Godt vruchtbaerigh geraecken.

Aen-merckt dan eens, wanneer ick u eerst heb willen geleyden door dese beke; oft ick u niet gebrocht en hebbe aen de waeteren, die vanden hemelschen Tempel, die Godt selver is, uyt-vloeyen af-loopende ter rechter handt naer den Oosten: ende al is het saecken, dat de H. Vaeders, door dese waeterē seer wel verstaen de Fonteyne des Doops, die inde H. Kerck van Christus haeren oorspronck neemt, van hem in-gestelt tot een H. Sacrament om onse erf-vlecke af te wasschen, gelijk ons toe-belooft was door den Propheet *Zacharias* in sijn 13. *Zach. 13.* Cap. segghende: *in die illa erit fons patens &c. In dien daege sal daer eene opene Fonteyn zijn aen het huys van David, ende de in-woonders van Ierusalem, tot een af-wassbinge der sonden &c.* Even-wel soo verstaen oock wel de H. Vaeders en uyt-leggers door dese waeteren, den waeter vloedt vande H. Schriftuer, oft de beke vande Saelige kennisse oft wetenschap van het gene Goddelijck is inde selve voor-gestelt, die uyt Godt als uyt den grondt-steen des waerheydts af-vloeydt ende neder-daelt tot de herten der oyt-moedigen, naer den Oosten vanden Altaer ter rechter handt, tot de uyt-verkoren, die in den dagh des oordeels met de Schaepkens op de rechte

zijde sullen ghestelt worden, ende vervolgens voor het nieuwt Verbondt, soo mogē dese waeteren wel verstaen worden de leeringhe van Christus, die uyt sijne H. Kercke over-vloedelijck is vloeyende; vanden welcken hunnen oor-spronck *Isaias* van gelijcken voor-seyt heeft: *haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris: ghylien sult waeteren met blijfchap scheppen uyt de Fonteyne des Salighmaeckers*, ende op eens andere plaets: *repleta est terra scientia Domini, quasi aquae maris: de aerde is vervult met Godts wetenschap*, als de waeteren der Zee over deckende: vande welke Christus selver is seggende; *qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: soo wie drinkt van het waeter dat ick hem geven sal, sal inder eeuwigheydt geenen dorst hebben*. Welcke waeteren af-daelende vloeyen in de herten der oyt-moedighe, vanden *Zuyder-kandt des Altars*, al-waer de vierige herten branden inde liefde als eene Sonne op den middagh.

Nu dan, soo den Propheet vanden Enghelschen leydts-man buyten de stadt ghebracht zijnde ten Oosten aen den waeter-vloet, hebbende een zeeltje om te meten in sijne handt mede genomen, heeft met hem in de beke gaende duysent cubitus ghemeten, als 'wanneer sy tot de enckelen in het waeter getreden zijn; ende van daer voorts metende noch duysent cubitus, soo zijn sy tot de knien toe diep in't water geraeckt; ende heeft noch duysent ghemeten, ende alsoo tot de lenderen toe in-gekomen, tot dat hy noch voorder metende inde, diepte, van hunnen grondt geraeckt zijn, alwaer den Propheet had moeten verdrincken, had hem den Engel niet geholpen ende met Gōddelijcken by-standt over gebrocht tot op den oever die beplandt stont met schoone vruchbaere boomen. Dit is het verhael, maer

maer laet ons nu het gheheym tot ons voor-deel eens ont-doen.

Aen-gesien dan, THEOSIMA, dat de H. Vaeders, door dese beke oft waeter-stroom, seer wel verstaen, den over-vloedt vande kennisse Godts uyt de H. *Schriftuer*: soo is mijn betrachtigh geweest, u, ende alle andere Godt-vruchtighe Zielen gheley te doen door dese gronde-loose beke, ende te brenghen tot op den oever van vruchtbaerheydt.

Siet nu eens, hoe ick u eerst voor al ghebrocht hebbe in dese beke, af-metende de kennisse van Godt tot aen de enckelen toe; als wanneer ick voor-ghestelt heb, hoe Godt de werckende liefde is, die, soo wy sijn Goddelijk wesen willen insien, niet noodigh hadde jet buyten sich selven re wercken; Godt konde de Schepsels derven; 't is den aerdt vande liefde gheweest, die hem, die minde, doet uyt-storten on-bedwongen, zijnde den alder-besten ende den alder-grootsten in sich selven, en buyten hem niet en was als den ydelen Niet. Hy heeft dan buyten hem jet willen schaepen, om dat hy minnende, gemint soude worden, om alsoo den oor-spronck en fonteyne te zijn van alle liefdens. Hy heeft dan voor al de werelt geschaepen met al datter in is, ende die gestelt inde heerschappij vanden mensch, die onder alle andere aertse Schepsels alleen eene redelijcke Ziele sou hebben, die hy hem selver, naer sijn eyghen beldt met sijnen adem heeft in-geblaesen, op dat hy souden sijnē Schepper kennen, ende alsoo weder-minnen: en om dat de liefde sonder kennisse niet en konde gheschieden; soo zijn hem allen de Schepsels, Spiegel, waer in hy sijnen Schepper sou konnen bespeuren: gelijk het blijckelijck is inde heydenē, die door de Schep-

sels, de kennisse van Godt achter-haelt hebben ; doch niet vol-komenlijck, soo dat dese wetenschap alleen maer waeteren en waeren, die tot de enckelen toe quaemen.

Gaende dan voor:s, soo heb ick u dieper ghebrocht in dese waeteren tot de knien toe, als wanneer ick u Godts kennisse heb af-ghemeten door het H. Gheloof, waer in Godt sich selven heeft veropenbaert, ende sonder feylen kennelijck ghemaeckt, waer door dat wy inden geest ende waerheydt, onse knien buygen aen de hooge Majesteyt des hemels; ende den waerachtigen levenden Godt aen-bidden, die de heydensche Philosophen, als *Plato, Cicero, Aristoteles*, ende meer andere wel hebben door de natuer achter-haelt ende oock ghekent, gelijk den Apostel ons betuyght: *quia cum cognovissent, non sicut Deum adoraverunt: want doen sy hem ghekent hebben, en hebben hem niet als Godt ghe cert ende gedanckt*, waerom sy oock niet hunne geleertheydt sich wijs waeren achtende, doch sijn sot geworden en in ydelheydt verdwenen.

Rom. 1.

Van het Geloof dieper gaende, ende komende tot kennisse van Godts goedtheyt, schoonheydt, bermhertigheydt ende met een woordt, tot allen sijn hoe-daenigheden in sijn on-eyndige goetheyt besloten, die doen de waeteren op-swillen en steygen tot onse lenderen: want wie sal met reden en redelijck niet minnen soo eenen Godt, van sulcken goedt, schoonheydt ende goodertierentheydt, die de treck-plaesters zijn vande liefde? wie en sal soo eenen Minnaer niet weder-minnen, die voor al sijn goedt ende wel-daeden geene andere vergeldingh en eyscht, als weder-liefde, hanghende en onsen goeden wil, die ons los en vry gestelt is, een
Godt

Godt met onse liefde kan vergellen, op-draegende aen den al-hebbende, jet dat hy niet en heeft, maer dat hy vertijdt heeft, als hy ons het willen vry ge-laeten heeft; alsoo dat hy niet aen-genaemer vanden vryen mensch kan ontfangen, als de liefde, die hy hem danckbaerigh ende gewilligh op-draeght, sich yoegende in alles naer het ghenoegeen ende geboden van sijnen Godt en Heer, door wien oock, al dat hier quaedt geacht wordt (de sonde uyt-genomen) gheen quaedt kan zijn, dan alleen by onse quaede aen-neminghe, vermits al wat van Godt komt, noodt saeckelijck goedt moet wesen: want oock dat wy sinnelijck quaedt seggen, als sieckte, gebreck, en met een woordt, al wat-men hier kan lijden, dient ons al-te-mael tot voor-deel, soo wy maer een vormigh willen zijn, aen Godts willen, en hem beminnen; want de waerheyt en lieght niet die seyt; *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: Rom. 8.* alles is me-werkende tot goedt, aen die Godt beminnen.

Maer hier en zijn wy noch niet stil ghebleven; wy hebben de maete van noch duysent cubitus willen voorts meten, ende komende tot het hooghste ende gronde-loos punctt van onse verlossinghe, waeteren van sulcken diepte, dat wy daer in oft moeten versincken, oft wel geholpen worden van eene boven-natuerelijke macht: meer heeft de Goddelijcke liefde voor ons ghedaen, als het verstandt, al waer't oock van eenen Engel, kan bevatten, de wercken Gods over-winnen al het menschelijck bedencken. Den hemelschen Arent *Ioannes*, niet vermogende de on-uyt-sprekelijcke liefde Gods tot ons, met sijne tongh uyt te spreken, heeftse alleen ten thoon willen steilen, om met ons verstandt door bevroedingh, soo veel als het moge-

Io. 3.

lijck is, daer op te spelen, leggende: *sic Deus dixit mundum, ut filium suum unigenitum daret: soo heeft Godt de wereld: lief-gehad, dat hy sijn eenigen Soon ghegeven heeft.* Maer wat is dat heylighen *Ioannes sic oft soo?* my dunckt dat ick hem hoor antwoorden en seggen: dat en kan ick u niet seggen, maer als ghy sult verstaen, wat dat is dat Godt sijnen Soon geeft aen de werelt, soó sult ghy by naer jet kunnen vatten, wat dien *sic oft soo* is. Wie sal dan dien *sic* ons eens uyt-leggen, soo oock een Engels verstandt daer toe niet genochsaem en is, veel minder dat een sterffelijck begriip sulx magh hopen oft vermagh te peyfen? wat seght ghy Engelschen Leeraer *Thomas?* *Multam indicat amoris intensiorem: qui enim &c.* Ick houw', seght hy, dat hy aen wijst de groote on-stekentheit en innige viericheydt vande liefde: want hy, die on-sterffelijck is, die sonder begintsel, die on-eyndelycke en d'ongemete grootheydt is, heeft die bemindt, die uyt stof en aerde vol van on-tallicke sonden voort-komen, en om dit gewicht van liefde swaerder te thoonen, voeght daer by; *non enim servum &c.* Niet sijnen knecht, niet eenen Enghel noch Acris-Enghel, maer sijnen Soon, geen en aengenomen, maer *filium suum: sijnen eygen en eenigen Soon.*

D. Thi.
in Ioan.

in ejus vi-
ta.

Het feyt van *Paulinus* Bisschop van Nolen, die sich selven tot een slaef gaf voor de vryheydt van eenen Weduwees Soon, is altijd vande H. Kerck met verwonderingh ghepresen geweest: maer wat is dat; daer den eenen mensch in waerdy met den anderen magh op-gewogen worden? en wat overeen-komste isser tusschen Godt ende den mensch? tusschen het alder-puerste góut ende het verlegen stof en slijck der aerde? 't en is even wel gheene liefde, van *sic oft soo*, die haeren vloedt doet steygen boven ons verstandt. Misschien de liefde van den

den getrouwen dienaar van *Vrbinius*; daer *Valerius Max*: van schrijft, sal van hooger gewicht zijn; die verstaende, dat de Soldaeten te been waeren, en quaemen om sijnen Meester te dooden, heeft haestelijck met hem ghemangelt van kleederen, ende hem langhsde achter-deur laeten ont-snappen ende sich alsoo onder het gelaet van sijnen Meester *Vrbinius* lieten verinooren; het is waer, dit is eene getuygenisse geweest van eene on-gemeyne liefde, maer noch geen liefde van *sic dilexit*: soo heeft hy bemint, daer niet den knecht voor den Heer, noch dat meer is, den Heer voor sijnen knecht. maer daer Godt ter doot wort gegevē voor het levē van eenē verworpen mensch, eenen on-danckbaeren sondaer, die hy soo bemint, dat den *H. Eusebius* seght: *ut homo Deum valere videatur*, dat het schijnt, dat den mensch met Godt maghop-gewogen worden: soo dat den *H. Bernardus* seght, *toto se, totum me comparavit*: dat hy my bekomen heeft geheel door den prijs van sijn selven geheel: al oft ick soo veel moest gellen als hy van weerde is, op dat den koop moght gherechtigh zijn. Wie heeft oyt sulx gehoort?

Val. Max
lib. 6. c.
8.

Bern. eps.
2.

Wat dunckt u *THEOSIMA*, kont ghy dat bevatten? moeten wy niet verdrincken inden gronde-loosen vloedt van ons rap-stroomende beke, en roepen; *salva nos perimus*, helpt ons oft wy vergaen: te meer, soo ghy bevroedt Godts Soon ons ghelijck gheworden, bekleet met den sack van onse sterffelijckheit, ons soo toe-gedaen, dat hy oock selver wilt dienen tot eene spijs en dranck van onse Ziel, en eyndelingh van sijnen hemelschen Vaeder ons gegeven zijn, omte dienen tot eene slach-offerande, als een onnossel Schaeptje op den Altaer van sijn Cruys, tot vol-doeningh van onse sonden ende

Rom. II.

verloeningh aen sijnen Vaeder, en dit alles, tot geen ander eynde, als dat hy ons me-deelich sou maecten van sijn rijck en Croon van glorie? sult ghy dan niet roepen met de Apostel: *ô altitudo! &c: ô diepte der rijckdommen vande wijsheydt ende wetentheydt Godts! hoe on-begripelijck zyn sijne oordeelen, ende hoe on-besporigh zyn sijne wegen?* zijt ghy dan over-ghefet, uyt de diepte, ende door den Goddelijcken Geest, gestelt op den oever van dese beke: aen-merckt dan, waer toe ghy daer gheplant zijt: siet nu oft ghy niet moet welen, gelijk David seyt: *tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: als eenen boom, die geplant is neven den af-loop der waeteren, dat sijne vruchten sal geven op sijnen tijdt.*

2f. 1.

Hier zijt ghy nu gheplant *ô THEOSIMA* op eene aerde wel beplant met menighre van boomen, die met de waeteren van gratie besproeyt wert, ende door liefde altijdt versch en vochtigh blijft: wat wordt u voorder nu af-geeyst? als dat ghy moet vruchtbaer zijn om op sijnen tijdt vruchten voort te brengen vanden Geest, die u den Apostel in het

ad Gal. 5. lanck aen-wijst: *fructus Spiritus est charitas &c.* De vrucht des Geest, seght hy, is liefde, vrindtschap, vrede, verduldigheydt, goedertierentheydt, goedtheydt, lanck-moedigheyt, saecht-moedigheydt, getrouwighbeydt, zebaerheydt, eerbaerheydt, ende reynigheydt.

11. lib. 13.

de cru. c.

1:

Dit is dan het Argument oft rede-cabelingh, dat is de redenen soo te saemen binden, als oft sy met cabels, on-ontdoenelijck te saemen ghebonden waeren, het welck den Apostel noemt *convictio* overwinningh gelijk ons uyt het Gricx leest den *H. Augustinus*, daer men niet tegen kan seggen. Alle mijne voor-stellinghen zijn crachtighe redenen, die ons dwingen,

dwingen, willen wy redelijck zijn, Godt te weder-
minnen, die ons eerst bemindt heeft ende voor-ko-
men met soo veel wel-daeden als ick aen-ghedient
hebbe en noch on-eyndelijck meer.

Mijn Onder-nemingh hier uyt, is met droefheyt ;
dat ick seggen moet, van het meeste deel der men-
schen en aen elck in het besonder : Maer ghy on-
redelijcken mensch, ghy behaeter van u eeuwich
goedt, ghy en hebt Godt noch sijnen eenigen Soon
voor u mensch geworden, niet alleen niet bemint ,
maer oock weder-spanigh behaet, ende sijn jock
van liefde af-schuddende, hebt derven segghen : *non
serviam*, ick en sal niet dienen. Ach boosen mensch ! Ier. 2.
scito & vide, seght den Propheet Ieremias, *quia malum
& amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum* : weet
en siet, want het is u quaedt verlaeten te hebben uwen Heer
en Godt : het welck David bethoont seggende : *tu vero* Ps. 49.
odisti disciplinam &c. Ghy hebt de onder weysinge behaet ,
mijn woorden hebt ghy achter den ruggen geworpen ; saeght
ghy eenen dief, ghy liept met hem, en stelde met de over-
speelders u deel &c. *Hac fecisti & tacui, sicut* hebt ghy
ghedaen, en ick heb geswogen : maer, weet dat ick niet
altijdt sal swijgen, den dagh sal komen ende is naer
by : *arguam te*, ick sal u over-winnen met redenen
soo krachtigh, dat ghy sult moeten stom staen ick sal
tegen u aensicht stellen, dat is, claer voor u oogen, en u
doen kennen, hoe dwaesselijck , ghy u hebt laten
voor-staen ; om dat ick lanck-moedigh ben, dat ick
u vergeten heb : maer ick sal u straffen, en verstaet dat
allen die Godt vergeten : gy hebt dan Godt niet bemint
naer vereysch van soo veel aen-dringende redenen.

Dit is dan den *ergo* oft besluyt, het welck ons
den Apostel geeft tot den *Corinthianen* schrijvende : 1. Cor.
si quis non dilexerit Dominum nostrum IESUM Christum, sit 16.

anathema, *maran atha*: soo jemandt niet bemindt en heeft **IESUM Christum**, ende vervolgens den almachtigen Godt; dat hy vervloecht zy, *anathema* af-gescheyden van Godt, toe-eygent aen de helsche verdoemenis, in den dagh des oordeels: *Maran atha*, dat is ghelijck *Syrus* leest, als den Heer komt, en dien grouwelijcken *ire*, gaet, sal uyt-donderen aen sijne behaeters die als dan af-ghescheyden vande Rechtveerdighe ter slincke handt, sullen staen: het gene hun, soo grouwelijck sal wesen, dat sy niet alleen en sullen wenschen dat de bergen over hun soudent vallen maer oock uyt eenen besonderen spijt, ende schaemte hun selven met tanden als raefende honden wel soudent verscheuren; om dat sy soo veel arebeydt hebben uyt-gestaent tot hunne verdoemnisse, ende aen-nemende het licht ende minnelijck jock van Christus, in-volghende sijne Goddelijcke gratie, soo goeden koop hadden konnen saligh zijn, en nu voor al hun lastigh slaeven niet en vinden als den loon van eene ghewisse verdoemenis.

Maer holla! waer loop ick? ick had hier licht eene crachtighe Beweegh-redene konnen by voegen, op dese stof dan ten sou niet wel komen, daer ick alleen vande aen-genaeme liefde ben sprekende, die *foras mittit timores*, *alle vrees buyten werpt*, ende niet met schrick wilt onder-houwen wesen: ick wil dat daer laeten ende volghen daer in den liefelijcken schick, in het bouwen van hemel ende aerde van Godt ghebruyckt, al waer hy de locht door-luchtigh ghemaect heeft, om dat sy niet soude beletten, dat den door-schijn van den hemel ende hemelsche lichten sou moghen ons ghesicht bestraelen: maer wel in tegen-deel de aerde onder onse voeten, soo dicht en duyster ghestelt heeft, dat

dat het on-moghelijck is, dat ons-oogh daer door kan dringen om het schroomelijck vier der helle te aen-schouwen, die naer het ghevoelen der H. H. Vaederen, in het *centrum*, der aerde ghestelt is, om geene andere redene dan alleen, om dat den mensch van schrick soo soude bestaen zijn, dat hy niet alleen Godt niet en soude kunnen beminnen en dienen, maer oock niet sou kunnen leven.

Wel aen dan beminde THEOSIMA, behertight dese voor-ghestelde redenen om Godt te beminnen, want dat is het eeuwich leven, Godt te kennen ende dien, die hy gefonden heeft IESUM Christum, aen wien alle eer ende glorie inder eeuwigheydt der eeuwicheden Amen.

F I N I S.

N O T A.

Goet-gunstigen Leser ick soude u. i. hier licht eenē Index ofte aen-wijser kunnen voor-stellen vande stoffe ofte materien in dit boecxken verhandelt, doch hebbe dat on-noodigh geacht uyt redene, dat ick gheene zedighe stoffe en heb willen aen-nemen; op dat dit boecxken geheel sou geestelijck zijn en alle de redenen soo uyt de H. Schriftuer als HH. Vaeders hier toe voor-gestelt gheen ander eynden hebben als de liefde van Godt; soo dat ick dit boecxken magh seggen van een woordt en een woordt van een heel boecxken. Wilde jemandt, om niet te verleen, in het geestelijck gedurigh te betrachten. die mach sich tusschen beyden ghenoege in het *Masker vande Wceldt*, dat vermaeckelijck ende zedich is. 't Sal ons dan ghenoch wesen, de stof van elck Beweegh-redene aen te teekenen.

Aen-wijſinghe.

der Beweegh-redenen van dit Boecxken.

1. **D**atmen Godt moet beminnen, om dat hy ons uyt Niet tot ſijne liefde geſchaepen heeft. fol. 2
2. Godt moet bomindt zyn, die ſich bekend maect door ſijne Schepfels. fol. 21
3. *Wy* moeten Godt beminnen, om dat wy hem door het Geloof verdiensfelijck kunnen minnen. fol. 35
4. Dat alle menſchen kunnen Godt beminnen, om dat zy naer Godts beldt geſchaepen zyn; mits dat daer toe de liefde haers gelijcken ſoeckt, oft haers gelijcken maect. fol. 53
5. Dat Godt alleen moet bemindt zyn, die ons alleen vol-doet. fol. 70
6. Men moet Godt beminnen, om dat hy het centrum oft de ruſt-plaets is van onſe Ziel. fol. 89
7. Datmen Godt moet minnen om ſijn on-eyndigc goetheyt en ſchoonte. fol. 98
8. Dat wy Godt moeten lief-hebben om ſijne bermherticheydt ende recht-uerdigheyt. fol. 115
9. *Wy* moeten Godt beminnen, om dat wy met liefde alleen voor alle ſijne wel-daeden hem kunnen betaelen, waer van wy rijk ghenoch zyn; die wy hem ſonder groote ſchande niet en kunnen weygeren. fol. 137
10. *Wy* moeten Godt beminnen om dat hy van ons niet anders als liefde eyſcht, ende hoe ſy hem vol-doet. fol. 145
11. *Wy* moeten Godt beminnen, om dat wy niet eyzens en hebben om danckbaer hem mede te vereeren, als alleen ons gewillige liefde tot hem, die ons altijd gereedt ter hant is fol. 149.
12. Datmen Godt moet beminnen om dat de liefde de voor-proef is vanden hemel, en in tegen deel, den haet vande belle, 't welck al ons lijden hier kan verſoeten ende wenshelijck maecten. fol. 170

Wy

13. *Wy moeten Godt liefhebben, die ons soo bemindt, dat hy ons sijne eenigen Soon gegeven heeft tot onse verlossingh.* fol. 193
14. *Datmen Godt moet beminnen, om dat hy sijnen Soon ons gegeven heeft, tot me-gesel door sijn mensch-wordingh.* fol. 206
15. *Men moet Godt beminnen, die sijnen Soon tot een spijs geeft van onse Zielen.* fol. 122
16. *Dat wy Godt moeten minnen die sijnen eenigen Soon tot voldoeningh van onse schult een bloedighe stach-offerande heeft laten woorden aen den galge-boom det Cruys.* fol. 242
27. *Wy moeten Godt beminnen die ons sijnen Soon geeft tot een vergeldingh der Saelicheydt.* fol. 265
- Beslyt-redene van het heel werck hier voor-gesteld.* fol. 295

Facultas Provincialis.

V Iſis testimonijs V. V. Adm. Patrum Sacrae Theologiae Lectorum, consentio ut Libellus, *De on-gemaskerde liefde des Hemels*, à Venerando Patre F. Ioanne à Castro, Provinciae nostrae Germaniae Inferioris Sacerdote, compositus, servatis servandis imprimatur. Datum in Conventu nostro Fratrum Minorum Recollectorum Antverpiae, die 5. Novembris anno 1685. Sub nostro signatura Officijsque Sigillo Minori

FR. COSMAS MEERSMANS Minister Provincialis.

Approbatio Theologorum Ordinis.

C UM juxta S. Gregorium, *Ille in amore Dei Major sit, qui ad eius amorem plurimos trahit*: magno utique fructu imprimi poterit Libellus, cui Titulus, *De on-gemaskerde liefde des Hemels*. Auctore V. Patre F. Ioanne à Castro Ordinis F. F. Minorum Recoll. Provinciae Germaniae Inferioris Prædicatore & Confessario; etenim ad purissimum Dei amorem trahit non minus fortiter, quam dulciter, varijs ex Charitatis fonte, deductis Motivis; ita censui Antverpiae in Conventu F. F. Minorum Recoll. die 30. Octobris Anno 1685.

F. ANDRÆAS VAN HOUTEN S. Scriptionis Lector.

Idem Senio.

F. GUILIELMUS VAN GOORLAECKEN, S. Theol. Lector.

Idem quoque.

F. GEORGIUS DE HAES S. Theol. Lector.

Appro-

Approbatie vande Ordinarius.

HET Boeckken, wiens Tijtel is, *De onghemaskerde liefde des Hemels, tot weder liefde &c.* Ghemaect door den Eerweerdighen Pater *Ioannes à Castro &c.* Behelst meettendeel in aerdige *Bevveeghreden.* *Aen-spraecken ende Betrachtungen,* om Godt boven al te beminnen, gelijk een jeder schuldigh is te doen, wilt hy het opperste goedt oprechtelijck lief-hebben ende inder eeuwigheydt ghenieren. Daerom sal het selve Boeckken, met groote redenen door den druck in het licht komen; als seer dienstigh zijnde voor alle Christenen; maer besonderlijck voor Godt-minnende Zielen; Aldus naer behoorelijck onder-soeck, oordeele ick, ende gheloove daer by, dat ghelijck het *Masker vande uvereldt*, af-getrocken over eenighe jaeren door den Eerw. Pater *Adrianus Poiters* seer fraey ende aen-genaem van een jder bevonde is geweest; dese *On-gemaskerde Liefde* niet minder en sal bevallen. Ghedaen in Antwerpen den 3. November 1685.

Antonius Hoef-slach Canoninck Gradueel vande Cathedraele Kercke Keurder der Boecken.

Extract wt het Privilegie des Coninckx.

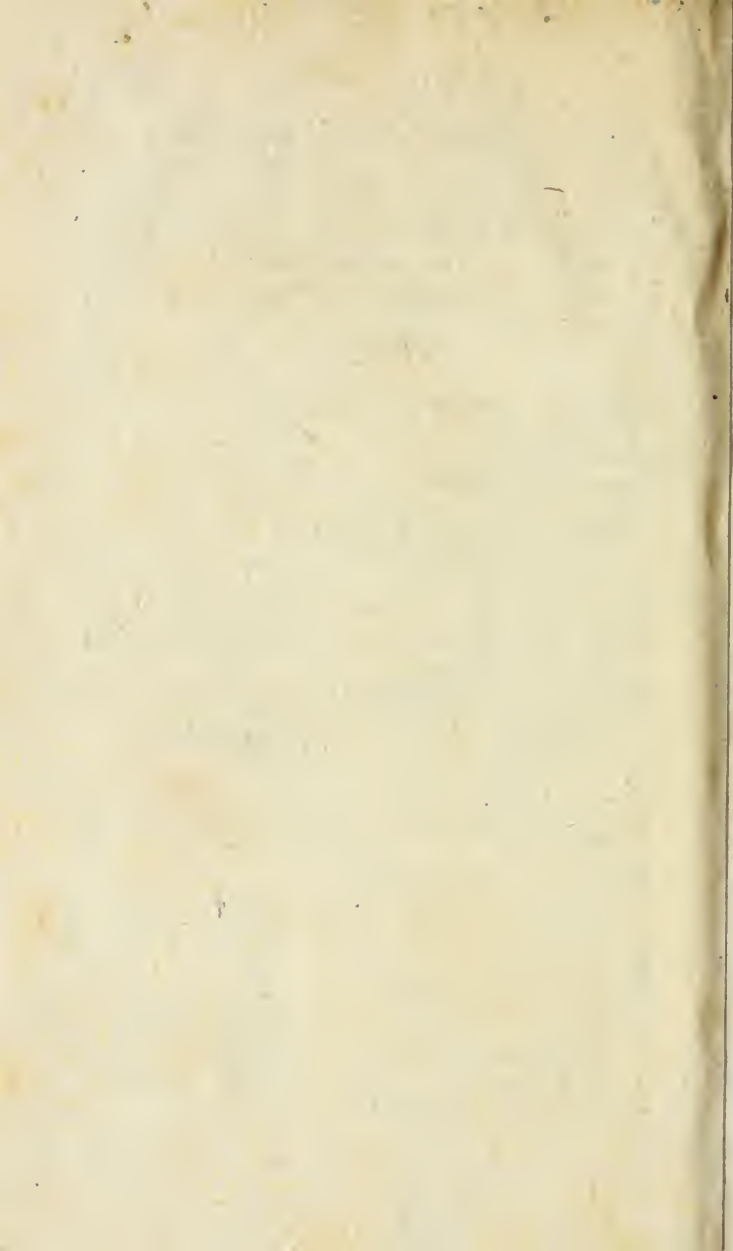
BY Octroy van sijne Majestejt ghegheven binnen Brussel den seven-thiensten Januarij sestien hondert sessin-tachentigh in synen Raede is geoctroyeert aen de Weduwe *Joris Willemlens Boeckdrucker* der voorschreye Stadt Antwerpen, dat sy voor den termijn van neghen toekomende jaeren alleen sal mogheu drucken, het Boeckken *De ongemaskerde liefde des Hemels &c.* Door den Eerw. Pater *F. Ioannes à Castro* Minder-broeder, verbieddende wel expresselijck aen alle Boeck-druckers oft Boeck-verkoopers in het gheheel oft in deelen ghedurende den voorschreven termeyn naer te drucken oft te verkoopen oft elders ghedruckt in te brenghen sonder het consent ende wille vande voorschreye *Weduwe* op de pene van confiscatie ende amende in het selve Octroy breeder vermeld.

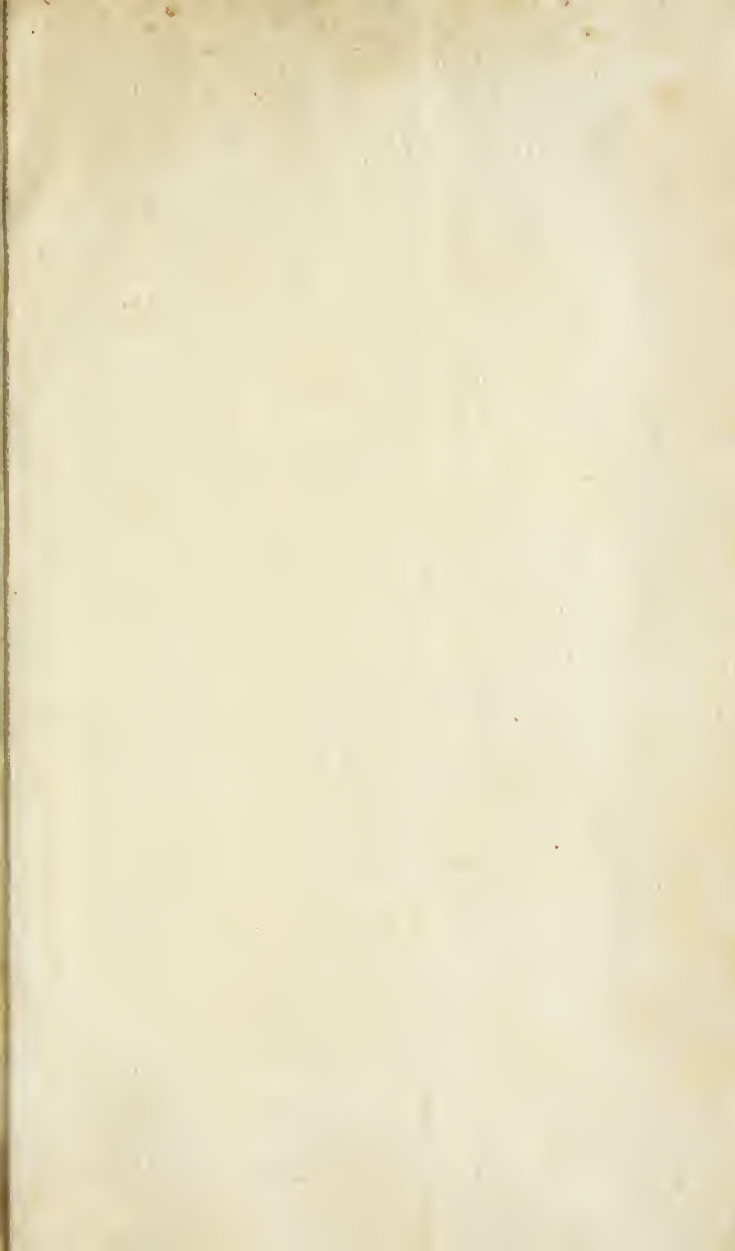
Onderteeckent
Loyens.

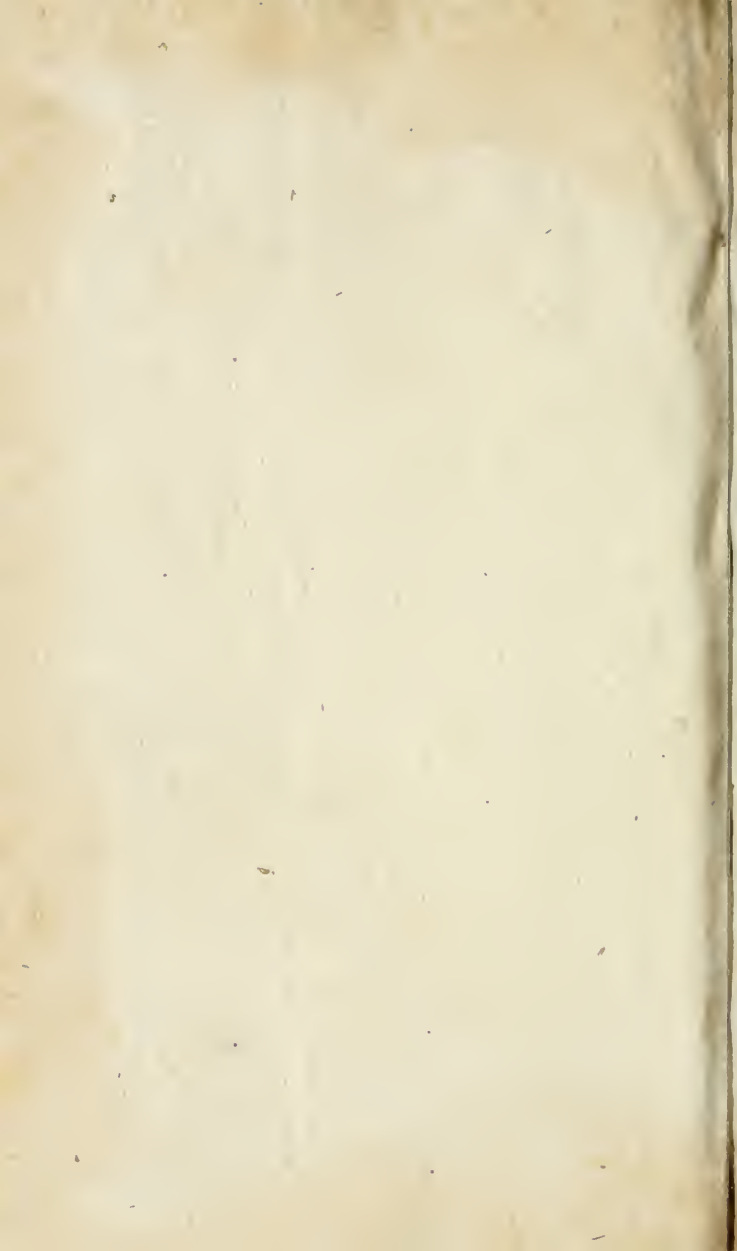
Goedt-gunstighen Leser, de ooghen van *Lincius* hebben my on-broken om allen de druck-fouten te achter-haelen. Ghelieve dan met u verstandt het ghemeyn on-cruydt des druckx uytte-wieden, en soo ghy ergens in twijffelde ? siet dese verbeteringh naer, sy sal u ten rechte helpe.

Druck-fouten.

- F** *Olis 2. linea 19. blijft leest klijft,*
 F. 9. l. 26. sy leest wy
 F. 44. l. 7. van leest daer
 F. 49. l. 10. bewaeren leest behaeren
 F. 49. l. 16. nder leest Onder
 F. 75. l. 28. gebruyckt leest gebruyck
 F. 82. l. 32. laster leest lasten
 F. 84. l. 1. al leest aen al.
 F. 91. de leste linie wijst m leest wijst my
 F. 94. op den kant daer slaet Lichaem leest Ziel en in plaats van Ziel leest Lichaem
 F. 104. l. 1. al-hooghsten leest alder-hooghsten.
 F. 109. l. 5. wat leest dat
 F. 111. leest het leste versken voor 't leste op een naer
 F. 112. l. 1. bitter leest beter
 F. 115. l. 3. doet eenen in uyt.
 F. 123. l. 16. inde schifstucr-plaets is achter gelaeten brevi en repletur
 F. 123. l. 24. allen leest alles
 F. 129. l. 29. ons en niet sekerder fouden toe-schrijvan leest ons niet sekerder en soude toe-schrijven
 F. 150. l. 7. nu leest my
 F. 150. l. 28. wriel leest Ziel
 F. 209. l. 11. doet de tweede t'uyt.
 F. 210. l. 28. op-daaght leest op-draeght
 F. 281. l. 23. ons wercken leest van ons wercken
 F. 285. l. 14. een pijnlijckheden leest en pijnlijckheden
 F. 293. l. 15. bergh op leest bergh oft op.

Verzameling
JAN BORMS

10-13

Kunstbezit BORMS Cat N° 1.2.11

